

SELLING MOTELS IS OUR ONLY BUSINESS

Jas Randhawa
510.406.5056

BEST WESTERN
Louisiana
57 Units, Open: 2008
\$60,000/Unit
POSITIVE CASH FLOW
Seller's Financing

Bob Seth
408.807.9784

INDUS VALLEY INVESTMENTS

Worldwide Travel, Inc.

Your One Stop Shop For International Travel Needs

Michigan Office
29211 Ford Rd.
Garden City, MI 48135
Tel: 734-525-7304
Toll Free: 800-504-3044
Fax: 866-300-9725

Serving Community Since 1975.

Lowest Fare Guaranteed

Los Angeles Office
2701 E. Chapman Ave.
Ste.No.108, Fullerton, CA 92831
Phone: 714-449-7766
Toll Free: 866-889-1203
Fax: 714-449-7767

Tenth Year in Publication **ਮਿਡਵੈਸਟ ਐਡੀਸ਼ਨ** **Price 50¢** **Email: punjabtimes1@sbcglobal.net**
ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਅਤੇ ਸਾਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰ **www.punjabtimesusa.com**

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Punjab Times, Vol 10, Issue 7, February 14, 2009 20451 N Plum Grove Rd. Palatine, IL 60074 Ph:847-359-0746, Fax:847-705-9388

ਸੈਨੇਟ ਵਲੋਂ 838 ਅਰਬ ਦਾ ਮਾਲੀ ਸੁਰਜੀਤੀ ਬਿਲ ਪਾਸ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਰਾਕ ਓਬਾਮਾ ਦੀ 800 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਸੁਰਜੀਤੀ ਯੋਜਨਾ ਤਹਿਤ ਸੈਨੇਟ ਨੇ 838 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਦਾ ਬਿਲ 37 ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 61 ਵੋਟਾਂ ਨਾਲ ਮੰਗਲਵਾਰ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਣ ਇਸ ਬਿਲ ਬਾਰੇ ਹੇਠਲੇ ਸਦਨ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ 819 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਦਾ ਬਿਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਾਸ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਬਿਲ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਹਨ ਪਰ ਫੈਡਰਲ ਮੈਡੀਕਲ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਤੇ ਮੈਡੀਕੇਡ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਖਰਚ ਦੀਆਂ ਤਰਜੀਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਮਤਭੇਦ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਹੇਠਲੇ ਸਦਨ ਵਲੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਲ ਵਿਚ ਸਕੂਲਾਂ, ਸਥਾਨਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਾਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸਟੇਟਾਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਧਨ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਸੈਨੇਟ ਵਲੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਲ ਵਿਚ ਬਹੁਤਾ ਜ਼ੋਰ ਟੈਕਸ ਕਟੌਤੀਆਂ ਉੱਤੇ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸੈਨੇਟ ਵਲੋਂ ਇਹ ਬਿਲ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਲਈ 60 ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ

ਡੈਮੋਕਰੇਟਾਂ ਪਾਸ 58 ਸੈਨੇਟਰ ਹਨ। ਤਿੰਨ ਰਿਪਬਲਿਕਨ ਸੈਨੇਟਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਬਿਲ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਸੈਨੇਟਰ ਹਨ- ਮੇਨ ਤੋਂ

ਸਹਿਮਤੀ ਪਿਛੋਂ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲਈ ਇਸ ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਭੇਜ ਦੇਣਗੇ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਓਬਾਮਾ ਜੋ ਕਿ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਆਰਥਿਕ ਸੁਰਜੀਤੀ ਯੋਜਨਾ ਨਾਲ ਚਾਲੀ ਲੱਖ ਜੱਥੇ ਨਿਕਲਣਗੇ ਅਤੇ ਅਰਥਚਾਰਾ ਪ੍ਰਗਤੀ ਦੇ ਨਵੇਂ ਰਾਹ ਪੈ ਜਾਵੇਗਾ, ਨੇ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਸਦਨਾਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਬਿਲ 16 ਫਰਵਰੀ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੇਜ਼ 'ਤੇ ਆ ਜਾਵੇ।

ਫੋਰਟ ਮਾਇਰਜ਼ (ਫਲੋਰਿਡਾ) ਵਿਚ ਇਕ ਆਮ ਜਲਸੇ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਓਬਾਮਾ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਸੈਨੇਟ ਵਲੋਂ ਬਿਲ ਦਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ ਹੈ, ਪਰ ਅਜੇ ਹੋਰ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਬਾਕੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਅਜੇ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਲੇ ਸਦਨ ਵਲੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਬਿਲ ਅਤੇ ਸੈਨੇਟ ਵਲੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਲ ਵਿਚਾਲੇ ਸਹਿਮਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ

(ਬਾਕੀ ਸਫ਼ਾ 7 ਉੱਤੇ)

ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਅਸਰ ਛੱਡਣ ਲਗੀ

ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ੀਰੀ

ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਨੇੜੇ ਚੁੱਕ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਪੈਂਤੜੇ ਮੱਲਣ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਘਰਸ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕੁਝ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਾਂਗਰਸ ਹਾਈਕਮਾਨ ਦੇ ਦਬਾਅ ਕਾਰਨ ਭਾਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਕੁ ਤੋਂ ਇਕ ਮੰਚ ਉੱਪਰ ਆਉਣ ਲੱਗੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰਲਾ ਆਪਸੀ ਵਿਰੋਧ ਹਾਲੇ ਵੀ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਛਪੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੇ ਗੋਤ ਵਿਚ ਹੈ ਅਤੇ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੇ.ਪੀ. ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀ ਜਲੰਧਰ ਸੀਟ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਪੰਜਾਬ

ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਹੁੰਦਾ ਵਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਿਹਾ। ਫਿਰ ਵੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਮਘਣ ਲੱਗੀ ਹੈ।

ਲੰਘੇ ਹਫ਼ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਦਾਖਾ, ਸਰਹਿੰਦ ਅਤੇ ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਚੋਣ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਕਾਂਗਰਸ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੇ ਸਮੂਹਿਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲੀਅਤ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਆਵਾਜ਼ੇ ਕੱਸਣ ਦਾ ਅਮਲ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਰੁਕਿਆ ਨਹੀਂ। ਫਿਰ ਵੀ ਕੁਝ ਕਾਂਗਰਸੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੇ ਇਕ ਮੰਚ ਉੱਪਰ ਆਉਣ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਚੋਣ ਰੈਲੀਆਂ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ

(ਬਾਕੀ ਸਫ਼ਾ 6 ਉੱਤੇ)

ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੇ 'ਆਨੰਦਪੁਰ' ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਭਾਜਪਾ ਦਾ 'ਰਾਮ ਨਾਮ'

ਬਿੰਦਰ ਬਸਰਾ

ਅਗਾਮੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਉਠਾਉਣ ਲਈ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕੌਮੀ ਅਤੇ ਖੇਤਰੀ ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਲੋਕ ਹਿੱਤ ਦਾ ਚੋਣ ਮੁੱਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਰਥਿਕ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਦੀਵਾਲੀਆ ਸਿੱਧ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਕਰਨ ਦੇ ਇਸ ਮੌਸਮ 'ਚ ਉਹ ਵਿਵਾਦਮਈ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਮੁੱਦੇ ਉਠਾ ਕੇ ਸੱਤਾ ਦੀ ਪੌੜੀ ਚੜ੍ਹਨ ਦੀ ਤਾਕ 'ਚ ਹਨ। ਵਿਵਾਦਮਈ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਉਛਾਲ ਕੇ ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਕੋਈ ਰਾਜਸੀ ਲਾਭ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਪਰ ਇਸ ਬਹਾਨੇ ਚਰਚਾ 'ਚ

ਰਹਿ ਕੇ ਮੌਕੇ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਣ ਤੋਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਖੁੰਝਦੀਆਂ।

ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਇਸ ਪਾਸੇ ਪਹਿਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ 10 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਠੰਢੇ ਬਸਤੇ 'ਚ ਪਾਏ ਰਾਮ ਜਨਮ ਭੂਮੀ ਵਰਗੇ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਕੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਰਾਮ ਮੰਦਰ ਦਾ ਰਾਗ ਅਲਾਪਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਨਾਗਪੁਰ 'ਚ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਕੌਮੀ ਕੌਂਸਲ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ 'ਚ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕੌਮੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਜਨਾਥ ਸਿੰਘ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਬਹੁਮਤ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਸੱਤਾ 'ਚ ਆਈ ਤਾਂ ਅਯੁੱਧਿਆ 'ਚ ਭਗਵਾਨ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਦਾ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਮੰਦਰ ਉਸਾਰੇ ਜਾਣ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕਰੇਗੀ।

ਭਾਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਗਠਜੋੜ ਦੀਆਂ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ ਕਾਰਨ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਤੋਂ ਟਾਲਾ ਵੱਟਣਾ ਪਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਇਹ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਹਾਲੇ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਇਸੇ ਲਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਜਨਾਥ ਨੇ ਬਹੁਮਤ ਨਾਲ ਸੱਤਾ 'ਚ ਆਉਣ ਵਰਗੀ ਸ਼ਰਤ ਰੱਖੀ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਰਾਮ ਮੰਦਰ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਬੜ੍ਹਕ ਮਾਰੀ ਹੈ, ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਕੰਬ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਰਾਜਨਾਥ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਅਰੁਣ ਜੇਤਲੀ ਨੇ ਕੌਮੀ ਜਮਹੂਰੀ ਗਠਜੋੜ ਦੀਆਂ ਭਾਈਵਾਲ ਪਾਰਟੀਆਂ 'ਚ ਕੋਈ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਨਾ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਮ ਮੰਦਰ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਭਾਜਪਾ ਦੇ

ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਪੈਂਤੜੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਅਤੇ ਐਨ.ਡੀ.ਏ. ਦੀਆਂ ਭਾਈਵਾਲ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਸਰੋਕਾਰ ਨਹੀਂ। ਭਾਜਪਾ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਹਿੰਦੂ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਆਸਥਾ ਦਾ ਵੀ ਲਾਗੂ ਖੱਟਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ 'ਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਗਠਜੋੜ ਦੀਆਂ ਭਾਈਵਾਲ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਸੱਤਾ ਦਾ ਸੁੱਖ ਵੀ ਮਾਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਦੀਆਂ ਰਾਜਸੀ ਲੋੜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਰੱਖਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆ ਕੇ ਰਾਮ ਮੰਦਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਉਛਾਲਣ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਵਾਰ ਰਾਮ ਮੰਦਰ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 370 ਤੇ ਇਕ ਸਮਾਨ

ਸਿਵਲ ਕੋਡ ਦੇ ਵਿਵਾਦਮਈ ਮੁੱਦੇ ਉਠਾ ਕੇ ਉਹ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਸੀਟਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ 'ਚ ਸਫਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਉਹੀ ਪੱਤਾ ਵਰਤਣ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੈ। ਪਰ ਰਾਜਸੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਕੋਲ ਕੋਈ ਲੋਕ ਹਿੱਤ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿੱਤ 'ਚ ਭੁਗਤਾਉਣ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਮੁੱਦੇ ਉਛਾਲ ਰਹੀ ਹੈ।

ਭਾਜਪਾ ਰਾਮ ਮੰਦਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਵੀ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਅੱਖ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਚੋਣ ਮੁੱਦਾ ਬਣਾਉਣ 'ਤੇ ਹੈ। ਕੇਂਦਰੀ

(ਬਾਕੀ ਸਫ਼ਾ 6 ਉੱਤੇ)

North American Truck Stop

*Reefer Repairs on
ThermoKing & Carrier
*Full Service & Inspections
*Truck & Trailer Body Repairs
*A to Z Tractor Repairs
*Tire Sales-New & Used
*2 Fuel Island-Diesel
Competitive Prices

ਵਧੀਆ ਤੇ ਤਸੱਲੀਬਖ਼ਸ਼ ਸਰਵਿਸ
ਬਿਲਕੁਲ ਵਾਜਬ ਭਾਅ 'ਤੇ

ਟਰੱਕ ਟਰੇਲਰ ਰੀਪੇਅਰ,
ਟਾਇਰ ਸਰਵਿਸ
ਅਤੇ ਡੀਜ਼ਲ

909-350-3310, 909-697-5808
balwindernats@yahoo.com
14320 Slover Ave., Fontana, CA 92337

Vijay K. Chamdal
Commercial Realtor
Office: 713-779-7326
Cell: 281-704-0470, Fax: 281-858-1464

omni Realty

Specializing in Gas Stations,
Motels and Residential

www.omnirealtyonline.com
Vijay@omnirealtyonline.com

9100 Southwest Freeway, Suite 111
Houston, TX 77074

AFFORDABLE MORTGAGE INC.

SBA Loans
Conventional Loans
Residential Loans
www.affordablemortgage.usa

Low Down Payment
100% Financing

ਆਪਣੀਆਂ ਰੀਅਲ ਅਸਟੇਟ ਲੋੜਾਂ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ

ਸੰਨੀ ਧੂੜ ਵਲੋਂ ਡੈਮੋਕਰੇਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਦੋ ਅਹੁਦਿਆਂ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ

ਗਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਜ਼, ਮਿਸ਼ੀਗਨ: ਡੈਮੋਕਰੇਟ ਆਗੂ ਸੰਨੀ ਧੂੜ ਨੇ ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਡੈਮੋਕਰੇਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਬਰਡ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਦੇ ਵਾਈਸ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਅਤੇ ਸਟੇਟ ਸੈਂਟਰਲ ਕਮੇਟੀ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਇਥੇ ਜਾਰੀ ਇਕ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਧੂੜ

ਸੰਨੀ ਧੂੜ

ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਦਮ ਕੈਟ ਕਾਉਂਟੀ ਡੈਮੋਕਰੇਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਾਈਸ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਵੱਲ ਲੋੜੀਂਦਾ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੇ ਮਨੋਰਥ ਨਾਲ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵੀ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵੱਲ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਬਚਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਅਹੁਦੇ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਣ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਹੁਦਿਆਂ ਲਈ ਅੱਗੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਪਾਰਟੀ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਮੁਕੰਮਲ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣਗੇ।

ਏਸ਼ੀਅਨ ਅਮੈਰਿਕਨ ਕੋਲੀਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਪਰਦੀਪ ਦਿਓਲ ਦਾ ਸਨਮਾਨ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ: ਏਸ਼ੀਅਨ ਅਮੈਰਿਕਨ ਕੋਲੀਸ਼ਨ ਆਫ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਨੇ ਆਪਣੇ 26ਵੇਂ ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਰਪੱਖ ਨਵਾਂ ਸਾਲ ਜਸ਼ਨ ਮੌਕੇ ਭਾਰਤੀ ਅਮੈਰਿਕਨਾਂ ਪਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ, ਸਮਿਤਾ ਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਨਿਰੰਜਣ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਸਮਾਗਮ ਇਥੇ ਰੋਜ਼ਮਾਨਾ ਕਸਬੇ ਵਿਚ ਹਯਾਤ ਰੀਜੈਂਸੀ ਹੋਸਟ ਵਿਚ 24 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਸਾਲ ਦਾ ਸਮਾਗਮ ਕੋਰੀਆਈ ਅਮਰੀਕਨ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਲੋਂ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਸ਼ਵਾ ਰੋਅ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕੀਤੀ।

ਇਲੀਨਾਏ ਦੇ ਨਵੇਂ ਬਣੇ ਗਵਰਨਰ ਪੈਟ ਕੂਇਨ ਨੂੰ ਕੋਲੀਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਗ੍ਰੈਂਡ ਏਸ਼ੀਅਨ ਐਵਾਰਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਐਵਾਰਡ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੈਰ ਏਸ਼ੀਆਈ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਏਸ਼ੀਆਈ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਅਮਰੀਕਨ ਭਾਈਚਾਰੇ ਲਈ ਖਾਸ ਦੇਣ ਹੈ। ਕੁੱਕ ਕਾਉਂਟੀ ਦੇ ਸਟੇਟ ਅਟਰਨੀ ਅਨੀਤਾ ਅਲਬਰੇਜ਼

ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਾਈਨੀਅਰ ਐਵਾਰਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਬਿਜਨਸਮੈਨ ਨਿਰੰਜਣ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਪਾਈਨੀਅਰ ਏਸ਼ੀਅਨ ਐਵਾਰਡ, ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਅਮਰੀਕਨ ਕਾਮਰਾਨ ਖਾਨ ਨੂੰ ਪੈਨ ਏਸ਼ੀਅਨ ਅਮੈਰਿਕਨ ਪਿੰਗ ਟੌਮ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਐਵਾਰਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸ਼ਿਕਾਗੋ 2016 ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਲੋਰੀ ਟੀ ਹੈਲੀ ਨੇ 2016 ਦੀਆਂ ਉਲੰਪਿਕਸ ਲਈ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹੋਣ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੀ ਬੱਲੇ ਭੰਗੜਾ ਟੀਮ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਭੰਗੜਾ ਨ੍ਰਿਤ ਕਰਕੇ ਆਏ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਕੋਰੀਆਈ, ਖਮੇਰ, ਥਾਈ ਅਤੇ ਰਵਾਇਤੀ ਕੋਰੀਅਨ ਨ੍ਰਿਤ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਵਾਂਗ ਕੀ ਕਿੰਮ ਨੇ ਸ਼ੋਅ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਕੀਤਾ।

ਇਸ ਸ਼ਾਮ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਅਫਸਰ, ਸਥਾਨਕ ਪਤਵੰਤੇ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰਕ ਆਗੂਆਂ

ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕੌਂਸਲ ਜਨਰਲ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਕਸਬੇ ਦੀ ਮੇਅਰ ਰੀਟਾ ਮੁਲਿਨਜ਼ ਪੀ.ਸੀ.ਐਸ. ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹਿਮਾਨ ਸੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੀ.ਸੀ.ਐਸ. ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਗੋ, ਸਨੀ ਕੁਲਾਰ, ਰੋਨੀ ਕੁਲਾਰ, ਮਹਿੰਦਰਜੀਤ ਸੈਣੀ, ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਉਂਕਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਸੱਜਣ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਬਫਲੋ ਗਰੁੱਪ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਲਈ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪਰਦੀਪ ਬਹੁ ਸਭਿਆਚਾਰੀ ਕਲੱਬ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ

ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਇਕ ਸਰਗਰਮ ਵਾਲੰਟੀਅਰ ਹੈ।

ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਏਸ਼ੀਆਈ ਅਮਰੀਕਨਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵੱਸਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਲ 2000 ਦੀ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਏਸ਼ੀਅਨ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਵਸੋਂ ਇਲੀਨਾਏ ਦੀ ਕੁਲ ਆਬਾਦੀ ਦਾ 3.4 ਫੀਸਦ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ, ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ, ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ੀ, ਨੇਪਾਲੀ, ਸ੍ਰੀ ਲੰਕਾ, ਬਰਮੀ, ਕੰਬੋਡੀਆਈ, ਚੀਨੀ, ਫਿਲਪੀਨੋ, ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਅਨ, ਜਾਪਾਨੀ, ਕੋਰੀਅਨ, ਮਲੇਸ਼ੀਅਨ, ਥਾਈ ਅਤੇ ਵੀਅਤਨਾਮੀ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦੇ ਲੋਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਏਸ਼ੀਅਨ ਅਮੈਰਿਕਨ ਕੋਲੀਸ਼ਨ ਦੇ ਸਾਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪੀ.ਸੀ.ਐਸ. ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰ

ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਖਿਲਾਫ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਇੰਪਰੂਵਮੈਂਟ ਟਰਸਟ ਘੁਟਾਲੇ 'ਚ ਕੇਸ ਦਰਜ

ਮੋਹਾਲੀ : ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ ਡੱਕਣ ਲਈ ਅਕਾਲੀ ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਉਸ ਦੇ ਕਈ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਤੇ ਉਤਰ ਆਈ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਇੰਪਰੂਵਮੈਂਟ ਟਰਸਟ ਦੇ ਚਰਚਿਤ ਜ਼ਮੀਨ ਘੁਟਾਲੇ ਵਿਚ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਥਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਚੌਧਰੀ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਹੋਰਨਾਂ ਖਿਲਾਫ ਲੰਘੀ 10 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਨੇ ਮੋਹਾਲੀ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਖੇ ਚਲਾਨ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਖਿਲਾਫ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਵਲੋਂ ਮੋਹਾਲੀ ਥਾਣੇ ਵਿਖੇ 11 ਸਤੰਬਰ 2008 ਨੂੰ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਸਮੇਤ ਟਰਸਟ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਜੁਗਲ ਕਿਸ਼ੋਰ ਸ਼ਰਮਾ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਸਕੱਤਰ ਨਛੱਤਰ ਸਿੰਘ ਮਾਵੀ, ਸਾਬਕਾ ਸੰਯੁਕਤ ਸਕੱਤਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਸੁਭਾਸ਼ ਗੁਪਤਾ, ਵਿੱਕੀ ਸ਼ਰਮਾ, ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਖਾਰਾ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ, ਅਸ਼ਵਨੀ ਕਾਲੇ ਸ਼ਾਹ, ਰਜਿੰਦਰ ਸ਼ਰਮਾ, ਪਰਮਿੰਦਰ ਸ਼ਰਮਾ, ਰੋਹਿਤ ਸ਼ਰਮਾ, ਰਾਜੀਵ ਕੁਮਾਰ, ਮਹੇਸ਼ ਖੰਨਾ, ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸਾਬਕਾ ਮਕਾਨ ਉਸਾਰੀ ਮੰਤਰੀ ਰਘੂਨਾਥ ਸਹਾਇਪੁਰੀ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਸਪੀਕਰ ਕੇਵਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਦੇ ਐਸ.ਪੀ. ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਅਤੇ ਰੋਸ਼ਨ ਲਾਲ ਅਤੇ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਮੋਹਾਲੀ ਦੇ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਐਸ.ਕੇ. ਗਰਗ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਚਲਾਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੇ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਮਾਣਯੋਗ ਜੱਜ ਨੇ ਅਗਲੀ ਤਾਰੀਕ 4 ਮਾਰਚ ਤੈਅ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਨਾਮਜ਼ਦ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ।

GOOD / BAD / UGLY CREDIT WE DO IT ALL

Credit Scores as low as 500 (Mortgage Lates are Okay)

Up to 97% Loan to Value Purchase / Cashout / Refinance

30 yrs Fixed @ 4.875 % APR Apply Today!!!!

**Conforming Loans
Stated Income**

FHA Loans

* Purchase upto 97%

* FHA Refinance / Cash Out

FHA Streamline Refinance

* No Credit check

* No Credit Underwriting

* No Income Verification

Gift Towards

Downpayment OK

**FIRST START
MORTGAGE**

2376 N. Neva Ave. Chicago, IL 60707

Phone: 847-260-0600

Phone: 847-874-4884

Cell: 847-361-0606

Fax: 847-874-4885

**We Have
Extended
Hours to
Serve you
better.**

7848 N Lincoln Ave. Skokie, IL 60076

Illinois Residential Mortgage Licensee

We give Written Good Faith Estimates and We are right on the MONEY

97% Financing Available on 2-Unit / Single Family Home/ Town Home/ Condo.

WE GIVE YOU WHAT WE QUOTE YOU

Contact: Waqar Qureshi @ 847-361-0606 (Cell)

Commercial Financing Solutions 7848 N Lincoln Ave. Skokie, IL 60076

Late on your Mortgage Payments? NO PROBLEM!!! CALL OUR LOAN MODIFICATION EXPERTS

**Attn. Gas Station / Motel Managers Be a Business Owner
We Have Very Good Opportunities Available For First Time Business Buyers.**

* Financing Available for Gas stations / Hotels / Motels / Flagged and Unflagged.

* Working Capital available for Flagged and Unflagged Businesses with or without real estate.

* Limo / Fleet Loans available.

* Gas Station for Sale at busy Intersection on Northwest Suburbs.
\$ 199,000.00

* Liquor Store for Sale in Milwaukee, WI \$199,000.00

* Grocery Store for Sale in Northwestern Suburbs. \$ 79,000.00

* Loan Modifications for Residential / Commercial Loans Call us today.

Contact: Amar Singh @ 312-719-0505 (Cell)

ਇਹ ਉਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਹਨ ਜੋ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸਿਖਾਏ ਹਨ-ਭਾਈ ਢਿੱਲੋਂ

ਸੈਨ ਹੋਜ਼ੇ: ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੈਨ ਹੋਜ਼ੇ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਭਾਈ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਗੈਰ ਹਾਜ਼ਰ ਰਹਿਣ ਕਾਰਨ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਭਾਈ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ ਵਲੋਂ ਬੇ-ਏਰੀਏ ਤੋਂ ਛਪਦੇ ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਛਪਵਾਏ ਗਏ 'ਧਮਕੀ ਭਰੇ ਬਿਆਨ' ਦਾ ਗੰਭੀਰ ਨੋਟਿਸ ਲੈਂਦਿਆਂ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਉਹੀ ਕਾਇਮ ਕਾਨੂੰਨ ਭਾਈ ਅਟਵਾਲ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਛਿੰਦਾ ਅਟਵਾਲ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਕੀਲ ਰਾਹੀਂ ਭੇਜੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਸਿਖਾਏ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਕਿ ਬਾਈਲਾਅਜ਼ ਉਤੇ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਹਿਰਾ ਪੁਰਾਣੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਹੋਠੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਵਕੀਲ ਤੋਂ ਭਿਜਵਾਏ ਗਏ ਨੋਟਿਸ ਉਤੇ ਅਮਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੀ ਦਿਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਹੋਰਵਾ ਅਹੁਦੇ ਖੁਸ਼ ਜਾਣ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸੇ ਦੇ ਹੋਰਵੇ ਵਿਚ ਇਹ ਲੋਕ ਹਾਲ ਪਾਹਰਿਆ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਵਰਨਾ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਨੇ ਰੋਕਿਆ ਹੈ?

ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦਿਆਂ ਭਾਈ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਭਾਈ ਅਟਵਾਲ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਮਕੀ ਭਰੇ ਲਹਿਜੇ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਸ ਤੋਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਗੁਰੂ ਘਰ ਆਪਣੇ ਪਿਓ ਦਾਦੇ ਦੀ ਜਾਗੀਰ ਸਮਝੀ ਫਿਰਦੇ ਹੋਣ। ਰਹੀ ਗੱਲ ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਰ ਵਲੋਂ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਮੰਗੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸਾਨੂੰ ਤੇ ਇਹ ਹੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਉਹ ਹਿਸਾਬ ਮੰਗੇ ਕਿਸ ਤੋਂ ਰਹੇ ਹਨ? ਕੱਲ ਤੱਕ ਤਾਂ ਉਹ ਖੁਦ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਸਨ। ਫਿਰ ਆਪ ਹੀ ਪਿਛਲੇ ਅੱਠ ਸਾਲ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦੇ ਦਿੰਦੇ? ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੰਭਾਲਿਆ ਹੈ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਇਕ ਇਕ ਪੈਸੇ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਨੋਟਿਸ ਬੋਰਡ 'ਤੇ ਲਾ ਕੇ ਬਾਕਾਇਦਾ ਸੰਗਤਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਵੈਬ ਸਾਈਟ www.sikhgurdwarasj.org 'ਤੇ ਵੀ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਗਰ ਫਿਰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸ਼ੰਕਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਬਿਨਾ ਇਜ਼ਕ ਗੱਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦਿਆਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਜਲਦ ਹੀ ਅਸੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਲਿਆਵਾਂਗੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਮੌਜੂਦਾ ਪਲਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਕੰਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਪੈਸਾ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਛਿੰਦਾ ਅਟਵਾਲ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀ 70-80 ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ ਦੀ ਕਿਸਤ ਦੀ ਤੋੜੇ-ਰਟ ਦਾ ਹੀਜ-ਪਿਆਜ ਵੀ ਨੰਗਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

'ਭਾਈ ਅਟਵਾਲ ਦੀ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਝਗੜਾ ਨਾ ਚਾਹੁਣ ਦੀ ਚਾਹੁਤ' ਉਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦਿਆਂ ਭਾਈ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਇਹ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹਿਆ ਕਿ ਤਾਂ ਹੀ ਉਹ ਧਮਕੀਆਂ ਵਾਲੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ? ਤਾਂ ਹੀ ਉਹ ਹਰ ਹਫ਼ਤੇ ਲੱਠਮਾਰਾਂ ਦਾ ਟੋਲਾ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਸਾਡਾ ਮਨਸੂਬਾ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਉਸਾਰੀ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਨੂੰ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਪੈਸੇ ਵਿਚ ਅਤੇ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਸ ਮਨਸੂਬੇ ਨੂੰ ਛਿੰਦਾ ਅਟਵਾਲ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਸੰਗਤ ਆਪੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਰ ਲਵੇਗੀ। ਅਪਰੈਲ ਮਹੀਨੇ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਦੋ ਸਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਾ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਛਿੰਦੇ ਅਟਵਾਲ ਦੀਆਂ 'ਟਾਹਰਾਂ' ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਭਾਈ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੈਨ ਹੋਜ਼ੇ ਕਿਸੇ ਛਿੰਦੇ ਅਟਵਾਲ ਦੀ ਜੱਦੀ ਜਾਗੀਰ ਨਹੀਂ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਧਮਕੀਆਂ ਦੇਣ। ਸਾਡਾ ਭਰੋਸਾ ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਜਾਂ ਸੰਗਤ ਨੂੰ

ਦੇਣਦਾਰ ਹਾਂ ਜਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ।

ਭਾਈ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਤਾਰੀਖ ਅਜੇ ਮਿਥੀ ਨਹੀਂ ਗਈ। ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਰ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਗੁੰਮਰਾਹਕੁੰਨ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਜੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਬਣ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਦਾ ਕੰਮ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਤੁਰੇਗੀ।

ਭਾਈ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ

ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਉਤੇ ਵਿਅੰਗਮਈ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦਿਆਂ ਭਾਈ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਇਹ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਵਿਧਾਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਮੋਢੇ ਨਾਲ ਮੋਢਾ ਜੋੜ ਕੇ ਕਿਹੜੀ ਪੰਥਕ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ?

ਸਿੱਖ ਯੂਥ ਆਫ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ 'ਅਥੋਰੀਟੀ ਆਗੂ' ਭਾਈ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੰਡੀ ਉਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੈਨ ਹੋਜ਼ੇ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਖਾਹਮਖਾਹ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੇ ਯਤਨ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਂਦਿਆਂ ਭਾਈ

ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਭਾਈ ਜੰਡੀ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਹੋਣ ਸੋਟਾ ਤਾਂ ਫੇਰ ਲੈਣ। ਕੱਲ੍ਹ ਤੱਕ ਉਹ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਫਰੀਮਾਟ ਉਤੇ ਉਮਰ ਭਰ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਧੱਕੇ ਖਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਤੇ ਸੰਗਤ ਦੇ ਪੰਜ ਲੱਖ ਡਾਲਰ ਦਾ ਵਕੀਲਾਂ ਅਤੇ ਕੋਰਟ ਕਚਹਿਰੀਆਂ ਦੇ ਪੇਟੇ ਪਾ ਕੇ ਉਜਾੜਾ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਸੰਗਤ ਸੰਗਤ ਦਾ ਰਾਗ ਅਲਾਪਣ ਵਾਲੇ ਇਹ ਉਹੀ ਲੋਕ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਕੱਲ੍ਹ ਤੱਕ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਭੇਡਾਂ-ਬੱਕਰੀਆਂ ਦੱਸਦੇ ਆਏ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਸੰਗਤ ਦੀ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭੱਦਰਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਤਾਂ ਹੋਣਾ ਹੀ ਪਏਗਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਣ ਰਹੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਇਮਾਰਤ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਲੈਨ ਦੇਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਚਿੰਨੀ ਪਾਈ, ਜਿਸ ਉਤੇ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹੋਠੀ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਹਨ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਹਟਾਏ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਸਟੇਜ ਸਕੱਤਰ ਭਾਈ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹੋਠੀ ਬਾਰੇ ਭਾਈ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਸ਼ਖ਼ਸ ਨੂੰ ਸਟੇਜ ਸਕੱਤਰ ਬਣਨ ਦਾ ਇੰਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲਾਲਚ ਹੈ ਕਿ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਣ ਦੇ ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ ਪਿਛੋਂ ਵੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਟੇਜ ਸਕੱਤਰ ਦੱਸ ਕੇ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਕਰੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਉਤੇ 'ਬਿਲਕੁਲ ਧੱਕੇ' 'ਤੇ ਉਤਾਰੂ ਹੋਣ' ਦੇ ਦੋਸ਼ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਭਾਈ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਸਾਡਾ ਇਹ ਸਾਬਕਾ ਸਟੇਜ ਸਕੱਤਰ ਆਪਣਾ ਅਹੁਦਾ ਖੁਸ਼ ਜਾਣ ਨੂੰ ਹੀ 'ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਧੱਕਾ' ਆਖੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਧੱਕਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕਿਸ ਵਿਚ ਜੁਰਅਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਸੁਆਇਦ ਉਹ ਸਟੇਜ ਸਕੱਤਰੀ ਖੁਸ਼ ਜਾਣ ਨੂੰ ਹੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਧੱਕਾ ਹੋਣਾ ਸਮਝ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਬਕਾ ਸਟੇਜ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਇੰਨੀ ਕੁ ਅਕਲ ਤਾਂ ਹੋਣੀ ਹੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਬਾਈਲਾਅਜ਼ ਉਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਅਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਸਿਰ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹ ਖੁਦ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਇਸੇ ਸਟੇਜ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਵਲੋਂ ਭੇਜੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੋਟਿਸ ਉਤੇ ਅਮਲ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਬਾਈਲਾਅਜ਼ ਉਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਈਲਾਅਜ਼ ਵਿਚ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਲਗਾਤਾਰ ਤਿੰਨ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਵਿਚ ਗੈਰ ਹਾਜ਼ਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਮੈਂਬਰੀ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਵੀ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹਨ। ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਕਿੰਨੀ ਵਾਰੀ ਵੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚੋਂ ਗੈਰ ਹਾਜ਼ਰ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਲਗਾਤਾਰ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਨਹੀਂ। ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 24 ਤੋਂ ਘਟਾ ਕੇ 21 ਕਰਨ ਦਾ ਮਤਾ ਵੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੇ ਏਜੰਡੇ ਉਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਰ ਦੇ ਇਕ ਆਗੂ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਹੀ ਲਿਆਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਮਤੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਬਹੁ-ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ ਅਤੇ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਦੂਰ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਗੈਰ ਹਾਜ਼ਰ ਰਹੇ ਜੋ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਸਰਾਸਰ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ ਉਰਫ ਛਿੰਦਾ ਅਟਵਾਲ ਤਾਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੀ ਟਰੇਸੀ ਵਿਚ ਹੈ। ਜੋ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਉਲਟ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਦਾ ਭੈਅ ਮੰਨ ਕੇ ਆਪ ਹੀ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਇਥੇ ਵਰਨਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਸੈਨ ਹੋਜ਼ੇ ਏਰੀਏ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਬਦਲ ਲਈ ਹੈ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ।

ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦਿਆਂ ਇਕ ਅਖਬਾਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈਂਦਿਆਂ ਭਾਈ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਅਖਬਾਰ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਕ ਧੜੇ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਖੇਡੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ

ਨੂੰ ਧਮਕੀਆਂ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਡਰਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਬੁਨੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਛਾਪਣਾ ਇਸ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਪਰ ਪਾਠਕ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੁਨ ਨੂੰ ਚਿਰੋਕਣੇ ਪਛਾਣ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਇਥੇ ਵਰਨਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੈਨ ਹੋਜ਼ੇ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਅਗਸਤ ਮਹੀਨੇ ਇਕ ਰਾਜ ਪਲੇਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਸੰਤਾ ਵਿਚ ਆਏ ਸਨ। ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਰ ਵਲੋਂ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਬਹਾਨੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਏ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਬਾਈਲਾਅਜ਼ ਮੁਤਾਬਕ ਚੱਲਣ ਕਰਕੇ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਲਗਾਤਾਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਗਈ ਹੈ।

ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ: ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਨਵੀਂ ਬਣ ਰਹੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਬਿਲਡਿੰਗ ਲਈ ਤਨ, ਮਨ ਅਤੇ ਧੰਨ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਕੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ। ਨਵੀਂ ਬਿਲਡਿੰਗ ਦਾ ਖਰਚਾ ਲਗਭਗ 18 ਮਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਹੋਵੇਗਾ, 10 ਮਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਬੈਂਕ ਤੋਂ ਮਿਲ ਜਾਣ

ਦੀ ਆਸ ਹੈ ਅਤੇ ਲਗਭਗ 6 ਮਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਫੰਡ ਵਿਚੋਂ ਦੇ ਕੇ 2 ਮਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਘਟਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਰਲ ਮਿਲਕੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨੇ ਪੈਣਗੇ। ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗੁਰੂ ਘਰ ਆ ਕੇ ਮਾਇਕ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵੈਬ ਸਾਈਟ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਕਰੈਡਿਟ ਕਾਰਡ ਨਾਲ ਵੀ ਡੋਨੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਚੈਕਿੰਗ ਅਕਾਊਂਟ ਵਿਚੋਂ ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਆਟੋਮੈਟਿਕ ਡੀਡਕਸ਼ਨ ਫਾਰਮ ਵੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ। ਖਾਲਸਾ ਸਕੂਲ ਦੇ ਚਾਰ ਕਮਰਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਚਾਰ ਪਰਿਵਾਰ (50 - 50 ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ) ਲੈ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਸਕੂਲ ਦੇ ਬਾਕੀ 7 ਕਮਰਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲੈਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਭਾਈ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ 408-568-0034 ਜਾਂ ਭਾਈ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ 408-406-0703 ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

Matrimonials

Suitable US citizen or green card holder mach for Kamboj Sikh US citizen boy, 5'10", 26, electric engineer working in a reputed company near Chicago, call: 224-623-3923 or e-mail at bababalj@yahoo.com

Jatt Sikh parents seek suitable match for their 5'7", fair, slim, beautiful 32 year old Medical Doctor daughter currently practicing medicine in Illinois. She is good natured, family oriented, and is well versed in both cultures. Seeking successful, US based Jatt Sikh professional (Doctor, Dentist, Lawyer, MBA) from respectable family. Please send biodata with recent pictures to navdesy@hotmail.com. Serious inquiries only!

ਕੁੱਕ/ਤੰਦੂਰੀਆ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ

ਰੀਨੋ, ਨੇਵਾਡਾ ਵਿਚ ਇਕ ਭਾਰਤੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਕੁੱਕ/ਤੰਦੂਰੀਆ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਸਹੂਲਤਾਂ।

ਕਾਲ ਕਰੋ: ਕੰਵਲ
775-530-0000

ਅਮਰ ਕਾਰਪੈਟਸ

ਘਰਾਂ/ਦਫਤਰਾਂ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਕਾਨਾਂ ਵਿਚ ਵਧੀਆ ਕੁਆਲਟੀ ਦਾ ਕਾਰਪੈਟ ਸਸਤੇ ਭਾਅ ਪੁਆਉ

ਦੀਵਾਨ ਐਵਨਿਊ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਿਚ ਕਾਰਪੈਟਸ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸਟੋਰ ਜਿੱਥੋਂ ਤੁਸੀਂ ਖਰੀਦ ਸਕਦੇ ਹੋ ਬਿਲਕੁਲ ਨਵੇਂ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਦੇ ਰੱਗ ਹਰ ਇਕ ਕਵਾਲਿਟੀ ਵਿਚ, ਕੀਮਤਾਂ ਇਨੀਆਂ ਘੱਟ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸੋਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ! ਆਓ! ਦੇਖੋ ਅਮਰ ਕਾਰਪੈਟਸ ਦਾ ਨਵਾਂ ਤੇ ਬੇਹਤਰੀਨ ਚੋਣ ਭਰਪੂਰ ਨਵਾਂ ਅਤੇ ਵੱਡਾ ਸ਼ੋਅਰੂਮ

ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ

ਫਰੀ ਐਸਟੀਮੇਟ, ਆਰਡਰ ਕਰਨ ਦੇ ਅਗਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਕਾਰਪੈਟ ਪਾਵਾਂਗੇ

Same day service in Chicago and suburbs

Amar Carpets Inc

ਵੈਸਟਰਨ ਅਵੈਨਿਊ ਤੋਂ ਅਧਾ ਬਲਾਕ ਵੈਸਟ, 2423 W Devon Ave. Chicago IL 60659

ਕਾਲ ਕਰੋ : ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ

Ph: 773-508-5253, 773-507-8043, Fax: 773-508-5249

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਨੂੰ ਲੋੜ ਹੈ

ਇੰਡੀਅਨਐਪੋਲਿਸ ਅਤੇ ਟੈਕਸਸ ਵਿਚ ਪੱਤਰਕਾਰ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਦਰਖਾਸਤ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਨੂੰ ਫੈਕਸ ਕਰੋ ਜਾਂ ਈਮੇਲ ਕਰੋ

ਫੈਕਸ: 847-705-9388

e-mail:

punjabtimes1@sbcglobal.net

ਆਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਮਤੇ ਦੀ ਰਟ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸੂਬੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਲ ਤੁਰੋ

—ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ

ਕਈ ਵਾਰ ਸੀਨੀਅਰ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਵਲੋਂ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਮਤੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਗੁਆਂਢੀ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ੀ ਇਲਾਕੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਵਰਗੀਆਂ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਮੰਗਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਮਤੇ ਦੇ ਸਬੰਧ 'ਚ ਕਈ ਆਪਾ-ਵਿਰੋਧੀ ਅਤੇ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ

ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ

ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਲੋਂ 1973 'ਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਸ ਮਤੇ 'ਚ ਕੇਂਦਰ-ਰਾਜ ਸਬੰਧਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰਨਾਂ ਕਈ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੁਝ ਲੋਕ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਇਸ ਨੂੰ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਵਾਲਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਤੀਜਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਇਹ ਹੈ ਕਿ “ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਸਿਰਫ਼ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮਾਮਲੇ, ਕਰੰਸੀ ਅਤੇ ਸੰਚਾਰ ਵਿਭਾਗ ਹੀ ਰੱਖਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਅਧਿਕਾਰ ਰਾਜਾਂ ਕੋਲ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਵਿਵਾਦਾਂ ਕਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਮਤੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਈ ਭੁਲੇਖੇ ਹਨ।”

ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਮਤੇ ਦੇ ਦੂਜੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਹਰੇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਖੁਸ਼ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਮੌਜੂਦਾ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਗੁਆਂਢੀ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਇਲਾਕੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਜਾਣ। ਇਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਇਕ ਵੱਡਾ ਸੂਬਾ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਇਹ ਸੋਚਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਜਿਹੇ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਮੁੱਦੇ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਉਠਾਏ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ? ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਦੋਂ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਲਗਭਗ 50 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੱਲ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੀ ਨਜ਼ਰ 'ਚ ਇਹ ਮੁੱਦੇ ਲਗਭਗ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੁਣ ਕੋਈ ਵੀ ਸੂਬਾ ਇਸ ਸਥਿਤੀ 'ਚ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ, ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸੂਬੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋਵੇ, ਆਪਣੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖ ਕਰ

ਸਕੇ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਸਥਿਤੀ 'ਚ, ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਉਸ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਇਸ ਸੰਦਰਭ 'ਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੁਨਰਗਠਨ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਨਾ ਢੁੱਕਵਾਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਪੁਨਰਗਠਨ ਖ਼ੁਦ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਲੋਂ ਚਲਾਏ ਗਏ ਲੰਮੇ ਅੰਦੋਲਨ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਹੀ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ 50 ਦੇ ਦਹਾਕੇ 'ਚ ਸ਼ੁਰੂ 'ਚ ਉਦੋਂ ਤਿਆਰ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਘਾਗ ਨੇਤਾ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਦੀ ਮੰਗ ਉਠਾਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਇਸ ਲਈ ਦੇ ਅੰਦੋਲਨ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਚਲਾਏ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਮੰਗ ਦੇ ਸਬੰਧ 'ਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਖੁਦ ਵੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਇਸ ਅੰਦੋਲਨ ਦੌਰਾਨ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਅਤੇ ਇਸ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸੰਭਾਵੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੋ-ਟੁੱਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਸੀ, “ਇਸ 'ਚ ਉਹ ਇਲਾਕੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ, ਜਿਥੇ ਸਿੱਖ ਆਬਾਦੀ ਵਧੇਰੇ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਹੋਵੇਗੀ।” ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਇਸ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ 'ਤੇ ਤਿੱਖੀ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਹੋਈ ਸੀ।

ਕਾਂਗਰਸ, ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਜਨਸੰਘ ਵਰਗੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਇਸ ਫਿਰਕੂ ਮੰਗ ਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਕੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਇਸ ਮੰਗ ਪ੍ਰਤੀ ਤਿੱਖੀ ਲੋਕ-ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਭਾਰਤੀ ਜਨਸੰਘ ਨੇ ਇਸ ਮੰਗ ਦੇ ਵਿਰੋਧ 'ਚ 'ਮਹਾ ਪੰਜਾਬ' ਦੀ ਮੰਗ ਉਠਾਈ, ਜਿਸ 'ਚ ਪੈਪਸੂ ਅਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵੇਲੇ ਦੇ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਪੈਪਸੂ ਅਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਵੱਖਰੇ ਸੂਬੇ ਸਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ 'ਚ 'ਮਹਾ ਪੰਜਾਬ ਕਾਨਫਰੰਸ' ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਉਸ 'ਚ ਹਮਖਿਆਲੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਹਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤੇ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਕਨਵੀਨਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੰਗ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਇਕ ਵਿਆਪਕ ਅੰਦੋਲਨ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਪੁਨਰ ਗਠਨ ਕਮਿਸ਼ਨ : ਆਖਿਰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪੁਨਰਗਠਨ, ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਮਹਾ ਪੰਜਾਬ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਅੰਸ਼ਿਕ ਰੂਪ 'ਚ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਵੇਲੇ ਦੇ ਕਥਿਤ ਪੈਪਸੂ ਸੂਬੇ ਨੂੰ 1956 'ਚ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਇਥੇ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਟਵਾਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਬੰਗਾਲ ਵੀ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ 'ਚ ਵੰਡੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਹੀ ਰਾਜਾਂ ਦਾ ਇਕ-ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ 'ਚ ਚਲਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਕ-ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਭਾਰਤ 'ਚ ਰਿਹਾ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਹਿੱਸੇ 'ਚ ਗਏ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਪੱਛਮੀ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਇਲਾਕੇ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਪੂਰਬੀ ਪੰਜਾਬ ਕਿਹਾ ਗਿਆ।

ਵੇਲੇ ਦੇ ਪੈਪਸੂ ਰਾਜ ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾਂ 'ਪਟਿਆਲਾ ਐਂਡ ਈਸਟ ਪੰਜਾਬ ਸਟੇਟਸ ਯੂਨੀਅਨ' ਸੀ। ਇਸ 'ਚ ਪਟਿਆਲਾ, ਨਾਭਾ,

ਜੀਂਦ, ਮਾਲੇਰਕੋਟਲਾ, ਕਪੂਰਥਲਾ, ਆਦਿ ਰਿਆਸਤਾਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਲੇ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਟਿਆਲਾ, ਬਠਿੰਡਾ, ਸੰਗਰੂਰ, ਫਰੀਦਕੋਟ ਤੇ ਕਪੂਰਥਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਨਾਲਾਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਚੈਲ (ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਹਰਿਆਣਾ 'ਚ ਹਨ) ਅਤੇ ਜੀਂਦ,

ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਿਹਰੂ

ਦਾਦਰੀ ਅਤੇ ਨਾਰਨੌਲ (ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਹਰਿਆਣਾ 'ਚ ਹਨ) ਵੀ ਪੈਪਸੂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਵੇਲੇ ਦੇ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ।

ਪੈਪਸੂ ਦੇ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੇਲੇ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਪੰਡਿਤ ਨਹਿਰੂ ਨੇ 1956 'ਚ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸੱਦਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਹਿਰੂ-ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਸਮਝੌਤੇ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਗੱਲਬਾਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੇਤਾਵਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੋ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਹੋਈ।

ਇਕ - ਖੇਤਰੀ ਫਾਰਮੂਲਾ ਅਤੇ ਦੋ-ਅਕਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਬਰਾਂਚ ਦਾ ਕਾਂਗਰਸ 'ਚ ਰਲੇਵਾਂ। ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਦੂਜੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਸਵਾਲ ਸੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਆਦਮੀ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਭਵਿੱਖੀ ਮਾਹੌਲ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਅਕਾਲੀ ਨੇਤਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ (ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ), ਗਿਆਨੀ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ (ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਵੇਲੇ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ), ਸ. ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ (ਪੈਪਸੂ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ) ਅਤੇ ਸ. ਹੁਕਮ ਸਿੰਘ (ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਸਪੀਕਰ) ਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਟਿਕਟ 'ਤੇ ਚੋਣਾਂ ਲੜੀਆਂ ਸਨ।

ਖੇਤਰੀ ਫਾਰਮੂਲਾ : ਜਦੋਂ ਖੇਤਰੀ ਫਾਰਮੂਲੇ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਜਨਤਕ ਨਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜਨਤਾ 'ਚ ਇਸ ਪ੍ਰਤੀ ਕਾਫੀ ਰੋਸ ਜਾਗਿਆ ਅਤੇ ਸ਼ੌਰ-ਸ਼ਰਾਬਾ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਫਾਰਮੂਲੇ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸਾਰੇ ਸੂਬੇ 'ਚ ਕਈ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਤੱਕ ਰੋਸ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਹੋਏ, ਜੋ ਕੁੱਲ-ਮਨਾਲੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਗੁੜਗਾਓਂ ਤਕ ਜਾਰੀ ਰਹੇ। ਇਸ ਖੇਤਰੀ ਫਾਰਮੂਲੇ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਦਬਾਅ ਪਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕਈ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਵੀ ਹੋਏ।

ਆਖਿਰ ਮਹਾ ਪੰਜਾਬ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕਨਵੀਨਰ ਵਲੋਂ ਮੈਂ (ਲੇਖਕ) ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਮੰਗ ਮੰਨਣ ਲਈ 7 ਦਿਨ ਦਾ ਅਲਟੀਮੇਟਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਮਰਨ ਵਰਤ 'ਤੇ ਬੈਠ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਇਸ 'ਤੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਨਤਾ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਪ੍ਰਬਲ ਲੋਕ-ਰਾਏ ਦੇ ਦਬਾਅ ਹੇਠ 1956 ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ 'ਚ ਮਰਨ ਵਰਤ 'ਤੇ ਬੈਠਣਾ ਪਿਆ। ਜਨਤਾ ਵਲੋਂ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਜਨਤਾ ਦੀ ਇਸ ਜਾਇਜ਼ ਮੰਗ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ, ਜਦਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਪੰਡਿਤ ਨਹਿਰੂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਹ ਮੰਨ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਕਿ

ਉਪਰੋਕਤ ਖੇਤਰੀ ਫਾਰਮੂਲੇ ਨੂੰ 1957 ਦੀਆਂ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਪੈਂਸ ਅਤੇ ਜਨਤਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਫੈਸਲਾ, ਜੋ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਜਨਤਾ ਤੋਂ ਲੁਕਾਉਣਾ ਕਿਉਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਲੋਕ-ਰਾਏ ਦੇ ਵਿਆਪਕ ਦਬਾਅ ਅਤੇ ਮੇਰੇ 15 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਮਰਨ ਵਰਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਖਰ ਸਰਕਾਰ ਝੁਕੀ।

ਪੰਡਿਤ ਨਹਿਰੂ ਨੇ ਇਕ ਥੋੜ੍ਹਾ-ਚਿਰੇ ਨੋਟਿਸ 'ਤੇ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ 'ਚ ਸੰਸਦ 'ਚ ਰੀਜਨਲ ਫਾਰਮੂਲੇ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਇਕ ਕਾਪੀ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਡੀ.ਸੀ. ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਭੇਜੀ। ਡੀ. ਸੀ. ਨੇ ਖੁਦ ਮੈਨੂੰ ਜੂਸ ਦਾ ਗਿਲਾਸ ਪਿਲਾਇਆ ਅਤੇ ਫਾਰਮੂਲੇ ਦੀ ਕਾਪੀ ਸੌਂਪੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰਾ ਮਰਨ ਵਰਤ ਸਨਮਾਨਪੂਰਵਕ ਖ਼ਤਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵੰਡ : ਇਸ ਫਾਰਮੂਲੇ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ 'ਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਇਕ ਨੂੰ ਹਿੰਦੀ ਖੇਤਰ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਕ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਪਹਿਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਹਿੰਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ 'ਚ

ਪੰਜਾਬੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਖੇਤਰ 'ਚ ਵੀ ਪਹਿਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦੋ ਸਾਲ ਹਿੰਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਜਾਵੇਗੀ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ 'ਚ ਵੰਡਣ ਲਈ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਮੌਜੂਦਾ ਪੰਜਾਬ ਉਸੇ ਰੂਪ 'ਚ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਇਲਾਕਾ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਿੰਦੀ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਇਕ ਮੌਜੂਦਾ ਹਰਿਆਣਾ ਸੂਬਾ ਹੈ, ਦੂਜਾ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਖੇਤਰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਤੀਜਾ ਹਿੱਸਾ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿਮਾਚਲ 'ਚ ਸ਼ਿਮਲਾ, ਕਾਂਗੜਾ, ਉਨਾ, ਕੁੱਲੂ-ਮਨਾਲੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਅਤੇ ਨਾਲਾਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਚੈਲ ਆਦਿ ਵੀ ਮਿਲਾਏ ਗਏ।

ਹੁਣ ਇਸ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਵਲੋਂ ਮੁੜ ਉਠਾ ਕੇ ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਹੱਦਾਂ 'ਚ ਤਬਦੀਲੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਦੋਂ, ਜਦੋਂ 1956 'ਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਖੁਦ ਇਸ ਖੇਤਰੀ ਬਟਵਾਰੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟਾਅ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੁਆਂਢੀ ਰਾਜਾਂ 'ਚ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਾਂ 'ਚ ਮੁੜ ਜੁਬਾਨੀ ਵਿਵਾਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

LOANS! LOANS!! LOANS!!!

- ✓ **Commercial loans- any size, anywhere!**
- ✓ **Residential Loans**
- ✓ **Purchase/Refinance**
- ✓ **Houses/Gas Stations/Franchises/Motels**
- ✓ **Grocery/Liquor Stores**
- ✓ **Churches**

Rajesh Gupta
414-322-5722 Cell

ABC Mortgage

6617 W. Capitol Dr. Milwaukee, WI 53216

414-462-2222 (Ph.)

e-mail: gupta@abcmortgage.biz

www.abcmortgage.biz

414-462-2220 (Fax)

SYAN VIDEO PRODUCTION, INC.

Professional HD Video & Digital Photo Production

Multiple Camera Shooting / Digital Still Photography
(with flush mount Album)

Live Video Display with Large Screens

DJ Service with Laser Lights

Call Toll Free : 1-888-RAJ- SYAN

(725-7926)

(With 14 years Experienced)

734-261-0936 / 734-890-1767

E-mail: raj@syanvideo.com

or visit at: www.syanvideo.com

Desi Bazar

Now Proudly Serving You At Two Locations

916 E. Main Street #118,
Greenwood, IN, 46143

Tel: 317-888-2040

Fax: 317-888-2050

6663 W Washington St
Indianapolis, IN 46231

Tel: 317-247-7240

Fax: 317-247-7250

We specialize in all kind of Indian Groceries and Sweets

• FRESH VEGETABLES EVERY THURSDAY

• FRESH GOAT MEAT

10% off on all Gurudwara supplies
and Religious programs!!

We Are Open 7 Days a Week

ਖੁਲ੍ਹਾ ਤੇ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰਾ ਸਟੋਰ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਮਾਣ ਦੇਸੀ ਬਾਜ਼ਾਰ

‘ਪੁਲ ਕੰਜਰੀ’ ਦੀ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਪੁਰਾਤੱਤਵ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦੀ ਮੰਗ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ : ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਕਾਸ ਮੰਚ ਨੇ ਪੁਲ ਕੰਜਰੀ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਦਾ ਕੰਮ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪੁਰਾਤੱਤਵ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਮੰਚ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਡਾ. ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗੁਮਟਾਲਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੁਲ ਕੰਜਰੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ 2.50 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਯਾਤਰੂਆਂ ਦੀ ਖਿੱਚ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪਰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਜਿਹੜਾ ਕੰਮ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਕਈ ਅਨਿਯਮਤਾਵਾਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ

ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਇੱਟਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ‘ਤੇ ਆਮ ਇੱਟਾਂ ਨੂੰ ਮਸ਼ੀਨ ਨਾਲ ਦੋ ਫਾੜ ਕਰਕੇ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਏਜੰਸੀ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਭੱਠੇ ਵਿਚ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ‘ਤੇ ਪ੍ਰਤੀ ਇੱਟ 8 ਰੁਪਏ ਤੋਂ 10 ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਖਰਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂਕਿ ਆਮ ਇੱਟ 2 ਜਾਂ 2.50 ਰੁਪਏ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਆਮ ਇੱਟ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ‘ਤੇ ਇੱਟ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਟਿਕਦੀ। ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਇੱਟਾਂ ਬਾਜ਼ਾਰੋਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਕੈਪਟਨ ਦੁਆਲੇ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਦੀ ਘੇਰਾਬੰਦੀ

—ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਨਿਊਜ਼ ਸਰਵਿਸ
ਕੈਪਟਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ
ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਮਘਾ ਲਈ ਹੈ। ਸਿੱਟਾ ਇਸ ਦਾ
ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਦੁਆਲੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੁੜ
ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਦਾ ਘੇਰਾ ਘੱਟ ਲਿਆ ਹੈ।

ਆਮਦਨ ਤੋਂ ਵਧ ਜਾਇਦਾਦ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨਗਰ ਸੁਧਾਰ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਕਰੋੜਾਂ
ਰੁਪਏ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਘੁਟਾਲੇ 'ਚ ਕਥਿਤ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ
ਬਾਰੇ ਲੰਬੀ 8 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ
ਸਿੰਘ ਕੋਲੋਂ ਪਟਿਆਲਾ ਸਥਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼,
ਮੋਤੀ ਬਾਗ ਪੈਲੇਸ ਵਿਖੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਟੀਮ ਨੇ
ਲਗਭਗ 4 ਘੰਟੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ।

ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਅਗਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ
ਜੁਗਲ ਕਿਸ਼ੋਰ ਅਤੇ ਚੌਧਰੀ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੋਂ
ਵੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਟੀਮ
ਨੇ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਖੇ ਸਥਿਤ ਕੈਪਟਨ
ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਸਵੇਰੇ
10.00 ਵਜੇ ਤੋਂ 2.00 ਵਜੇ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ
ਤੱਕ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ। ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਵਲੋਂ ਇਸ ਦੌਰੇ
ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੁਪਤ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ,
ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਮੋਤੀ ਮਹਿਲ ਵਲ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਸਾਰੇ
ਰਸਤੇ ਤਤਕਾਲ ਹੀ ਸੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।
ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਭਿਣਕ ਜਦੋਂ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ
ਪਈ ਤਾਂ ਮੋਤੀ ਮਹਿਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਲਈ
ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਪਰ
ਨਾ ਤਾਂ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਇਸ
ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਆਪਣੀ ਚੁੱਪ ਤੋੜੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ
ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਨੇ ਮੀਡੀਆ ਅੱਗੇ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਰੱਖਣ ਦਾ ਜ਼ੋਰ
ਵਿਖਾਇਆ।

ਸਿਰਫ ਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਹੀ ਦੱਸਿਆ
ਕਿ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਮੈਸਰਜ਼
ਵੀਰ ਇਨਕਲੇਵ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਵਰਨਣਯੋਗ
ਹੈ ਕਿ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਦੀ ਇਸ ਟੀਮ ਦੀ ਅਗਵਾਈ
ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਚਮਨ ਲਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਜਦੋਂ
ਕਿ ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਪਟਿਆਲਾ ਸੰਦੀਪ

**ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਲਈ 'ਜੈ ਭੀਮ'
ਸ਼ਰੀਅਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ**

ਮੁਜ਼ੱਫਰਨਗਰ: ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਇਸਲਾਮਿਕ
ਵਿੱਦਿਅਕ ਅਦਾਰੇ ਦਾਰੂਲ ਉਲੂਮ ਦੇਵਵੰਦ ਨੇ
ਫਤਵਾ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ
ਲਈ 'ਜੈ ਭੀਮ' ਬੋਲਣਾ ਸ਼ਰੀਅਤ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ
ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਫਤਵੇ ਦੇ ਜਾਰੀ
ਹੋਣ ਨਾਲ ਹੁਣ ਬਸਪਾ ਦੇ ਮੁਸਲਿਮ ਨੇਤਾ ਅਤੇ
ਵਰਕਰ ਮੁਸ਼ਕਲ 'ਚ ਪੈ ਗਏ ਹਨ। ਦਾਰੂਲ
ਉਲੂਮ ਦੇਵਵੰਦ ਦੇ ਫਤਵਾ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਡਿਵੀਜ਼ਨ
ਬੈਂਚ ਦੇ ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਫਤਵਾ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ
ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਖੁਦਪ੍ਰਸਤੀ ਤੋਂ
ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ।

ਫਤਵੇ ਮੁਤਾਬਕ ਜੈ ਭੀਮ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਗੈਰ
ਇਸਲਾਮੀ ਹੈ। ਫਤਵੇ 'ਚ ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਕੇ ਕਿਹਾ
ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦ ਜਿਸ ਵਿਚ ਖੁਦਾ ਤੋਂ
ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤੀ ਦਾ ਕੋਈ ਭਾਵ
ਨਿਕਲਦਾ ਹੋਵੇ, ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਫਤਵੇ
ਦੇ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਸਪਾ ਦੇ ਮੁਸਲਿਮ
ਨੇਤਾ ਅਤੇ ਵਰਕਰ ਮੁਸ਼ਕਲ 'ਚ ਪੈ ਗਏ ਹਨ।

**ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਦੇਸ਼ ਭੱਜ ਜਾਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਦਲਕਿਆਂ ਨੂੰ
ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਡਾਂਗ ਲੈ ਕੇ ਖੜਾ ਹੈ-ਕੈਪਟਨ**

ਗੋਇਲ, ਐਸ.ਪੀ. ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਅਤੇ
ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਇਕ ਹੋਰ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ
ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਵੀ ਜਾਂਚ ਟੀਮ 'ਚ
ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਟੀਮ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ
ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ
ਮਾਮਲੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਗੱਲਬਾਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਜਦਕਿ
ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਕੀਲ ਐਮ.ਐਲ.
ਸੱਗਰ ਨੇ ਮੋਤੀ ਮਹਿਲ 'ਚ ਚੱਲੀ ਜਾਂਚ ਬਾਰੇ
ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਸ੍ਰੀ ਸੱਗਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ
ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਟੀਮ ਦੁਆਰਾ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ
ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਈ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ
ਜਵਾਬ ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਬਖੂਬੀ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ
ਕਿ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ
ਵਧੀਆ ਮਾਹੌਲ 'ਚ ਸਵਾਲ ਜਵਾਬ ਕੀਤੇ ਗਏ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੇ
ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੱਖ
ਜਾਨਣਾ ਚਾਹਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦੇ
ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਮੋਤੀ ਮਹਿਲ ਦੇ
ਪਿਛਲੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਰਾਹੀਂ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਗਏ।
ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਘੁਟਾਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ
ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਕਾਲ
ਦੌਰਾਨ ਇਕ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ
ਵੇਲੇ ਜਾਂਚ ਨੇਪਰੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚੜ੍ਹ ਸਕੀ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ
ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਬਣੀ ਤਾਂ ਹਰੀਸ਼ ਰਾਏ ਢਾਂਡਾ ਦੀ
ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ,
ਜਿਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਚ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ
ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਸ ਵੇਲੇ
ਦੇ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਚੌਧਰੀ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ
ਕੁਝ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ
ਗਿਆ ਸੀ। ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਵਲੋਂ ਘੁਟਾਲੇ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ
ਪਰਚੇ ਵੀ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਇਥੇ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ

ਸਮੇਂ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਵਿਜੀਲੈਂਸ
ਟੀਮ ਮੋਤੀ ਬਾਗ ਪੈਲੇਸ ਅੰਦਰ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰ
ਰਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਪੰਜਾਬ
ਭਰ 'ਚ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਿਧਾਇਕ, ਸਾਬਕਾ
ਚੇਅਰਮੈਨ, ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸੀਨੀਅਰ
ਆਗੂ ਨਹੀਂ ਬਹੁਤਿਆ ਸੀ, ਇਥੋਂ
ਤੱਕ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ
ਲੋਕ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰੀਤੀ
ਕੌਰ ਵੀ ਜਾਂਚ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਕੁਝ
ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਹੁੰਚੇ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੈਪਟਨ
ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼
ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਰੋਧੀ
ਧਿਰ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਨੇਤਾ ਅਤੇ
ਵਿਧਾਇਕ ਹਲਕਾ ਸਮਾਣਾ ਬ੍ਰਹਮ
ਮਹਿੰਦਰਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕੇ।
ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਅਚਨਚੇਤ
ਛਾਪਾ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਸੀਨੀਅਰ
ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਜਾਂ ਵਰਕਰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਮੋਤੀ
ਬਾਗ ਪੈਲੇਸ ਦੇ ਕੋਲ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਤਾਂ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਨਕ ਪੁਲਿਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਕਾਫੀ
ਦੂਰ ਹੀ ਰੋਕਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ
ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ
ਸਮੇਂ ਹੋਏ ਸਾਰੇ ਫ਼ੈਸਲਿਆਂ ਲਈ ਉਹ ਖੁਦ
ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਬਿਊਰੋ ਵਲੋਂ
ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ
ਆਪਣੀ ਕੈਬਨਿਟ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸਾਥੀ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਾਈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਵਿਜੀਲੈਂਸ
ਬਿਊਰੋ ਨੇ ਗਲਤ ਖ਼ਬਰਾਂ ਛਪਵਾਈਆਂ ਹਨ। ਲੰਬੀ
9 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਇਥੇ ਇਕ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਬਿਊਰੋ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ
ਕਰਨ ਲਈ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ

ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੇਟੇ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰਿਆਂ 'ਤੇ ਇਹ
ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਵੀ
ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਨੇ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਬਿਊਰੋ ਦੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਯੋਗ
ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਮੀਡੀਆ ਦੇ

ਕੈ. ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਸਿਰ ਪਾਈ ਸੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਬਿਊਰੋ ਦੇ
ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ
ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੀਕ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁੱਖ
ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੇਟਾ ਘਬਰਾਏ ਹੋਏ ਹਨ,
ਕਿਉਂਕਿ ਜਨਤਾ ਦਾ ਉਭਾਰ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਹੱਕ
ਵਿਚ ਹੈ। ਉਹ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਵਰਤ ਕੇ
ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਲਗਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ
ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿ ਉਹ ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ।
ਪਾਰਟੀ ਵਿਧਾਇਕ ਜੀਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਿੰਧੂ
ਵਲੋਂ ਜਾਰੀ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ
ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਜਿੰਨਾ ਮਰਜ਼ੀ
ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਲਵੇ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਆਉਂਦੀਆਂ ਲੋਕ
ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਕਰਾਰੀ ਹਾਰ
ਦੇਣਗੇ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਹੀ ਦਿਨ ਵਿਚ
ਕਾਂਗਰਸ ਵਲੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਦਾਖਾ,

ਸਰਹਿੰਦ ਅਤੇ ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਚੋਣ
ਰੈਲੀਆਂ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਤੇਜ਼ ਕੀਤੀ
ਗਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੈਲੀਆਂ ਦੌਰਾਨ ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਫਿਰ
ਅਕਾਲੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਹਮਲਾਵਰ ਭਾਸ਼ਾ ਵਰਤਣੀ
ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਕ ਰੈਲੀ ਵਿਚ ਕੈਪਟਨ
ਨੇ ਫਿਰ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਨੂੰ 'ਬਾਦਲ ਦਾ
ਬਲੂਗੜਾ' ਆਖ ਕੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ।

ਕਾਂਗਰਸ ਲੀਡਰਸਿਪ ਦੇ ਇਕ ਮੰਚ 'ਤੇ
ਆ ਜਾਣ ਅਤੇ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿਚ ਕੈਪਟਨ ਦੇ
ਲਲਕਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਘਬਰਾਏ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੇ ਇਕ
ਵਾਰ ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਬਿਊਰੋ ਦੇ ਘੇਰੇ
ਵਿਚ ਲੈਣ ਦੀ ਵਿਉਂਤ ਬਣਾਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।
ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਕਾਰਨ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ
ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਣ ਲੱਗਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ
ਦੀਆਂ ਸਰਹਿੰਦ, ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ
ਦਾਖਾ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਰੈਲੀਆਂ ਵਿਚ
ਭਰਵੇਂ ਇਕੱਠ ਹੋਏ ਹਨ। ਲੰਬੀ 6 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ
ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਰੈਲੀ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ
ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਆਉਣ
ਵਾਲੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ
ਹਾਰ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਦੇਸ਼ ਭੱਜ
ਜਾਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਦਲਕਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ
ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਡਾਂਗ ਲੈ ਕੇ ਖੜਾ ਹੈ।

ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ
ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲਾ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਘਟੀਆ,
ਖੁਦਗਰਜ਼ ਅਤੇ ਲੋਟੂ ਕਿਸਮ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਟੋਲਾ
ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ 1922 ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ
ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਬਣੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ
ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਤਿਆਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ
ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਲੋਕ ਸਨ। ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ 'ਤੇ
ਵਰ੍ਹਦਿਆਂ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ
ਕਿ ਬਾਦਲ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਰਕਰਾਂ 'ਤੇ
ਲਗਭਗ 3700 ਝੂਠੇ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ
ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ
ਇਕ ਯੂਥ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ 'ਤੇ 32 ਝੂਠੇ ਕੇਸ
ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਇਸ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਲਿਆ
ਜਾਵੇਗਾ।

ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਵਿਚ ਫੇਰ ਬਦਲ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ-ਦੁਲੇ

ਜਲੰਧਰ : ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ
ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦੁਲੇ ਨੇ
ਕਾਂਗਰਸ ਹਾਈਕਮਾਨ ਨੂੰ ਸੂਚੇਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ
ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੇਸ਼
ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ 'ਚ ਫੇਰ-ਬਦਲ ਚੋਣਾਂ
ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਘਾਤਕ ਸਿੱਧ ਹੋ ਸਕਦਾ
ਹੈ।

ਜਲੰਧਰ ਵਿਖੇ ਸ. ਦੁਲੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ
ਵਿਚ 41 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਅਨੁਮੋਦਿਤ ਜਾਤੀ ਅਤੇ 21
ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਪਛੜੇ ਵਰਗਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਜਨ
ਸੰਖਿਆ ਹੈ। ਹਾਈਕਮਾਨ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਕੇ.ਪੀ.ਨੂੰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਹੈ। ਦਲਿਤ ਵਰਗ
ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲ ਨਰਾਜ਼ ਹੈ। ਕੈਪਟਨ
ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਾਂਅ ਲਏ ਬਿਨਾਂ ਸ. ਦੁਲੇ
ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਉਹ ਹੀ

ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੋਂ ਕਾਂਗਰਸ

ਵਿਚ ਆਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ
ਕਿ ਕਈ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਵੀ
ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕੀਤੇ ਤੇ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟਿਕਟਾਂ ਵੀ ਦਿੱਤੀਆਂ।
ਕਾਂਗਰਸ ਹਾਈ ਕਮਾਨ ਨੂੰ
ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਕਾਂਗਰਸ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ
ਕਰੇ ਜਿਹੜੇ ਪਾਰਟੀ 'ਤੇ ਆਏ
ਸੰਕਟ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ
ਅੱਤਵਾਦ ਵੇਲੇ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ
ਭੱਟ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹੇ। ਪ੍ਰਧਾਨ
ਹੁੰਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਕੇ.ਪੀ. ਦੇ ਜਲੰਧਰ
ਤੋਂ ਚੋਣ ਲੜਨ ਦੀਆਂ
ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ
ਸ. ਦੁਲੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਾਂਗਰਸ

ਹਾਈ ਕਮਾਨ ਨੇ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦੁਲੇ

ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵਧੀਕੀਆਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦਿੱਲੀ

ਵਿਖੇ ਕੌਮੀ ਮੀਡੀਆ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਣ ਬਾਰੇ
ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦਿਆਂ, ਸ. ਦੁਲੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ
ਇਕੱਲੇ ਮੀਡੀਆ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਹੀ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ।
ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ
ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਉਚ ਅਹੁਦਿਆਂ
'ਤੇ ਬੈਠੇ ਸਾਰੇ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚੇ ਵਲ੍ਹੇਟਦਿਆਂ
ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਥੇਰੇ ਵਰਕਰ ਕੁੱਟੇ ਗਏ ਅਤੇ ਮਾਰੇ
ਗਏ।

ਕਿਹੜਾ ਆਗੂ ਕਿਸ ਵਰਕਰ ਦੇ ਘਰ
ਗਿਆ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੀਡੀਆ ਵਿਚ ਜਾਣ
ਨਾਲੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਵਰਕਰਾਂ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ
ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ
ਸ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵਲੋਂ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ
ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਤੇ ਨੂੰ ਛੇੜਨ 'ਤੇ
ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਸ. ਦੁਲੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ
ਮੰਦਭਾਗੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੈ।

To Advertise with Punjab Times call: 847-359-0746

R K
Carpet & Flooring, Inc.

*Commercial
*Residential
*Industrial
*Sales
*Installation
*Cleaning
*Repair

6346 N. Claremont Ave.
Chicago, IL 60659

Ravinder Singh Ravi

Ph. 773-761-6888
Fax: 773-761-6865

Commercial Real Estate in Michigan

ਅਸੀਂ ਅਮਰੀਕਾ ਭਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੇ ਬਿਜਨਸ ਲਈ ਲੋਨ ਦਿਵਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ

Hot Listings

1. Gas Station with Property
Gallons 110k, Inside 80k Plus lotto
Asking 6.79k
2. Gas Station With Property
Gallons 65k, Inside 95k Plus lotto
Asking 8.50k
3. Liquor Store With Property
85K Plus lotto Monthly Sale
Asking 5.75k
4. Liquor Store With Property
70k Plus lotto Per

- Month Asking 5.25k
5. Gas Station With Property 30k Gallon, 45k Inside Plus lotto Per Month, 2.59k
6. Gas Station With Property
Gallons 25k, Inside 80k Plus lotto Per Month
Asking 6.49k
7. Liquor Store With Property
100k Per Month Plus lotto Plus Rental Income
Asking 8.59k

UNITED LENDING

1. Commercial Loans Nationwide,
2. Gas Stations,
3. Liquor Stores,
4. Super Markets,
5. Shopping Malls,
6. Convenience Stores,
7. Churches,
8. Car Washes,
9. Hotel, Motel,
10. Restaurants
11. Fast Food Franchise

Many More
Please Call
For Details

Sarabjeet Singh
Realtor /Mortgage Broker
Ph.414-803-7420
Fax. 989-790-9405

Email. franciscogroup.singh@gmail.com

Francisco Group Realty
2770 Silver Lake Rd.
Traverse City, Mi 49684

Punjab Times

Established in 2000
10th Year of Publication

Published every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018

Ph:847-359-0746
Fax:847-705-9388

Editor:

Amolak Singh Jammu

Astt. Editor:

Jaspreet Kaur
Kuljeet Singh

Graphics:

Mandeep Singh

California Bureau:

Ashok Bhaura
(Bureau Chief)
925-752-8025
Tarlochan Singh Dupalpur
(408) 903-9952
Charanjit Singh Pannu
408-608-4961
Devinder Singh
(510) 750-5757
Shiara Dhindsa
661-703-6664
Director Bus. Relations:
Pritam S. Grewal
408-406-0703

Jalandhar Bureau:

Jasvir Singh Sheeri
181-325-1889
181-299-9200

Distributed in:

California, Illinois, Indiana, Michigan, Wisconsin, Ohio, Iowa, Mississippi, Arkansas, Texas, Nevada, Virginia, Oregon, Arizona, Georgia, Florida, Massachusetts, Washington, Kansas, Minnesota

ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ
ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 65 ਡਾਲਰ,
ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ: 300 ਡਾਲਰ

ਨੋਟ: ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ।

Disclaimer

The views expressed in the articles published in the columns of Punjab Times are that of their writers, and it is not implied that Punjab Times endorses them.

Sameway Punjab Times does not necessarily endorses the claims made in the advertisements published in Punjab Times.

All disputes subject to Chicago jurisdiction.

ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਅਸਰ ਛੱਡਣ ਲਗੀ

ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਭੀੜ ਜੁੜਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਭੀੜ ਤੋਂ ਉਤਸ਼ਾਹੀ ਹੋਏ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਛੋਟੇ/ਵੱਡੇ ਬਾਦਲਾਂ ਖਿਲਾਫ ਮੰਦਾ-ਚੰਗਾ ਬੋਲਣਾ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਪ੍ਰਤੀ ਪਿਛਲੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਾਲੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵੀ ਦੁਬਾਰਾ ਦੁਹਰਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਫਿਰ ਇਕ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ‘ਬਾਦਲ ਦਾ ਬਲੂੰਗੜਾ’ ਦੱਸਿਆ। ਕੈਪਟਨ ਇਹ ਗੱਲ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਆਖ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਹਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਦਲਕੇ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਭੱਜ ਜਾਣਗੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਡਾਂਗ ਲੈ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ।

ਉੱਝ ਇਹ ਗੱਲ ਦਿਲਚਸਪ ਹੈ ਕਿ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਬੋਲਦਿਆਂ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਖਿਲਾਫ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਚੁੱਪ ਹੈ। ਬਾਦਲਾਂ ਨੂੰ ਧਰ ਕੇ ਲੈਦਿਆਂ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਾ ਸਿਰਫ ਖੜਕਵੀਂ ਅਤੇ ਮੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਉਹ ਕੁਝ ਮੁੱਦੇ ਵੀ ਉਭਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਉਸ ਦਾ ਆਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਦਲਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਨਾ ਬਿਜਲੀ ਭਾਲਿਆਂ ਲੱਭਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਪਾਣੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸਾਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਤਬਕੇ ਦੁਖੀ ਹਨ। ਉਸ ਦਾ ਆਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਵੇਲੇ ਨਾ ਅਸੀਂ ਬਿਜਲੀ ਜਾਣ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪਾਣੀ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤੰਗ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ। ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਆਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਸਾਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਜਿਤਾ ਦੇਣ ਤਾਂ

ਬਾਦਲਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਕੁਝ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਕੁਝ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਨਾਦਰਸ਼ਾਹੀ ਰਾਜ ਆਖ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਬਾਦਲ ਹੁਰੀਂ ਜਦੋਂ ਸੱਤਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸਨ ਤਾਂ ਕੈਪਟਨ ਦੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉੱਝ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਨਾਦਰਸ਼ਾਹੀ ਨਾ ਤਾਂ ਆਮ ਲੋਕ ਕੈਪਟਨ ਦੇ ਰਾਜ ਸਮੇਂ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹੁਣ ਵੇਖ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਅੰਗ ਠੀਕ ਢੰਗ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਵਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਿਹਾ। ਬਾਦਲ ਦੇ ਰਾਜ ਦੀ ਇਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸਬੰਧੀ ਐਕਟ ਸੋਧ ਕੇ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਅਣਗਹਿਲੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਫਸਰਾਂ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮੱਦ ਜੋੜੀ ਗਈ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਇਹ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਦਿਅਕ ਢਾਂਚੇ ਵਿਚ ਗਿਣਨਯੋਗ ਸੁਧਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਮੁੱਖ ਵਜ੍ਹਾ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪੜ੍ਹੀ ਲਿਖੀ ਅਕਾਲੀ ਵਜ਼ੀਰ ਬੀਬੀ ਉਪਿੰਦਰਜੀਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਵੀ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵਿਭਾਗ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਸਬੰਧੀ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਚੱਜ ਆਚਾਰ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਅਕਾਲੀਆਂ ਉੱਪਰ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਇਕ ਦੋਸ਼ ਇਹ ਵੀ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵੇਚ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੇ ‘ਆਨੰਦਪੁਰ’ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ‘ਰਾਮ ਨਾਮ’

ਸਿਆਸਤ ‘ਚ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਉਭਰਨ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਅਪਣਾਈ ਨਰਮ ਪਹੁੰਚ ਕਾਰਨ ਭਾਰਤ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਲਈ ਸੌਖਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਲਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਡਵਾਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਮਝੌਤਾਵਾਦੀ ਨੀਤੀ ਕਾਰਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਖਤਰੇ ‘ਚ ਪੈ ਗਈ ਹੈ। ਪਰ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ‘ਤੇ ਸਿੱਧਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸੇਧਦਿਆਂ ਦੇਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਮੁੰਬਈ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਹਿਯੋਗ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਐਨ.ਡੀ.ਏ. ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਹਮਲਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਵਲੋਂ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ‘ਚ ਵਿਘਨ ਪਾਏ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਵਿਰੁਧ ਲੜਨ

ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ‘ਚ ਦੇਰੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੋਨੀਆ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਾਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਤਿੱਖਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਲੋਕ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਵੰਡਦੇ ਹਨ, ਧਰਮ ਦੇ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਗੁੱਟਬੰਦੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਭਗਵਾਨ ਰਾਮ ਦਾ ਨਾਂ ਵਰਤਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਵਿਰੁਧ ਨਹੀਂ ਲੜ ਸਕਦੇ। ਦੋਵੇਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ‘ਤੇ ਕਿੰਨੀਆਂ ਕੁ ਗੰਭੀਰ ਹਨ, ਇਹ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਭ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਰ ਬੀਤੇ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਸੌਖਿਆਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਰੋਕਣ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕੇਂਦਰੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਖੇਤਰੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੀ ਵਿਵਾਦਮਈ ਮੁੱਦੇ ਉਛਾਲ ਕੇ ਰਾਜਸੀ ਲਾਭ ਖੱਟਣ ਦੀ ਤਾਕ ‘ਚ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ‘ਚ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਭਾਈਵਾਲ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਰੈਸਟ ਹਾਊਸ ਵੇਚੇ ਸਨ, ਇਸ ਵਾਰ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਭਾਗਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵੇਚ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੈਪਟਨ ਦਾ ਆਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵੇਚ ਕੇ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਨੂੰ ਨਿਕਲ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਦਲੀਲ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਵੇਚ ਕੇ ਲੁੱਟ-ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਟੋਲਾ ਹਨ।

ਉਪਰ ਅਕਾਲੀ ਵੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਸ ਹਮਲਾਵਰ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਨੂੰ ਹੁੰਗਾਰਾ ਭਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦਾ ਆਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਦੀ ਤਮੀਜ਼ ਸਿੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਿੱਜੀ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਹੀ ਮੇਰੀ ਨਿੱਜੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਹੈ। ਬਾਦਲ ਦਾ ਆਖਣਾ ਹੈ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਮੇਰੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਵਿਰੋਧੀ ਹਨ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦਾ ਆਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਸੁਖਬੀਰ ਨੂੰ ਕੈਪਟਨ ਬਲੂੰਗੜਾ ਆਖ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਹੈ। ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਅਦਬ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਲੰਘੀ 9 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਬਿਊਰੋ ਨੇ ਕੈਪਟਨ ਦੀ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਮੋਤੀ ਮਹਿਲ ਵਿਖੇ ਅਮ੍ਰਿਤ ਸਰ ਇੰਪਰੂਵਮੈਂਟ ਟਰਸਟ ਘੁਟਾਲੇ ਸਬੰਧੀ ਲੰਮੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ।ਪਿਛੋਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਚੌਧਰੀ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ 16 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸੰਮਨ ਵੀ

ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ । ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਇਹ ਗੱਲ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਖਿਲਾਫ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਬਿਊਰੋ ਦੀ ਇਹ ਕਥਿਤ ਸਖ਼ਤੀ ਅਸਲ ਵਿਚ ਉੱਪਰੋਕਤ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਬੋਲ-ਬੁਲਾਰੇ ਦਾ ਹੀ ਸਿੱਟਾ ਹੈ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੇਟੇ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਇਹ ਤੱਥ ਵੀ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਕੈਪਟਨ ਤੋਂ ਵਿਹੁਣੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਲਗਭਗ ਲੀਡਰ ਹੀਣ ਹੋਵੇਗੀ। ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਬਾਕੀ ਕਾਂਗਰਸੀ ਲੀਡਰਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਪਹੁੰਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟਿੱਚ ਸਮਝਣ ਵਾਲੀ ਹੈ।

ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਕੁਝ ਤਿੱਖੇ ਨਿਕਲੇ, ਉਹ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਬਿਊਰੋ ਦੇ ਹਾਜ਼ਰ – ਨਾਜ਼ਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਦਿੱਲੀ ਵਲ ਖਿਸਕ ਗਏ। ਇਹ ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਤੋਂ ਸਮਾਂ ਬਚਾਉਣ ਵਾਲਾ ਐਕਸ਼ਨ ਹੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਰੋਕਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ ਉੱਪਰ ਉਤਰ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ ਕਾਂਗਰਸ ਹਾਈਕਮਾਨ ਉੱਪਰ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਦਬਾਅ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਜੁੜ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੈਪਟਨ ਦੀ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕਾਂਗਰਸ ਹਾਈਕਮਾਨ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾਉਣੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਮਸਲਾ ਲੰਮੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਉਠ ਦਾ ਬੁੱਲ੍ਹ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਹ ਹਾਲੇ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਲਟਕਿਆ ਰਹੇਗਾ, ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਬਾਦਲ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਸ਼੍ਰੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮਤਾ ਉਠਾ ਕੇ ਵਿਵਾਦ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ‘ਚ ਰਾਮ ਮੰਦਰ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਉਛਾਲਣ ਵਾਲੀ ਭਾਜਪਾ ਪੰਜਾਬ ‘ਚ ਬਾਦਲ ਦਲ ਦੇ ਆਨੰਦਪੁਰ ਮਤੇ ਨੂੰ ਵੱਖਵਾਦੀ ਮੁੱਦੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਦਕਿ ਆਪ ਹਿੰਦੂ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿਤ ‘ਚ ਭੁਗਤਾਉਣ ਲਈ ਅੱਡੀ ਚੱਟੀ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਹਰਿਆਣਾ ‘ਚ ਕਾਂਗਰਸ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ‘ਚੋਂ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰਦੀ ਨਹੀਂ ਬੱਕਦੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਣੀ ਦੇ ਮਸਲੇ ‘ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਕਿਸਾਨੀ ਅਤੇ ਆਮ ਲੋਕ ਆਗਾਮੀ ਚੋਣਾਂ ‘ਚ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਬਹੁਮਤ ਨਾਲ ਜਿਤਾਉਣਗੇ। ਬਹੁਤ ਰਾਜਸੀ ਸੂਝ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਵੋਟਰ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅੰਤਰਰਾਜੀ ਮਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹੱਲ ਏਨਾ ਸੌਖਿਆਂ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦਾ। ਇਹ ਸਭ ਵੋਟਰਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ

ਭੜਕਾਉਣਾ ਹੈ।
ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਰਾਜਸੀ ਏਜੰਡਿਆਂ ‘ਚ ਆਮ ਆਦਮੀ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਨੂੰ ਮਨਫੀ ਕਰਦੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲੋਕ ਹਿੱਤ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਤੋਂ ਸੱਖਣੀਆਂ ਹਨ। ਸਮਾਜਿਕ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਪੱਖੋਂ ਦੀਵਾਲੀਆ ਹੋਈਆਂ, ਇਹ ਪਾਰਟੀਆਂ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਫਿਰਕੂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕੈਸ਼ ਕਰਵਾ ਕੇ ਸੱਤਾ ‘ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਤਰਲੋਮੱਛੀ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਰੁਝਾਨ ਜਿਥੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਫਿਰਕੂ ਲੀਹਾਂ ‘ਤੇ ਵੰਡੇਗਾ, ਉਥੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਦੇ ਮਸਲੇ ਇਸ ਧੂੜ ‘ਚ ਗੁਆਚ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਣਗੇ। ਫਿਰਕੂ ਤੇ ਵੱਖਵਾਦੀ ਏਜੰਡੇ ਜਿਥੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਜਮਹੂਰੀ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਖੋਖਲਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੁਹਿਰਦ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਲਈ ਚੁਣੌਤੀ ਹਨ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਅਮਰੀਕੀ ਵਿੱਤ ਬਾਜ਼ਾਰ ਨੂੰ ਥਾਂ ਸਿਰ ਕਰਨ ਲਈ ਨਵੀਂ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਐਲਾਨ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਮੰਗਲਵਾਰ ਨੂੰ ਫੈਡਰਲ ਖਜ਼ਾਨਾ ਮੰਤਰੀ ਟਿਮੋਥੀ ਗੈਦਨਰ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਗੜਬੜਾ ਗਏ ਵਿੱਤੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਨੂੰ ਥਾਂ ਸਿਰ ਕਰਨ ਲਈ 15 ਸੌ ਤੋਂ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਬੈਂਕ ਸਨਅਤ ਨੂੰ ਹੁਲਾਰਾ ਦੇਣ ਲਈ ਨਿੱਜੀ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀ ਟਿਮੋਥੀ ਨੇ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਖਰਚੀਲੀ ਹੈ, ਜੋਖਮਭਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਨਿਕਲਣ ਵਿਚ ਸਮਾਂ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਯਤਨ ਜਿੰਨਾ ਮਰਜ਼ੀ ਖਰਚੀਲਾ ਹੋਵੇ ਇਸ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਵਿੱਤ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਢਹਿ ਢੇਰੀ ਹੋ ਜਾਣਾ ਪਰਿਵਾਰਾਂ, ਕਾਰੋਬਾਰ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਨੁਕਸਾਨ ਪੱਖੋਂ ਅਨੁਮਾਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਥਾਮਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ‘ਵਿੱਤ ਸਥਿਰਤਾ ਯੋਜਨਾ’ ਦੀ ਤਫਸੀਲ ਦਿੰਦਿਆਂ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਇਸ ਯਤਨ ਵਿਚ ਗਲਤੀਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਹਾਲਾਤ ਹੋਰ ਵੀ ਖਰਾਬ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਤੀ ਘੱਟ ਜਾਂ ਅਸਾਵੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ।

ਖਜ਼ਾਨਾ ਮੰਤਰੀ ਵਲੋਂ ਐਲਾਨੀ ਗਈ ਇਸ ਨਵੀਂ ਯੋਜਨਾ ਤਹਿਤ ਸੰਕਟ ਮਾਰੇ ਮਾਰਟਗੇਜ

ਆਧਾਰਤ ਰਿਣ ਪੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਤੇ ਨਿੱਜੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਇਕ ਹਥਿਆਰ ਵਜੋਂ ਵਰਤਣ ਲਈ 500 ਅਰਬ ਤੋਂ 1000 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਖਰਚੇ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਅਦਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇਣ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਹੁਲਾਰਾ ਦੇਣ ਲਈ ਫੈਡਰਲ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਵਿਸਤਾਰ ਦੇਣ ਲਈ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਰਕਮ ਪਹਿਲਾਂ ਐਲਾਨੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਸੰਕਟਗ੍ਰਸਤ ਅਸਾਸਾ ਰਾਹਤ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤਹਿਤ 700 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਵਿਚੋਂ ਰਹਿੰਦੇ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਸੌ ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੈ।

ਉਥਾਮਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਹਾਊਸਿੰਗ ਸੰਕਟ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਇਕ ਵੱਖਰੀ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਯੋਜਨਾ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਅਧੀਨ ਮਾਰਟਗੇਜ ਵਿਆਜ ਦਰਾਂ ਘਟਾ ਕੇ ਮਾਰਟਗੇਜ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਘਟਾਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਰਾਹਤ ਫੰਡ ਦੀ ਦੂਜੀ ਕਿਸ਼ਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਰੱਖੀ ਸੀ। ਖਜ਼ਾਨਾ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਐਲਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਅਗਲੇ ਕੁਝ ਹਫਤਿਆਂ ਵਿਚ ਐਲਾਨੇ ਜਾਣਗੇ। ਖਜ਼ਾਨਾ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਇਹ ਵੀ

ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿੱਤੀ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਸ਼ਕਲ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਵੱਡਾ ਵੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਵੀ ਹੋਵੇ।

ਵਰਨਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੈਦਨਰ ਹੀ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਬੁਸ਼ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਬਚਾਓ ਲਈ 700 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਾਉਣ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਰੋਲ ਨਿਭਾਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਾਰਟਗੇਜ ਆਧਾਰਤ ਰਿਣ ਪੱਤਰ ਖਰੀਦੇ ਜਾਣੇ ਸਨ। ਸ਼੍ਰੀ ਗੈਦਨਰ ਨੇ ਬੁਸ਼ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਯਤਨਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਵਿੱਤੀ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਤਬਾਹੀ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਉਹ ਕਦਮ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਲੋੜ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸਨ। ਇਹ ਕਦਮ ਅਰਬਚਾਰੇ ਨੂੰ ਮੰਦੇ ‘ਚ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ ਕਿਉਂਕਿ ਬੁਸ਼ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਿੱਤੀ ਯੋਜਨਾ ਤੋਂ ਪਾਸੇ ਹਟ ਕੇ 700 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਅੱਧਾ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਹਿੱਸਾ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਧਾ ਪੈਸਾ ਪਾਉਣ ਉਤੇ ਹੀ ਖਰਚ ਦਿੱਤਾ।

ਵਿੱਤੀ ਰਾਹਤ ਫੰਡ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਖਰਚ ਵਿਚ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਦੀ ਕਮੀ ਤੋਂ ਵਿਧਾਨਕਾਰਾਂ ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਤੋਂ ਵਾਕਫ ਉਥਾਮਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਰਹਿੰਦੇ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਸੌ ਅਰਬ ਡਾਲਰ

ਤਕਸੀਮ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਵਧੇਰੇ ਸਖਤ ਨਿਗਰਾਨੀ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਉਪਰ ਜ਼ੋਰ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਐਲਾਨੇ ਗਏ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤੋਂ ਇਕ ਹਫਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਉਥਾਮਾ ਵਿੱਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਰਾਹਤ ਫੰਡ ਵਿਚੋਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਉਪਰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬੰਦਸ਼ਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਐਲਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਵੇਂ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਨਿਯਮਾਂ ਤਹਿਤ ਇਹ ਪਤਾ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇਗਾ ਕਿ ਰਾਹਤ ਫੰਡ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲਿਆ ਪੈਸਾ ਕਿਧਰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸ਼੍ਰੀ ਗੈਦਨਰ ਨੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਫੈਡਰਲ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਅਤੇ ਫੈਡਰਲ ਡਿਪੋਜ਼ਿਟ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨਿੱਜੀ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰੇ ਪਿਛੋਂ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਪਬਲਿਕ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਇਨਵੈਸਟਮੈਂਟ ਫੰਡ ਬਣਾਉਣਗੇ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਵਿੱਤੀ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਤੋਂ ਰਵ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿੱਜੀ ਖੇਤਰ ਦੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਨੂੰ ਕਾਰਗਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਨਿਵੇਸ਼ ਬੀਮਾ ਫੰਡ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਸੰਕਟ ਮਾਰੇ ਮਾਰਟਗੇਜ ਆਧਾਰਤ ਰਿਣ ਪੱਤਰਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦਦਾਰੀ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਜੋ ਬੈਂਕਾਂ ਤੇ ਵਿੱਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਮਾਲੀ ਹਾਲਤ ਸੁਧਰ ਸਕੇ।

ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪੱਧਰ ਡਿੱਗਣ ਤੋਂ ਹੁਣ ਕੇਂਦਰ ਵੀ ਚਿੰਤਤ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ : ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਦੇ ਭੰਡਾਰਾਂ ਦੀ ਵਿਗੜ ਰਹੀ ਸਥਿਤੀ ਲਈ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਸਿੰਜਾਈ, ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਸਨਅਤੀ ਖੇਤਰ ਲਈ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਾਰੇ ਢੁਕਵੀਂ ਯੋਜਨਾ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਇਸਨੂੰ 15 ਫਰਵਰੀ ਤੱਕ ਭੇਜਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲਾ ਪਾਣੀ ਬਹੁਤ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਝੋਨੇ ਹੇਠ ਰਕਬਾ ਵਧਣ ਨਾਲ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਈ ਗੁਣਾ ਵਧੇਰੇ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ

ਨਾਲ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪੱਧਰ ਲਗਾਤਾਰ ਹੇਠਾਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੀ ਮੌਸਮ ਭਰਵੀਂ ਹੋਣ ਅਤੇ ਝੋਨੇ ਦੀ ਅਗੇਤੀ ਲੁਆਈ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪੱਧਰ ਰਾਜ ਦੇ ਕਈ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਉੱਚਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਕਈ ਇਲਾਕੇ ਅਜਿਹੇ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਪਾਣੀ ਹੇਠਾਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਹਰਿਆਣਾ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਯੂ.ਪੀ. ਦੀ ਹਾਲਤ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਵਰਗੀ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਜਲ ਸਰੋਤ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ

ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਸਿੰਜਾਈ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਦਿੱਲੀ ਮੀਟਿੰਗ ਬੁਲਾਈ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਵਲੋਂ ਸਿੰਜਾਈ ਸਕੱਤਰ ਸੁਰੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ।

ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੇਂਦਰ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਵਰਤੋਂ ਕਾਰਨ ਅਗਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਦੇ ਭੰਡਾਰਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਸਹੀ ਵਰਤੋਂ ਬਾਰੇ ਢੁਕਵੀਂ ਯੋਜਨਾ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਭੇਜੇ। ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੇਂਦਰ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ

ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਬਹੁਤਾਤ ਵਿੱਚ ਵਰਤੋਂ ਬੰਦ ਨਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਅਗਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲਾ ਪਾਣੀ ਭੰਡਾਰ ਸੰਕਟ ਵਿੱਚ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਅਸਰ ਅਨਾਜ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ 'ਤੇ ਪਵੇਗਾ।

ਇਸ ਵੇਲੇ ਕੇਂਦਰੀ ਅਨਾਜ ਭੰਡਾਰ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਅਹਿਮ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਅਨਾਜ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਘੱਟ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਦੀ

ਅਨਾਜ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਖਤਰਾ ਖੜਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰਾਂ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਸ ਸਥਿਤੀ 'ਤੇ ਕਾਬੂ ਨਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪੱਧਰ ਹੋਰ ਹੇਠਾਂ ਚਲਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਜਿਥੇ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਖਰਚੇ ਵਾਲੇ ਡੂੰਘੇ ਟਿਊਬਵੇਲ ਲਾਉਣ ਨਾਲ ਖੇਤੀ ਬਹੁਤ ਮਹਿੰਗੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸੈਨੇਟ ਵਲੋਂ 838 ਅਰਬ ਦਾ ਮਾਲੀ ਸੁਰਜੀਤੀ ਬਿਲ ਪਾਸ

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਬਿਲ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲਈ ਪਹੁੰਚੇ। ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਉਬਾਮਾ ਨੂੰ ਸੈਨੇਟ ਵਲੋਂ ਇਹ ਬਿਲ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਖਬਰ ਮਿਲੀ ਉਹ ਜਲਸੇ ਵਿੱਚ ਤਕਰੀਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਤਕਰੀਰ ਵਿੱਚੋਂ ਛੱਡ ਕੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਅੱਛੀ ਖਬਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸੈਨੇਟ ਨੇ ਪੁਨਰ ਸੁਰਜੀਤੀ ਅਤੇ ਪੁਨਰ ਨਿਵੇਸ਼ ਯੋਜਨਾ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਰੂਪ ਦੇਣ ਲਈ ਸੈਨੇਟ ਅਤੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚਾਲੇ ਸਹਿਮਤੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਸੈਨੇਟਰ ਐਡਵਰਡ ਐਮ. ਕੈਨੇਡੀ, ਜੋ ਕਿ ਮੈਸਾਚੂਸੈਟਸ ਤੋਂ ਡੈਮੋਕਰੇਟ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਹਨ, ਉਬਾਮਾ ਦੇ ਤਾਜਪੋਸ਼ੀ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਬਰੇਨ ਟਿਊਮਰ ਕਰਕੇ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਬਿਲ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਲਈ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਰਾਜਧਾਨੀ ਪਹੁੰਚੇ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਉਬਾਮਾ ਆਪਣੇ 800 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਸੁਰਜੀਤੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਲੋਕ-ਰਾਏ ਲਾਮਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ

ਦੌਰੇ ਉੱਤੇ ਨਿਕਲੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੰਦੇ ਨੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਫੋਰਟ ਮਾਇਰਜ਼ ਵਿੱਚ ਇਕ ਟਾਊਨ ਹਾਲ ਜਲਸੇ ਨੂੰ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਸਟਾਇਲ ਵਿੱਚ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਉਬਾਮਾ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਕੁਝ ਹੀ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਅਰਬਦਾਰੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਰਾਹ ਨਾ ਪਾ ਸਕੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਹੱਥ ਧੋਣੇ ਪੈ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਬਿਲ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਦੀ ਬੇਮਤਲਬ ਖਿੱਚੋਤਾਣ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਫਲੋਰਿਡਾ ਦੇ ਰਿਪਬਲਿਕਨ ਗਵਰਨਰ ਚਾਰਲੀ ਰਾਈਟਸ ਵਲੋਂ ਮੰਚ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਬਾਅਦ ਸ੍ਰੀ ਉਬਾਮਾ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਘਸੇ-ਪਿਟੇ ਖਿਆਲਾਂ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਖਹਿਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਫਸੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਦੇਸ਼ ਮੌਜੂਦਾ ਸੰਕਟ ਵਿੱਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਰਥਿਕ ਸੁਰਜੀਤੀ ਵਿੱਚ ਕਈ ਵਰ੍ਹੇ ਲੱਗ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਟਿੱਪਣੀ ਉੱਤੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਚੀ ਸਾਰੀ ਆਖਿਆ, 'ਤੁਹਾਡੇ

ਪਾਸ ਅੱਠ ਸਾਲ ਹਨ।' ਉਬਾਮਾ ਨੇ ਹੱਸ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਟੀ.ਵੀ. ਵਾਲੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਲਈ ਮੈਂ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਸਰੋਤਾ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਅੱਠ ਸਾਲ ਹਨ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਕੋਈ ਭਰਮ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜੇ ਆਰਥਿਕ ਮੰਦੇ ਉੱਤੇ ਕਾਬੂ ਨਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਲੋਕਪ੍ਰੀਤਤਾ ਵੀ ਖੁਰ ਜਾਵੇਗੀ। ਜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਹੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਜਾ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਅਗਲੀ ਵਾਰ ਉਹ ਨਵੇਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨਗੇ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਫੋਰਟ ਮਾਇਰਜ਼ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਘਰਾਂ ਦੇ ਫੋਰਕਲੋਜ਼ਰ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ 10 ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਵੀਰਵਾਰ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਉਬਾਮਾ ਨੇ ਆਪਣਾ ਇਹੋ ਸੁਨੇਹਾ ਲੈ ਕੇ ਇਲੀਨਾਇ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਪੀਓਰੀਆ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਮਵਾਰ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਉਬਾਮਾ ਨੇ ਇੰਡੀਆਨਾ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਐਲਕਹਾਰਟ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਇਕ ਜਲਸੇ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਥੇ ਕਿ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ 15 ਫੀਸਦੀ ਦੀ ਹੱਦ ਨੂੰ ਛੋਹ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

Business For Sale

4 In 1 Combo Business In Palatine (IL)

- *Northwest Suburbs
- *Over 60 Parking Spaces
- *Cheapest Rent You Can Have
- *Good Customer Base
- *Owner Retiring
- *Family Business

Grocery, Sweets, Movies
and Indian/Pakistan
Carryout

Contact : 847-358-2600 (Ghulam)

All Inventory And Equipment Included In Sale Price. Business Established Since 1980.

Visit us on the web:

punjabtimesusa.com

Freeway Travel Inc

ਸਸਤੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ, ਖਰਾ
ਸੌਦਾ, ਬਿਹਤਰ ਸਰਵਿਸ

Call Raju

Tel: 773-973-0200

Fax: 773-973-0557

2542 W Devon Ave. Chicago IL 60659

Easy Travel Inc.

ਸਸਤੀਆਂ ਹਵਾਈ
ਟਿਕਟਾਂ

7191 Camelot Drive, Canton, MI 48187 Fax: 866-908-6663

www.easytravelinc.net info@easytravelinc.net

ਹਵਾਈ ਟਿਕਟਾਂ
ਦੀ ਸੇਲ

Consolidator of Major Airlines

Lowest price to India

Chicago Delhi 920 including taxes.

Sale fares from Michigan to Delhi

Lansing to Delhi 920 including taxes..

Flint to Delhi 920 including taxes

Grand Rapids to Delhi 920 including taxes.

Kalamazo to Delhi 920 including taxes.

Ohio to Delhi

Cleveland to Delhi 930 including taxes

Columbus to Delhi 930 including taxes.

Cincinnati to Delhi 930 including taxes.

Dayton to Delhi 930 including taxes.

Toledo to Delhi 930 including taxes

Hurry
special
fare
expires on
17 Feb.

Sale fare from Indiana to Delhi

Indianapolis to Delhi 960 including taxes

Fort Wayne to Delhi 960 including taxes.

Southbend to Delhi 960 including taxes.

Wisconsin to Delhi

Milwaukee to Delhi 965 including taxes.

Madison to Delhi 965 including taxes.

Please call us for this special fare from other cities in the USA.

Travel valid from 17 Jan to 31 March

Tel: 734-451-9526, Toll Free 866-51-INDIA

ਘੱਲੂਘਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀਆਂ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਉਸਾਰਾਂਗੇ-ਬਾਦਲ

ਬਰਨਾਲਾ/ ਮਹਿਲ ਕਲਾਂ : ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਲੰਘੀ 8 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਹਲਕਾ ਮਹਿਲ ਕਲਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਕੁਤਬਾ ਵਿਖੇ ਵੱਡੇ ਘੱਲੂਘਾਰੇ 'ਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ 35 ਹਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘਾਂ-ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਅਤੇ ਭੁਝੰਗੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਭੇਟ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਉਂਦੇ ਬਜਟ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਪਿੰਡ ਕੁਤਬਾ, ਛੋਟੇ ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਕਾਹਨੂਵਾਲ ਨੇੜੇ, ਸਰਹਿੰਦ ਵਿਖੇ ਟੋਡਰ ਮੱਲ ਅਤੇ ਚੱਪਤਚਿਤੀ ਵਿਚ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਉਸਾਰਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਾਸ਼ੀ ਰਾਖਵੀਂ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਹ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਇਕ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੁਕੰਮਲ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਉਸਾਰਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਕਸ਼ਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਉਹ ਪੰਜਾਬ

ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਨਕਸ਼ੇ ਭੇਜਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਕਮੀ ਹੋਈ, ਉਥੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵੀ ਐਕਵਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹੀਦ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਇਛੁਕ ਸਨ, ਜਿਸ ਦੀ ਨੀਂਹ ਪੰਜਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਰੱਖੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਖਾਏ ਹੋਏ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਚਲਦਿਆਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਣ ਤਿਆਗੇ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਵਿਰਸਾ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਕੋਲ ਹੈ, ਉਹ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਧਰਮ ਕੋਲ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵਿਰਸੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਵੀ ਘੱਟ ਲੈਂਦੇ

ਹਾਂ ਅਤੇ ਮਾਣ ਵੀ ਘੱਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ 10 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਉਸਾਰਨ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਲਗਭਗ 80 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਲੰਬੀ ਅਤੇ 18 ਫੁੱਟ ਚੌੜੀ ਸੜਕ ਦਾ ਨੀਂਹ-ਪੱਥਰ ਵੀ ਰੱਖਿਆ।

ਲੋਕ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਸ. ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢੀਡਸਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਹਲਕੇ 'ਤੇ ਜੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਸੰਤ ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਨਸ ਨੇ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਤਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਹੁਣ ਮਹਿਲ ਕਲਾਂ ਨਵਾਂ ਹਲਕਾ ਬਣਨ ਕਾਰਨ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਂਗਡੋਰ ਦਲ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਕਾਂਝਲਾ ਨੇ ਸੰਭਾਲੀ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਹਲਕੇ ਦਾ ਪਛਤਿਆਪਣ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ

ਰਵਾਇਤ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਲਈ 5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਚੈੱਕ ਭੇਟ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸੰਤ ਘੁੰਨਸ ਨੇ ਪੰਚਾਇਤ ਨੂੰ 8 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਚੈੱਕ ਭੇਟ ਕੀਤਾ। ਹਲਕਾ ਮਹਿਲ ਕਲਾਂ ਦੇ ਨਵੇਂ ਇੰਚਾਰਜ ਅਤੇ ਦਲ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਕਾਂਝਲਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਲਕੇ 'ਤੇ ਮੇਰਾ ਮਕਸਦ ਹਰ ਅਕਾਲੀ ਨੂੰ ਦਰਜਾ-ਬ-ਦਰਜਾ ਸਤਿਕਾਰ ਦੇ ਕੇ ਨਿਵਾਜਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਹਲਕੇ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਸ. ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਰਸਮ ਸਰਪੰਚ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੁਤਬਾ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਕੁਤਬਾ ਨੇ ਅਦਾ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਪੰਚਾ ਅਤੇ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਦਿੱਤਾ।

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ

ਕੈਪਟਨ ਮੇਰਾ ਨਿੱਜੀ ਦੁਸ਼ਮਣ, ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਸਿਆਸੀ ਵਿਰੋਧੀ-ਬਾਦਲ

ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ : ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਚਰਨ ਗੰਗਾ ਸਟੇਡੀਅਮ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਲਾਚੌਰ ਅਤੇ ਨੰਗਲ ਵਿਚ ਵੀ ਵਿਕਾਸ ਰੈਲੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਆੜੇ ਖੌਂਬੀ ਲਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਸਿਰ ਦਿਨੋਂ-ਦਿਨ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਭਾਰੀ ਹੋ ਰਹੀ ਪੰਡ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਹੀ ਦੋਸ਼ੀ ਦੱਸਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਰਵਾਇਤੀ ਵਿਰੋਧੀ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਹ 'ਬਲੂਗਤ', ਡਾਂਗ ਫੇਰੂ ਵਰਗੇ ਸ਼ਬਦ ਛੱਡ ਕੇ ਸੱਭਿਅਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨ।

ਸ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੇਰਾ ਨਿੱਜੀ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੇਰਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਡਾ. ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀਮਾ ਦੀ ਸਿਫਤ ਕਰਦਿਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ

ਸੋਨਾ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪ੍ਰੈੱਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੌਰਾਨ ਜਦੋਂ ਇਕ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਕਿ ਬੀਬੀ ਭੱਠਲ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਹਨ ਤਾਂ ਸ. ਬਾਦਲ ਲਾਜਵਾਬ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਹੱਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, “ਯਾਰ, ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸਵਾਲ ਨਾ ਪੁੱਛੋ, ਕੈਪਟਨ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹੈ ਜਦਕਿ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਸਿਆਸੀ ਹਨ।”

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ “ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੂਜਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਬੋਲਣ ਦੀ ਤਮੀਜ਼ ਸਿਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਉਹ ਬਲੂਗਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅੱਜ ਦੀ ਤਾਰੀਖ਼ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਸੁਖਸੀਮਤ ਵਿਰੁਧ ਮਾੜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਰਤਣਾ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਸ਼ੋਭਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।” ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਵੀ ਸਨਮਾਨਜਨਕ ਅਹੁਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ

ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਹੁਦਾ ਮਿਲਣ ਦੀ ਆਸ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਅਪਣੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਖ਼ਾਤਰ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਰੁਧ ਭੰਡੀ ਕਰਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਕੇਂਦਰ 'ਚ 50 ਸਾਲ ਰਾਜ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਮੰਗਾਂ ਅੱਜ ਵੀ ਪੂਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿੰਨਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਵਰ੍ਹੇਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗਾ ਪਾਖੰਡੀ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਦੁਬਈ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਕੈਸ਼ ਤੇ ਐਸ਼ ਵਾਲੇ ਲੀਡਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਵਿਗਾੜ

ਸਕਦੇ ਸਗੋਂ ਇਹ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਖ਼ਤਰਾ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕੁਮਕਲਾਂ, ਰਾਏਕੋਟ ਅਤੇ ਸਾਹਨੇਵਾਲ ਫੇਰੀ ਦੌਰਾਨ ਕੇਂਦਰ 'ਚ ਐਨ.ਡੀ.ਏ. ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਵੋਟ ਵੀ ਮੰਗੀ।

ਅਪਣੇ ਸੰਬੋਧਨ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਹਿਰੂ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਤਾਂ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਹਿਲਾਉਣ 'ਚ ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇ ਫਿਰ ਇਹ ਕੇਂਦਰ ਕੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਰਾਜ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਇਕਾਈ ਤਕ ਇਕਮੁੱਠ ਨਹੀਂ ਰਖੀ ਜਾ ਸਕੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਡਫ਼ਲੀ ਵਜਾ ਰਹੇ ਲੀਡਰ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਕੀ ਵਿਗਾੜ ਲੈਣਗੇ? ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਈ ਸਕੀਮਾਂ ਤਹਿਤ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੇ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਕੇਂਦਰ ਨੇ ਰਾਜਾਂ ਨਾਲ ਭੇਦਭਾਵ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਵੱਡਾ ਉਦਯੋਗ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਜਾਰੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ : ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ 'ਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਚੋਟ ਮਾਰੀ ਗਈ ਹੈ। 'ਡੇਲੀ ਟਾਈਮਜ਼' ਵਿਚ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਯੂਸਫ਼ ਰਜ਼ਾ ਗ਼ਿਲਾਨੀ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਵਾਅਦੇ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੈਨੇਟ ਵਿਚ ਕੋਈ ਰਾਖਵੀਂ ਸੀਟ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਗ਼ਿਲਾਨੀ ਨੇ ਦਸੰਬਰ 2008 ਵਿਚ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੈਨੇਟ ਵਿਚ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਲਈ ਪੰਜ ਸੀਟਾਂ ਰਾਖਵੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ।

ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੇ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹੁਣ 2012 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਘੱਟ

ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਸੈਨੇਟ ਵਿਚ ਦਾਖ਼ਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਪਾਕਿ ਸੈਨੇਟ ਦੇ 100 ਮੈਂਬਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਹਰੇਕ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਸੈਨੇਟ ਲਈ 14 ਮੈਂਬਰ ਚੁਣਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਚਾਰ ਔਰਤਾਂ ਤੇ ਚਾਰ ਤਕਨੀਕੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਚੁਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਠ ਮੈਂਬਰ ਸਿੱਧੇ 'ਫ਼ਾਟਾ' ਵਲੋਂ ਚੁਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। 50 ਸੈਨੇਟਰ ਆਪਣੇ ਛੇ ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 11 ਮਾਰਚ 2009 ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਪਾਕਿ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਕੰਵਰ ਦਿਲਸ਼ਾਦ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੀਟਾਂ ਲਈ ਚੋਣਾਂ 4 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਸੀਟ ਰਾਖਵੀਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੀਟ ਦੇਣ ਲਈ ਜੇ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਇਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰੇਗਾ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਇਸ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਯੂਸਫ਼ ਰਜ਼ਾ ਗ਼ਿਲਾਨੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਵਾਅਦਾ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਸੀਟਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤਕਨੀਕੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਲਈ ਰੱਖੇ ਕੋਟੇ ਵਿਚ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਰੋਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਲਈ 33 ਫੀਸਦੀ ਸੀਟਾਂ ਰਾਖਵੀਆਂ ਰਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਕੋਈ

ਵੀ ਸੀਟ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ ਗਈ। ਸ. ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਾਰਨ ਉਹ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਸਿਆਸੀ ਢਾਂਚੇ ਵਿਚ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ 'ਦਲਿਤ' ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਪਾਕਿ ਹਿੰਦੂ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਹਰੀ ਮੋਤਵਾਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਸਰਕਾਰ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੈਨੇਟ ਵਿਚ ਰਾਖਵੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਦੇਣ ਲਈ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਦਿੱਖ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਾਕਿ ਪੀਪਲਜ਼ ਪਾਰਟੀ ਫ਼ੈਡਰਲ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨੈਪੋਲੀਅਨ ਕੀਉਮ ਨੇ 'ਡੇਲੀ ਟਾਈਮਜ਼' ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਲਈ ਸੀਟਾਂ ਰਾਖਵੀਆਂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਅਪਣੀ ਪਾਰਟੀ 'ਤੇ ਦਬਾਅ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ

ਕਿ ਇਹ ਤਰਾਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਵਿਚ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਚੁੱਪ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੈਨੇਟ ਵਿਚ ਸਦਨ ਦੇ ਨੇਤਾ ਰਜ਼ਾ ਰਬਾਨੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਪਰਲੇ ਸਦਨ ਵਿਚ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਲਈ ਸੀਟਾਂ ਪੱਕੀਆਂ ਕਰਨ। ਸੂਤਰਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗਨਜੋਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਿਲ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ ਤੇ ਉਹ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਵੀ ਦਬਾਅ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਬਿਲ ਨਾ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ। ਉਧਰ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ਹਿਬਾਜ਼ ਭੱਟੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੈਨੇਟ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਦੇਣ ਲਈ ਬਿਲ ਦਾ ਖਰਚਾ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਮੰਦੇ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਜੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕੈਨੇਡਾ ਨਾ ਹੀ ਜਾਣ ਤਾਂ ਚੰਗਾ : ਬੌਬ ਦੁਸਾਂਝ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ : ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਉੱਘੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਬੌਬ ਦੁਸਾਂਝ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਰਾਇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੰਦੇ ਦੇ ਦੌਰ ਦੇ ਚੱਲਦਿਆਂ ਕੈਨੇਡਾ ਜਾ ਕੇ ਡਾਲਰ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਨਾ ਲੈਣ। ਲੰਘੀ 7 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਇਥੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਦੇ ਰੂਬਰੂ ਹੁੰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਆਰਥਿਕ ਮੰਦੇ ਦਾ ਅਸਰ ਕੈਨੇਡਾ 'ਤੇ ਵੀ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਲਗਭਗ 60 ਹਜ਼ਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਨੌਕਰੀਆਂ ਜਾ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਗਿਣਤੀ 1 ਕਰੋੜ ਤੱਕ ਪੁੱਜ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਕੈਨੇਡਾ ਜਾ ਕੇ ਕੰਮ ਲੱਭਣ ਵਾਲੇ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਅਨੇਕਾਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਰਾ 'ਹੁਣ' ਵਲੋਂ ਕਰਵਾਏ

ਆਯੋਜਨ ਵਿਚ ਬੌਬ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਇਕ ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਿਕਸਤ ਦੇਸ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਮੰਦੇ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਉਦਯੋਗ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਦਯੋਗਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨੌਕਰੀਆਂ ਤੋਂ ਜਵਾਬ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਦਯੋਗਾਂ ਅੰਦਰ ਏਸ਼ੀਆ ਵਾਸੀ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਰਨਣਯੋਗ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਵੱਸੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਤ ਹੁਣ ਵੀ ਠੀਕ ਹੈ ਪਰ ਨਵੇਂ ਬੰਦਿਆਂ ਲਈ ਸਮਾਜਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੁਤਬਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕਠਿਨ ਕਾਰਜ ਹੈ।

ਬੌਬ ਦੁਸਾਂਝ

ਅਮਰੀਕਾ ਵਲੋਂ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਵਾਸ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਬਾਰੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ

ਜਲੰਧਰ : ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਨਵੇਂ ਓਬਾਮਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਸ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਲਈ ਨਵੇਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਹੋਮਲੈਂਡ ਸਕਿਓਰਿਟੀ ਵਿਭਾਗ (ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਭਾਗ) ਵਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਨਵੇਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਉਥੇ ਰਹਿ ਰਹੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੇ ਆਰਜ਼ੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਆਸਾਂ ਜਾਗੀਆਂ ਹਨ। ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੰਜਾਬੀ ਵਕੀਲ ਸ. ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਹੁਣ ਨਸੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਦਾਖਲੇ ਵਿਰੁਧ ਸਖ਼ਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਇਥੇ ਰਹਿ ਰਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਵਾਸ ਸਬੰਧੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਵਤੀਰਾ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਚੋਣ ਦੌਰਾਨ ਬਰਾਕ ਓਬਾਮਾ ਨੇ ਇਹ ਭਰੋਸਾ ਦੁਆਇਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸੱਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਬੱਝਵੀਂ

ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨੀਤੀ ਬਣਾਉਣਗੇ। ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸਰਹੱਦਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਸ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੇ ਵਿਭਾਗਾਂ ਨੂੰ 20 ਫਰਵਰੀ ਤੱਕ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਭੇਜਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਭਾਗਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਗਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਵਲੀ ਵਿਚ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ

ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ 'ਚ ਗਏ

ਤਰਨਤਾਰਨ : ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਸਟੇਟ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਡਾ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹੀ ਸਮੇਤ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਕਈ ਹੋਰਨਾਂ ਸਿਰਕੱਢ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਲੰਘੀ 6 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਇਥੇ ਇਕ ਇਕੱਠ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੂਬਾਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਕਰੀਮਪੁਰੀ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਕਈ ਹੋਰ ਸੂਬਾਈ ਇਕਾਈ ਦੇ ਆਗੂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸ੍ਰੀ ਕਰੀਮਪੁਰੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਵੇਂ

ਦੱਸਣ ਕਿ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਆ ਕੇ ਇਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਮੁਜਰਮਾਂ ਅਤੇ ਭਗੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਧੀਆ ਤਾਲਮੇਲ ਕਿਵੇਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਵਾਸ ਦੀਆਂ ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਲਟਕਦੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਨਿਪਟਾਉਣ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸੂਝਾਅ ਮੰਗੇ ਹਨ।

ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਖਿਆ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਇਕ ਲਹਿਰ ਹੀ ਚੱਲ ਪਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਥੋੜ੍ਹੀ-ਬਹੁਤੀ ਵੀ ਰਾਜਸੀ ਸਮਝ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

ਸ੍ਰੀ ਕਰੀਮਪੁਰੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸੂਬੇ ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਕੁਲ 13 ਲੋਕ ਸਭਾ ਸੀਟਾਂ ਵਿਚੋਂ 9 ਲਈ ਆਪਣੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਤਿਰਫੀ ਨਜ਼ਰ

ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਦ

ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਰੋਗ ਨਿਵਾਰਣ ਕੈਂਪ 6 ਫਰਵਰੀ ਤੋਂ
-ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀਆਂ ਲਈ ਹਾਬੜੇ ਫਿਰਦੇ ਹੰਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਹਉਮੈ ਦਾ ਇਲਾਜ ਵੀ ਕੈਂਪ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲਿਆ।

ਕੇਂਡਾਲੀਜ਼ਾ ਰਾਇਸ ਨੂੰ ਹੈ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਦੀ ਲੋੜ

-ਜੇ ਕਹੋ ਤੇ ਵਾਜਪਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਗੱਲ ਤੋਰ ਕੇ ਵੇਖ ਲੈਨੇ ਆਂ।

ਹਰਿਆਣਾ ਲਈ ਵੱਖਰੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਆਗੂ ਦੋਫਤਾ ਹੋਏ।

-ਗੋਲਕ ਦੀ ਵੰਡ ਵੰਡਾਈ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੋਣੀ।

ਅਮਰੀਕਾ ਇਰਾਨ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਦਾ ਰਾਹ ਅਪਣਾਏਗਾ-ਉਬਾਮਾ

-ਨਹੀਂ...! ਪੰਗਾ ਲੈ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ।

ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਤੇ ਕਾਰਨ ਗੱਠਜੋੜ 'ਚ ਤਰੇੜਾਂ ਉਭਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

-ਤੁਸੀਂ ਤਰੇੜਾਂ ਦੀ ਫਿਕਰ ਕਰਦੇ ਓ! ਬਾਦਲ ਨੇ ਯੂ-ਟਰਨ ਈ ਇਦਾਂ ਦੀ ਮਾਰਨੀ ਐ ਪਈ ਝਰੀਟ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੈਣ ਦੇਣੀ।

ਬ੍ਰਿਟੇਨ 'ਚ 90 ਲੱਖ ਪੌਂਡ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨਾਲ ਬਣੇਗਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ।

-ਚਾਹੇ 90 ਮਿਲੀਅਨ ਦਾ ਬਣਾ ਲਓ, ਹੈਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ 500 ਪੌਂਡ ਵਾਲਾ ਹੀ ਰੱਖਣੈ।

ਬਜ਼ੁਰਗ ਪੰਜਾਬੀ ਜੋੜੇ ਨੇ 435 ਗੋਲਡ ਤੇ ਸਿਲਵਰ ਮੈਡਲ ਅੰਤਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ 'ਚ ਜਿੱਤੇ।

-ਮੈਡਲ ਤਾਂ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਹੀ ਜਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਆ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਾਂਗੂ ਨਹੀਂ ਪਈ ਬਿਨਾਂ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਹੀ ਹਰ ਜਣੇ ਖਣੇ ਦੇ ਗਲ ਵਿਚ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ ਪਾਈ ਜਾਓ।

ਉਘੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਪੀ. ਸਾਈਂ ਵਲੋਂ ਪਦਮ ਸ਼੍ਰੀ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ।

-ਮੈਂ ਰਾਹਾਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਤੁਰਦਾ, ਮੈਂ ਤੁਰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਰਾਹ ਬਣਦੇ ਨੇ।

ਗਰਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਬੱਝੇ ਗਠਜੋੜਾਂ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੋਈ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ

—ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ

ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਤਰੀਕ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਕਤ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਸਭ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਚੋਣ ਮੋਰਚੇ ਬਣਾਉਣ ਰੁੱਝੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਮੋਰਚੇ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਵੀ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ, ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਵੀ। ਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਜੋਤੀਦਾਰ ਜੋਤੀਆਂ ਤੋੜ ਕੇ ਨਵੇਂ ਭਾਈਵਾਲ ਭਾਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਦੁਸ਼ਮਣੀਆਂ ਭੁੱਲ ਕੇ ਕਈ ਨਵੇਂ ਗੰਢ-ਚਿਤਰਾਵੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਧਿਰ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਚੋਣ-ਨੀਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਫ਼ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਗਠਜੋੜ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਇਸ਼ਾਰਾ ਸ਼ਰਦ ਪਵਾਰ ਦੀ ਨੈਸ਼ਨਲਿਸਟ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵਲ ਵੀ ਹੈ, ਜੋ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸਮਝੌਤੇ ਵਜੋਂ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਦੂਜੇ ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਲਾਲੂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਯਾਦਵ ਵੀ ਬਿਹਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹਰ ਰਾਜ ਵਿਚ ਇਕ-ਦੋ ਸੀਟਾਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਝਾਰਖੰਡ ਵਿਚ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਣਗੀਆਂ, ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਛੱਡਣੀਆਂ ਨਹੀਂ। ਚੋਣ ਗਠਜੋੜ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਮੁਲਾਇਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਵੀ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਪਣੇ ਖੰਭ ਖਿਲਾਰਨ ਲਈ ਕਾਂਗਰਸ ਤੋਂ ਕੁਝ ਝਾਕ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਇਹ ਝਾਕ ਸਭ ਦੀ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਜੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਇਹ ਝਾਕ ਦੂਜੇ ਰਾਜਾਂ ਅੰਦਰ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੁਲਾਇਮ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਅਜਿਹਾ ਕਦਮ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ਾਇਦ ਉਥੇ ਵੀ ਗਠਜੋੜ ਨਾ ਬਣ ਸਕੇ।

ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਢਾਹੇ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਜਿਸ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕਲਿਆਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸ ਹਿੰਦੂਵੰਤੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਇਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਮੋਹਰੇ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਮੁਲਾਇਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਜੁੜਨਾ ਕਈ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਲੱਗਾ, ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਤਿੱਖਾ ਵਿਰੋਧ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਵਿਰੁਧ ਲੜਨ ਵਾਸਤੇ ਉਸੇ ਦੇ ਇਕ ਅੱਤ ਦੇ ਬਦਨਾਮ ਆਗੂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰਨਾ ਨਾ ਤਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਲੱਗੇਗਾ, ਨਾ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ।

ਕੁਝ ਹੋਰਨਾਂ ਰਾਜਾਂ ਅੰਦਰ ਵੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਫ਼ਾਸਲਾ ਪਾਉਣਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਵਿਚ ਤਾਮਿਲ ਗੁਰੀਲਿਆਂ ਉੱਤੇ ਫੌਜ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਪਿੱਛੋਂ ਡੀ.ਐਮ.ਕੇ. ਵਾਲੇ ਵੀ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਦਖਲ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਿਹੜਾ ਦਖਲ ਉਹ ਮੰਗਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਦਿੱਤਾ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਗਠਜੋੜ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਣਾ।

ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ

ਕਈ ਥਾਈਂ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਵੀ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਰਿਆਣੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪ ਨੀਵੇਂ ਹੋ ਕੇ ਚੌਧਰੀ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਚੌਟਾਲੇ ਨਾਲ ਗਠਜੋੜ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਭਾਈਵਾਲ ਜਨਤਾ ਦਲ (ਯੂਨਾਈਟਿਡ) ਨਾਲ ਮਤਭੇਦ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਨਤਾ ਦਲ (ਯੂ) ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼ਰਦ ਯਾਦਵ, ਜਿਹੜਾ ਭਾਜਪਾ ਵਾਲੇ ਕੌਮੀ ਜਮਹੂਰੀ ਗਠਜੋੜ ਦਾ ਵੀ ਮੁਖੀ ਹੈ, ਕਈ ਵਾਰੀ ਭਾਜਪਾ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਹਾਲੇ ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਦੋ ਅਹਿਮ ਮੁੱਦੇ ਛੇੜ ਕੇ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ਨਵਾਂ ਬਿਖੇੜਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਜੇ ਸ਼ਰਦ ਯਾਦਵ ਵਲੋਂ ਅਜਿਹਾ ਵਿਹਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਲੀਡਰ ਅਰੁਣ ਜੇਤਲੀ ਨੇ ਉਸੇ ਜਨਤਾ ਦਲ (ਯੂ) ਦੇ ਆਗੂ ਜਾਰਜ ਫਰਨਾਂਡੇਜ਼ ਬਾਰੇ ਜੋ ਕੁਝ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ, ਉਹ ਵੀ ਵਿਵਾਦ ਵਧਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਪੱਤਰਕਾਰ ਬੀਬੀ ਕਿਤਾਬ ਲਿਖ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਕਈ ਲੀਡਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਅਰੁਣ ਜੇਤਲੀ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿਚ ਜਾਰਜ ਫਰਨਾਂਡੇਜ਼, ਉਸ ਦੀ ‘ਦੇਸਤ’ ਜਥਾ ਜੇਤਲੀ ਅਤੇ ਤਹਿਲਕਾ ਕਾਂਡ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵੀ ਆ ਗਿਆ। ਤਹਿਲਕਾ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਕਾਰਨ ਵਾਜਪਾਈ ਸਰਕਾਰ ਵੇਲੇ ਜਥਾ ਜੇਤਲੀ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਤੇ ਜਾਰਜ ਫਰਨਾਂਡੇਜ਼ ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਛੱਡਣੀ ਪਈ ਸੀ। ਅਰੁਣ ਜੇਤਲੀ ਨੇ ਸਾਫ਼ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤਹਿਲਕਾ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਅਧਾਰਹੀਣ ਨਹੀਂ, ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਸੱਚ ਵੀ ਸੀ।

ਕਿਤਾਬ ਤਾਂ ਹਾਲੇ ਛਪਦੇ-ਛਪਦੇ ਛਪਣੀ ਹੈ, ਸ਼ਾਇਦ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਇਸ ਗੱਲਬਾਤ ਦੇ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਣ ਨੇ ਨਵਾਂ ਵਿਵਾਦ ਭੜਕਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜਨਤਾ ਦਲ (ਯੂ) ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼ਰਦ ਯਾਦਵ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਦੋਵੇਂ ਜਥੇ ਹੀ ਜਾਰਜ ਫਰਨਾਂਡੇਜ਼ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਪਰ ਉਹ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਵੀ ਬਹੁਤਾ ਵਜ਼ਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਅੰਦਰੋਂ ਇਸ ਗੱਲਬਾਤ ਦੇ ਜ਼ਾਹਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਉਹ ਜਾਰਜ ਫਰਨਾਂਡੇਜ਼ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਕਹਿ ਕੇ ਜਿਹੜਾ ਗੁਬਾਰ ਕੱਢ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹ ਦੋਵਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਚੋਣ ਸਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝਤਣ ਪੈਦਾ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰੇਗਾ।

ਇਹਦੇ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵੱਡੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਇਸ ਵਾਰੀ ਸ਼ਾਇਦ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਆਵੇਗੀ। ਓਥੇ ਇਸ ਦੀ ਚਿਰੋਕਣੀ ਭਾਈਵਾਲ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਨੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਨਵ-ਨਿਰਮਾਣ ਸੈਨਾ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲੇਬਾਜ਼ੀ ਦੌਰਾਨ ਉੱਤਰ ਭਾਰਤੀਆਂ ਵਿਰੁਧ ਜਿਹੜੀ ਘਟੀਆ ਪੱਧਰ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਈ ਸੀ, ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿੱਘ ਉਸੇ ਨੇ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਪਿੱਛੋਂ ਕਰਨਾਟਕਾ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦਾ ਇਲਾਕਾਈ ਝਗੜਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਰਨਾਟਕਾ ਦੇ ਭਾਜਪਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਯੇਦੁਰੱਪਾ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਦਾ ਪੱਖ ਤਾਂ ਲੈਣਾ ਹੀ ਸੀ, ਉਹ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕੇ ਅੰਦਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁਧ

ਹੁੰਦੀ ਮਾਰ-ਧਾੜ ਬਾਰੇ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਰਿਹਾ। ਨਤੀਜਾ ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਮੁਖੀ ਬਾਲ ਠਾਕਰੇ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪੈਂਤੜਾ ਮੱਲ ਲਿਆ ਕਿ ਚੋਣ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਗੱਲ ਪਿੱਛੋਂ, ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਜਪਾ ਵਾਲੇ ਕਰਨਾਟਕਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ‘ਚ ਆਪਣੀ ਸਥਿਤੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨ।

ਜਿਹੜੀ ਉਲਝਣ ਭਾਜਪਾ ਲਈ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਬਣੀ ਪਈ ਹੈ, ਲਗਭਗ ਉਹੋ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵੀ ਹੈ। ਹੁਣੇ-ਹੁਣੇ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਡਿਪਟੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਸਵਾਲ ਉੱਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਲੀਡਰ ਏਨੇ ਵਿੱਟਰ ਗਏ ਸਨ ਕਿ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦਿੱਲੀ ਜਾ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਐਨ ਚੋਣਾਂ ਮੌਕੇ ਗਠਜੋੜ ਦਾ ਤਿਤਕਣਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਉੱਤੇ ਅੱਖ ਟਿਕਾਈ ਬੈਠੇ ਲਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਡਵਾਨੀ ਨੂੰ ਰਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਣਾ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਭਾਣਾ ਮੰਨ ਕੇ ਦਿਨ-ਕਟੀ ਕਰੀ ਜਾਣ, ਤੇ ਉਹ ਮੰਨ ਗਏ ਸਨ। ਰੁੱਸਣ-ਮੰਨਣ ਦੀ ਇਸ ਖੇਡ ਦੌਰਾਨ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੀ ਸ਼ਾਂਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ, ਉਸ ਵਲੋਂ ਅੰਦਰਖਾਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ‘ਅਕਾਲੀ ਵਿੰਗ’ ਖੜਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਇਕ ਸਾਬਕਾ ਭਾਜਪਾ ਐਮ.ਪੀ. ਤਾਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇਣ ਵੀ ਤੁਰ ਪਿਆ ਸੀ। ਇਕ ਹੋਰ ਥਾਂ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਇਕ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਸੀਨੀਅਰ ਮੰਤਰੀ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਾਲੀਆ ਨਾਲ ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਜਨਤਕ ਸਟੇਜ ਉੱਤੇ ਹੀ ਪੇਚਾ ਪਾ ਲਿਆ। ਜਾਣਕਾਰ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੇਚਾ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬਾਦਲ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਕੁਝ ਲੀਡਰਾਂ ਦੇ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਨਾਲ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਗੱਲ ਭਾਵੇਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਨਾ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਮਸਲਾ ਇਹ ਏਨਾ ਵਧਿਆ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਜਾ ਕੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਭਾਜਪਾ ਲੀਡਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਪਈ ਸੀ। ਉਸ ਨਾਲ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਅੰਦਰਲੀ ਕੁਝਤਣ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧ ਗਈ। ਜੇ ਕੋਈ ਕਸਰ ਸੀ ਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਭਾਜਪਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘੂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਕੇ ਤੇ ਇਹ ਸੀਟ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਲਈ ਮੰਗ ਕੇ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਪੁਆੜੇ ਤਾਂ ਏਨੇ ਹੀ ਬਬੇਰੇ ਸਨ, ਨਵਾਂ ਰੇੜਕਾ ਬਾਦਲ ਪਿਉ-ਪੁੱਤ ਨੇ ਆਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਮਤੇ ਨੂੰ ਐਨ.ਡੀ.ਏ. ਗਠਜੋੜ ਦੇ ਏਜੰਡੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਬਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਪਾ ਲਿਆ। ਇਹ ਉਹ ਮਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ, ਜਿਹੜੀ ਐਨ.ਡੀ.ਏ. ਵਾਲੇ ਗਠਜੋੜ ਦੀ ਮੋਹਰੀ ਹੈ, ਕਦੇ ਮੰਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਦਾ ਉਦੋਂ ਹੀ ਤਿੱਖਾ ਵਿਰੋਧ ਦੋ ਧਿਰਾਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਕ ਤਾਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਸਨ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਸਿਰਫ਼ ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ. ਵਾਲੇ, ਜਦ ਕਿ ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ. (ਐਮ.) ਦੇ ਲੀਡਰ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ ਇਸ ਮਤੇ ਨੂੰ ਅੰਤਮ ਛੋਹਾਂ ਦੇ ਕੇ ਪਾਸ ਕਰਾਉਣ

ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਦੂਜੇ ਤਿੱਖੇ ਵਿਰੋਧੀ ਭਾਜਪਾ ਵਾਲੇ ਆਗੂ ਅਟਲ ਬਿਹਾਰੀ ਵਾਜਪਾਈ ਤੇ ਲਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਡਵਾਨੀ ਸਨ, ਜਿਹੜੇ ਉਦੋਂ ਭਾਜਪਾ ਹਾਲੇ ਨਾ ਬਣੀ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਵਜੋਂ ਮੋਰਾਰਜੀ ਦੇਸਾਈ ਵੀ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਸਨ।

ਹਾਲੇ ਪਿਛਲੇਰੇ ਸਾਲ ਲਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਡਵਾਨੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ ‘ਮਾਈ ਕੰਟਰੀ, ਮਾਈ ਲਾਈਫ਼’ ਦੇ ਸਫ਼ਾ 434 ਉੱਤੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਮਤੇ ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫਿਰ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਵਾਲਾ ਕਿਹਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਦਾ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਜਦੋਂ ਇਸ ਮਤੇ ਦਾ ਏਨਾ ਤਿੱਖਾ ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਬਾਦਲ ਪਿਉ-ਪੁੱਤ ਇਹ ਆਸ ਕਿਵੇਂ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਮਤਾ ਐਨ.ਡੀ.ਏ. ਗਠਜੋੜ ਦੇ ਏਜੰਡੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ? ਵੱਡੇ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਰਾਜਾਂ ਲਈ ਵਧ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਇਸ ਮਤੇ ਦੀ ਗੱਲ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਏਦਾਂ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਰ ਭਾਜਪਾ ਤਾਂ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਵਧ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਹਾਮੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਹੋਰ ਤੋਂ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਦੀ ਤਰਫ਼ਦਾਰ ਹੈ, ਇਸ ਮੰਗ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਵੀ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ?

ਹਾਲੇ ਇਸ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਭੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਿਆ ਕਿ ਬਾਦਲ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਕੁਝ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਮੁੜ ਕੇ ਚੁੱਕ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ‘ਰਿਪੇਰੀਅਨ ਲਾਅ’ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਪਾਣੀ ਦੇ ਹੱਕ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ ਰਾਖੀ ਦੀ ਮੰਗ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਹੈ, ਪਰ ‘ਰਿਪੇਰੀਅਨ ਲਾਅ’ ਆਪਣੀ ਥਾਂ। ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਰੇੜਕੇ ਮੁਕਾਉਣ ਲਈ ਤਾਂ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਰਾਜਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਝਗੜੇ ਨਿਪਟਾਉਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਕਿਧਰੇ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਮਿਸਾਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਪੰਜਾਬ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਅੱਗੇ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰੀ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਤੇ ਹਰ ਵਾਰੀ ਇਹ ਗੱਲ ਅਖਬਾਰੀ ਚਰਚਾ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਵੀ ਜੇ ਤਾਂ ਅਖਬਾਰੀ ਚਰਚਾ ਕਰਾਉਣੀ ਸੀ, ਉਹ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਗੱਲ ਨਾ ਤੁਰੀ ਹੈ, ਨਾ ਤੁਰ ਸਕਣੀ ਹੈ।

ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਸੁਣੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਹ ਫਿਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਲਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਡਵਾਨੀ ਦਾ ਬਿਆਨ ਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗਠਜੋੜ ਜਿੱਤ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣ ਗਏ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਪੰਜਾਬ ਤਾਂ ਸਤਲੁਜ ਤੇ ਜਮਨਾ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ‘ਸਤਲੁਜ ਜਮਨਾ ਲਿੰਕ ਨਹਿਰ’ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦਾ ਤੇ ਅਡਵਾਨੀ ਸਾਹਿਬ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਦਰਿਆ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ।

ਜੇ ਸਤਲੁਜ-ਯਮੁਨਾ ਲਿੰਕ ਨਹਿਰ ਬਣਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜਮਨਾ ਦਾ ਪਾਣੀ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਦੇ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਵਹਿਣ ਵਿਚਾਲੇ ਇਲਾਕੇ ਲਈ ਸਤਲੁਜ ਦਾ

ਪਾਣੀ ਓਧਰ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਦਰਿਆ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੱਤੇ ਗਏ, ਫਿਰ ਭਾਖੜਾ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਮਾਧੋਪੁਰ, ਹਰੀਕੇ ਪੱਤਣ ਆਦਿ ਹਰ ਹੋਂਡਵਰਕਸ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕੰਟਰੋਲ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹੱਥ ਚਲਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਫਿਰ ਦਿੱਲੀ ਕਰਿਆ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਪਾਣੀ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਵਧ ਦੇਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਝਾਰਖੰਡ ਨੂੰ। ਜਿਸ ਰਾਜ ਵਿਚ ਚੋਣ ਹੋਵੇਗੀ, ਉਥੋਂ ਦੀ ਲੋੜ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੂਜੇ ਰਾਜ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਹੀ ਹੋਵੇ, ਨੂੰ ਸੋਕੇ ਦਾ ਸਵਾਦ ਵਿਖਾ ਦਿਆ ਕਰੇਗੀ। ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸਕੀਮ ਦਾ ਐਲਾਨ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਲੀਡਰ, ਅਡਵਾਨੀ ਜੀ ਹੋਣ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ, ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਚੁੱਪ ਵੱਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਚੁੱਪ ਵੱਟ ਜਾਣ ਦੀ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਹੁਣ ਦੀ ਨਹੀਂ, ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਚੱਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ, ਸੰਨ 2004 ਵਿਚ ਗੱਦੀ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਅਟਲ ਬਿਹਾਰੀ ਵਾਜਪਾਈ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਆਖ਼ਰੀ ਚੋਣ ਰੈਲੀ ਕੀਤੀ, ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਸੀ। ਉਸ ਰੈਲੀ ਵਿਚ ਵੀ ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਇਹੋ ਮੁੱਦਾ ਆਪਣੀ ਤਕਰੀਰ ਵਿਚ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਚੁੱਕ ਕੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਦਾ ਇਕ ਬੂੰਦ ਵੀ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦੇਵੇਗਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਕਰੀਰ ਮੁੱਕਣ ਮਗਰੋਂ ਤਾਤੀਆਂ ਦੀ ਕਤਕੁੱਟ ਅਤੇ ‘ਬੋਲੋ ਸੋ ਨਿਹਾਲ’ ਦੇ ਜੈਕਾਰਿਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਹੀ ਵਾਜਪਾਈ ਜੀ ਦਾ ਨਾਂ ਬੋਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਵਾਜਪਾਈ ਜੀ ਨੇ ਭਾਸ਼ਣ ਝਾੜਦਿਆਂ ਪਾਣੀਆਂ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਛੋਹਿਆ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਦਰਿਆ ਜੋੜ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਜ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਲੋੜ ਜੋਗਾ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਦਾ ਉਹੋ ਰਾਗ ਛੋਹ ਲਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਹੁਣ ਪੰਜ ਸਾਲ ਲੰਘਾ ਕੇ ਫਿਰ ਅਡਵਾਨੀ ਜੀ ਨੇ ਛੋਹਿਆ ਹੈ। ਹੇਠਾਂ ਬੈਠੇ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵਾਜਪਾਈ ਤੇ ਬਾਦਲ ਦੀਆਂ ਤਕਰੀਰਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਦੀ ਸਮਝ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਜੈਕਾਰੇ ਹੀ ਛੱਡਦੇ ਰਹੇ ਸਨ, ਪਰ ਮੰਚ ਤੋਂ ਉਤਰਦੇ ਹੋਏ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਘੇਰ ਕੇ ਪੁੱਛ ਲਿਆ ਕਿ ਵਾਜਪਾਈ ਜੀ ਦੀ ਤਕਰੀਰ ਬਾਰੇ ਉਹ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ? ਖਹਿੜਾ ਛੁਡਾਉਣ ਲਈ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਏਨਾ ਕਹਿ ਸਕੇ ਸਨ, “‘ਹੁਣ ਤਾਂ ਜਲਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਫੇਰ ਗੱਲ ਕਰਾਂਗੇ।’”

ਹਰ ਵਾਰੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁਣ ਵੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਛੇਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਜਵਾਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ ਦੀ ਆਗੂ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਮੁਖੀ ਅਡਵਾਨੀ ਨੇ ਫਿਰ ਉਹੋ ਦੋ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਗਠਜੋੜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਰ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਕਰਨਾ ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੋਈ ਸਾਂਝਾ ਸਿਧਾਂਤਕ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਕੁਰਸੀ ਉੱਤੇ ਬਹਿਣਾ ਤੇ ਜਿਥੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਥੇ ਟਿਕੇ ਰਹਿਣਾ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਲੋੜ ਨਾਲ ਬੱਝਾ ਗਠਜੋੜ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੁੰਦ ਨਾਲੋਂ ਵਧ ਪੱਕਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗਰਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਵਧ ਹੰਢਣਸਾਰਤਾ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦੀ ਕਦੇ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ।

ALL★STARS
★Truck Driving School INC★
CDL A & B TRAINING

"Our Training Makes The Difference"

- ★ No Waiting period For Training Courses
- ★ One on One Training
- ★ ਅਸੀਂ ਟੈਪਰੇਰੀ ਪਰਮਿਟ ਲੈਣ 'ਚ ਮਦਦ ਕਰਾਂਗੇ
- ★ 3-acre paved lot for training.
- ★ Day, evening and weekend classes available.
- ★ Starting pay can be \$700 to \$800 per week.
- ★ ਜੋਬ ਦਿਵਾਵਾਂਗੇ

Class B License

\$1,300

Ask For Rupinder S. Randhawa
CALL: 734-444-4048 Or 313-841-2222

ALL★STARS

★TRUCK DRIVING SCHOOL INC★

GRAND OPENING

\$300 off Training

Cannot be combined with any other offer.
Must present coupon.
Expiration Date: 28 Feb., 2009

Special Discount

CDL Class A & B Training

Testing Available

Get FREE Training Thru Michigan WORKS

100% State Funded

151 Military
Detroit, MI 48209

We accept VISA, Mastercard, personal checks & cashier's checks.

ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ 'ਚ ਜੁਟਿਆ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦਾ ਝੁੰਡ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ : ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਸਕੀਮ 'ਚ ਕਬਿਤ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਜ਼ਿਲਾ ਭਲਾਈ ਅਫਸਰ ਤੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਰਿਕਾਰਡ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਬਿਊਰੋ ਲਈ ਚੁਣੌਤੀ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਲੰਮੀ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਬਿਊਰੋ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਸਥਿਤ ਐਸ.ਪੀ. ਨੂੰ ਜ਼ਿਲਾ ਭਲਾਈ ਅਫਸਰ ਲੁਧਿਆਣਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਰਿਕਾਰਡ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਦੇ ਇਕ ਡੀ.ਆਈ.ਜੀ.ਪੱਧਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਭਲਾਈ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਪੱਤਰ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਝਾਂਡੇ ਦੇ ਵਾਸੀ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਬਿਊਰੋ ਤੇ ਭਲਾਈ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿਲਾ ਲੁਧਿਆਣਾ 'ਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਸਕੀਮ ਰਾਹੀਂ ਦਲਿਤਾਂ

ਦੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਮੌਕੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਇਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਲੋਂ ਕਬਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੋਰਾ ਫੇਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦਾ ਸੀ। ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਅਪ੍ਰੈਲ 2008 'ਚ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਬਿਊਰੋ ਨੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਸਕੀਮ ਤਹਿਤ ਲੁਧਿਆਣਾ 'ਚ ਵੰਡੀ ਗਈ ਸਰਕਾਰੀ ਰਿਕਾਰਡ ਤਲਬ ਕਰਨ ਦਾ ਹਰ ਹੰਭਲਾ ਮਾਰ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਪਰ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਨੂੰ ਅਜੇ ਤਕ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਕੋਈ ਕਾਮਯਾਬੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ। ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਰਾਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਧੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਸਕੀਮ ਰਾਸ਼ੀ 15,000 ਰੁਪਏ ਦਾ ਚੈੱਕ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਮੁੜ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਚੈੱਕ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਗਤਬਤ ਲੱਗੀ ਜਦੋਂ

ਭਲਾਈ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਜ਼ਿਲਾ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚੈੱਕ ਦੀ ਰਕਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰਸੀਦ ਵੀ ਮੰਗ ਲਈ।

ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਤਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲੇ 'ਚ ਸਾਲ 2006-2007 ਦੌਰਾਨ 8 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਸਿਰਫ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਸਕੀਮ ਤਹਿਤ ਹੀ ਵੰਡੀ ਗਈ। ਇਸ ਲਈ ਸ਼ੱਕ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਲਾਈ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੁੜ ਤੋਂ ਚੈੱਕ ਕੱਟ ਕੇ ਉਹ ਰਾਸ਼ੀ ਆਪਣੀ ਜੇਬ 'ਚ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਹੋਰਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਚ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ 'ਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਏ ਹੋਣ। ਇਸ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਬਿਊਰੋ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਪੇਸ਼ 'ਚ ਹੋਏ ਕਬਿਤ ਘਪਲੇ ਦੀ ਤੈਅ ਤੱਕ ਜਾਣ ਲਈ ਰਿਕਾਰਡ ਤਲਬ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਹਾਕਮ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਧਾਇਕ ਅਤੇ

ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਨੇ ਭਲਾਈ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਆਣ ਖੜ੍ਹੇ।

ਪਾਰਲੀਮਾਨੀ ਸਕੱਤਰ ਬਿਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸੱਤਪਾਲ ਗੋਸਾਈਂ, ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਹਰੀਸ਼ ਬੇਦੀ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਦਰਸ਼ਕਨ ਸਿੰਘ ਸ਼ਿਵਾਲਿਕ, ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਗਰਚਾ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤਲਵੰਡੀ ਅਤੇ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਮੱਲੂ ਨੇ ਸ਼ਿਫਾਰਸ਼ੀ ਪੱਤਰ ਲਿਖੇ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੱਤਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਉਕਤ ਰਾਜਸੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋ ਜ਼ਿਲਾ ਭਲਾਈ ਅਫਸਰ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਖੇ ਤਾਇਨਾਤ ਹੈ।

ਇਹ ਅਧਿਕਾਰੀ ਭਲਾਈ ਸਕੀਮਾਂ ਨੂੰ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਉਸਾਰੂ ਤੇ ਸੁਚਾਰੂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚਲਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਗਰੀਬਾਂ ਲਈ ਪੰਜਾਬ

ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਚਲਾਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚਲਾ ਰਿਹਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਉਕਤ ਜ਼ਿਲਾ ਭਲਾਈ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਕੰਮ, ਢੰਗ ਤੇ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਪ੍ਰਤੀ ਪੂਰਨ ਤਸੱਲੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ 'ਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਸਕੀਮ 'ਚ ਕੋਈ ਕੁਤਾਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਭਲਾਈ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਕਿ ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲੇ ਦੀਆਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਸਕੀਮਾਂ ਦਾ ਜੋ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਵਲੋਂ ਮੰਗਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਹੀ ਰਾਜਸੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੱਤਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਮੱਲੂ, ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤਲਵੰਡੀ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸ਼ਿਵਾਲਿਕ ਵਲੋਂ ਇਕ ਦਿਨ 11 ਜੂਨ 2007 ਨੂੰ ਇਹ ਪੱਤਰ ਲਿਖੇ ਗਏ ਜਦੋਂਕਿ ਹਰੀ ਬੇਦੀ ਵਲੋਂ 7 ਜੂਨ, ਸੱਤਪਾਲ ਗੋਸਾਈਂ ਵਲੋਂ 13 ਜੂਨ 2007 ਨੂੰ ਇਹ ਪੱਤਰ ਲਿਖੇ ਗਏ ਜਦੋਂਕਿ ਹਰੀ ਬੇਦੀ ਵਲੋਂ 7 ਜੂਨ, ਸੱਤਪਾਲ ਗੋਸਾਈਂ ਵਲੋਂ 13 ਜੂਨ ਤੇ ਜਗਦੀਸ਼ ਗਰਚਾ ਵਲੋਂ 16 ਜੂਨ ਨੂੰ ਇਹ ਪੱਤਰ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ।

ਕਿਸੇ ਨੇ ਰਿਕਾਰਡ ਨਹੀਂ ਮੰਗਿਆ : ਜ਼ਿਲਾ ਭਲਾਈ ਅਫਸਰ ਲੁਧਿਆਣਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਰਿਕਾਰਡ ਮੰਗਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਨਾ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਨੇ ਕਦੇ ਬੁਲਾਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਤਾ ਨੇ ਦੂਸਰੀ ਵਾਰੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਸਦੇ ਖਿਲਾਫ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਸੁਖਬੀਰ ਜਲਾਲਾਬਾਦ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਲੜਨਗੇ ਉਪ ਚੋਣ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ : ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ 'ਚ ਜਾਣ ਲਈ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ

ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੇ ਜਲਾਲਾਬਾਦ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਉਪ ਚੋਣ ਲੜਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਸੁਖਬੀਰ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਦਲ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ 'ਚ

ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਤੀਜਾ ਮੋਰਚਾ ਉਸਾਰਨ ਦੇ ਯਤਨ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ : ਸੀ.ਪੀ.ਐਮ. ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਲੋਕ ਸਭਾ ਸੀਟ ਤੋਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨ ਦਾ ਰਸਮੀ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਅਜੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦਾ ਐਲਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਸੂਬਾ ਕਾਰਜਕਾਰਨੀ ਦੀ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਰਜਕਾਰਨੀ ਸੂਬਾ ਸਕੱਤਰ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਦੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਰੱਖਣ, ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਅਤੇ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਗ਼ੈਰ-ਭਾਜਪਾ ਅਤੇ ਗ਼ੈਰ-ਕਾਂਗਰਸੀ ਖੱਬਾ ਜਮਹੂਰੀ ਤੇ ਧਰਮ-ਨਿਰਪੱਖ ਤੀਜਾ ਬਦਲ ਉਭਾਰਨ ਲਈ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਕੌਮੀ ਲਾਈਨ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ. (ਐਮ.) ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗੱਠਜੋੜ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਹਰਾਉਣ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰੇਗੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ. ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਧਿਰਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਜਨਤਾ ਦਲ (ਐਸ.) ਨਾਲ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰਕੇ ਤੀਜਾ ਬਦਲ ਉਭਾਰਨ ਲਈ ਯਤਨ ਕਰੇਗੀ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ. ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਪਾਰਟੀ ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ ਅਤੇ ਜਨਤਾ ਦਲ (ਐਸ.) ਦੇ ਆਗੂ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਖੇੜਾ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚ ਹੈ। ਸੂਬਾ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਾਮਰੇਡ ਵਿਰਦੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਨਵ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਲੋਕ ਵਿਰੋਧੀ

ਨੀਤੀਆਂ ਦੀ ਅਨੁਯਾਈ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹਰ ਮੋਰਚੇ ਉਪਰ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁਧ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਆਏ ਦਿਨ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੁਆਰਾ ਸੰਗਤ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਗਰਾਂਟ ਮੇਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਿੱਡ ਨਹੀਂ ਭਰ ਸਕਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਬਾ ਕਮੇਟੀ ਇਹ ਸਮਝਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਡਿੱਗ ਰਹੀ ਸ਼ਾਖ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰਕੂ ਲੀਹ 'ਤੇ ਵੰਡ ਕੇ ਵੋਟਾਂ ਬਟੋਰਨ ਦਾ ਹੱਥਕੰਡਾ ਵਰਤਣਾ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਵਲੋਂ ਆਨੰਦਪੁਰ

ਸਾਹਿਬ ਮਤੇ ਦਾ ਮੁੜ ਰਾਗ ਅਲਾਪਣਾ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਗ਼ੈਰ-ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰਾਨਾ ਕੋਈ ਚਾਲ ਹੈ। ਸੂਬਾ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮਤਾ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਵਧ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਫਿਰਕੂ ਰੰਗਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਫਿਰਕੂ ਅਮਨ ਨੂੰ ਲਾਭ ਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਵੱਖਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਜਰਖੇਜ਼ ਜ਼ਮੀਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸੂਬਾ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮਤਾ ਉਹੀ ਮਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਇਕ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਵਧ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ

ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਦੇ ਕਾਲੇ ਦੌਰ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ 26000 ਤੋਂ ਵਧ ਬੇਦੋਸ਼ੇ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਹਥੋਂ ਕਤਲ ਹੋਏ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਬਾ ਕਮੇਟੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ.ਪੀ.ਐਮ. ਵਲੋਂ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਵਧ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਹਕੀਕੀ ਫੈਡਰਲ ਢਾਂਚਾ ਉਸਾਰਨ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ, ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਤੇ ਇਲਾਕਾਈ ਝਗੜਿਆਂ ਨੂੰ ਰਾਜੀਵ-ਲੋਂਗੋਵਾਲ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਚੌਖਟੇ ਵਿਚ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸੂਬੇ ਦੀਆਂ ਜਾਇਜ਼ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਉਠਾਉਣਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ

ਲੁਧਿਆਣਾ : ਸਲੋਕ ਭਲਾਈ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕੌਮੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਆਉਂਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ 7 ਪਾਰਲੀਮਾਨੀ ਸੀਟਾਂ ਸੰਗਰੂਰ, ਪਟਿਆਲਾ, ਲੁਧਿਆਣਾ, ਖੰਡੂਰ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਅਤੇ ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਚੋਣ ਲੜੇਗੀ। ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ ਨੇ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਇੱਥੇ ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਅਹਿਮ ਮੀਟਿੰਗ ਉਪਰੰਤ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਖੁਦ ਸੰਗਰੂਰ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਚੋਣ ਲੜਨਗੇ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੋਂ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁੱਲਾਪੁਰੀ, ਖੰਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ

ਵਰਪਾਲ ਅਤੇ ਪਟਿਆਲਾ ਤੋਂ ਜਨਕਰਾਜ ਕਲਵਾਣੂ ਚੋਣ ਲੜਨਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ 25 ਨੁਕਾਤੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਲੋਕ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਿੱਜੀਕਰਨ, ਨੌਜਵਾਨ ਲੜਕੇ ਅਤੇ ਲੜਕੀਆਂ ਦੀ ਅਖੌਤੀ ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਟਾਂ ਹਥੋਂ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਹੋ ਰਹੀ ਲੁੱਟ-ਖਸ਼ੂਟ, ਉਦਯੋਗ, ਵਪਾਰ ਅਤੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਸਲਿਆਂ ਅਤੇ ਹਰ ਇਕ ਨਾਗਰਿਕ ਲਈ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਚੋਣ ਮੁੱਦਾ ਬਣਾਵਾਂਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਹਰ ਇਕ ਵਾਅਦੇ

ਪ੍ਰਤੀ ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਪਾਰਟੀ ਵਚਨਬੱਧ ਰਹੇਗੀ।

ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਹਮ ਖਿਆਲੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨਾਲ ਚੋਣ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋਣ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੀਟਾਂ ਅਤੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਫੇਰ ਬਦਲ ਬਾਬਤ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਪਾਰਟੀ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਨਾਮ ਲਏ ਬਗ਼ੈਰ ਕਿਹਾ ਕਿ 2004 ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ 13 ਸੀਟਾਂ ਤੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਉਤਾਰੇ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ 11 ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਦੀ ਖਾਣੀ ਪਈ। 2007 ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਇਸੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ 74 ਉਮੀਦਵਾਰ ਨਾਕਾਮਯਾਬ ਰਹੇ। ਇੱਥੇ ਹੀ ਬੱਸ ਨਹੀਂ ਬਲਾਕ ਸੰਮਤੀ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਅਤੇ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਵੀ ਹਾਰ ਦਾ ਮੂੰਹ ਦੇਖਣਾ ਪਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁੱਲਾਪੁਰੀ, ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਵੰਦੀ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਵਾਤੋਵਾਲ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ, ਹੈਪੀ ਗਿੱਲ ਆਦਿ ਮੌਜੂਦ ਸਨ।

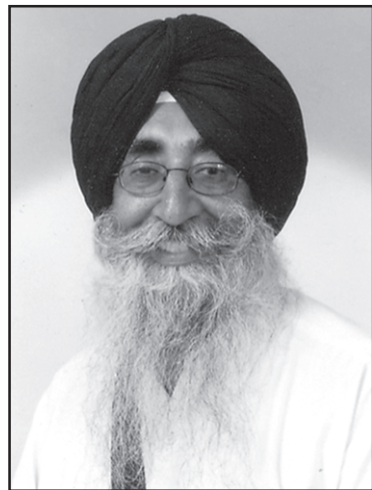
ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਲੜਾਂਗੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ

ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ : ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਚੋਣ ਮੈਨੀਫੈਸਟੋ ਅਤੇ ਚੋਣ ਗਠਜੋੜ ਬਾਰੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਹਰ ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਚੋਣ ਗਠਜੋੜ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ, ਜਿਹੜੀ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਵੇ। ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਲੰਧਰ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਤੇ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਸੀਟਾਂ ਸਬੰਧੀ ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਜੇ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ, ਬਾਕੀ ਸਾਰੀਆਂ ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਚੋਣਾਂ ਲੜੇਗੀ।

ਸ. ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ ਕਿਲ੍ਹਾ ਸ. ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਕ ਪ੍ਰੈੱਸ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਵਿੰਗ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੇ ਇਸ ਕਦਰ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਬਾਦਲ ਦਲ ਬਣ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦੇ ਧੰਦੇ 'ਤੇ ਹਾਵੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਹੁਣ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਉੱਤੇ ਵੀ ਭਾਰੂ ਪੈ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਜਿਸਦੀ ਮਿਸਾਲ 8 ਫਰਵਰੀ ਵਿਚ 4.30 ਵਜੇ ਉਦੋਂ ਮਿਲੀ ਜਦੋਂ ਮਾਤਾ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬਾਦਲ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਗਏ, ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਭਾਈ ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹਜ਼ੂਰੀ ਰਾਹੀਂ ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ, ਪਰ

ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਭਾਈ ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹੀ ਦੁਬਾਰਾ (ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਸਮਾਂ) ਚੌਕੀ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਈ ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੀਬੀ ਦਾ ਪਸੰਦੀਦਾ ਕੀਰਤਨੀ ਜੱਥਾ ਹੈ। ਬੀਬੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਵਲੋਂ ਧਾਰਮਿਕ

ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ

ਪਰੰਪਰਾ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਣ ਲਈ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਰਹੀਆਂ

KMAX Travel, Inc.

**Professional customer service
Special discounted fares to India,
Europe, Middle East, Pakistan,
Bangladesh. LOW FARE!!!!
Special Fares for Bangkok**

**ਵਾਜਬ ਭਾਅ ਤੇ ਹਵਾਈ ਟਿਕਟਾਂ
ਫਿਕਰ-ਰਹਿਤ ਸਫਰ**

**CALL TOLL FREE:
(866) 750-5629(KMAX)
or direct line at (847) 982-0178**

ਕਿਵੇਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ ਮਾਰਟਗੇਜ ਦਰਾਂ ਸਾਲ 2009 ਦੌਰਾਨ

ਹਾਊਸਿੰਗ ਮਾਰਕੀਟ

ਹਾਊਸਿੰਗ ਮਾਰਕੀਟ ਅਤੇ ਮਾਰਟਗੇਜ ਵਿਆਜ ਦਰਾਂ ਬਾਰੇ ਪੇਸ਼ੀਨਗੋਈ ਕਰਦਿਆਂ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਮੈਂ ਕੁਝ ਉਤਰਾ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਹੋਣ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਜੋ ਵਾਪਰਿਆ ਉਹ ਕਾਫੀ ਅਣਕਿਆਸਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੇ ਇਕ ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਰਜ ਦਿੱਤਾ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੀ ਪੇਸ਼ੀਨਗੋਈ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਕਿਆਸ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਹੇ, ਉਸ 'ਤੇ ਜ਼ਰਾ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰ ਲਈਏ:

*ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਫੈਡਰਲ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਫੈਡ ਵੀ ਕਹਿ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਵਿਆਜ ਦਰਾਂ ਵਿਚ ਕਟੌਤੀ ਕਰੇਗਾ, ਪਰ ਇਹ ਕਟੌਤੀ ਕਿੰਨੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਾਡਾ ਕਿਆਸ ਗਲਤ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਵਿੱਤੀ ਸੰਕਟ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਉਸ ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਸਹੀ ਕਿਆਸ ਨਾ ਲਾ ਸਕੇ।

*ਸੰਨ 2008 ਵਿਚ ਮਾਰਟਗੇਜ ਮਾਰਕੀਟ ਵਿਚ ਬੜੇ ਤਿਖੇ ਉਤਰਾ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਆਏ। ਇਹ ਉਤਰਾ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਵੀ ਸਾਡੇ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ।

*ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਗੱਲ ਸਾਲ 2008 ਦੇ ਗਿਆਰਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਮਾਰਟਗੇਜ ਵਿਆਜ ਦਰਾਂ ਸਾਡੇ ਕਿਆਸ ਅਤੇ ਟੀਚੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰਹੀਆਂ। 2008 ਦੇ ਮਗਰਲੇ ਕੁਝ ਇਕ ਹਫਤਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਵਿਆਜ ਦਰਾਂ ਸਾਡੇ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਰਹੀਆਂ।

ਸਾਲ 2009 ਦਾ ਜਦੋਂ ਪਹਿਲਾ ਮਹੀਨਾ ਗੁਜਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹੁਣ ਅੱਗੇ ਭਲਾ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ: ਇਸ ਸਾਲ ਵੀ ਅਰਥਚਾਰੇ ਨੂੰ ਇਕ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸਮੇਂ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਪਰ ਸਾਡੇ ਕਿਆਸ ਅਨੁਸਾਰ ਹਾਲਾਤ 2008 ਤੋਂ ਬਿਹਤਰ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਇਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਹੋਰ ਵੀ ਬਿਹਤਰ ਹੋਣਗੇ।

ਫੈਡਰਲ ਬੈਂਕ ਅਤੇ ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ ਅਰਥਚਾਰੇ ਨੂੰ ਹੁਲਾਰਾ ਦੇਣ ਲਈ ਹੋਰ ਕਦਮ ਉਠਾਉਂਦੇ ਰਹਿਣਗੇ। ਸਿਸਟਮ ਵਿਚ ਦਵਾਈ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਕਿਆਸ ਹੈ ਕਿ 2009 ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਹਿੱਸਾ ਫੈਡਰਲ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਵਿਆਜ ਦੀਆਂ ਦਰਾਂ ਘੱਟ ਹੀ ਰੱਖੇਗਾ। ਆਖਰ ਵਿਆਜ ਦਰਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਘੱਟ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਂ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਬਚੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਰਥਚਾਰੇ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਦੇ ਕੁਝ ਹਾਲਾਤ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਵਿਆਜ ਦਰਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧੇ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਵਿਆਜ ਦਰਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਬਿਹਤਰ ਹੋਣ ਦੀ ਇਕ ਖੁਸ਼ਆਮਦੀਦ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ।

ਇੰਨੀ ਕੁ ਗੱਲ ਸਮਝ ਲੈਣ ਪਿਛੋਂ ਹੁਣ ਆਓ ਦੇਖੀਏ ਕਿ ਅੱਜ ਹਾਲਾਤ ਕੀ ਹੈ ਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਕਿਧਰ ਨੂੰ ਜਾਏਗੀ। ਮੈਂ

ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਸਮਝ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਸੌਖੇ ਤੋਂ ਸੌਖੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਾਂ। ਜਿਹੜੇ ਅੰਕੜੇ ਮੈਂ ਇਥੇ ਵਰਤੇ ਹਨ ਉਸ ਹਿਸਾਬ ਮੈਂ ਵਣਜ ਵਿਭਾਗ, ਕਿਰਤ ਵਿਭਾਗ ਅਤੇ ਫੈਡਰਲ ਖੁਲੀ ਮੰਡੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲਏ ਹਨ।

ਕੁਲ ਘਰੇਲੂ ਉਪਜ (ਜੀ.ਡੀ.ਪੀ.): ਵਣਜ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਸਾਲ 2008 ਦੀ ਚੌਥੀ ਤਿਮਾਹੀ

ਬਲਜੀਤ “ਬੀਜੇ” ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 559-908-6070
e-mail: bj@usmorgagecenter.com

ਅੰਦਰ ਕੁਲ ਘਰੇਲੂ ਉਪਜ ਵਿਚ 3.8% ਦੀ ਕਮੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਐਡੀ ਮਾਤੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਅਣਵਿਕੇ ਮਾਲ ਦਾ ਬਕਾਇਆ ਇਕੱਠਾ ਹੋਣੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਮਤਲਬ ਕਿ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤਿਆਰ ਤਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਵਿਕ ਨਹੀਂ ਸਨ ਰਹੀਆਂ। ਇਸ ਵਾਧੂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਨੂੰ ਬਿਲੇ ਲਾਉਣ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਚਾਲੂ ਸਾਲ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤਿਮਾਹੀ ਵਿਚ ਕੁਲ ਘਰੇਲੂ ਉਪਜ 4% ਸੁੰਗੜ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਕੁਲ ਘਰੇਲੂ ਉਪਜ 1.3% ਵਾਧੀ ਸੀ, ਜੋ ਇਸ ਸਾਲ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਨੌਕਰੀਆਂ ਖੁਸ਼ਣ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਫੈਲੇ ਮੰਦੇ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ 1.8% ਸੁੰਗੜ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮੰਦੇ ਦਾ ਰੁਖ ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਉਪਭੋਗਤਾ ਖਰਚ ਹੋਵੇ, ਭਾਵੇਂ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਬਰਾਮਦਾਂ। ਵਧਣ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਕੋ ਚੀਜ਼ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਹੈ ਫੈਡਰਲ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਖਰਚ। ਇਹ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗਾ, ਪਰ ਇਕੱਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਖਪਤਕਾਰ ਖਰਚ ਵਿਚ ਆਈ ਕਮੀ ਦਾ ਖੱਪਾ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਖਪਤਕਾਰ ਖਰਚ ਕੁਲ ਘਰੇਲੂ ਉਪਜ ਦਾ ਦੋ ਦਿਹਾਈ ਦੇ ਤੁਲ ਹੈ। ਚੰਗੀ ਖਬਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਉਂਦੀ ਬਹਾਰ ਦੇ ਮਗਰਲੇ

ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਫੈਡਰਲ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਵਧਾਏ ਖਰਚ ਅਤੇ ਟੈਕਸ ਕਟੌਤੀਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪੈਕੇਜ ਦੇ ਅਸਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲੱਗਣਗੇ। ਫਿਰ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਲੱਗੇਗਾ। ਸੋ, ਕੁਲ ਘਰੇਲੂ ਉਪਜ ਵਿਚ ਇਸ ਸਾਲ ਦੇ ਦੂਜੇ ਅੱਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਧੇ ਦੀ ਆਸ ਨਾ ਰੱਖੋ ਅਤੇ ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਵੀ ਵਾਧਾ ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ ਵੱਡਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਲੱਗਾ।

ਰਿਟੇਲ: ਸਾਲ 2008 ਦਾ ਤਿਹਾਹਾਰਾਂ ਦਾ ਸੀਜ਼ਨ ਰਿਟੇਲਰਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮਾੜਾ ਰਿਹਾ ਜੋ ਸਾਲ 2009 ਵਿਚ ਵੀ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਰਹਿਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰਿਟੇਲ ਵਿਕਰੀ ਇਕ ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਥੱਲੇ ਡਿੱਗਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਸਾਲ 2008 ਦੌਰਾਨ ਰਿਟੇਲ ਵਿਕਰੀ ਵਿਚ ਸਾਲ 2007 ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 4 ਫੀਸਦੀ ਕਮੀ ਨੋਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਕਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਤਿਹਾਹਾਰਾਂ ਦਾ ਸੀਜ਼ਨ ਸੀ ਜਦੋਂ ਰਿਟੇਲ ਵਿਕਰੀ ਵਿਚ ਕਮੀ ਹੋਈ। ਸੋ, ਇਸ ਦੇ ਇਸ ਸਾਲ ਬਿਹਤਰ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਲ 2008 ਵਿਚ ਕੁਲ ਵਿਕਰੀ ਸਾਲ 2007 ਦੀ ਕੁਲ ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਸਾਲ 2009 ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਅੱਧ ਨਿਹਾਇਤ ਕਮਜ਼ੋਰ ਰਹੇਗਾ। ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਘਰਾਂ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਕੀਮਤ ਅਤੇ ਨੌਕਰੀ ਛੁੱਟ ਜਾਣ ਦੇ ਖਦਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਤੇਲ ਦੀ ਵੱਧ ਕੀਮਤ ਦੇ ਭਾਰ ਹੇਠ ਡਾਵਾਂਡੋਲ ਹੈ। ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਗੈਸ ਦੇ ਭਾਅ ਕੁਝ ਘਟੇ ਹਨ। ਖਰੀਦਦਾਰਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਧਿਆਨ ਜ਼ਰੂਰ ਲੋੜਾਂ ਅਤੇ ਘੱਟ ਕੀਮਤਾਂ ਵੱਲ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਗਰਾਸਰੀ ਸਟੋਰਾਂ, ਸਸਤੇ ਭਾਅ ਮਾਲ ਵੇਚਣ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਡਾਲਰ ਸਟੋਰਾਂ ਦਾ ਬਿਜਲਜ ਕੁਝ ਵਧੇਗਾ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇਸ ਸਾਲ ਡੇਢ ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਟੋਰ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਣ ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ ਹੈ। ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਮਿਹਨਤੀ ਭਾਰਤੀ ਕਨਵੀਨੀਐਂਸ ਸਟੋਰ ਮਾਲਕਾਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਉਹ ਉਨਾ ਚਿਰ ਚੰਗੇ ਰਹਿਣਗੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗਾਹਕ ਖੁਸ਼ ਹੈ।

ਰੁਜ਼ਗਾਰ: ਸਾਬ ਮਾਰਕੀਟ ਦੇ ਨਵੇਂ ਅੰਕੜੇ ਮੰਦੇ ਦੇ ਵਧੇਰੇ ਡੂੰਘਾ ਹੋਣ ਵੱਲ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਾਲ 2008 ਦੌਰਾਨ ਕੁਲ 26 ਲੱਖ ਜਾਬਾਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਇਸ ਸਾਲ ਕੋਈ 30 ਲੱਖ ਜਾਬਾਂ ਜਾਣ ਦਾ ਡਰ ਹੈ। ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਦਰ ਜੋ ਪਿਛਲੀ ਦਸੰਬਰ ਵਿਚ ਵਧ ਕੇ 7.2% ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਜਨਵਰੀ 1993 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੇਖੀ ਗਈ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚੀ ਦਰ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਲ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਦਰ 9.5% ਹੋ ਜਾਣ ਦਾ ਡਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਨੌਕਰੀਆਂ ਖੁਸ਼ਣ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਬਹੁਤ ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਸਿੱਖਿਆ, ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ

ਸਰਕਾਰੀ ਸਨਅਤਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਨੌਕਰੀਆਂ ਵਧੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਲੇ-ਆਫ ਵਧਣਗੇ, ਆਮਦਨ ਘਟੇਗੀ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਦਾ ਖਰਚਾ ਘਟੇਗਾ, ਫਰਮਾਂ ਆਪਣੇ ਪੇ-ਰੋਲ ਹੋਰ ਘਟਾਉਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਬਦਤਰ ਬੈਂਕਾਂ ਵਲੋਂ ਉਧਾਰ ਦੇਣ ਲਈ ਅਪਨਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਖਤ ਮਾਨਦੰਡ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਕੰਪਨੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਾਹਕ ਨਪੀੜੇ ਪਏ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਵਧ ਰਹੀ ਦਰ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ 1981-82 ਦੇ ਮੰਦੇ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੀ ਗਈ 10.8 ਫੀਸਦ ਦੀ ਦਰ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਅਰਥਚਾਰੇ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਦੇ ਕੁਝ ਸੰਕੇਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲੱਗ ਜਾਣਗੇ, ਪਰ ਹੁੰਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੰਦੇ ਦੇ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦਾ ਖੁਸ਼ਣਾ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਹਾਊਸਿੰਗ (ਮਕਾਨ ਉਸਾਰੀ): ਆਪਣੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗਰਮ ਮੁੱਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਮੈਨੂੰ ਕਾਲਾਂ ਕਰਕੇ ਲੋਕ ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਹੋਰ ਕਿੰਨੀਆਂ ਕੁ ਡਿੱਗਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਕਦੋਂ ਕੁ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਠਹਿਰਾਓ ਆਵੇਗਾ। ਤੁਹਾਡੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ ਠਹਿਰਾਓ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਪੈਮਾਨਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 20% ਡਾਊਨ ਦੇ ਕੇ ਬਣਦੀ ਕਿਸ਼ਤ ਦਾ ਉਸੇ ਘਰ ਦੇ ਕਿਰਾਏ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ

ਕਰੇ। ਜੇ ਇਹ ਕਿਸ਼ਤ ਕਿਰਾਏ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਬਣੇ ਤਾਂ ਸਮਝੋ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਹੇਠਲੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਕੁਝ ਵੱਧ ਹਾਊਸਿੰਗ ਮਾਰਕੀਟ ਠੰਡੀ ਹੀ ਰਹੇਗੀ। ਨੌਕਰੀਆਂ ਖੁਸ਼ਣ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੇ ਵਾਧੇ ਕਰਕੇ ਘਰਾਂ ਦੇ ਖਰੀਦਦਾਰ ਮਾਰਟਗੇਜ ਦਰਾਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਖਰੀਦਣ ਤੋਂ ਸੰਕੋਚ

ਕਰਨਗੇ। ਕੁਝ ਆਸ ਦੀ ਕਿਰਨ ਵੀ ਹੈ। ਦਸੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਦੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਆਈ ਵੱਡੀ ਕਮੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੌਜੂਦਾ ਘਰਾਂ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਇਕ ਵਜ੍ਹਾ ਫੋਰਕਲੋਜ਼ ਹੋਏ ਘਰਾਂ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਸੀ। ਨਵੇਂ ਘਰਾਂ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਅਤੇ ਉਸਾਰੀ ਵਿਚ ਮੰਦੇ ਦਾ ਦੌਰ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਵਿਕਰੀ ਥੱਲੇ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਲ 2009 ਦੌਰਾਨ ਸਿਰਫ 50 ਲੱਖ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਦੀ ਹੀ ਆਸ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਸਾਲ 2009 ਵਿਚ ਵੀ ਫੋਰਕਲੋਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗਾ, ਖਾਸ ਕਰ ਫਲੋਰਿਡਾ, ਦੱਖਣੀ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ, ਨੇਵਾਡਾ ਅਤੇ ਐਰੀਜ਼ੋਨਾ ਵਿਚ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦਾ ਡਿੱਗਣਾ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗਾ। ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਡੇ ਸਥਾਨਕ ਅੰਤਰ ਨਾਲ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਔਸਤਨ 10 ਫੀਸਦ ਘਟਣਗੀਆਂ, ਪਰ ਹਾਊਸਿੰਗ ਮਾਰਕੀਟ ਦੀ ਇਨਵੈਂਟਰੀ (ਵਿਕਰੀਯੋਗ ਘਰ) ਖਰੀਦਦਾਰ ਲਈ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਮੌਕਾ ਹੈ। ਖਰੀਦਦਾਰ ਘਰ ਖਰੀਦਣ ਵੇਲੇ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਪੁਜੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਹੋਣਗੇ, ਜਿਸ ਦਾ ਸ਼ਾਇਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਕੇ ਕਦੇ ਮੌਕਾ ਨਾ ਮਿਲੇ। ਜਿਹੜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਘਰ ਲੈ ਕੇ ਲੰਬਾ ਸਮਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਲਾਭ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਮਾਰਟਗੇਜ ਦਰਾਂ ਬਾਰੇ ਪੇਸ਼ੀਨਗੋਈ: ਮਾਰਟਗੇਜ ਦਰਾਂ ਹੋਰ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਘਟ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ? ਇਹ ਇਕ ਵੱਡਾ ਸਵਾਲ ਹੈ। ਫੈਡਰਲ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਬੋਡੀਚਰੀ ਵਿਆਜ ਦਰਾਂ ਜਿੰਨੀਆਂ ਕੁ ਘਟਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਘਟਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਡੂੰਘੇ ਹੋ ਰਹੇ ਮੰਦੇ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਸਿੱਕੇ ਦੇ ਸੁੰਗੜ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਹਰ ਹੀਲਾ ਵਰਤੇਗਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜਨਵਰੀ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਸਾਲ 2009 ਦੇ ਅਗਲੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਮਾਰਟਗੇਜ ਵਿਆਜ ਦਰਾਂ ਘੱਟ ਹੀ ਰਹਿਣਗੀਆਂ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਾਨੂੰ ਮੁੜ ਸ਼ਾਇਦ ਕਦੇ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਆਉਣ। ਸਾਡਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਵਿਆਜ ਦਰਾਂ 4.5% ਤੋਂ 5.5% ਦਰਮਿਆਨ ਰਹਿਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਸਾਲ ਦੇ ਮਗਰਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਵਧਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਣੀ ਰਹੇਗੀ।

ਸਾਲ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ੀਨਗੋਈ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਅਹਿਮ ਹੈ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਮਸ਼ਵਰੇ ਲਈ ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਮੇਰੇ ਉਪਰ ਟੇਕ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਲੇਖ ਪ੍ਰਤੀ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੋ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਫੋਨ ਨੰਬਰ 559-908-6070 'ਤੇ ਕਾਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਕੈਨੇਡਾ 'ਚ ਰਹਿੰਦੀ 60 ਸਾਲਾ ਪੰਜਾਬਣ ਵਲੋਂ ਜੌੜੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜਨਮ

ਟੋਰਾਂਟੋ : ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਬਾਂਝਪਣ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾ ਕੇ ਆਈ 60 ਸਾਲਾ ਪੰਜਾਬਣ ਔਰਤ ਨੇ ਜੌੜੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਔਰਤ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਕੈਲਗਰੀ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਜੇ ਬਹੁਤ ਵੇਰਵੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ ਪਰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਹੋਅਰ ਨਾਂ ਦੀ ਇਸ ਔਰਤ ਦੇ ਇਹ ਜੁੜਵਾ ਬੱਚੇ ਇਕ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਮੁੰਡੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਸਤਮਾਹੇ ਹਨ। ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਮੁਤਾਬਕ ਦੋਵੇਂ ਬੱਚੇ ਤੰਦਰੁਸਤ ਹਨ, ਪਰ ਅਜੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਹੋਰ ਉਹ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਸਟਾਫ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ 'ਚ ਹੀ ਰਹਿਣਗੇ।

ਕੈਨੇਡੀਆਈ ਖਬਰ ਚੈਨਲ ਸੀ.ਬੀ.ਸੀ. ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਖ਼ਬਰ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਅਨੁਸਾਰ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਜਾ ਕੇ ਅਜਿਹੇ ਓਹੜ

ਪੋਹੜ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਬੱਚੇ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਣ। ਪਿਛਲੇ 43 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਉਹ ਮਾਂ ਬਣਨ ਦੀ ਤਾਂਘ 'ਚ ਭਟਕਦੀ ਰਹੀ। ਪਰ ਕੋਈ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਲੱਭਾ। ਕੈਨੇਡੀਆਈ ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਵਲੋਂ ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਅਜਿਹਾ ਇਲਾਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮਨ੍ਹਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਹ ਉਧਰੇ ਅੰਡਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਜਣੇਪੇ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਭਾਰਤ ਗਈ ਸੀ।

60 ਸਾਲਾ ਔਰਤ ਦਾ ਮਾਂ ਬਣਨਾ ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਚ ਇਕ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ, ਪਰ ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ 75 ਸਾਲਾ ਔਰਤ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਤਰੀਕੇ ਹੀ ਜੌੜੇ ਜੰਮੇ ਸਨ, ਜਦਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਸਦੇ ਪੰਜ ਪੋਤਰੇ ਵੀ ਸਨ। ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਹੋਅਰ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਭਾਰਤ ਗਈ ਸੀ

ਅਤੇ ਇਹ ਇਨ ਵੀਟਰੋਫਰਟੀਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਦਾ ਕੋਰਸ ਕਰਵਾ ਕੇ ਵਾਪਸ ਕੈਨੇਡਾ ਪਰਤੀ ਸੀ। ਔਰਤ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਮਜ਼ਾਕ ਹੀ ਸਮਝਿਆ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਜਣੇਪੇ ਬਾਰੇ ਮਿਲਣ ਲਈ ਸਮਾਂ ਬੁੱਕ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਇਹ ਡਾਕਟਰ ਵੀ, ਵੱਡੀ ਉਮਰ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਬੱਚੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਗੁੰਝਲਾਂ ਬਾਰੇ ਕਾਫੀ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਢਾਈ ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ

ਬਰਿੰਡਾ: ਸਥਾਨਕ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਭਰੂਣ ਹੱਤਿਆ ਦੀ ਦੋਸ਼ੀ ਮਹਿਲਾ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਢਾਈ ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨਾ ਲਾ ਕੇ ਇਸ ਬੁਰਾਈ ਵਿਰੁਧ ਚਲਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ ਬਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਵੀਪਰ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ 7 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਰਾਮਪੁਰਾ ਦੇ ਗਰਗ ਨਰਸਿੰਗ ਹੋਮ ਦੀ ਡਾਕਟਰ ਲਕਸ਼ਮੀ ਗਰਗ ਨੇ ਇਕ ਔਰਤ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿਚਲੇ 4 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਗਰਭ ਦਾ ਲਿੰਗ ਨਿਰਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕੁੜੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਹੱਤਿਆ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਰਾਤੀਂ ਸੌਣ ਨਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਲਪਟਾਂ

ਲੰਡਨ : ਆਕਸਫੋਰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਇਕ ਕਬਾਬ ਫਰੇਸ਼ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਵੈਨ, ਕਾਲਜ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਲਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਵਲੋਂ ਕਬਾਬ ਤਲਣ ਨਾਲ ਉਡੀਆਂ 'ਲਪਟਾਂ' ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿਚ ਸੌਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀਆਂ।

ਸਈਦ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਨਾਂ ਦਾ ਇਹ ਕਬਾਬ ਫਰੇਸ਼ ਪਿਛਲੇ 15 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕਰਾਈਸਟਚਰਚ ਕਾਲਜ ਨੇੜੇ 'ਸਿਡਜ਼ ਕਿਚਨ' ਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਵੈਨ ਰਾਹੀਂ ਕਬਾਬ ਵੇਚਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਹੁਣ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਆਕਸਫੋਰਡ ਸਿਟੀ ਕੌਂਸਲ ਨੂੰ ਦਰਖਾਸਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਦਾ ਲਾਇਸੈਂਸ ਮਨਸੂਖ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਉਂਜ ਸਿਟੀ ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਇਹ ਦਰਖਾਸਤ

ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਅਧੀਨ ਆਪਣੀ ਵੈਨ, ਕਾਲਜ ਤੋਂ 200 ਗਜ਼ ਪਰ੍ਹਾਂ ਲੈ ਜਾਵੇ। ਇਹ 62 ਸਾਲਾ ਕਬਾਬ ਫਰੇਸ਼ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸ਼ਾਮੀ 7 ਵਜੇ ਤੋਂ ਤੜਕੇ 3 ਵਜੇ ਤਕ ਆਪਣਾ ਇਹ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਕਸਫੋਰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਇਕ ਬੁਲਾਰੇ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, “ਉਹ ਵੈਨ ਹਫਤੇ ਦੇ ਸੱਤੇ ਹੀ ਦਿਨ ਕਾਲਜ ਅੱਗੇ ਖੜਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਕਬਾਬਾਂ ਦੀਆਂ ਲਪਟਾਂ, ਵੈਨ ਦੇ ਜਾਣ ਮਗਰੋਂ ਵੀ ਰਾਤ ਭਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਟਾਫ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਈ ਵਾਰ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, “ਕਬਾਬਾਂ ਦੀਆਂ ਲਪਟਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਕੰਮਾਂ 'ਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

Franchised Motel For Sale

In Kansas (By Owner)

ਕੈਨਸਸ ਵਿਚ ਫਰੈਂਚਾਈਜ਼ ਮੋਟਲ ਵਿਕਾਊ ਹੈ

51 Units + Owner's Apartment. Beautiful Brick, Interior Corridor Motel (with Approx. 3Acres)

2008 Gross Room Sales Over \$800,000.

Priced To Sell At 2.7 Million

Very High Net Operating Income.

Serious Inquiries Only

Contact: 620-926-0338

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 14 ਫਰਵਰੀ, 2009

ਬਿਨਾਂ ਮੁੱਦਿਆਂ ਤੋਂ ਜੰਗ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਮਧਾਣੀ ਹੈ -ਅਗਿਆਤ

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਕਲੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪੈਂਤੜੇ

ਅਪ੍ਰੈਲ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਹੋਣ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਨੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਪੱਤੇ ਖੇਡਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪੈਂਤੜੇਬਾਜ਼ੀ ਵੀ ਉਭਾਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰਵਾਰ ਕਲੇਸ਼ ਵਾਲਾ ਮਾਹੌਲ ਉਭਰਨ ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ ਵੀ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਦਬਾਅ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਰੈਡੀਕਲ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਲ ਖਿੱਚਣ ਦੇ ਮਨਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮਤਾ ਫਿਰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਝਾੜ ਪੁੰਜ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲਿਸ਼ਕਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਲੋਂ ਇਸ ਮਤੇ ਨੂੰ ਚੁੱਕੇ ਜਾਣ ਉਪਰ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਇਕਦਮ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸੀਨੀਅਰ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ ਨੇ ਹਮਲਾਵਰ ਰੁਖ਼ ਅਪਣਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਗੱਡੇ ਮੁਰਦੇ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਣੇ ਚਾਹੀਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮਸਲਾ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੱਲ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੇ ਲੰਮੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਗੂਆਂ ਵਿਚ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਮਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਅਰੇ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਮੰਗਾਂ ਮੰਨੀਆਂ ਵੀ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਅਕਾਲੀਆਂ ਵਲੋਂ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮਤਾ ਮੁੜ ਚੁੱਕੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਭਾਜਪਾ ਹੀ ਤੰਗ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋਈ, ਸਗੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਤੇ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮਤੇ ਦੇ ਚੁੱਕਣ ਨਾਲ ਰਾਜ ਵਿਚ ਫਿਰਕੂ ਵੰਡ ਮੁੜ ਤੋਂ ਖੜੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਲਗਭਗ ਇਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ ਨੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬੇਟੇ ਰਣਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਇਕ ਚੋਣ ਰੈਲੀ ਵਿਚ ਇਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਕਾਲੀਆਂ ਵਲੋਂ ਚੁੱਕਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਇਹ ਮਤਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰਕੂ ਇਕਸੁਰਤਾ ਲਈ ਖ਼ਤਰਾ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਉਂਜ਼ ਅਕਾਲੀ ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਤੇ ਵਿਚ ਏਨਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਉਪਰ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਵਾਲੇ ਏਨੇ ਦੁਖੀ ਹਨ। ਅਕਾਲੀਆਂ ਦਾ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦਾ ਆਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਤਾ ਰਾਜਾਂ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਵੱਖਵਾਦੀ ਮਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਕਾਲੀਆਂ ਵਲੋਂ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਇਸ ਮਤੇ ਵਾਂਗ ਹੀ ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਕੋਲੋਂ ਰਾਵੀ ਅਤੇ ਬਿਆਸ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਵੰਡਾ ਕੇ ਰਹਿਣਗੇ। ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਹੋਏ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਦਾ ਭਾਸ਼ਣ ਤਕਰੀਬਨ ਭੜਕਾਊ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਹੁੰਡਾ ਸਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਵੀ-ਬਿਆਸ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਹਾਲੇ ਕਾਇਮ ਰੱਖ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਖੜਾ ਮੁੱਖ ਨਹਿਰ ਵਿਚੋਂ ਕੱਟ ਮਾਰ ਕੇ ਪਾਣੀ ਲੈਣ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹਾਂਸੀ-ਬੁਟਾਣਾ ਲਿੰਕ ਨਹਿਰ ਨੂੰ ਵੀ ਚਾਲੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸਤਲੁਜ ਯਮੁਨਾ ਲਿੰਕ ਨਹਿਰ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਨਹਿਰ ਵੀ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇਗੀ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਹਾਲੇ ਆਰਥਿਕ ਮੰਦੇ ਕਾਰਨ ਇਸ ਉਪਰ ਅਮਲ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਥੇ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਸਬੰਧੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੀ ਇਹ ਪੱਕੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਹਰਿਆਣਾ ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਕੋਲੋਂ ਵਾਧੂ ਪਾਣੀ ਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਪਾਣੀ ਦੇ ਜਾਂਦਿਆਂ ਜੇ ਹੋਰ ਪਾਣੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਾਲਵੇ ਦੀ ਲੱਖਾਂ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਬੰਜਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਦਾ ਮਸਲਾ ਏਨਾ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਦੋਨਾਂ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਪੈਂਤੜਿਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਰਾਜ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਮੁਖੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਜਦੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹੋਰ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਤਬਕਿਆਂ ਨਾਲ ਸਹਿਯੋਗਪੂਰਣ ਰਵੱਈਆ ਅਪਣਾਉਣ ਵਲ ਅੱਗੇ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਅਤੇ ਰਾਜਪਾਲਾਂ ਵਲੋਂ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੇਣੇ ਮੰਦਭਾਗੇ ਹੀ ਕਹੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਬਿਆਨ ਕਲੇਸ਼ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਤੱਥ ਵੀ ਸਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਤੇ ਸਮੇਤ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਹੁਣ ਬਹੁਤੇ ਗੰਭੀਰ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਮੁੱਦੇ ਉਠਾਉਣ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸਿਰਫ਼ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਵੋਟਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਚੰਗਾ ਇਹੋ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਰਾਜ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਜਾਂ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਦਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਗੰਭੀਰ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਹੜੇ ਹਨ ਵੀ ਕਲੇਸ਼ ਦਾ ਆਧਾਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਨ। ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਤੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਆਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਇਕ ਨੀਤੀ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨ ਵਲ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ? ਜੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਮਤੇ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਰੱਖਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ, ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ, ਵਿਦਿਅਕ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਨੁੱਖੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਸੁਧਾਰਾਂ ਵਲ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਅਤੇ ਸਮਰਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਹੀ ਮੁੱਦੇ ਚੁੱਕਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਪੂਰੇ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋਣ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੱਤਾ ਵਿਚੋਂ ਵਿਦਾਇਗੀ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਤੈਅ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਤੱਥ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਵੇਖ ਲਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਵੋਟਰਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਮੁੜ ਸਤਾ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹਨ।

ਮੋਬਾਈਲ ਟੇਪ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ

-ਕੰਵਰ ਸੰਧੂ

ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਟੇਪ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਜ਼ੋ-ਸਾਮਾਨ ਖਰੀਦ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖਰੀਦ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਵੀ ਆਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹੀ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਖਰੀਦੇਗੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਆਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਗੈਰ ਵਿਧਾਨਿਕ ਅਤੇ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਚੁੱਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਦਮਾਂ, ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਨਾਗਰਿਕ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮਦ ਦੀ ਸਿੰਧੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹਨ, ਖਿਲਾਫ਼ ਕੋਈ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਵੀ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਜਿਥੇ ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਜਿਹੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸਾਜ਼ੋ-ਸਾਮਾਨ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸੱਤ-ਅੱਠ ਕਰੋੜ ਵਿਚ ਖਰੀਦ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇੰਪਾਵਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੁਖੀ ਇਕ ਚੀਫ਼ ਸੈਕਟਰੀ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਸਾਜ਼ੋ-ਸਾਮਾਨ ਖਰੀਦਣ ਉੱਪਰ ਮੋਹਰ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਕਨੀਕ ਨਾਲ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਵਾਇਰਲੈੱਸ ਫੋਨ ਟੇਪ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਣਗੇ, ਸਗੋਂ ਐਸ. ਐਮ. ਐਸ. ਉਪਰ ਵੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕੇਗੀ। ਇਸ ਸਾਜ਼ੋ-ਸਾਮਾਨ ਨਾਲ ਲੈਂਡ-ਲਾਈਨ ਫੋਨਾਂ ਉੱਪਰ ਵੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕੇਗੀ। ਦੋਨਾਂ ਰਾਜਾਂ ਵਲੋਂ ਚੁੱਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਦਮਾਂ ਨਾਲ ਕਈ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਤੇ ਨਾਗਰਿਕ ਮਸਲੇ ਖੜੇ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲੱਗ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਕਈ ਸੀਨੀਅਰ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਫੋਨ ਟੇਪ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਇੰਡੀਅਨ ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਫ਼ ਐਕਟ 1985 ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਅਧੀਨ ਕੁਝ ਖਾਸ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਫੋਨ ਟੇਪ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹਦਾਇਤਾਂ ਵੀ ਹਨ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਇਸ

ਕਿਸਮ ਦੇ ਦੇਸ਼ 1990 ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਲੱਗੇ ਸਨ ਤਾਂ ਕੁਝ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਗਰੁੱਪ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ। 1997 ਵਿਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਏਕਤਾ, ਅਖੰਡਤਾ, ਸੁਰੱਖਿਆ, ਦੂਜੇ ਮੁਲਕਾਂ ਨਾਲ ਦੋਸਤਾਨਾ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਅਤੇ ਜੁਰਮ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਫੋਨ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਿਆਨਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਫੋਨ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਿੰਦਿਆਂ ਅਜਿਹਾ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਕਿ ਫੋਨ ਟੇਪ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂ ਰਾਜ ਪੱਧਰ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਹੁਕਮ ਵਿਚ

ਉਸ ਟੈਲੀਫੋਨ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਟੇਪ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਟੇਪ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਗ੍ਰਹਿ ਸਕੱਤਰ ਵਲੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇਹ ਹੁਕਮ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ ਲਾਗੂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਇਹ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਲਈ ਹੋਰ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਇਸ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ਹੁਕਮ ਕੇਂਦਰੀ ਕੈਬਨਿਟ ਸਕੱਤਰ, ਲਾਅ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਟੈਲੀਫੋਨ ਕਮਿਊਨੀਕੇਸ਼ਨ ਸਕੱਤਰ ਵਲੋਂ ਰਿਵੀਊ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਪਿੱਛੋਂ ਇਹ ਰਾਜ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵੀ ਰਿਵੀਊ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਫੋਨ ਟੇਪ ਕਰਨਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਹੁਕਮ ਰੱਦ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਟੇਪ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਮਟੀਰੀਅਲ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਦਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਇਹ ਹੈਰਾਨੀ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਤੇ ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਸਾਰੇ ਕੁਝ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਬੰਧਤ ਫੋਨ ਟੇਪ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਇਸ ਪੱਧਰ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਹਨ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੇ ਫੋਨ ਟੇਪ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਆਸ ਇਹ ਬਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਉਲਟ ਖੜੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਸਰਕਾਰ ਫੋਨ ਟੇਪ ਕਰਨ ਦੇ

ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰੂਪ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇਕ ਜੱਜ ਦੇ ਫੋਨ ਟੇਪ ਕਰਨ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਵੀ ਉੱਠਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਜੱਜ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵੀ ਫੋਨ ਟੇਪ ਕਰਨ ਦੇ ਇਸ ਉੱਠ ਰਹੇ ਮਾਮਲੇ ਸਬੰਧੀ ਘੋਸ਼ਲ ਵੱਟੀ ਬੈਠੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੀ ਅਦਾਲਤ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੀ ਕਿ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਗੱਲਬਾਤ ਵੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਕੀ ਜੱਜ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੋਈ ਤੀਜਾ ਵਿਅਕਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੋਨ ਨੂੰ ਟੇਪ ਕਰੇ? ਜੇ ਫੋਨ ਟੇਪ ਕਰਨ ਉੱਪਰ ਕੋਈ ਕਾਬੂ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਇਥੇ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਫੋਨ ਸੁਣਨ ਦਾ ਝੁਕਾਅ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਸਗੋਂ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੇ ਫੋਨ ਟੇਪ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਇਕ ਰੀਤ ਚੱਲ ਪਵੇਗੀ। 1970 ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਿਚਰਡ ਨਿਕਸਨ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣਾ ਪਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਾਟਰ ਗੇਟ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਡੀ.ਸੀ. ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਡੈਮੋਕ੍ਰੇਟਿਕ ਪਾਰਟੀ ਹੈਡਕੁਆਰਟਰ ਦਾ ਫੋਨ ਟੇਪ ਕਰਨ ਵਿਚ ਰੁੱਝਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਵਿਵਾਦਗ੍ਰਸਤ ਪੈਟਰੀਓਟ ਐਕਟ 9/11 ਦੇ ਹਮਲਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਇਹ ਐਕਟ ਅਤਿਵਾਦੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਟੈਲੀਫੋਨ ਅਤੇ ਈ-ਮੇਲ ਟੇਪ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਸਬੰਧੀ ਗਰੁੱਪ ਲਗਾਤਾਰ ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸ ਐਕਟ ਦਾ ਪੱਖ ਨਹੀਂ ਪੂਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਇਹ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਹੀ ਹੈ ਕਿ 120 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣਾ ਇੰਡੀਅਨ ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਫ਼ ਐਕਟ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਜਿਉਂ ਦਾ ਤਿਉਂ ਹੀ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਦੁਬਾਰਾ ਨਵੇਂ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ

ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਇਕ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਫੋਨ ਕਾਲਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਨਿਰੀਖਣ ਹੇਠ ਲਿਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੀ ਅਮਰੀਕਨ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦੇ ਹੋਣਗੇ। ਪਰ ਸਾਡੀਆਂ ਉਹ ਸਟੇਟਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਜਿਹੇ ਤਕਨੀਕੀ ਔਜ਼ਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਏਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਵਲੋਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਗਲਤ ਰਵਾਇਤ ਹੈ।

ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਰਾਜ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਖ਼ਬਰਦਾਰ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਨਿਜੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਔਜ਼ਾਰ ਰੱਖਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋਣ ਅਤੇ ਜੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਤਕਨੀਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਉੱਪਰ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ

ਕਿਸਮ ਦਾ ਚੈੱਕ ਸਿਸਟਮ (ਨਿਗ੍ਹਾਬਾਨੀ ਪ੍ਰਬੰਧ) ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਅਦਾਲਤ, ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਅਤੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਲੋਂ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ।

ਰਾਜ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਤਕਨੀਕ ਨਾਲ ਉਹ ਮੁਜ਼ਰਿਮਾਂ ਨੂੰ ਫੜਨ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਆਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਟੈਲੀਫੋਨ ਸਰਵਿਸ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਤੋਂ ਅਜਿਹਾ ਡਾਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਅਤੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਕਾਰਜ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਕਨੀਕ ਨਾਲ ਉਹ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਣਗੇ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਕਨੀਕ ਨੂੰ ਲੀਹ ਉਪਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇਹ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਸਿੱਧੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਰਾਜ ਦੀ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀ ਦੇ ਮੁਖੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗੀ, ਪਰ ਟੈਲੀਫੋਨ ਕਮਿਊਨੀਕੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੁਝ ਖਾਸ ਕੇਸਾਂ ਤੋਂ ਸਿਵਾਏ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਕਿ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਮੁਜ਼ਰਿਮਾਂ ਉਪਰ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਦੀ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀ ਦਾ ਮੁਖੀ ਰਵਾਇਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਡਰ ਆਮ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਫ਼ ਐਕਟ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਸ ਦੇ ਜਾਇਜ਼ ਜਾਂ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਹੋਣ ਨੂੰ ਚੈੱਕ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਵੀਂ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ 'ਚ ਵੀ ਅਦਾਲਤਾਂ, ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਨੂੰ ਦਖਲ ਦੇਣਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਠਾਹ ਸੋਟਾ

-ਚਾਰਾ ਬੋਲਿਹਾਜ਼

ਚੰਦ ਚਾੜ੍ਹ ਗਿਆ ਚਾਂਦ!

ਕੱਚਿਆਂ ਦੇ ਕੰਮ ਕੱਚੇ ਤੋੜ ਕੀ ਨਿਭਾਉਣੀ ਉਨ੍ਹਾਂ,
ਲਾ 'ਤਾ ਦਾਗ ਪਿਆਰ ਤਾਈਂ ਚਿੱਟਾ ਝੂਠ ਬੋਲ ਕੇ।
ਭੂਤਨਾ ਇਸ਼ਕ ਵਾਲਾ ਲੱਥ ਗਿਆ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ,
ਪੈ ਗਈ ਏ ਖੁਨਾਮੀ ਪੱਲੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਛੱਡੋਲ ਕੇ।
ਪਵੇ ਨਾ ਫਰਕ ਉਹਨੂੰ ਲਾਹਣਤਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇਵੇ,
ਸੰਗ ਤੇ ਸ਼ਰਮ ਜਿਨ੍ਹੇ ਪੀਤੀ ਹੋਵੇ ਘੋਲ ਕੇ।
ਐਹੋ ਜਿਹੇ ਫੁਕਰਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰ 'ਚ ਸੁਆਹ ਯਾਰੋ,
ਸਦਾਚਾਰ ਤਾਈਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰੱਖ 'ਤਾ ਮਧੋਲ ਕੇ।
ਚਾੜ੍ਹ ਕੇ ਤੇ ਚੰਦ 'ਚਾਂਦ' ਚਲਾ ਗਿਆ 'ਸੀਮਾ' ਕੋਲੇ,
ਰੋਂਦੀ ਰਹਿ 'ਗੀ 'ਫਿਜ਼ਾ' ਸਿਰ ਆਪਣੇ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ।

ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਾਰੇ ਕਿਆਸ ਅਰਾਈਆਂ ਦਾ ਦੌਰ

ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਨੇ ਇਸ ਬਹਿਸ ਨੂੰ ਫਿਲਹਾਲ ਦਬਾਇਆ ਬੇਸ਼ੱਕ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਟਾਲ ਤਾਂ ਦਿੱਤਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਦੀ ਚੋਣਾਂ, ਜੋ 2-3 ਮਹੀਨਿਆਂ 'ਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ, ਵਿਚ ਕੌਣ-ਕੌਣ ਇਸ ਚੋਣੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਦਾਅ ਲਾਏਗਾ? ਇਸ ਬਾਰੇ ਛੇਤੀ ਹੀ ਸਿਆਸੀ ਵਿਵਾਦ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਜੇ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲਾਂ ਅਤੇ ਅਖਬਾਰਾਂ 'ਚ ਛਾ ਜਾਣਗੇ। ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬੀਮਾਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਹਫ਼ਤਿਆਂ 'ਚ ਅਸੀਂ ਅਜਿਹੇ ਕਈ ਸੰਕੇਤ ਦੇਖੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਟਕਰਾਅ ਕਿਵੇਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਲੋਕ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣਗੇ, ਪਰ ਅਜੇ ਕੁਝ ਵੀ ਤੈਅ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਆਪੋ-ਆਪਣਾ ਵਜ਼ਨ ਤੋਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਜੇ ਨਾਂ ਚਰਚਿਤ ਹੋਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਇਕ ਨਾਂ ਸੀ, ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦਾ। ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਬਾਰੇ ਵੀ ਚਰਚਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਬੜੀ ਚਲਾਕੀ ਨਾਲ ਇਸ ਚਰਚਾ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਸਾਹਮਣੇ

ਨਹੀਂ ਆਈ ਹੈ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਨੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਹੀ ਉਭਾਰਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸਿਸਟਮ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਹੰਗਾਮੀ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਕੌਣ ਹੋਵੇਗਾ? ਜਾਂ ਇਹ ਜਾਣਨ ਦੀ ਇਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਹੋਵੇ ਕਿ ਜੇ 'ਕੁਝ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ' ਤਾਂ ਕੌਣ ਅੱਗੇ ਆਵੇਗਾ? ਇਹ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹੁਣੇ-ਹੁਣੇ ਇਕ ਨਵੀਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਅਜੇ ਤਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ। ਇਹ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਦੀ ਸਦਭਾਵਨਾ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ।

ਇਹ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਾਰਗਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਅਜੇ ਇਸ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਅਟਕਲਾਂ ਦਾ ਦੌਰ ਚੱਲਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿਆਸੀ ਹਵਾ ਅਜਿਹੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਨਾਲ ਸੰਘਣੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇਤਾ ਦੀ ਚੋਣ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਪਰ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਇਸ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਹੀ ਉਸਦੇ ਨਾਮਜ਼ਦ ਨੇਤਾ ਹੋਣਗੇ। ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜੇ ਕਈ ਕੰਮ ਹਨ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹੈ ਬਸਪਾ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਾਇਆਵਤੀ ਨੂੰ ਪਛਾਤਨਾ, ਜੋ ਇਹ ਸੋਚ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਯੂ.ਪੀ. 'ਚ ਚੋਣ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਅਹਿਮ ਸਥਿਤੀ ਹਾਸਿਲ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਦੁਨੀਆਂ ਉਸਦੇ ਪੈਰਾਂ 'ਚ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ ਦਾ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਮੁਲਾਇਮ ਸਿੰਘ ਯਾਦਵ ਵਰਗੇ ਨਾਂ ਵੀ ਚਰਚਾ 'ਚ ਆਏ ਪਰ ਫਿਲਹਾਲ ਉਦੋਂ ਤਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਮੌਕਾ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਜਦੋਂ ਤਕ ਯੂ.ਪੀ. ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ 'ਚ

ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਅਣਕਿਆਸਾ ਨਹੀਂ ਵਾਪਰ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਗੱਠਜੋੜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਉਭਾਰ ਸਕੇ।

ਮੁਲਾਇਮ ਸਿੰਘ ਵੀ ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਮਾਇਆਵਤੀ ਦੀ ਅਣਕਿਆਸੀ ਜਿੱਤ ਤੋਂ ਉਦੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋਏ, ਜਦੋਂ ਮਾਇਆਵਤੀ ਪਛੜੇ ਵਰਗੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਜੋੜਨ 'ਚ ਸਫਲ ਰਹੀ। ਕਾਂਗਰਸ ਵਾਂਗ ਬਾਕੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੀ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੁਣੌਤੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਕੋਈ

ਏ.ਐਨ.ਦਰ

ਬਹੁਤੀ ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵੀ ਯੂ.ਪੀ. 'ਚ ਬਿਹਤਰ ਨਹੀਂ ਰਹੀ

ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ

ਹੈ। ਉਥੇ ਵੀ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਲਈ ਚੁਣੌਤੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਮਾਇਆਵਤੀ ਦੇ ਉਭਾਰ ਨੇ ਸਪਾ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਇਕਜੁੱਟ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ ਪਰ ਇਹ ਮੇਲ ਇਨਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ।

ਆਸ ਮੁਤਾਬਕ ਸੰਸਦੀ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਮੱਤਭੇਦ ਉਭਰੇ। ਮੁਲਾਇਮ ਸਿੰਘ ਸੱਤਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਕੁਸ਼ਲ ਸੌਦਾਗਰ ਹੋ ਤੇ ਕਈ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਦੀ ਸੋਚ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਜਿੱਤਣ ਦੀ ਆਸ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਮੁਲਾਇਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਪਾ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਕਾਂਗਰਸ ਵਾਸਤੇ ਚੋਣ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਮੁਲਾਇਮ ਸਿੰਘ ਯਾਦਵ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤਰਜੀਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਯੂ.ਪੀ. 'ਚ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੀਟਾਂ ਜਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਇਸ ਲਈ ਕਾਂਗਰਸ ਵਾਸਤੇ ਸੌਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਰਾਹ ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਪਿਛਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਜਿਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਜੋ ਸੀਟ ਜਿੱਤੀ ਸੀ, ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਤੇ ਫਿਰ ਬਾਕੀ ਸੀਟਾਂ ਦੋਹਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਵੰਡ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ।

ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ 'ਚ ਕਾਂਗਰਸ ਲਈ ਸਿਰਦਰਦ ਵਧ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਉਲਝਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਸਕਣਾ ਸੌਖਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸਮਝੋਤੇ 'ਚ ਇਕ ਨਵਾਂ ਕਿੱਲ ਉਦੋਂ ਗੱਡਿਆ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਸਪਾ ਨੇ ਇਕ ਪੁਰਾਣੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਫ਼ਿਲਮ ਅਭਿਨੇਤਾ ਸੰਜੇ ਦੱਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬੁੱਕਲ 'ਚ ਲੈ ਲਿਆ। ਇਸ ਨਾਲ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਨੇਸ਼ ਲੱਗੀ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਕਰਾਰਾ ਜਿਹਾ ਜਵਾਬ ਸੰਜੇ ਦੱਤ ਦੀ ਭੈਣ ਪ੍ਰਿਅਾ ਨੇ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਲੋਕ ਸਭਾ 'ਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਮੈਂਬਰ ਹੈ। ਤਾਜ਼ਾਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਸਪਾ ਨਾਲ ਸਮਝੋਤੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਸੰਭਾਲੇਗੀ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮੁਲਾਇਮ ਸਿੰਘ ਯਾਦਵ ਨੇ ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਭਾਜਪਾਈ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਕਲਿਆਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਲਿਆ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਪਾ 'ਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।

ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਿਆਸੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ 'ਚ ਖੱਬੇਪੱਖੀਆਂ ਵਲੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਹੋ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਪਾਰਟੀਆਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਦਾਅਵੇਦਾਰੀ 'ਚ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਦੇਣਗੀਆਂ। ਆਪਣੇ ਲਈ ਖੱਬੇਪੱਖੀ ਕਿਹੜਾ ਰਾਹ ਚੁਣਨਗੇ, ਇਹ ਅਜੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ 'ਚ ਹੁਣੇ-ਹੁਣੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਇਕ ਸੀਟ ਲਈ ਹੋਈ ਉਪ ਚੋਣ 'ਚ ਮਮਤਾ ਬੈਨਰਜੀ ਨੇ ਖੱਬੇਪੱਖੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾੜਿਆ ਹੈ। ਖੱਬਾ ਮੋਰਚਾ ਜਾਂ ਤੀਜਾ ਮੋਰਚਾ ਵੀ ਕੋਈ ਸਾਖ ਬਣਾਉਣ 'ਚ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਉਸਦਾ ਭਵਿੱਖ ਵੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਚੋਣ ਨਤੀਜਿਆਂ 'ਤੇ ਹੀ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗਾ।

ਜਦ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਸਪਾ ਨਾਲ ਸਮਝੋਤੇ ਲਈ ਸਰਗਰਮ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰਨਾਂ ਛੋਟੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਸਮਝੋਤੇ ਕਰਨ 'ਚ ਲੱਗ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ 'ਚੋਂ ਇਕ ਮਮਤਾ ਬੈਨਰਜੀ ਦੀ ਤ੍ਰਿਣਮੂਲ ਕਾਂਗਰਸ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਪੱਛਮੀ ਯੂ.ਪੀ. 'ਚ ਚੰਗੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਖਰੇ ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਸੂਬੇ ਦੇ ਗਠਨ 'ਚ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ

ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਸਮਝੋਤੇ ਨੂੰ ਵੀ ਪੱਕਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ। ਉਸਨੂੰ ਡੀ.ਐਮ.ਕੇ. ਨਾਲ ਗੱਠਜੋੜ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੇਰਲਾ ਬਾਰੇ ਅਜੇ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ? ਉਥੇ ਕਰੁਣਾਕਰਨ ਆਪਣੇ ਦਿਨ ਰਾਜ ਸਭਾ 'ਚ ਬਿਤਾਉਣ 'ਚ ਹੀ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

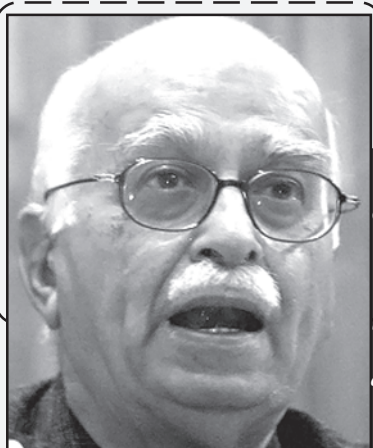
ਭਾਜਪਾ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ 'ਤੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਹਮਾਇਤ ਦੇਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਭਵਾਨੀ ਨੂੰ ਬਿਨਾ ਸ਼ਰਤ ਹਮਾਇਤ ਮਿਲੇਗੀ। ਸਾਬਕਾ ਉਪ-ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਭੈਰੋਂ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਖਾਵਤ ਨੇ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਅੱਗੇ ਵਧਾ ਕੇ ਇਕ ਹਲਚਲ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਪਾਰਟੀ 'ਚ ਆਪਣੀ ਅਣਦੇਖੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬੋਲੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਵਾ ਕਲਿਆਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ ਸੀ। ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਨਾਰਾਜ਼ ਤੱਤਾਂ ਤੋਂ ਸਹਾਇਤਾ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਅਭਵਾਨੀ ਨੂੰ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਾਂਗਰਸ ਲਈ ਇਕ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਅਤੀਤ 'ਚ ਅਭਵਾਨੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੀ

ਮੁਲਾਇਮ ਸਿੰਘ ਯਾਦਵ

ਹਮਾਇਤ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਖੁਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਭਾਜਪਾ 'ਚ ਕੱਟੜ ਤੱਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਪਾਰਟੀ 'ਚ ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਵੀ ਹਨ, ਜੋ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਚਰਣ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਐਲ. ਕੇ. ਅਭਵਾਨੀ

ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਹੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹੋਣਗੇ। ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ "ਅਜੇ ਉਸ ਦੇ ਲਈ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਹੈ।"

ਇਹ ਠੀਕ ਹੀ ਸੀ। ਇਸੇ ਦਰਮਿਆਨ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਬੀਮਾਰ ਹੋ ਗਏ ਪਰ ਉਸ ਨਾਲ ਵੀ ਸਥਿਤੀ 'ਚ ਅਜੇ ਤਕ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ

ਜੀ. ਪਾਰਥਸਾਰਥੀ

ਸਾਬਕਾ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਡੀ.ਐਮ.ਕੇ. ਨੇਤਾ ਮੁਰਾਸੋਲੀ ਮਾਰਨ ਨੇ ਸਾਲ 1997 ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ, 'ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫਲਸਤੀਨੀ ਨੇਤਾ ਯਾਸਰ ਅਰਾਫ਼ਾਤ ਵਾਂਗ ਪ੍ਰਭਾਕਰਨ ਵੀ ਕਦੀ ਜੰਗ ਦਾ ਰਾਹ ਛੱਡ ਕੇ ਗੱਲਬਾਤ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਤੱਕ ਆਉਣ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਸਕਦਾ ਹੈ?' ਲਿੱਟੇ ਦੀ ਕਾਰਜਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਜਿੰਨਾ ਮੈਂ ਸਮਝਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੇਰਾ ਜਵਾਬ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਭਾਕਰਨ ਵਿਚ ਇਸ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਸੋਚ ਦਾ ਅਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਮਝ ਸਕੇ ਕਿ ਕਦੇ ਹਿੰਸਾ ਆਤਮਘਾਤੀ ਅਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਜ਼ਰੂਰਤਮੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ, ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਅਮਰੀਕਾ, ਗ੍ਰੇਟ ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਅਤੇ ਯੂਰਪੀ ਸੰਘ ਦੇ ਬਾਕੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਸਮੇਤ 37 ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿੱਟੇ ਨੂੰ ਅਤਿਵਾਦੀ ਸੰਗਠਨ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਲਿੱਟੇ ਮੁਖੀ ਦੀ ਗਰਦਨ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਸ਼ਿਕੰਜਾ ਕੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੀ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਫੌਜ ਦੁਆਰਾ ਉੱਤਰੀ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਵਿਚ ਤਮਿਲ ਟਾਈਗਰਾਂ ਦੇ ਗੜ੍ਹ ਕਿਲੀਨੋਚੀ ਦੀ ਘੇਰਾਬੰਦੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਮਰੀਕੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ, "ਅਮਰੀਕਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਸਰਕਾਰ ਲਿੱਟੇ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਾਡਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਅਜਿਹੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਹੱਲ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਤਮਿਲ ਠੀਕ ਸਮਝਣ, ਤਮਿਲਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਅਤੇ ਸਲਾਹ ਨੂੰ ਵੀ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੁਣ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ।"

ਇਹੋ ਰੁਖ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਨੇ ਵੀ ਅਪਣਾਇਆ।

ਲਿਬਰੇਸ਼ਨ ਟਾਈਗਰ ਆਫ ਤਾਮਿਲ ਈਲਮ ਦਾ ਬੁਝਦਾ ਦੀਵਾ

ਡੀ.ਐਮ.ਕੇ., ਐਮ.ਡੀ.ਐਮ.ਕੇ. ਅਤੇ ਪੀ.ਐਮ. ਕੇ. ਵਰਗੇ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਦੇ ਭਾਈਵਾਲ ਦਲਾਂ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਦਬਾਅ ਅਤੇ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਐਮ. ਕਰੁਣਾਨਿਧੀ ਦੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਭਾਰਤ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਨਾਲ ਸੁਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਾਈ। ਇਹ ਮੰਗ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੀ ਫੌਜ ਕਿਲੀਨੋਚੀ ਵਿਚ ਘੇਰਾਬੰਦੀ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ।

ਪ੍ਰਭਾਕਰਨ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬੰਦੂਕ ਦੀ ਤਾਕਤ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੈਰੀਅਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸਿੰਹਲੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ, ਬਲਕਿ ਆਪਣੇ ਹੀ ਸਾਥੀ ਤਮਿਲ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਅਤੇ ਰਾਜਨੇਤਾਵਾਂ ਖਿਲਾਫ ਖੂਨੀ ਜੰਗ ਕਰ ਕੇ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਨਾਮ ਉਸ ਦੇ ਮੁੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਸਬਾਰਾਥਿਨਮ ਦਾ ਵੀ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ 1970 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿਚ ਕਰੁਣਾਨਿਧੀ ਦਾ ਬੇਹੱਦ ਪਸੰਦੀਦਾ ਸੀ।

ਪ੍ਰਭਾਕਰਨ ਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੇਹੱਦ ਚਲਾਕੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਦਾਰ ਤਮਿਲ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਠਿਕਾਣੇ ਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਹੜੇ ਗੋਲੀਆਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਗੱਲਬਾਤ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾਲਿੰਗਮ ਅਤੇ ਚੰਦਰਗੇਸ਼ਨ ਵਰਗੇ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਨੇਤਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਜਿਹੜੇ ਸਿੰਹਲੀ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਨਾਲ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਪੈਕੇਜ ਬਣਾਉਣ 'ਤੇ ਅਣਥੱਕ ਰੂਪ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਤਮਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਪ੍ਰਭਾਕਰਨ ਨੇ

ਭਾਰਤ ਦੇ ਤਤਕਾਲੀਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੁਆਇਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ 1987 ਦੇ ਭਾਰਤ-ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਸਮਝੋਤੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨੇਗਾ, ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹ ਪੂਰਬੀ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਵਿਚ ਸਿੰਹਲੀਆਂ ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਵਿਚ ਜੁੱਟ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹੀ

ਪ੍ਰਭਾਕਰਨ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਸੈਨਾ ਇਸ ਸੰਗਠਨ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਭੇਜਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਤਾਂ ਲਿੱਟੇ ਅਲੱਗ-ਬਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ, ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸਮਰਥਨ ਘੱਟ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਥੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਤਮਿਲਾਂ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਹਨ,

ਜਿਹੜੇ ਲਿੱਟੇ ਨੂੰ ਪੈਸਾ ਭੇਜਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਕਰਨ ਦੇ ਵਿੱਤੀ, ਕੂਟਨੀਤਿਕ ਅਤੇ ਫੌਜੀ ਸਰੋਤਾਂ 'ਤੇ ਸ਼ਿਕੰਜਾ ਕੱਸਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਕਲਪ ਵੀ ਸੀਮਿਤ ਹੁੰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹਾਂ ਵਾਂਗ ਉਸ ਨੇ ਵੀ ਲਿੱਟੇ ਅੰਦਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਚਲਾਕੀ ਨਾਲ ਮਰਵਾ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਕਦੀ ਨਾ ਕਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਮਿਲਣ ਦੀ ਸ਼ੰਕਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਸੰਗਠਨ ਦਾ ਬੇਹਤਰੀਨ ਕਮਾਂਡਰ ਮਹਾਤਿਆ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਉਸ ਨੇ 1994 ਵਿਚ ਹੱਤਿਆ ਕਰਵਾਈ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਫੌਜੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿਚ ਉਦੋਂ ਬਹੁਤ ਗਿਰਾਵਟ ਆਈ, ਜਦੋਂ ਪੂਰਬੀ ਖੇਤਰ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਮਿਲਟਰੀ ਕਮਾਂਡਰ ਕਰੁਣਾ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਹੋ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਭਾਕਰਨ ਦਾ ਜਲਦੀ ਹੀ ਉਸ ਪੂਰਬੀ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਕੰਟਰੋਲ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੇ 'ਤਮਿਲ ਦੀ ਭੂਮੀ' ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਦੱਸਦਾ ਸੀ।

ਬੀਤੀ ਦੇ ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੀ ਸੈਨਾ ਜਿਹੜੀ ਹੁਣ ਕਿਤੇ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਿੱਖਿਅਤ ਅਤੇ ਸੁਚੇਤ ਹੈ, ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਨਾਲ ਲਿੱਟੇ ਦੇ ਗੜ੍ਹ ਕਿਲੀਨੋਚੀ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛਾ ਗਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਸੈਨਾ ਨੇ ਤਮਿਲ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਵਾਲੇ ਦੀਪ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਾਕੀ ਹਿੱਸਿਆਂ ਨਾਲ ਜੋੜਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਰਣਨੀਤਿਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਐਲੀਫੈਂਟ ਦਰ੍ਵੇ 'ਤੇ ਵੀ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰ ਲਿਆ। ਹਾਈ ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਨਾਲ ਪੀੜਤ ਪ੍ਰਭਾਕਰਨ ਹੁਣ ਮੁਲੰਬੀਬੀਵੂ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਜੰਗਲੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੀ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਪੱਟੀ ਤੱਕ ਸਿਮਟ ਕੇ ਰਹਿ

ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਵੱਖ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਉਸ ਦੀ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਤਰੀ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਦਾ ਬੇਤਾਜ਼ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੀ। ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਸੈਨਾ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਉਥੋਂ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੇਰੇ ਵਰਗਿਆਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਭਾਕਰਨ ਹੁਣ ਲਿੱਟੇ ਵਲੋਂ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸੁਰੰਗਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨੀ ਗੁਫਾਵਾਂ ਵਿਚ ਲੁੱਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇਗਾ। ਉਸ ਕੋਲ ਹੁਣ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਵਿਕਲਪ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਭੱਜਣਾ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਲੇਕਿਨ ਹੁਣ ਅਜਿਹੇ ਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਥਾਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਰਹੀਆਂ, ਜਿਥੇ ਉਹ ਭੱਜ ਕੇ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਕਸਾਬ ਵਾਂਗ ਅਚਾਨਕ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤ ਵਿਚ ਆ ਵੀ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਆਤਮਸਰਪਣ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਾਈਨਾਇਡ ਦੀ ਗੋਲੀ ਖਾਣਾ ਪਸੰਦ ਕਰੇਗਾ।

ਹੁਣ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਸਰਕਾਰ ਤਮਿਲਾਂ ਦੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਣ ਨਾਲ ਤਮਿਲ ਆਬਾਦੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਜਾਇਜ਼ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵੀ ਵਾਝਾ ਰੱਖਣ ਨੂੰ ਹਰੀ ਝੰਡੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖੇਗੀ। ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜਪਕਸੇ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਇੰਨਾ ਤਾਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਸਾਲ 1987 ਦੇ ਭਾਰਤ-ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਸਮਝੋਤੇ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ 13ਵੀਂ ਸੋਧ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਗੇ, ਜਿਹੜਾ ਉੱਤਰੀ ਅਤੇ ਪੂਰਬੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਨੂੰ ਚੁਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਅਸੈਂਬਲੀਆਂ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਦੌਰ ਹਾਲੇ ਅੱਗੇ ਵਧੇਗਾ।

ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੁਪਾਲਪੁਰ

ਹਥਲੀ ਲਿਖਤ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪਾਠਕ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਸੰਭਾਵੀ 'ਟਿੱਚਰ' ਦਾ ਸਮਾਧਾਨ, ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਮੈਂ ਰਮਾਇਣ ਦੇ ਇਕ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨਾਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਕਿ ਇਹ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਵਿਅੰਗ ਕੱਸਣ ਕਿ ਮੈਂ ਹਲਦੀ ਦੀ ਇਕ-ਅਧ ਗੱਠੀ ਲੱਭ ਪੈਣ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬਣਿਆਂ ਹੋਣ ਦਾ ਭਰਮ ਪਾਲ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਜਦਕਿ ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਹਲਦੀ ਦੀ ਕੋਈ 'ਗੱਠੀ' ਲੱਭ ਪੈਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਉਪਕਾਰਾਂ ਦੀ ਗੰਗਾ ਵਗਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਮੋਹਰੇ, ਤੁਲ-ਤੁਪਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਣੀ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਚ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਕੀ ਔਕਾਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਪਰ ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਦੀਆਂ ਡੂੰਘਾਈਆਂ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਰਹੀਆਂ ਅਸੀਸਾਂ ਦੁਆਵਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਫਖਰ ਜਿਹਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਫਖਰ ਵਿਚੋਂ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕਰ ਗੁਜ਼ਰਨ ਦੀ ਤਮੰਨ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਰਾਵਣ ਦੇ ਬਾਗ ਦੀ ਕੈਦ ਵਿਚੋਂ ਮਾਤਾ ਸੀਤਾ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਆਉਣ ਲਈ, ਭਗਵਾਨ ਰਾਮ ਆਪਣੀ ਵਾਨਰ-ਸੈਨਾ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ, ਲੰਕਾ ਵਲ ਵਧਣ ਲਈ ਸਮੁੰਦਰ 'ਤੇ ਪੁਲ ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਉੱਥੇ ਇਕ ਗੁਲਹਿਰੀ ਵੀ 'ਕਾਰ-ਸੇਵਾ' ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਪਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਨਰ-ਨਾਰੀ ਜਿੱਥੇ ਵੱਡੇ ਪੱਥਰ ਆਦਿਕ ਚੁੱਕ ਚੁੱਕ ਕੇ ਬੀਤ ਰਹੇ ਸਨ, ਉੱਥੇ ਗੁਲਹਿਰੀ ਵਿਚਾਰੀ ਪਹਿਲਾਂ ਦੌੜ ਕੇ ਪਾਣੀ 'ਚ ਵੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭਿਉਂਦੀ। ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਬੋੜਦੀ। ਭੱਜ ਕੇ ਪੁਲ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੱਗੀ ਮਿੱਟੀ ਝਾੜ ਆਉਂਦੀ। ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸੇਵਕ ਨੇ ਮੱਥੋਂ ਕੀਤਾ।

“ਵਾਹ! ਤੇਰੀ ਇਸ ਭੋਰਾ-ਭਰ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਪੁਲ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ!!”

“ਮੇਰੇ ਭਰਾ.....” ਗੁਲਹਿਰੀ ਨੇ ਮੋਹਰਿਉਂ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਆਖਿਆ- “ਪੁਲ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਭਗਵਾਨ ਰਾਮ ਦੇ ਹੁਕਮ ਮੁਤਾਬਕ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਜੁੱਟੀ ਹੋਈ ਹਾਂ।” ਅਮਰੀਕਨ ਪੰਜਾਬੀ ਪ੍ਰਿੰਟ ਮੀਡੀਏ ਦੀ ਸਿਰਕੱਢ ਅਖਬਾਰ ‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਵਿਚ, ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਕੁ ਚਾਰ ਸਾਲ ਤੋਂ ‘ਲਿਖਤਮ’ ਕਾਲਮ ਲਗਾਤਾਰ ਲਿਖਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਗਾਹੇ-ਬਗਾਹੇ ਕਿਸੇ ਸਥਾਨਕ ਸਮਾਗਮਾਂ/ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ‘ਰਿਪੋਰਟਿੰਗ’ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਕਦੇ ਕਦਾਈਂ ਕੋਈ ਆਰਟੀਕਲ ਦਿਲਚਸਪ ਜਾਂ ਵਧੀਆ

ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਾਠਕ ਵੀਰ ਖੂਬ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਾਠਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮਿਲਦੀ ਪਰਤਵੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਤੋਂ ਹੀ ਕਿਸੇ ਲਿਖਤ ਦੀ ਮਕਬੂਲੀਅਤ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਦਿਲ ਖਿਚਵਾਂ ਇਕ ਲੇਖ ‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਦੇ ਮਿਤੀ 12 ਅਪ੍ਰੈਲ 2008 ਵਾਲੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਛਪਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਨੁਵਾਨ ਸੀ-ਕੇਸ, ਕਕਾਰ ਅਤੇ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ। ਇਸ ਨਾਚੀਜ਼ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਕਾਬਲੇ-ਫਖਰ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਸਮੇਤ, ਦੂਸਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਛਪਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵੀ ਵੱਡੀ ਚਾਹਤ ਨਾਲ ਛਪਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਹਿਣ ਦਾ ਭਾਵ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਲੇਖ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਛਪਦੀ ਬਹੁ ਚਰਚਿਤ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਅਖਬਾਰ ‘ਸਪੇਕਸਮੈਨ’ ਦੇ 9 ਅਗਸਤ 2008 ਵਾਲੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਵੀ ਛਪਿਆ। ਇਹੀ ਲੇਖ ਭਾਵੇਂ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਵੀ ਛਪਿਆ, ਪ੍ਰੰਤੂ ‘ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸਪੇਕਸਮੈਨ’ ਦੇ ਇਕ ਪਾਠਕ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਇਸ ਤਹਿਰੀਰ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਅਤੇ ਕਿਤਨੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਲਈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦੀ-ਜਾਮਾ ਪਹਿਨਾਉਣ ਦਾ ਅੱਗੇ ਯਤਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ 9 ਅਗਸਤ ਤੋਂ ਪੌਣੇ ਕੁ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ 25 ਜਨਵਰੀ 2009 ਵਾਲੇ ‘ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸਪੇਕਸਮੈਨ’ ਦੇ ਐਡੀਟੋਰੀਅਲ ਸਫੇ ‘ਤੇ ਇਕ ‘ਮਿਡਲ’ ਛਪਿਆ। ਇਸ ਨੂੰ ਲਿਖਣ ਵਾਲੀ ਸੀ ‘ਕਮਲ ਨਰਸਿੰਗ ਹੋਮ ਰੋਪੜ’ ਦੀ ਬੀਬੀ ਹਰਪਿੰਦਰ ਕੌਰ ‘ਡਿਪਲ’- ਇਸ ਸੁਝਾ-ਸਿਆਣੀ ਧੀ ਰਾਣੀ ਦੇ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਗਹਿਰਾਈਆਂ ‘ਚੋਂ ਨਿਕਲੇ ਹੋਏ ਮੋਹ-ਭਿੱਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਦੇ ਕੁਝ ਅੱਸ ਦੁਹਰਾਅ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਜੋ ਕਿ ਉਕਤ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ‘....ਇਕ ਲੇਖ ਨੇ ਮੇਰੇ ਘਰ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਬਦਲਿਆ!’ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਅਧੀਨ ਛਪੇ ਹੋਏ ਹਨ- “.....ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਭਾਵੁਕ ਮਨ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਪੱਤਰ ਲਿਖਣ ਲੱਗੀ ਹਾਂ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ ਕਿ ਮੈਂ ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਕਿੱਥੋਂ ਲੱਭਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਅਖਬਾਰ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਸਮਾਨ ਲੇਖਕ ਸ. ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰ ਸਕਾਂ। ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਦੱਸਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਤੀਤ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ।

ਮੇਰਾ ਵਿਆਹ ਹੋਏ ਨੂੰ ਸਵਾ ਕੁ ਦੋ ਸਾਲ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਨਾਮਵਰ ਗੀਤਕਾਰ ‘ਰੋਮੀ ਘੜਾਮੇ ਵਾਲਾ’ (ਅਸਲ ਨਾਂ ਗੁਰਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ) ਹੁਣ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਸੇਵਨ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਤੱਕ ਵਧ-ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਬੋਲਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਕਮੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਾਮ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਦਿਆਂ ਦੇਖ ਕੇ, ਮੈਨੂੰ ਹਰ ਸਮੇਂ ਇਹ ਧੁੜਕੂ ਲੱਗਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਨਿੱਤ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਕਾਰਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਬੀਮਾਰੀ ਲੱਗ ਗਈ ਜਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਸਾਡਾ ਕੀ ਬਣੇ? ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇੰਨੇ ਵਧੀਆ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਹੋ ਕੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਪੀਦੇ ਹੋ ਤੇ ਦਾਹੜੀ ਕੇਸ ਵੀ ਕਟਵਾ ਰੱਖੋ ਨੇ।

ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਹੀ ਜਵਾਬ ਹੁੰਦਾ- “ਦੇਖ ਡਿਪਲ, ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਿੰਨਾ ਟੈਨਸ਼ਨ ਭਰਿਆ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਦੀ ਨੱਸ-ਭਜਾਈ ‘ਚ ਸਿਰ ਦੁੱਖਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਏ...ਨੀਂਦ ਵੀ ਨਹੀਂ

‘ਲਿਖਤਮ’ ਦੀ ਲਾਜ ਰੱਖ ਲਈ!

ਆਉਂਦੀ....ਬਾਕੀ ਰਹੀ ਗੱਲ ਦਾਹੜੀ ਕਟਵਾਉਣ ਦੀ, ਭਲੀਏ ਲੋਕੇ, ਇਹਨੂੰ ਵਧਾ ਕੇ ਕਿਹੜਾ ਅੰਬ ਲੱਗ ਜਾਣੇ ਨੇ...।” ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਜਵਾਬ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਂ ਵੀ ਕੁਝ ਨਾ ਬੋਲਦੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਸੋਚਦੀ ਸਾਂ ਕਿ ਕਿਤੇ ਗੁੱਸੇ ‘ਚ ਆ ਕੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੀਣੀ ਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਣ!....ਸੱਚ ਜਾਣਿਉਂ 9 ਅਗਸਤ 2008 ਦਿਨ ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ ਵਾਲਾ ‘ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸਪੇਕਸਮੈਨ’ ਮੇਰੇ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਰੱਬ ਬਣ ਕੇ ਬਹੁਤਿਆ। ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਰੋਜ਼ ਵਾਂਗ ਉਸ ਦਿਨ ਪੇਪਰ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਸਨ। ਨੌਂ ਅਗਸਤ 2008 ਦੇ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਸ. ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ‘ਦੁਪਾਲਪੁਰ’ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਲੇਖ- ‘ਕੇਸ, ਕਕਾਰ ਅਤੇ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ’ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ-

“ਡਿਪਲ ਅੱਜ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਪ ਕੁਝ ਗਲਤ ਜਿਹਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।”

ਮੈਂ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਮੈਂ ਵੀ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹ ਕੇ, ਇਸ

ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਲਿਖਾਰੀ ਹੀ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ, ਜਦੋਂ ਸਭ ਪਾਸੇ ‘ਕੰਨ-ਰਸ’ ਅਤੇ ‘ਅੱਖ-ਰਸ’ ਦਾ ਹੀ ਬੋਲ ਬਾਲਾ ਹੋਵੇ। ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਨਸੀਹਤ ਜਾਂ ਸਿੱਖਿਆ ਲੈਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਿਰਫ ‘ਮਨੋਰੰਜਨ’ ਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੋਵੇ। ਇੱਥੇ ਨਿਊਯਾਰਕ ਦਾ ਇਕ ਵਾਕਿਆ ਲਿਖਣਾ ਵੀ ਗੈਰ ਪ੍ਰਸੰਗਕ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਉੱਥੇ ਦੀ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਧਾਰਮਿਕ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉੱਘੇ ਕਥਾ-ਵਾਚਕ ਗਿਆਨੀ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਭਰੇ ਇਕੱਠ ਵਿਚ ਗਿਆਨੀ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਬੇ-ਬਾਕ ਟਿੱਪਣੀ ਇੰਜ ਕੀਤੀ-

‘ਭਰਾਵੇ, ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਕਈ ਹਫ਼ਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਕਥਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਮੇਰਾ ‘ਸਨਮਾਨ’ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਧੰਨਵਾਦ! ਪ੍ਰੰਤੂ ਕਿੰਨਾ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਅਗਰ ਕੋਈ ਇਕ ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਬਾਂਹ ਕੱਢ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਮੈਂ ਆਪ ਦੀ ਕਥਾ ਸੁਣ ਕੇ

ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ‘ਅਕਲ’ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। “...ਤੁਸੀਂ ਆਹ ਬਾਦਲਾਂ-ਸ਼ਾਦਲਾਂ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤੀ ਕਲਮ ਨਾ ਚਲਾਇਆ ਕਰੋ। ਇਥੋਂ ਕਾਹੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵਰਗੇ ਹੋ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ...ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਆਏ, ਲੱਖਾਂ ਚਲੇ ਗਏ...ਪਰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਫਲਸਫਾ ਅੱਟਲ-ਅਡੋਲ ਹੈ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਅੱਜ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਹੀ ਮੂੰਹ ਮੋੜ ਰਹੇ ਹਨ।...ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਘਰ ਜਨਮੇ ਹੋਏ, ਪਰ ਔਝੜੇ ਪਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਰਾਹ ਦਿਖਾਇਆ ਕਰੋ!” ਮੈਨੂੰ ‘ਬਾਪੂ ਜੀ’ ਕਹਿ ਕੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਚਿੱਠੀ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਅਰਥ-ਭਰਪੂਰ ਗੱਲਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਮੈਂ ਵਿਸਥਾਰ ਦੇ ਡਰੇ ਇੱਥੇ ਨਹੀਂ ਲਿਖ ਰਿਹਾ। ਚਿੱਠੀ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਉੱਤੇ ਉਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ- ‘ਆਪ ਦਾ ਸੁਧਰਿਆ ਹੋਇਆ ਪੁੱਤਰ ਗੁਰਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ‘ਰੋਮੀ’ ਰੋਪੜ ਫੋਨ ਨੰ.-94639-31624 ਅਤੇ 94171-21134

ਅੰਤਿਕਾ-ਮੇਰੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਕਈ ਪਾਠਕ ਮੈਨੂੰ ਕੱਟੜ ਜਿਹਾ ਸਮਝਣ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਖਾ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਜਦਕਿ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਮਿੱਤਰਾਂ ਵਿਚ ਕਾਮਰੇਡ, ਹਿੰਦੂ, ਨਾਸਤਕ, ਮੁਸਲਿਮ ਬੋਧੀ ਅਤੇ ਇਸਾਈ ਆਦਿ ਸਭ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਮੈਂ ਕਿਸੇ ‘ਤੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਬੋਧਦਾ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮੂੰਹੋਂ ਕਿਸੇ ਕਲੀਨ ਸ਼ੇਵਨ ਵੀਰ ਨੂੰ ‘ਸਰਦਾਰ’ ਬਣਨ ਲਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਖਦਾ। ਨਾ ਹੀ ਮੈਂ ਕੇਸ-ਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ‘ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੰਗੇ’ ਜਾਂ ਗੈਰ ਕੇਸਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਗੱਲੋਂ ਬੁਰੇ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਗਿਆਤ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਕੇਸ-ਧਾਰੀ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੀ ‘ਸਿੱਖੀ’ ਨਹੀਂ, ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਾ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਕੌਣ ਚੰਗਾ, ਕੌਣ ਮਾੜਾ? ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਤਾਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਹੀ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਫਿਰ ਵੀ, ਜਦ ਮੈਂ ਨੀਲੇ ਦੇ ਸ਼ਾਹ ਅਸਵਾਰ ਪੰਥ ਦੇ ਬਾਪੂ, ਬਾਜਾਂ ਵਾਲੇ ਮਾਹੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦਾਂ...ਆਪਣਾ ਸ਼ਾਹੀ ਮਹਲਾਂ ਵਰਗਾ ਘਰ-ਘਾਟ ਛੱਡ ਕੇ, ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਖ ਆਰਾਮ, ਸ਼ਾਹਾਨਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤਿਆਗ ਕੇ, ਸਰਸਾ ਨਦੀ ‘ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਛੋੜਾ ਝੱਲਦਾ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਬੇ-ਤਾਜ ਹੋ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਦੇ ਜੰਗਲ ਗਾਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ, ਆਪਣੇ ਜਿਗਰ ਦੇ ਟੁਕੜਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹਾਦਤਾਂ ਦੇ ਰਾਹ ਪਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਬਿਰਧ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਰੱਬ ਆਸਰੇ ਛੱਡ ਕੇ, ਲੱਖੀ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਜੁੜੇ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ‘ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪੁੱਤਰ’ ਕਹਿ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜਵਾਨ ਉਮਰ ਸੁਪਤਨੀਆਂ ਨੂੰ ਰਹਿੰਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਪੇਕਿਆਂ ਘਰੇ ਬਿਤਾਉਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ, ਉਹ ਵੈਰਾਗ, ਉਦਾਸ ਤੇ ਹਉਂਕੇ ਭਰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਧੀਰਜ ਦਿੰਦਾ ਹੋਇਆ, ਗੁਦਾਵਰੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਬੈਠੇ ਕਿਸੇ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ, ਦੂਰ ਦੱਖਣ ਵਲ ਚਲਾ ਗਿਆ...ਆਖਰ ਕਾਹਦੇ ਲਈ ਉਹ ਮਾਹੀ ਨੇ ਐਡੇ ਜਫ਼ਰ ਜਾਲੇ?

...ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਖੁੱਸਿਆ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਜੋੜ ਲਏ- ‘ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰੇ ਬਖਸ਼ੋ!’...ਪਰ ਹੁਣ ‘ਪੰਥ ਮਹਾਰਾਜ’ ਆਪਣੇ ਨਿਆਰੇ ਪਣ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ‘ਕੇਸ ਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ’ ਤੋਂ ਆਪ ਹੀ ਮੂੰਹ ਮੋੜੀ ਫਿਰਦਾ ਹੈ!

ਗੁਰਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਰੋਮੀ ਘੜਾਮੇ ਵਾਲੇ ਦੀ ਸਿੰਘ ਸਜਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਦੀ ਤਸਵੀਰ

ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ- “ਫਿਰ ਠੀਕ ਈ ਕਿਹਾ ਹੈ ਦੁਪਾਲਪੁਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ!” ਉਸੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਨੇ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾ ਪੀਣ ਅਤੇ ਸਾਬਤ ਸੂਰਤਿ ਸਿੱਖ ਬਣਨ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਧਾਰ ਲਿਆ। ਦੁਪਾਲਪੁਰ ਜੀ ਅਤੇ ਸਪੇਕਸਮੈਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਪਤੀ ਸਰਦਾਰ ਅਤੇ ਵੈਸ਼ਨੋ (ਭਾਵ ਸ਼ਰਾਬ ਤੋਂ ਰਹਿਤ) ਬਣ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਅੱਠ ਮਹੀਨੇ ਪੁਰਾਣੀ ਫੋਟੋ ਅਤੇ ਇਕ ਹੁਣ ਦੀ ਤਾਜ਼ਾ ਫੋਟੋ ਭੇਜ ਰਹੀ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨੌਜਵਾਨ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਵਿਚਲੇ ਫਰਕ ਵੇਖ ਕੇ ਸਾਬਤ-ਸੂਰਤਿ ਬਣਨ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾ ਸਕੇ। ਆਪ ਨੂੰ ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਹੋਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹਾਂਗੀ ਕਿ ‘ਕੇਸ, ਕਕਾਰ ਅਤੇ ਕੇਸ ਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ’ ਵਰਗੇ ਲੇਖ ਕੁਝ ਕੁਝ ਵਕਫੇ ਬਾਅਦ ਲਗਾਤਾਰ ਛਾਪੇ ਜਾਣ...।”

ਕਿਸੇ ਲੇਖਕ ਦੀ ਕੋਈ ਕਿਰਤ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਸਾਹਮਣੇ ਆਵੇ ਤਾਂ ਇਸ

ਆਪਣਾ ਫਲਾਣਾ ਔਗੁਣ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ ਹੈ...ਜਾਂ ਮੈਂ ਮਨ ਦੀ ਮਤਿ ਛੱਡ ਕੇ ਗੁਰ-ਮਤਿ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਈ ਹੈ! ਐਸਾ ਕੋਈ ਸ਼੍ਰੋਤਾ, ਜੇ ਮੇਰੇ ਗਲ ਵਿਚ ਜੁੱਤੀਆਂ ਦਾ ਹਾਰ ਵੀ ਪਾ ਦੇਵੇ, ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹੀਰਿਆਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਸਮਝ ਲਵਾਂਗਾ!” ਮੁੱਕਦੀ ਗੱਲ, ਰੋਪੜ ਵਾਲੀ ਬੀਬਾ ਹਰਪਿੰਦਰ ਕੌਰ ‘ਡਿਪਲ’ ਦੇ ਘਰ ਵਾਲੇ ਸ਼੍ਰੀ ਰੋਮੀ ਘੜਾਮੇ ਵਾਲਾ (ਹੁਣ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ!) ਦੀ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਆਈ ‘ਈ-ਮੇਲ’ ਚਿੱਠੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ, ਮੈਂ ਹੋਰ ਵੀ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ! ਉਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਭਰਾਵਾਂ ਦਾ ਸਾਹਿਤ ਪੜ੍ਹ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਨਾਸਤਕ ਬਣ ਚੁੱਕਿਆ ਸਾਂ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਸਮਝ ਲੱਗੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ, ਸਾਨੂੰ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਦੀ ਥਾਂ ‘ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲ’ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ, ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਬਿਬੇਕ ਬੁੱਧ ਸਿੱਖ ਬਣ ਕੇ ਬਾਕੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੀਵਾਂਗਾ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ

ਆਪਸ ਵਿਚ ਟਕਰਾਅ ਗਈਆਂ। ਸਾਰੇ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾਲ ਨਹਾਤੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਦੰਦਾਂ ਵਿਚ ਮੁਰਗੇ ਦਾ ਚੀਹੜਾ ਮਾਸ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਦੋ ਬਰਾਤੀਆਂ ਦੀ ਮੌਕੇ ‘ਤੇ ਹੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਚਾਰ ਹੋਰ ਸਖ਼ਤ ਜਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਏ।

ਜਦੋਂ ਪੁਲਿਸ ਪਹੁੰਚੀ, ਸ਼ਾਦੀ ਹਾਲ ਵਿਚ, ਲਾਅਨ ਵਿਚ ਲਾੜਾ-ਲਾੜੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ ਸਨ। ਡਾਂਸਰ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਹਸਪਤਾਲ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਗਿਆ। ਦੋਵੇਂ ਕੁੜੀਆਂ ਬੇਹੋਸ਼ ਸਨ। ਮੈਰਿਜ ਹਾਲ ਦੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਗੋਲ ਮੇਜ਼ ਦੁਆਲੇ, ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਬੈਠ ਗਈ ਸੀ। ਬਹਿਰੇ ਮੁਰਗੇ ਦੇ ਡੌਂਗੇ ਅਤੇ ਵਿਸਕੀ ਦੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ ਤੇ ਗਿਲਾਸ ਟੋਬਲ ਉੱਤੇ ਰੱਖ ਗਏ ਸਨ।

ਮੁੰਡੇ ਵਾਲੇ ਪਾਸਿਓਂ ਅਤੇ ਕੁੜੀ ਵਾਲੇ ਪਾਸਿਓਂ, ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਲੁਕ ਲੁਕ ਕੇ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨੋਟ ਭੇਟ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਪੁਲਿਸ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੁਝ ਬੇਪਛਾਣ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਸ਼ਾਦੀ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਈਆਂ ਸਨ।

ਸਟੇਜ ਉੱਤੇ ਨੱਚਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਸਹਿਮ ਗਈਆਂ।

ਮਿਊਜ਼ਿਕ ਗਰੁੱਪ ਨਾਲ ਮਾਮੂਲੀ ਜਿਹੀ ਦਿਹਾੜੀ ਉੱਤੇ ਆਈਆਂ ਡਾਂਸਰ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ। ਗੀਤ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ।

- ਫੜੋ ਨੀ ਫੜੋ ਮੁੰਡਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸ਼ਰਾਬੀ...।

ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਇਕ ਸ਼ਰਾਬੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਰਾਗ ਅਲਾਪਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

- ਦਾਰੂ ਪੀਣਾ ਕੰਮ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦਾ।

ਪ੍ਰੋ. ਹਮਦਰਦਵੀਰ ਨੌਸ਼ਹਿਰਵੀ

- ਦਿਲ ਦੇਣਾ ਸ਼ੌਂਕ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਦਾ।
ਡੈਂਕ ਉੱਤੇ, ਗੀਤ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਗਈ।

-ਵੈਲੀ ਹੋ ਗਿਆ ਪੁੱਤ ਜੱਟ ਦਾ
ਜਾਂ ਮਰਜੂ ਜਾਂ ਮਾਰੂ....।

ਬਾਹਰ ਲਾਅਨ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਕਿਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ- ਕੀ ਜੱਟ ਸਿਰਫ ਸ਼ਰਾਬ ਹੀ ਪੀਂਦੇ ਹਨ, ਖਰੂਦ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ? ਲੋੜਾਂ, ਬੁੜਾਂ, ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਬੋਝ ਹੇਠ ਦਬੇ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਦੋ ਵੇਲੇ ਦੀ ਸਾਧਾਰਨ ਰੋਟੀ ਦਾ ਫਿਕਰ ਹੀ ਖਾਣੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਰਜ਼ਾ ਵਧਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਮੈਲਾ ਮੈਲਾ

ਪਿੰਡ ਧਾਲੀਵਾਲ ਦੇ ਛੋਟੀ ਖੇਤੀ ਵਾਲੇ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਲੜਕੀ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਸੀ। ਗੁਆਂਢੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਦੋ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਸੀ, ਆੜ੍ਹਤੀਏ ਪਾਸੇ ਇਹ ਕਰਜ਼ਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਸ਼ਾਦੀ ਮੈਰਿਜ ਪੈਲੇਸ ਵਿਚ ਹੀ ਕਰਨੀ ਸੀ। ਨੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿੰਦਾ। ਸ਼ਰੀਰ ਕੀ ਕਹਿਣਗੇ। ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਸ਼ਾਹੀ ਪੈਲੇਸ ਵਿਚ ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ, ਗਾਉਣਾ ਵਜਾਉਣਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬਰਾਤ, ਵੀਹ ਦੇ ਕਰੀਬ ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਆਈ ਸੀ।

ਗੱਡੀਆਂ ਤੋਂ ਉਤਰਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ਕੁਝ ਬਰਾਤੀ ਝੂਮ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਕ ਦੂਜੇ ਵਿਚ ਵੱਜ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਿਵੇਂ ਸਾਰੇ ਰਾਹ ਪੀਂਦੇ ਹੀ ਆਏ ਹੋਣ। ਭਾਰਾ ਨਾਸ਼ਤਾ ਕਰਕੇ, ਲਾੜਾ ਤੇ ਲਾੜੀ ਦੇ ਨੇੜਲੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ, ਆਨੰਦ ਕਾਰਜ ਲਈ ਪਿੰਡ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ। ਬਾਕੀ ਬਰਾਤੀ, ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ,

ਦੋਸਤ ਮਿੱਤਰ ਮੈਰਿਜ ਪੈਲੇਸ ਵਿਚ ਪੀਂਦੇ ਖਾਂਦੇ ਰਹੇ। ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗ ਰਿਹਾ-ਬਰਾਤੀ ਕੌਣ ਸੀ ਤੇ ਕੁੜੀ ਵਾਲੇ ਪਾਸਿਓਂ ਕੌਣ ਸੀ। ਨਾਨਕਾ, ਦਾਦਕਾ ਮੇਲ ਕਿਹੜਾ ਸੀ-ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਲਾੜਾ-ਲਾੜੀ ਤੇ ਨੇੜਲੇ ਸਬੰਧੀ ਆਨੰਦ ਕਾਰਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੈਂਡ ਵਾਜੇ ਨਾਲ ਮੈਰਿਜ ਪੈਲੇਸ ਵਿਚ ਪਰਤ ਆਏ ਸਨ। ਮੇਲਾ ਹੋਰ ਭਰ ਗਿਆ ਸੀ। ਡੈਂਕ ਉੱਤੇ ਗੀਤ ਵੱਜ ਰਿਹਾ ਸੀ।

-ਬੋਤੀ ਬੋਤੀ ਪੀ ਵੇ ਸ਼ਰਾਬੀਆ....।

ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸ਼ਰਾਬੀ ਮੁੰਡੇ ਮੰਚ ਵਲ ਵਧੇ। ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਅਤੇ ਮੰਚ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ, ਭੜਕੀਲਾ ਭੰਗੜਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ।

ਡੈਂਕ ਉੱਤੇ ਵੱਜਦੇ ਗਾਣੇ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਗਈ।

- ਸੁਣ ਜੱਟੀਏ ਲਲਕਾਰਾ, ਬੋਤਲ ਪੀਂਦੇ ਦਾ...।

ਲਲਕਾਰੇ, ਚਾਂਗਰਾਂ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਗਈਆਂ।

ਲਗਾਤਾਰ ਵਧਦੇ ਕਦਮ

ਓਲੰਪੀਅਨ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਯਾਦਗਾਰੀ ਫੁੱਟਬਾਲ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ 'ਚ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਜੇਤੂ

ਗੁਰੂਸ਼ੰਕਰ (ਲਖਵਿੰਦਰ ਧਾਲੀਵਾਲ): ਓਲੰਪੀਅਨ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਪਨਾਮ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਸਥਾਨਕ ਬੱਬਰ ਅਕਾਲੀ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਦੇ ਖੇਡ ਸਟੇਡੀਅਮ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗੁਰਗੱਦੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਤ ਕਰਵਾਏ ਅੱਠਵੇਂ ਰਾਜ ਪੱਧਰੀ ਫੁੱਟਬਾਲ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਾਲਜ ਫਗਵਾੜਾ ਅਤੇ ਪਨਾਮ

ਹਜ਼ਾਰ, 18 ਤੇ 13 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਨਗਦ ਇਨਾਮ ਤੇ ਟਰਾਫੀਆਂ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਇਨਾਮਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਲਾਹਕਾਰ ਡਾ. ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਜਥੇਦਾਰ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠ ਨੇ ਕੀਤੀ ਤੇ ਜਿਲ੍ਹਾ ਅਕਾਲੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇਕੇਦਾਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ (ਕਲੱਬ ਪੱਧਰ) ਦੀ ਟੀਮ ਜੇਤੂ ਟਰਾਫੀ ਨਾਲ

ਦੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਜੇਤੂ ਰਹੀਆਂ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਵਿਚ ਕਲੱਬ, ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਪੱਧਰ ਦੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਦੇ ਮੈਚ ਹੋਏ ਸਨ। ਪੰਜ ਦਿਨ ਚੱਲੇ ਇਸ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਵਿਚ ਕਲੱਬ ਪੱਧਰ ਦਾ ਫਾਈਨਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਤੇ ਰੇਲ ਕੋਚ ਫੈਕਟਰੀ (ਕਪੂਰਥਲਾ) ਦਰਮਿਆਨ ਹੋਇਆ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਨੇ 1-0 ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਜਿੱਤ ਲਿਆ। ਕਾਲਜ ਪੱਧਰੀ ਟੀਮਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਾਲਜ ਫਗਵਾੜਾ ਦੀ ਟੀਮ ਜੇਤੂ ਰਹੀ। ਇਸ ਟੀਮ ਨੇ ਫਾਈਨਲ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਲਾਇਲਪੁਰ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਜਲੰਧਰ ਨੂੰ 3-1 ਨਾਲ ਮਾਤ ਦਿੱਤੀ।

ਪਿੰਡ ਪੱਧਰ ਦੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਨਾਮ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਸਮੁੰਦਰਾ ਨੂੰ 3-1 ਦੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਹਰਾ ਕੇ ਫਾਈਨਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਜਿੱਤ ਲਿਆ। ਕਲੱਬ, ਕਾਲਜ ਤੇ ਪਿੰਡ ਪੱਧਰ ਦੀਆਂ ਜੇਤੂ ਤੇ ਉਪ-ਜੇਤੂ ਟੀਮਾਂ ਨੂੰ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 61 ਤੇ 41 ਹਜ਼ਾਰ, 21 ਤੇ 15

ਭੁੱਲੇਵਾਲ ਰਾਠਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ। ਡਾ. ਚੀਮਾ ਨੇ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਖੇਡ ਕਾਰਜ ਤੇ ਸਟੇਡੀਅਮ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਕੀਤੇ ਯਤਨਾਂ ਦੀ ਸਲਾਘਾ ਕਰਦਿਆਂ ਖੇਡਾਂ ਲਈ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਰਹੇ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈਜ਼ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਸਲਾਘਾ ਕੀਤੀ।

ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਸ ਮੌਕੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਨਾਮਵਰ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਫੁੱਟਬਾਲ ਖੇਡ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਫੁੱਟਬਾਲ ਵੰਡੇ ਗਏ। ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਸਫਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਮੌਜੀ, ਡਾ. ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਠ, ਪ੍ਰਿੰ. ਰਾਜਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ, ਡਾ. ਪ੍ਰੀਤ ਮਹਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਮਾਸਟਰ ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੇ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ। ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਵਿਚ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਖੇਡ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ, ਐਨ.ਆਰ.ਆਈਜ਼ ਤੇ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਨਾਮਣਾ ਖੱਟਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ।

ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਰਲ ਕੇ ਸੁਪਰ ਬਾਲ ਮੈਚ ਵੇਖਿਆ

ਡੈਲਸ, ਟੈਕਸਸ (ਰਾਣਾ ਇਕਬਾਲ): ਹੱਸਦਾ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਕਿੰਗ ਗਰੁਪ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਸੱਦੇ ਉਤੇ ਫੁੱਟਬਾਲ ਦੇ ਸੁਪਰ ਬਾਲ ਮੈਚ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਨ ਆਏ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਇਕ ਅਨੁਭਵ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਪੂਰੀ ਕੰਧ ਦੀ ਸਾਈਜ਼ ਦੀ ਸਕਰੀਨ ਉਤੇ ਖੇਡਦੇ ਖਿਡਾਰੀ ਵੀ ਇਉਂ ਜਾਪਦੇ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਮੈਚ ਕਿਸੇ ਸਟੇਡੀਅਮ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਖਿਡਾਰੀ ਦੀ ਚੰਗੀ ਮੂਵ ਉਤੇ ਕੱਠੇ ਹੋਏ ਪੰਜਾਬੀ ਭਰਪੂਰ ਦਾਦ ਦਿੰਦੇ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਕਿਤੇ ਟੱਚ ਡਾਊਨ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਭੰਗੜੇ ਪੈਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ।

ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਇਹ ਸੁਪਰ ਬਾਲ ਮੈਚ ਵੇਖਣ ਲਈ ਜੁੜਿਆ ਇਕ ਸਾਧਾਰਨ ਜਿਹਾ ਇਕੱਠ ਜਾਪੇਗਾ, ਪਰ ਇਸ ਇਕੱਠ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇਹ ਰਹੀ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਨਾ ਸਿਰਫ ਅਸਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਹੁਣ ਬਣ ਗਈਆਂ ਸਰਹੱਦਾਂ ਹੀ ਟੁੱਟਦੀਆਂ ਦੇਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਗੋਂ ਸਥਾਨਕ ਧੜੇਬੰਦੀ ਵੀ ਕਿਤੇ ਲੋਪ ਹੋ ਗਈ ਜਾਪੀ। ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਉਥੇ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਆਏ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸੇ ਇਕੱਠ ਉਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦਿਆਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਮੂਲ ਦੇ ਇਕ ਉਘੇ ਬਿਜਨਸਮੈਨ ਪੰਜਾਬੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਹਾਂ ਤੇ ਹੱਸਣ ਖੇਡਣ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਚਾਅ ਸਾਡਾ ਸਾਂਝਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ

ਇਕੋ ਬੋਲੀ ਬੋਲਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਕੋ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਵਾਰਸ ਹਾਂ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਬੈਠਿਆਂ ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਸਰਹੱਦਾਂ ਨਹੀਂ ਤੋੜ ਸਕੇ, ਪਰ ਇਥੇ ਬੈਠਿਆਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸਰਹੱਦਾਂ ਉਲੰਘ ਹੀ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਮੂਲ ਦੇ ਇਕ ਹੋਰ ਪੰਜਾਬੀ ਜਨਾਬ ਇਸ਼ਰਤ ਚੌਧਰੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਬੜੇ ਮਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਇਹ ਇਕੱਠ ਕਾਬਲ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਤੱਕ ਫੈਲੇ ਅਸਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਂ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਹਾਂ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਮਿਆਮੀ ਤੋਂ ਪਹੁੰਚੇ ਜਨਾਬ ਆਰਿਫ ਚੌਧਰੀ ਨੇ ਮੈਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੁਝ ਅਜੀਮ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਸੁਣਾ ਕੇ ਰੰਗ ਬੰਨ੍ਹਿਆ।

ਹੱਸਦਾ ਪੰਜਾਬ ਰੇਡੀਓ ਦੇ ਮੇਜ਼ਬਾਨ ਰਾਜਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਮੌਕੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਜੋ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਬੋਲੇ ਬੋਲੇ ਹੋ ਸਕੇ। ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਸ ਇਕੱਠ ਵਿਚ ਪੱਪੂ ਮੱਲ, ਮਨਜੀਤ ਸਰੋਤਾ, ਮੁਖਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਰਾਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਬਗਲੀ, ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਗਲੀ, ਬਿੱਲੂ ਬੋਨੀਪਾਲ, ਰਾਕੇਸ਼ ਸੈਣੀ, ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ।

ਸੁਪਰ ਬਾਲ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣ ਕੇ ਹਟੇ ਕੁਝ ਪੰਜਾਬੀ

ਲੌਂਗ ਰੂਟ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਟਰੱਕਰ ਭਰਾਵਾਂ ਲਈ ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ!

ਹੁਣ ਇੰਡੀਆਨਾ ਵਿਚ ਖੁਲ੍ਹ ਗਿਆ ਹੈ

Imperial Truck Wash & Repair

One Stop Center For Truckers-Repairs-Tires-Wash

**All Kinds of Welding Work
& General Repair.**

Alignment

*Transmission

*Clutch

*Brakes

*Suspension

*Oil Change

*Rear End

*Wet Kit & PTO Pumps

*Alternators

*Starters

*Cement Blower

**Spot Free
Truck Wash**

**ਹਰ ਕਿਸਮ ਦਾ ਵੈਲਡਿੰਗ ਵਰਕ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਰਿਪੇਅਰ
ਮਾਰਕੀਟ 'ਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਕੰਮ ਅਤੇ ਘੱਟ ਕੀਮਤ**

Oil Change \$189.99 Only

Brake \$99.00 With Labor

Wheel Seal \$89.00 With Labor

Labor Rate \$59.00 Hourly Rate

Wheel Balancing

5809 South State Rd 3, Spiceland, IN- 47385

interstate 70 Exit 123 (Turn Right Yellow Building)

24 Hours Road Service & Towing

Jasvir Singh (765) 987-7000

India Curry Restaurant at Truck Plaza

Facilities for Truckers at Truck Plaza.

☑ India Restaurant and Full Bar

☑ 10 Acres of Truck Parking

☑ Brand New 2 Bays of Express Lube

☑ Brand New 2 Bays of General Repair

☑ Brand New One Bay for Alignment,

☑ Wheel Balancing and Tires

☑ Brand New 2 Bays Spot Free Truck Wash

*Indian food for truckers Dine-in and To Go

*Bar- Beer, Liquor and Wine

*To Go Beer Liquor and Wine

**ਟਰੱਕਰ ਭਰਾਵਾਂ ਲਈ
ਸਵਾਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਖਾਣਾ
ਬਹਿ ਕੇ ਖਾਓ ਜਾਂ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਓ**

**ਬਾਰ, ਬੀਅਰ, ਲਿਕਰ
ਅਤੇ ਵਾਈਨ
ਬਹਿ ਕੇ ਪੀਓ ਜਾਂ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਓ**

Free Showers

ਨਹਾਉਣ-ਧੋਣ ਦਾ ਮੁਫਤ ਪ੍ਰਬੰਧ

10 ਏਕੜ ਥਾਂ ਵਿਚ ਫੈਲੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਪਾਰਕਿੰਗ

ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਕੀਤੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਅਰੰਭ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਅਗਾਮੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕੇਂਦਰੀ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਸਰਗਰਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਚੋਣ ਅਮਲ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨਾਲ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਲਈ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਇੱਕੋ ਥਾਂ 'ਤੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਗ੍ਰਹਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ 'ਚ ਨੌਕਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਲੰਬੀ 4 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਸੂਬਿਆਂ ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਕੱਤਰਾਂ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀਆਂ ਨਾਲ ਚੋਣਾਂ ਸਬੰਧੀ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕੀਤਾ। ਸੂਬਿਆਂ ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਲਗਤਾਰ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇੱਕ ਥਾਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਆਪਣੇ ਗ੍ਰਹਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੀ ਤਬਾਦਲੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਜੋ ਚੋਣਾਂ ਨਿਰਪੱਖ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾ ਸਕਣ।

ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ 28 ਫਰਵਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਵਿਸਥਾਰਤ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦੇਣ। ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੜਾਵਾਂ ਵਿਚ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਉਣ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਸਤਿਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਸਤਾਂ ਉਪਲਬਧ

3380 ਕਿ.ਮੀ. ਸਮੁੰਦਰ ਤੈਰ ਕੇ ਪਾਰ ਕੀਤਾ

ਸਾਨ ਜੁਆਨ : ਕਰੀਬ 45 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਜੈਨੀਫਰ ਫਿਗ ਨੇ ਸੁਪਨਾ ਦੇਖਿਆ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਪਿਛਲੇ ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। 56 ਸਾਲਾ ਫਿਗ ਅਟਲਾਂਟਿਕ ਮਹਾਸਾਗਰ ਤੈਰ ਕੇ ਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਔਰਤ ਬਣ ਗਈ ਹੈ।

ਦਸ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਬੇਨਾਇ ਲੋਕਾਮਤੇ ਨੇ 73 ਦਿਨ ਵਿਚ 6400 ਕਿ.ਮੀ. ਤੈਰ ਕੇ ਅਟਲਾਂਟਿਕ ਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਹਿਲੇ ਮਰਦ ਹੋਣ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਅਮਰੀਕੀ ਤੈਰਾਕ ਜੈਨੀਫਰ ਨੇ ਅਫਰੀਕੀ ਮਹਾਦੀਪ ਦੇ ਕੋਪ ਵਰਦੇ ਦੀਪ ਸਮੂਹ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਯਾਤਰਾ ਇਸ ਸਾਲ 12 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸੀ ਤੈਰ ਕੇ 3380 ਕਿ.ਮੀ. ਦੂਰ ਬਹਾਮਾ ਦੀਪ ਸਮੂਹ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣਾ, ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਬੋਤ੍ਰਾ ਜਿਹੀ ਭਟਕੀ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਨੀਦਾਦ ਦੇ ਇਕ ਟਾਪੂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਰਹੀ। ਹੁਣ ਉਹ ਫਰਵਰੀ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਤ੍ਰਿਨੀਦਾਦ ਤੋਂ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਵਰਜਿਨ ਦੀਪ ਸਮੂਹ ਤੱਕ ਤੈਰ ਕੇ ਪਹੁੰਚੇਗੀ।

ਜੈਨੀਫਰ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਰੋਜ਼ਾਨਾ 8 ਘੰਟੇ ਤੈਰਦੀ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਹੀ ਕਿਸ਼ਤੀ 'ਤੇ ਆ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।

ਜੈਨੀਫਰ ਦੇ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸਪੋਰਟ ਕਿਸ਼ਤੀ ਦੇ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦਾ ਸਮਾਨ ਸੁੱਟ ਕੇ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਲਹਿਰਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉੱਚੀਆਂ ਹੋਣ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਉਤਰ ਕੇ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪਿਆ।

ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦਾ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਜਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉਣੋਂ ਬਚਿਆ

ਮੁੰਬਈ : ਮੁੰਬਈ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਉੱਤੇ ਲੰਬੀ 9 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 9 ਵਜੇ ਦੇ ਲਗਭਗ ਇਕ ਵੱਡਾ ਹਾਦਸਾ ਹੋਣੋਂ ਟਲ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਪਾਟਿਲ ਦੇ ਕਾਫਲੇ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਵਾਈ ਫੌਜ ਦਾ ਇਕ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਹਵਾਈ ਪੱਟੀ ਨੰਬਰ 27 'ਤੇ ਉਤਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਦਾ ਇਕ ਜਹਾਜ਼ ਆਈ.ਸੀ.-866, ਜੋ ਕਿ ਅੱਡੇ ਤੋਂ ਇਕ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੈਅ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਲਈ ਉਡਾਣ ਭਰਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵਿਚ ਸੀ ਕਿ ਅਚਾਨਕ ਪਾਇਲਟ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਹਵਾਈ ਪੱਟੀ ਉਪਰ ਇਕ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਵਿਖਾਈ ਦਿਤਾ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਬ੍ਰੇਕਾਂ ਲਗਾ ਦਿਤੀਆਂ, ਜਿਸ ਸਦਕਾ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਟਾਇਰ ਫੱਟ ਗਏ। ਇਸ ਘਟਨਾ 'ਚ ਕਈ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੂੰ

ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਬੁਲਾਈਆਂ

ਕਰਵਾਉਣ ਸਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਉਚਿਤ ਬਜਟ, ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਦਫਤਰ ਤੇ ਨੋਡਲ ਅਫਸਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਣ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਐਨ ਗੋਪਾਲਸਵਾਮੀ ਤੇ ਹੋਰ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਚੋਣ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਹੱਕ 'ਚ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੋਪਾਲਸਵਾਮੀ ਨੇ ਸਖਤ ਰੁਖ ਅਪਣਾਉਂਦਿਆਂ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੇ ਸਿਆਸਤ 'ਚ ਆਉਣ 'ਤੇ ਵੀ ਇਤਰਾਜ਼ ਜਿਤਾਇਆ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿਆਸਤ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 10 ਸਾਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੋਵੇ। ਸ੍ਰੀ ਗੋਪਾਲਸਵਾਮੀ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਇਕ ਹੋਰ ਨਵਾਂ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਬਣਾਈ ਕਮੇਟੀ 'ਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ, ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਚੇਅਰਮੈਨ, ਦੋਵੇਂ ਸਦਨਾਂ 'ਚ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਆਗੂ, ਕਾਨੂੰਨ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਕਮੇਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ। ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੋਣ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਕੋਈ ਅਹੁਦਾ ਸਾਂਝਣ ਦੀ ਰਵਾਇਤ 'ਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਕਾਨੂੰਨ ਚੁੱਪ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਗਠਜੋੜ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਧ ਫੁਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੋਰ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜੋਕੀ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਇਹ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਵਿਅਕਤੀ ਹੀ ਚੁਣਿਆ ਜਾਵੇ।

ਸਿਆਸੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਵਲੋਂ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਇਸ ਮੰਗ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਜਾਂਚਿਆ ਜਾ

ਅਡਵਾਨੀ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਜਾਨ ਤੋਂ ਮਾਰਨ ਦੀ ਧਮਕੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ : ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਨੇਤਾ ਲਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਡਵਾਨੀ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਥਿਤ ਇਕ ਅੱਤਵਾਦੀ ਸੰਗਠਨ ਤੋਂ ਜਾਨ ਤੋਂ ਮਾਰਨ ਦੀ ਧਮਕੀ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਅਡਵਾਨੀ ਦੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਇਹ ਧਮਕੀ 4 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਪੋਸਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸਨੂੰ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅੱਤਵਾਦੀ ਸੰਗਠਨ ਹਰਕਤ-ਉਲ-ਮੁਜਾਹਿਦੀਨ ਨੇ ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਵਿਜੇਵਾੜਾ ਤੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਅਡਵਾਨੀ ਨੇ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰਾਜਗ ਦੇ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਉਣ 'ਤੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਤੇ ਰਾਜ ਮਾਰਗਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮੁਕੰਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਸ੍ਰੀ ਅਡਵਾਨੀ ਜਿਹੜੇ ਕਿ 4 ਫਰਵਰੀ ਤੋਂ ਹੀ ਵਿਜੇਵਾੜਾ ਵਿਚ ਹਨ, ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਦੇਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਅੱਤਵਾਦ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਲਈ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਸੰਕਲਪ ਹੈ।

ਐਨ. ਗੋਪਾਲਸਵਾਮੀ

ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਤੇ ਹੋਰ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ? ਸ੍ਰੀ ਗੋਪਾਲਸਵਾਮੀ ਦੇ ਇਸ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਕੁਝ ਲੋਕ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਨਾ ਮੰਨਣ ਦੇ ਸਬੰਧ 'ਚ ਨਿਰਾਸ਼ਾ 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਪੱਤਰ ਵੀ ਸਮਝ ਰਹੇ ਹਨ।

ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਕਮਰਕਸੇ ਕਰਦਿਆਂ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਲੰਬੀ 3 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ

ਵੀ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਪੜਾਵਾਂ ਵਿਚ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਸੀ.ਪੀ.ਐਮ. ਨੇ ਤਾਂ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੁਝਾਅ ਦਿਤਾ ਕਿ ਪੂਰੀ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਤਿੰਨ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਕੌਮੀ ਅਤੇ ਸੂਬਾ ਪਧਰੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਸੱਦੀ ਗਈ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਅਪ੍ਰੈਲ-ਮਈ ਦੌਰਾਨ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਉਣ 'ਤੇ ਲਗਭਗ ਸਹਿਮਤੀ ਹੋ ਗਈ।

ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਨਿਰਪੱਖ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਅਤੇ ਤਾਕਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਹਰ ਸੰਭਵ ਕਦਮ ਚੁਕਿਆ ਜਾਵੇ। ਮੀਟਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਖ਼ਾਸ ਗੱਲ ਉਦੋਂ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਜਦੋਂ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਵਿਰੁਧ ਕੀਤੀ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਪਿਛੋਂ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਐਨ. ਗੋਪਾਲਸਵਾਮੀ ਅਤੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨਵੀਨ ਚਾਵਲਾ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਕੱਠੇ ਰੂ-ਬ-ਰੂ ਹੋਏ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਐਸ. ਵਾਈ. ਕੁਰੈਸ਼ੀ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਕਤਵਾਹਟ ਦਾ ਅਸਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵੀ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਵਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੀਟਿੰਗ ਦੇ ਏਜੰਡੇ ਵਿਚ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਈ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨਵੀਨ ਚਾਵਲਾ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਚੁਕਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ

ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਕ ਸੰਸਥਾ ਨਿਰਪੱਖ ਫੈਸਲੇ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਸਿਰਫ ਚੋਣਾਂ ਸਬੰਧੀ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਹੀ ਗੱਲਬਾਤ ਹੋਈ। ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਪੁੱਜੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਕਪਿਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਪੂਰਾ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਇਕ ਅਹਿਮ ਰੋਲ ਨਿਭਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਇਸ 'ਤੇ ਕਿੰਤੂ-ਪ੍ਰੰਤੂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇਗਾ। ਲੋਕ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਇਕ ਨਿਰਪੱਖ ਸੰਸਥਾ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਮੁਖਤਾਰ ਅਬਾਸ ਨਕਵੀ ਨੇ ਮੀਟਿੰਗ ਪਿਛੋਂ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਸਿਆ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਜਦਕਿ ਅਸੀਂ ਇਕ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਹਾਂ।

ਸੀ.ਪੀ.ਐਮ. ਦੇ ਆਗੂ ਸੀਤਾਰਾਮ ਯੇਚੁਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤਕ ਨਹੀਂ ਖਿਚਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਿੰਨ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਤਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਰਹੇ। ਸੀ.ਪੀ.ਐਮ. ਦੇ ਡੀ. ਰਾਜਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਅਤੇ ਕੇਰਲਾ ਸੂਬਿਆਂ ਵਾਂਗ ਸਿਰਫ ਇਕ ਪੜਾਅ ਵਿਚ ਹੀ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਣ। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਨਤਾ ਦਲ ਦੇ ਰਘੂਵੰਸ਼ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਸਿਆ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਸ਼ਵ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਅਤੇ ਮਾਣਮੱਤਾ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਦੇਸ਼ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ 'ਤੇ ਉਂਗਲੀ ਨਹੀਂ ਉਠਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਕੁਲ 32 ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ।

SINGH

PINLESS COMMUNICATION

www.singhpinless.com

(ਇਸ ਸਾਈਟ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵੀ ਫੋਨ ਚਾਰਜ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ)

ਇੰਡੀਆ ਵਿੱਚ ਵਸਦੇ ਆਪਣੇ ਭੈਣਾਂ, ਭਰਾਵਾਂ, ਦੋਸਤਾਂ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਅਤੇ ਸਸਤੀ ਫੋਨ ਕੰਪਨੀ

NO

Hidden Charges

Connection Fee

Monthly Fee

Other Charges

ਸੈਲ ਫੋਨ, ਘਰ ਦੇ ਫੋਨ ਅਤੇ ਘਰ ਦੇ ਕੰਮ ਤੋਂ ਵੀ ਕਾਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਪੰਜ ਫੋਨ ਤੱਕ ਵੀ ਐਡ ਕਰਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ

2.8¢

PER MINUTE

✦

\$100 ਵਿੱਚ 64 ਘੰਟੇ

ਗੱਲ ਕਰੋ

ਅਤੇ

ਇੰਡੀਆ ਸੈਲ ਫੋਨ ਤੇ 69 ਘੰਟੇ ਤੱਕ ਗੱਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ

ਕਾਲ ਕਰੋ 661-889-1927

Designed By: CG -661-703-8795

ਸਲੱਮਡਾਗ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਸਾਡੇ ਵੱਡੇ ਹੋਣ ਦੀ ਗਵਾਹੀ

ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਸਲੱਮਡਾਗ ਮਿਲੇਨੀਅਰ ਬਾਰੇ ਦੋ ਵਿਵਾਦਾਂ ਨੇ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੇ ਚਰਚੇ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਗੈਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਿਵਾਦ ਇਹ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਕਿ ਕੀ ਸਲੱਮਡਾਗ ਭਾਰਤੀ ਫਿਲਮ ਹੈ ਵੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ? ਇਹ ਇਕ ਮੁੱਢਲਾ ਵਿਵਾਦ ਹੈ। ਚਲੇ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਇਕ ਭਾਰਤੀ ਫਿਲਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਡਿਊਸਰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਲਿਖੀ ਵੀ ਕਿਸੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਵਲੋਂ ਗਈ ਹੈ,

ਵੀਰ ਸਿੰਘਵੀ

ਡਾਇਰੈਕਟ ਵੀ ਕਿਸੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਐਕਟਰ ਵੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਇਕ ਐਕਟਰ ਦੇਵ ਪਟੇਲ ਭਾਵੇਂ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਪਿਛਲੀਆਂ ਕਈ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਤੋਂ ਇਸ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਹੈ। ਉਹ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਭਾਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁੰਬਈ ਦੇ ਸਲੱਮ ਖੇਤਰ ਦੇ ਬੱਚੇ ਵਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਫਿਲਮ ਸਬੰਧੀ ਦੂਜਾ ਵਿਵਾਦ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਵਾਦ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਫਿਲਮ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਗਰੀਬ ਬਸਤੀਆਂ ਅਤੇ ਝੁੰਗੀ-ਝੋਂਪੜੀਆਂ ਉੱਪਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਮਿਤਾਭ ਬੱਚਨ ਨੇ ਇਹ ਆਖਿਆ/ਨਹੀਂ ਆਖਿਆ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਗਰੀਬੀ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ (ਕਿਉਂਕਿ ਅਮਿਤਾਭ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਨੂੰ ਤੋੜ-ਮਰੋੜ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ)।

ਫਿਰ ਵੀ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਜਿਹੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਇਹ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਫਿਲਮ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਝੁੰਗੀਆਂ-ਝੋਂਪੜੀਆਂ 'ਤੇ ਵਧੇਰੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਸਲੱਮਡਾਗ ਮਿਲੇਨੀਅਰ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਬਹੁਤੇ ਚੰਗੇ/ਮਾੜੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਪਰ ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਜਿਸ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ, ਭਾਵ ਗਰੀਬੀ ਉੱਤੇ ਵਿਵਾਦ ਛਿੜਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹਾਲੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਉਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਹ ਫਿਲਮ ਵਿਖਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਉਹ ਲੋਕ ਜਿਹੜੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਗਰੀਬੀ ਵਿਖਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਚਿੰਤਤ ਹੋਏ ਹਨ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਚੱਕੀ ਰੁੱਝੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ।

ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਸਲੱਮਡਾਗ ਨੂੰ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮਿਲੀ ਚਰਚਾ ਅਤੇ ਸਫਲਤਾ ਨੂੰ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ

ਸਰਾਹਿਆ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਆਸਕਰ ਐਵਾਰਡ ਦੀ ਲਾਈਨ ਵਿਚ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਵਧੇਰੇ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਆ ਗਈ। ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਪਹਿਲਾਂ ਲਵਲੀਨ ਟੈਂਡਨ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਦਾ, ਪਰ ਹੁਣ ਉਸ ਨੂੰ ਹਰ ਘਰ ਦੇ ਲੋਕ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਦੇਵ ਪਟੇਲ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਲੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨਿਲ ਕਪੂਰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਾਡਾ ਰਾਜਦੂਤ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਹਰ ਵਾਰ ਸਲੱਮਡਾਗ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਇਨਾਮ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਬਾਹਰ ਫੈਲਾਅ ਕੇ ਇਸ ਦਾ ਸੁਆਗਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਮੀਡੀਏ ਰਾਹੀਂ ਪਸਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮਾਂ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਉੱਪਰ ਇਕ ਤਰਵੀਂ ਜਿਹੀ ਝਾਤ ਮਾਰੀਏ। ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੱਕ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਭਾਰਤੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਗਰੀਬੀ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਉੱਪਰ ਆਮ ਹੀ ਮੂੰਹ ਚਿਤਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਭਾਰਤ ਦਾ ਅਕਸ ਖਰਾਬ ਕਰਨ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਗਰੀਬੀ ਨੂੰ ਸ਼ਿੰਗਾਰਨ ਬਦਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਲੱਮਡਾਗ ਦੇ ਕਹਾਣੀ ਲੇਖਕ ਨੇ ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਗਰੀਬੀ ਅਤੇ ਗੰਦਗੀ, ਇਸ ਦੀ ਆਧਾਰ ਕਿਤਾਬ 'ਵਿਕਾਸ ਸਵਰੂਪ ਕਿਊ ਐਂਡ ਏ' ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਿਤਾਬ ਉੱਪਰ ਇਹ ਫਿਲਮ ਆਧਾਰਤ ਹੈ। ਅਮਰ ਅਕਬਰ ਐਂਥੋਨੀ ਟਾਈਪ ਨਾਂ 'ਜਮਾਲ' ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੀਰੋ ਹੈ। ਸਲੱਮਡਾਗ ਮਿਲੇਨੀਅਰ ਦਾ ਸਟਾਰ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਮੁੰਬਈ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਸਾਰੀ ਚਮਕ ਸਮੇਤ ਇਹ ਗੰਦਗੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

ਅਮਿਤਾਭ ਬੱਚਨ ਦੀ ਨਾਂਹ ਮੁੱਖੀ ਟਿੱਪਣੀ, ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਵਲੋਂ ਉਦਲੇ ਜਿਹੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਮਾੜੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਸੀਂ ਸਲੱਮਡਾਗ ਨੂੰ ਸਰਾਹੇ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕੇ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ 21ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਸਫਲਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਵੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਨੇ ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਨਾਂਹ ਮੁੱਖੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਖਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸੈਂਸਰ ਬੋਰਡ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚੋਂ ਸੀਨ ਕੱਟਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਉੱਪਰ ਕੋਈ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਹਦਾਇਤ

ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਭਾਰਤੀ ਰਵਾਇਤ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਹੈ। ਜਦਕਿ ਸਾਲ 1980 ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਟੀਵਨ ਸਪਾਇਲਬਰਗ ਦੀ 'ਇੰਡੀਅਨ ਜੋਨਜ਼ ਐਂਡ ਦ ਟੈਂਪਲ ਡੂਮ'

ਸਲੱਮਡਾਗ ਮਿਲੇਨੀਅਰ ਦਾ ਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼

ਪ੍ਰਤੀ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਇਹ ਫਿਲਮ ਭਾਰਤ ਪ੍ਰਤੀ ਦੁਰਭਾਵ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਇਤਰਾਜ਼ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸਪਾਇਲਬਰਗ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸੂਟਿੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਫਿਲਮ ਵਪਾਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਿਲੀਜ਼ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕੀ। ਹੋਰ ਫਿਲਮਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਦਿੱਕਤਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਡੋਮਨੀਕ ਲਾਪੇਰੇ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਸਿਟੀ ਆਫ਼ ਜੁਆਇ' ਕਲਕੱਤੇ ਸਬੰਧੀ ਲਿਖੀ ਗਈ ਇਕ ਭਾਵੁਕ ਜਿਹੀ ਕਿਤਾਬ ਹੈ।

ਪਰ ਜਦੋਂ ਰੋਨਾਲਡ ਜੌਫੇ ਇਸ ਨਾਵਲ ਉੱਪਰ ਫਿਲਮ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਸੀ.ਪੀ.ਐਮ. ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਨਰਕ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਕ੍ਰਿਪਟ ਬਦਲਣੀ ਪਈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦਾ ਪਿੱਛੋਂ ਪਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ ਕਿ ਕਿਧਰ ਚੱਲੀ ਗਈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਪਾ ਮਹਿਤਾ ਦੀ 'ਵਾਟਰ' ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਵਿਚ ਬਣਾਉਣੀ ਪਈ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸੂਟਿੰਗ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ

ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਉਸ ਨੇ ਬਨਾਰਸ ਵਿਚੋਂ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੀ ਸੂਟਿੰਗ ਰੋਕ ਲਈ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਘ ਪਰਿਵਾਰ ਵਲੋਂ ਉਸ ਦਾ ਤਿੱਖਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਫਿਲਮ ਇਕ ਭਾਰਤੀ ਵਿਧਵਾ ਨੂੰ ਮਾੜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਦੀਪਾ ਮਹਿਤਾ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਹਿੰਦੁਇਜ਼ਮ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਆਮ ਹੀ ਵਾਪਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

1960 ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 'ਨਾਈਨ ਆਵਰਜ਼ ਟੂ ਰਾਮ' (ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੀ ਰੱਤਿਆ ਸਬੰਧੀ ਇਕ ਫਿਲਮ) ਉੱਪਰ ਪਹਿਲਾਂ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣਾ ਮੰਨ ਲਿਆ, ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਅਖੀਰ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਇਹ ਫਿਲਮ ਭਾਰਤ ਦਾ ਘਟੀਆ ਅਕਸ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਪਾਬੰਦੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। 1971 ਵਿਚ ਬੀ.ਬੀ.ਸੀ. ਵਲੋਂ ਲੂਈਸ ਮਾਲੇ ਦੀ 'ਇੰਮੋਰਟਲ ਇੰਡੀਆ' ਨਾਂ ਦੀ ਇਕ ਡਾਕੂਮੈਂਟਰੀ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਉੱਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਬੀ.ਬੀ.ਸੀ. ਦਾ ਦਫਤਰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਫਿਲਮ ਬੀ.ਬੀ.ਸੀ. ਨੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣਾਈ। ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਲੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਕ ਜਾਣਿਆ-ਪਛਾਣਿਆ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਅਸਲ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਇਹ ਫਿਲਮ ਲਈ ਭਾਰਤ ਲਈ ਪਿਆਰ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਸੀ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਗੁੱਸੇ ਅਤੇ ਤਾਕਤ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਦਿੱਤਾ। ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮ ਸਨਅਤ ਲਗਾਤਾਰ ਹਾਲੀਵੁੱਡ ਵਲੋਂ ਭਾਰਤ ਸਬੰਧੀ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਕ ਉਦਾਹਰਣ ਸੈਲੀਬ੍ਰੇਟਿਡ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਗਾਂਧੀ ਫਿਲਮ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਹੈ। ਇਹ ਨਵੇਂ ਉਨ੍ਹੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਵਲੋਂ ਰਿਚਰਡ ਐਟਨਬ੍ਰੋ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਸਿਰਫ 'ਟਾਰਜਨ ਕਮਸ ਟੂ ਇੰਡੀਆ' ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਭਾਰਤ ਸਬੰਧੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੱਛਮ ਵਿਚ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ, ਖਿਲਾਫ ਵੀ ਇਸੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ। ਮਰਹੂਮ ਨਰਗਿਸ ਦੱਤ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਗਰੀਬੀ ਉੱਪਰ ਆਪਣੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਤਿਆਜੀਤ ਰੇਅ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਕਪੂਰ ਨੇ ਇਕ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਤਿਆਜੀਤ ਰੇਅ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸਫਲਤਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਨਾਂਹਮੁਖੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਹੁਣ ਸਲੱਮਡਾਗ ਮਿਲੇਨੀਅਰ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਆਲੋਚਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਚ ਕੇ ਨਿਕਲ ਗਈ ਹੈ?

ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਲੱਮਡਾਗ ਸਬੰਧੀ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸਾਡਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਫਿਲਮ ਪ੍ਰਤੀ ਘੱਟ ਭਾਰਤ ਸਬੰਧੀ ਵਧ ਹੈ। ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਜਾਣਨ ਲੱਗੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਗੰਦਗੀ ਅਤੇ ਸਲੱਮ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਹੈ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਿ ਗੰਦਗੀ ਅਤੇ ਗਰੀਬੀ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਖਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਵੀ ਹਾਮੀ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋਵੋਗੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਵਧੇਰੇ ਸਮਝਦਾਰ ਅਤੇ ਉਤਾਂਹ ਵਲ ਉੱਠੇ ਹਾਂ। ਸਲੱਮਡਾਗ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਡਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਇਹੋ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਅਸੀਂ ਵਧੇਰੇ ਪਕੜੇ ਹੋਏ ਹਾਂ।

ਸਲੱਮਡਾਗ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਵੀ-ਸ਼ਾਹਰੁਖ ਖਾਨ

ਸਲੱਮਡਾਗ ਮਿਲੇਨੀਅਰ ਦੀ ਚਰਚਾ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛੇ ਇਕ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਸ਼ਾਹਰੁਖ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਸੱਚਮੁੱਚ ਇਹ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਹੈ। ਹੁਣੇ ਕੁਝ ਦੇਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੈਂ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਉਥੇ ਵੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਚੜਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਫਿਲਮ ਦੇਖੀ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਉਹ ਕਿਤਾਬ ਵੀ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਇਹ ਫਿਲਮ ਬਣੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦਾ ਬੈਕਗ੍ਰਾਊਂਡ ਮਿਊਜ਼ਿਕ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਤਿੰਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਸਕਰ ਨਾਮੀਨੇਸ਼ਨ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਇੰਸਾ ਅਲਾਹ, ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰ ਆਸਕਰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਗਰੀਬ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਡਾਗ ਕਹਿਣ ਬਾਰੇ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਸਾਡੀ ਪ੍ਰਾਬਲਮ ਵੀ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਕਿਸੇ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸਿਨਿਕਲ (ਦੋਸਦਰਸ਼ੀ) ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਉਸ ਟਾਈਟਲ ਵਿਚ ਕਰੋੜਪਤੀ ਯਾਨੀ ਮਿਲੇਨੀਅਰ ਲਫਜ਼ ਵੀ ਤਾਂ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਡਾਗ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਕਹਾਂਗਾ। (ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ...) ਕਿਉਂਕਿ ਡਾਗ ਨਾਲ ਪੁਰਾਣਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ। (ਗੌਰਤਲਬ ਹੈ, ਆਮਿਰ ਖਾਨ ਦੇ ਖੰਡਾਲ ਵਾਲੇ ਬੰਗਲੇ ਵਿਚ ਪਲ ਰਹੇ ਇਕ ਕੁੱਤੇ ਦਾ ਨਾਮ ਸ਼ਾਹਰੁਖ ਹੈ।)

ਪਿਆਰ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੈ ਹਰਭਜਨ ਮਾਨ ਦੀ 'ਜੱਗ ਜਿਊਂਦਿਆਂ ਦੇ ਮੇਲੇ'

ਹਰਭਜਨ ਮਾਨ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਫਿਲਮ 'ਜੱਗ ਜਿਊਂਦਿਆਂ ਦੇ ਮੇਲੇ' 'ਚ ਇਕ ਵੱਖਰੇ ਰੂਪ 'ਚ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨਿਰਮਾਤਾ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹ ਹੀਰੋ ਵੀ ਆਪ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਗੱਲ ਵੀ ਵੱਖਰੀ ਹੈ, ਕਈ ਫਿਲਮਾਂ, ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਹਰਭਜਨ ਮਾਨ ਦੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵੀ ਹੋਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਵਜੋਂ ਖੁਦ ਦੀ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਇਕ ਵਿਆਹ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਹਰਭਜਨ ਮਾਨ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਸਦੀ 'ਜ਼ੀਰੋ ਫਿੰਗਰ' ਦੇਖ ਕੇ ਕੁਝ ਬੇਚੈਨੀ ਜਿਹੀ ਹੋਈ। ਪੁੱਛਣ 'ਤੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਨਵੀਂ ਫਿਲਮ ਦੇ ਰੋਲ ਦੀ ਮੰਗ ਸੀ, ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਜਿਸਮ ਕੁਝ ਸੁੰਗੜੇ ਹੋਏ ਰੂਪ 'ਚ ਦਿਖਾਉਣਾ ਸੀ। ਹਰਭਜਨ ਮਾਨ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਜੱਗ ਜਿਊਂਦਿਆਂ ਦੇ ਮੇਲੇ' ਉਸ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਫਿਲਮਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਾਫੀ ਹਟ ਕੇ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਫਿਲਮ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਕੈਨੇਡਾ 'ਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਿਓ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦੇ

ਟਿਮਲੀ ਸ਼ਾਹ

ਸਿਨਮੈਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਵੀ ਸਾਊਥ ਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਜੇ.ਵਿਨੀਤ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਫਿਲਮ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਵੀ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗੀਤ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਸ਼ਾਂਡਲਿਆ ਦਾ ਹੈ।

ਹਰਭਜਨ ਮਾਨ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਇਕ ਵੱਖਰੇ ਟ੍ਰੀਟਮੈਂਟ 'ਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦਾ ਕੋਈ ਸੋਸ਼ਲ ਸਬਜੈਕਟ ਨਹੀਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਹਰ ਫਿਲਮ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਸਮੱਸਿਆ 'ਤੇ ਹੀ ਅਧਾਰਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਗੋਂ 'ਜੱਗ ਜਿਊਂਦਿਆਂ ਦੇ ਮੇਲੇ' ਇਕ ਪ੍ਰੇਮ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ਪ੍ਰੇਮ ਕਹਾਣੀ ਕਰਕੇ ਹੀ ਹਰਭਜਨ ਮਾਨ ਦਾ ਇਕ ਨਵੇਂ ਤੇ ਵੱਖਰੇ ਅੰਦਾਜ਼ 'ਚ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਹਰਭਜਨ ਮਾਨ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦਾ ਨਿਰਮਾਤਾ ਵੀ ਆਪ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਿਰਮਾਤਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਉਸ ਨੂੰ ਖੁਦ ਨਿਰਮਾਤਾ ਕਿਉਂ

ਬਣਨਾ ਪਿਆ। ਹਰਭਜਨ ਮਾਨ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਿਰਮਾਤਾ ਹੇਠ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਉਥੇ ਇਕ ਬੱਜਟ ਦੀ ਹੱਦ ਮਿੱਥੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ

ਐਕਟਰ ਆਪਣੀ ਮਨ-ਮਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। "ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੈਂ ਨਿਰਮਾਤਾ ਖੁਦ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਚੁਣ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਮੇਰੀ ਪਸੰਦ ਦੇ ਹੋਣ।"

ਇਹ ਪੁੱਛਣ 'ਤੇ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਹੁਣ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਹਰਭਜਨ ਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਹਾਂ, ਮੈਂ ਅਗਲੀ ਫਿਲਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰਲਾ ਐਕਟਰ ਵਿਕਾਸ ਕਰੇ। ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਨਵੇਂ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਅਤੇ ਟੈਕਨੀਸ਼ੀਅਨਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।"

ਹਰਭਜਨ ਮਾਨ ਨੇ ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਹੀਰੋਇਨ ਟਿਮਲੀ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ 'ਚੋਂ ਲਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਸ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਟਿਮਲੀ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, "ਮੈਂ ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਲਈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨਾਲ ਉਹ ਲੋਕ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਜੋ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮਾ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਆਯਾਮ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਮੋਨਸਟਰੀਮ ਦੀਆਂ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ

ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੀ ਚੋਣ ਉਸ ਨੇ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ, ਟਿਮਲੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, "ਇਕ ਐਕਟਰ ਲਈ ਫਿਲਮ ਵਿਚਲਾ ਰੋਲ, ਸਕਰਿਪਟ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕੀ ਪੱਖ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਇਹ ਰੋਲ ਬੜਾ ਚੈਲੇਂਜਿੰਗ ਸੀ।"

ਫਿਲਮ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਵੀ ਹਰਭਜਨ ਮਾਨ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਨਾਲੋਂ ਹਟ ਕੇ ਹੈ। ਗੀਤਕਾਰ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਹੀ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਹਰਭਜਨ ਮਾਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਰਾਹਤ ਫਤਹਿ ਅਲੀ ਖਾਨ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਸੇਵਕ ਸਿੰਘ, ਸ਼੍ਰੀ ਘੋਸ਼ਾਲ ਅਤੇ ਸੋਨੂੰ ਕੱਕੜ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੀਤਾਂ 'ਚ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ।

ਫਿਲਮ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਜਦੋਂਕਿ ਫਿਲਮ ਇਸੇ ਮਹੀਨੇ 'ਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਸੰਗੀਤਕਾਰਾਂ 'ਚ ਅਮਨ ਹੋਅਰ ਅਤੇ ਬਬਲੂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਮੁਖ ਜੋੜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪੁਨੀਤ ਈਸਰ, ਸੁਨੀਤਾ ਪੀਰ, ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਇੰਦਰ ਚਾਹਲ ਅਤੇ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਘੁੱਗੀ ਨੇ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਨਿਭਾਈਆਂ ਹਨ।

ਹਰਭਜਨ ਮਾਨ

ਉਬਾਮਾ ਨੇ ਵਾਈਟ ਹਾਊਸ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਸੰਜਮੀ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ : ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਰਾਕ ਉਬਾਮਾ ਵਾਈਟ ਹਾਊਸ 'ਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਰਕਾਰੀ ਡਿਨਰ 'ਚ ਹੁਣ ਸਾਦਗੀ ਲਿਆਉਣ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਪਰੋਸੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੈਪੇਨ ਤੋਂ ਹੋਰ ਖਾਣ ਵਾਲੀ ਸਮੱਗਰੀ ਹੁਣ ਪਹਿਲਾਂ ਵਰਗੀ ਮਹਿੰਗੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਇਸ ਸਮੇਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਰਥਿਕ ਸੰਕਟ ਦੇ ਦੌਰ 'ਚੋਂ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਹੈ,

ਉਬਾਮਾ ਨੇ ਵਾਈਟ ਹਾਊਸ 'ਚ ਪਹੁੰਚਣ ਪਿੱਛੋਂ ਕੁਝ ਹੀ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਉਥੋਂ ਦੀ ਸੱਭਿਅਤਾ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਗੱਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੰਮ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤੇ ਫੈਸਲੇ ਵੀ ਛੇਤੀ-ਛੇਤੀ ਲਏ ਜਾਣ।

ਬਰਾਕ ਉਬਾਮਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਮਿਸ਼ੇਲ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣਾ ਨਿੱਜੀ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜੀਵਨ ਸਾਦਗੀ ਨਾਲ ਬਿਤਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਟਾਮ ਡੈਸ਼ਲ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸੇਵਾ ਮੰਤਰੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਨਿਯੁਕਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਟੈਕਸ ਅਦਾ ਨਾ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਵਾਪਸ ਲੈਣਾ ਪਿਆ। ਦੂਸਰਾ ਨਾਂ ਨੈਨਸੀ ਕਿਲੇਫਰ ਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਬਰਾਕ ਉਬਾਮਾ ਨੇ ਬਸਟ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਖਰਚਿਆਂ ਵਿਚ ਕਟੌਤੀ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਲਈ ਇਕ ਨਵਾਂ ਅਹੁਦਾ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਨਾਲ ਵੀ ਟੈਕਸ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਵਾਦ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਵਾਪਸ ਲੈਣਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਬਾਮਾ ਨੇ ਇਕ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਾਂ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਗਲਤੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਪਹਿਲਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬਰਾਕ ਉਬਾਮਾ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਰਥਕ ਟਾਮ ਡੈਸ਼ਲ ਨੇ ਲੱਗਭੱਗ ਇਕ ਲੱਖ 30 ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ ਦਾ

ਭੁਗਤਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਸਾਬਕਾ ਸੈਨੇਟਰ

ਬਰਾਕ ਉਬਾਮਾ

ਹਨ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਵਾਪਸ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ

ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਮਰੀਕੀ ਜਨਤਾ ਅਤੇ ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਪੂਰੇ ਭਰੋਸੇ ਦੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿ ਬਰਾਕ ਉਬਾਮਾ ਦਾ ਧਿਆਨ ਆਪਣੇ ਏਜੰਡੇ ਤੋਂ ਹਟ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਆਵੇ।

ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਉਬਾਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਟਾਮ ਨੇ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਨਤਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਲਕੋਇਆ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੈਂ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੈਨਸੀ ਕਿਲੇਫਰ ਨੇ ਵੀ ਟੈਕਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਵਿਵਾਦ ਖੜਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣਾ ਅਹੁਦਾ ਛੱਡਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਦ ਬਰਾਕ ਉਬਾਮਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਟੀਮ ਲਈ ਮਨੋਨੀਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਅਜਿਹੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨਾਲ ਜੂਝਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਉਬਾਮਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਤਿਮੋਥੀ ਗੈਥਨਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਸੰਸਦ ਨੇ ਲੰਮੀ ਬਹਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਚੁਣੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਕੁਝ ਹੀ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ 34 ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ ਟੈਕਸ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਰਾਕ ਉਬਾਮਾ ਦੀ ਟੀਮ ਲਈ ਮਨੋਨੀਤ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਟੈਕਸ ਸੰਬੰਧੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕੰਮ ਸੰਭਾਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਅਹੁਦਿਆਂ ਤੋਂ ਹਟਣਾ ਪਿਆ ਹੈ।

ਉਸਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਅਜਿਹੇ ਆਯੋਜਨਾਂ 'ਚ ਗੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਤਤਕ-ਭੜਕ ਤੇ ਦਿਖਾਵਾ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਕੈਨੇਡੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਾਈਟ ਹਾਊਸ ਦੀ ਸੋਸ਼ਲ ਸੈਕਟਰੀ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਲੈਟਰੀਸ਼ੀਆ ਬਾਲਡੀਜ਼ ਦਾ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਬਾਮਾ ਇਕ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਹਨ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਾਅਦਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿ ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਤਤਕ-ਭੜਕ ਤੇ ਫਜ਼ੂਲ ਖਰਚੇ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ। ਉਹ ਆਮ ਆਦਮੀ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਸੇ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਹਾਲਾਤ ਸੁਧਰਨਗੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਹ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਾਲੀ ਸ਼ਾਨ ਪਰਤ ਆਵੇਗੀ।

ਉਬਾਮਾ ਨੇ ਅਜੇ ਇਹ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਈਟ ਹਾਊਸ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ 'ਚੋਂ ਕਿਸ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਹੈ। ਇਸਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੁਣ ਵਾਈਟ ਹਾਊਸ ਦੇ ਖਾਨਸਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਬਰਾਕ ਦੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਖੁਦ ਨੂੰ ਢਾਲਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਵਾਈਟ ਹਾਊਸ ਦੀ ਨਵੀਂ ਸੋਸ਼ਲ ਸੈਕਟਰੀ ਡੀ. ਰੋਜਰਸ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਹੁਣ ਵਾਈਟ ਹਾਊਸ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਤੇ ਨਵੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ 'ਚ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਹੈ। ਮਿਸ਼ੇਲ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਧੀਆਂ ਸਾਸ਼ਾ ਤੇ ਮਾਲੀਆ ਨੂੰ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਰਜਾ ਨਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਸੱਤਾ ਦੀ ਚਕਾਚੌਂਧ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਭਰਮ-ਭੁਲੇਖੇ 'ਚ ਨਾ ਪੈਣ। ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਰਾਕ ਉਬਾਮਾ ਦੀ ਟੀਮ ਲਈ ਮਨੋਨੀਤ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਟੈਕਸ ਸੰਬੰਧੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕੰਮ ਸੰਭਾਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਅਹੁਦਿਆਂ ਤੋਂ ਹਟਣਾ ਪਿਆ ਹੈ।

ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਲਈ ਗਾਜ਼ਾ ਦਾ ਪੁਨਰ ਨਿਰਮਾਣ ਹੁਣ ਇਕ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ

ਨਿਊਯਾਰਕ : ਗਾਜ਼ਾ ਪੱਟੀ ਵਿਚ ਇਸਰਾਈਲ ਦੇ ਹਮਲਿਆਂ ਕਾਰਨ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕੁਇੰਟਲ ਜਹਿਰੀਲਾ ਮਲਬਾ ਇਕੱਤਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਜਿਹੀ ਵਿਸਫੋਟਕ ਸਮੱਗਰੀ ਵੀ ਪਈ ਹੈ, ਜੋ ਹਮਲਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਵਿਸਫੋਟ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਅਜਿਹੀ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਜਲਦ ਤੋਂ ਜਲਦ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ।

ਜੰਗੀ ਤਬਾਹੀ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਸਰਵੇ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਗਾਜ਼ਾ ਪੱਟੀ ਵਿਚ ਛੇ ਲੱਖ ਟਨ ਕੰਕਰੀਟ ਮਲਬਾ ਪਿਆ ਹੈ। 14 ਹਜ਼ਾਰ ਘਰ, 68 ਸਰਕਾਰੀ 31 ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ

ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਢਹਿ-ਢੇਰੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਫਲਸਤੀਨੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚਲੇ ਯੂ.ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ. ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਜੇਨਸ ਟੋਇਬਰਗ ਫਰੈਂਡਜ਼ੈਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਤਰਜੀਹ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮਲਬੇ ਵਿਚ ਜਹਿਰੀਲੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਵਿਚ ਬਿਨਾਂ ਫਟੇ ਬੰਬ ਤੇ ਹੋਰ ਵਿਸਫੋਟਕ ਵੀ ਹਨ, ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਜਲਦ ਤੋਂ ਜਲਦ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਗਾਜ਼ਾ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਫਲਸਤੀਨੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਾ ਪੁੱਜੇ।

ਮਲਬਾ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਤਾਜ਼ਾ ਅਪੀਲ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

ਇਹ ਅਪੀਲ ਬੀਤੇ ਸੋਮਵਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਫੰਡ ਮਿਲ ਗਏ ਯੂ.ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ. ਮਲਬਾ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਕਾਰਵਾਈ ਆਰੰਭ ਦੇਵੇਗੀ। ਇਸ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਰਾਹੀਂ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਫਲਸਤੀਨੀਆਂ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਵੱਡੇ ਕੰਮ ਪਿੱਛੋਂ ਪੁਨਰ ਨਿਰਮਾਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਤਬਾਹੀ ਅਤੇ ਪੁਨਰ ਨਿਰਮਾਣ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਟੀਮਾਂ ਭੇਜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਸਿੱਖਿਆ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ, ਮੁੱਢਲਾ ਢਾਂਚਾ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ

ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਤੇ ਬਿਹਤਰੀ ਲਈ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਫਲਸਤੀਨੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ 1300 ਨਾਗਰਿਕ ਮਾਰੇ ਗਏ ਅਤੇ 5300 ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋਏ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ ਤਬਾਹੀ ਤੋਂ ਉਭਰਨ ਲਈ ਵਿਕਾਸ ਹੀ ਸਹੀ ਕਦਮ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਇਸ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਾਮਾਨ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ ਵੀ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਰਾਈਲੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਮੀ ਸਖ਼ਤੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਹੈ।

ਮਰਦਾਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦਾ ਹੱਲ ਆਯੁਰਵੈਦ ਦੇ ਸੰਗ

ਮਰਦਾਨਾ ਤਾਕਤ ਲਈ ਸਿਹਤ ਰੀਯੋਗ ਕੋਰਸ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹੀ ਤਿੱਲਾ (ਸੁਪਰ ਪਾਵਰ)

ਇਕ ਹਫ਼ਤਾ ਦਵਾਈ ਖਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਸੀਂ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਜੀਵਨ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਅਨੰਦ ਉਠਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਵੇ-ਗਲਤ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਸ਼ੂਗਰ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜਾਂ ਵਧਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਕਾਰਨ।

ਹਿਰੇ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ

ਮੋਟਾਪਾ ਘਟਾਓ

ਸਿਹਤ ਬਣਾਓ

ਵਾਲਾਂ ਦਾ ਝੜਨਾ

ਸ਼ੂਗਰ ਕੰਟਰੋਲ

ਇਸਤਰੀ ਰੋਗ

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਫਾਰਮੇਸੀ ਜਿੱਥੇ ਮਰਦਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਪਿਛਲੇ 50 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਤਸੱਲੀਬਖ਼ਸ਼ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਨਸਾਂ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹੀ (ਸੁਪਰ ਪਾਵਰ) ਤੇਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਮਰਦਾਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਬੁਢਾਪੇ ਵਿਚ ਜਵਾਨੀ ਵਰਗੀ ਤਾਕਤ ਦੁਬਾਰਾ ਹਾਸਿਲ ਕਰੋ।

ਪੂਰਾ ਕੋਰਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁਬਾਰਾ ਦਵਾਈ ਖਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ।

ਡਾ. ਨੰਦ ਕਿਸ਼ੋਰ ਓਬਰਾਏ
ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਰਤਨ
ਰਜਿ. ਨੰ. 59/AY/PB.

ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਭੈੜੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਤਰਨਾਕ ਅਤੇ ਗੁਪਤ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਔਰਤ ਦੇ ਕਾਬਿਲ ਨਾ ਰਹਿਣਾ, ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ, ਮਸਾਨੇ ਦੀ ਗਰਮੀ, ਪਿਸ਼ਾਬ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਉਣਾ, ਖੂਨ ਨਾ ਬਣਨਾ, ਖਾਂਦਿਆਂ ਪੀਂਦਿਆਂ ਸੁੱਕਦੇ ਜਾਣਾ ਆਦਿ ਤਮਾਮ ਤਕਲੀਫਾਂ ਤੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਸਾਡੀ 50 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਅਜਮਾਈ ਹੋਈ ਦਵਾਈ ਅਤੇ ਸੁਪਰ ਪਾਵਰ ਤੇਲ ਦੇ ਕੋਰਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ। ਇਸ ਦੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਵਰਤਣ ਨਾਲ ਸੁਪਨਦੋਸ਼ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਵਾਈ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਗਏ ਗੁਜ਼ਰੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਤੋਂ ਜਵਾਨੀ ਦੀ ਝਲਕ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

Surajvanshi Pharmacy (R)

MANUFACTURE & EXPORTER OF HERBAL PRODUCTS

25, New Model Town, Jalandhar (Punjab) INDIA.

Contact : Dr. Shweta Oberoi E-mail : shweta077@yahoo.com

Mobile : 98155-33933 Fax : 0091-181-5062627

PUNJAB AUTO WERKS Akai Transport Corp

1930 W. Hubbard St., Chicago, IL

For Excellent Auto Body Work, Taxi Cab Leasing, 24 Hours Towing, Complete Auto Repair of Domestic & Foreign Cars

ਅਮਰੀਕਨ ਅਤੇ ਇੰਪੋਰਟਡ ਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰਿਪੇਅਰ ਦੇ ਕੰਮ ਤਸੱਲੀਬਖ਼ਸ਼ ਅਤੇ ਵਾਜਬ ਭਾਅ ਉਤੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

ਟੈਕਸੀ ਕੈਬ ਵੀ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ

Call
Gurcharn Singh Jhaj
Jaidev Singh Bhattal
Sukhraj Singh Takhar

Tel. 312-243-3344, 312-243-2255

Fax: 312-243-2277

ਮੁੰਬਈ ਕਾਂਡ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਲਟਕਾਉਣਾ ਬੇਹਤਰ ਸਮਝਿਆ ਪਾਕਿ ਨੇ

ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ : ਮੁੰਬਈ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਹਮਲਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ 'ਚ ਸੋਪੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਨਾਕਾਫੀ ਦੱਸਦਿਆਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਉਚਿਤ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਹੋਰ ਸਮਾਂ ਮੰਗਿਆ ਹੈ। ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ ਵਿਖੇ ਰੱਖਿਆ ਮਾਮਲਿਆਂ ਸਬੰਧੀ ਕੈਬਨਿਟ ਕਮੇਟੀ ਦੀ 9 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰੈਸ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਜਾਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਯੂਸਫ਼ ਰਜ਼ਾ ਗਿਲਾਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਲੋਂ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਮਾਮਲੇ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਲੋਂ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਵਧੇਰੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਲੋਂ ਬਿਆਨ ਆਇਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਹਮਲੇ ਸਬੰਧੀ ਰਿਪੋਰਟ ਉਹ ਮੰਗਲਵਾਰ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦੇਣਗੇ।

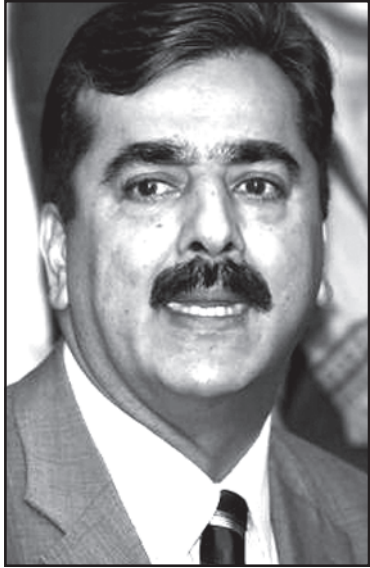
ਜਨਾਬ ਗਿਲਾਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਤਰਕਸੰਗਤ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸੰਘੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਵਲੋਂ ਭਾਰਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਹੋਰ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਭਾਰਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਜਵਾਬ ਮੰਗੇ ਗਏ ਹਨ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ 'ਚ ਇਹ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਇਸ ਹਮਲੇ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਹੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਨੇ 5 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਹਮਲੇ ਸਬੰਧੀ ਸਬੂਤ ਸੌਂਪੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਸੰਘੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਜਾਂਚ ਮਗਰੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਹਮਲੇ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕਿਸੇ ਯੂਰਪੀ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਹਮਲੇ 'ਚ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਹੱਥ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵੀ ਹੈ। ਮੀਟਿੰਗ 'ਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਚੌਧਰੀ ਅਹਿਮਦ ਮੁਖਤਿਆਰ, ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਕੁਰੈਸ਼ੀ, ਅੰਦਰੂਨੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਮੰਤਰੀ ਰਹਿਮਾਨ ਮਲਿਕ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਫੌਜ ਮੁਖੀ ਜਨਰਲ ਅਸ਼ਫ਼ਾਕ ਪਰਵੇਜ਼ ਕਿਆਨੀ ਤੇ ਹੋਰ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ 'ਚ ਇਹ ਵੀ ਗੱਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਖੁਫ਼ੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੇ ਮੁੰਬਈ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਹਮਲਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ 'ਚ ਫੜੇ ਗਏ ਇਕੋ-ਇਕ ਜਿਉਂਦੇ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਅਜ਼ਮਲ ਅਮੀਰ ਕਾਸਬ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਤਿੰਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਲੋਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਹੋਰ ਠੋਸ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਭਾਰਤ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਐਫ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੇ ਕੁਝ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣਗੇ। ਇਸ

ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਵਲ ਤਿਲਕਾਈ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਸੂਈ

ਸਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਮੁੰਬਈ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਹਸਨ ਗਫ਼ੂਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਐਫ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੇ ਕੁਝ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਜਾਂਚ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਾਂਗੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਮੁੰਬਈ ਹਮਲਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ 'ਚ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰੀਖਣ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਉਹ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਖ਼ਲ ਕਰਨਗੇ, ਉਸ ਵਿਚ ਐਫ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ

ਯੂਸਫ਼ ਰਜ਼ਾ ਗਿਲਾਨੀ

110 ਹੋਰ ਠੋਸ ਗਵਾਹ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਵਾਹਾਂ 'ਚ ਡਾਕਟਰ, ਅਪਰਾਧ-ਵਿਗਿਆਨੀ ਤੇ ਹੋਰ ਮਾਹਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ।

ਯਾਦ ਰਹੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੇ ਤਾਰ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਕੋਲ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਪੁਖ਼ਤਾ ਸਬੂਤ ਹਨ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਸੰਘੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ (ਐਫ.ਬੀ.ਆਈ.ਏ.) ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਅੱਤਵਾਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਹਰਕਤ-

ਉਲ-ਜਹਾਦ-ਅਲ-ਇਸਲਾਮੀ (ਹੂਜੀ) ਮੁੰਬਈ ਹਮਲਿਆਂ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੂਜੀ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਬਲਕਿ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਲਾਈ ਵੀ ਦਿਤੀ। ਐਫ.ਬੀ.ਆਈ.ਏ. ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਭਾਰਤ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਵਿਚ ਨਵੰਬਰ ਵਿਚ ਹੋਏ ਮੁੰਬਈ ਹਮਲੇ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇਣ 'ਚ ਹੂਜੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਅਖ਼ਬਾਰ 'ਡਾਨ' ਵਿਚ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਇਕ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਸੰਭਵ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੁੰਬਈ ਹਮਲਾ ਦੱਖਣ ਏਸ਼ੀਆ ਤੋਂ ਮੱਧ ਏਸ਼ੀਆ ਤਕ ਫੈਲੇ ਇਸਲਾਮੀ ਕੱਟੜਪੰਥੀ ਨੈਟਵਰਕ ਦਾ ਕੰਮ ਸੀ। ਸੂਤਰਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੁੰਬਈ ਹਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਦੱਖਣ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਮੁਸਲਿਮ ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨੈਟਵਰਕ ਦਾ ਹੱਥ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੁੰਬਈ ਦੇ ਹਮਲੇ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਮੁੱਦਾ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਮੁੰਬਈ ਹਮਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੇ ਸੂਤਰਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਘਟੇ-ਘੱਟ ਇਕ ਦੋਸ਼ੀ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਪੱਛਮ ਦੇ ਇਕ ਸੀਨੀਅਰ ਕੂਟਨੀਤਕ ਆਗੂ ਨੇ ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਮਲਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਇਕੋ ਇਕ ਅੱਤਵਾਦੀ ਮੁਹੰਮਦ ਅਜ਼ਮਲ ਅਮੀਰ ਕਾਸਬ ਦਾ ਸਬੰਧ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਹੈ, ਪਰ ਘਟਨਾ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਹੋਰ ਨੌਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੁਣ ਤਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਦੇ ਤਾਰ ਜੁੜੇ ਹੋਣ ਦਾ ਇੰਕਸ਼ਾਫ਼ ਤਾਂ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਮਲਿਆਂ ਦੀ ਕੁਝ ਯੋਜਨਾ ਦੁਬਈ ਵਿਚ

ਵੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਕ ਸਥਾਨਕ ਭਾਰਤੀ ਨੇ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਜਾਂਚ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸੂਤਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਅਨਸਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਥਾਨਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹਮਾਇਤ ਮਿਲੇ ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਸੂਤਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਜਾਂਚ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਮੰਗੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੰਗੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਦੋ ਸੈੱਟ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਪਰ ਅਜੇ ਤਕ ਉਸ ਨੇ ਅਮਰੀਕੀ ਫ਼ੈਡਰਲ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ ਰਾਹੀਂ ਸਿਰਫ਼ ਇਕੋ ਸੈੱਟ ਦਾ ਹੀ ਜਵਾਬ

ਦਿਤਾ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਦੂਜੇ ਸੈੱਟ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਹਮਲੇ ਦੇ ਤਾਰ ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅੱਤਵਾਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਅਲ-ਕਾਇਦਾ ਨਾਲ ਵੀ ਜੁੜੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ 1992 ਵਿਚ ਓਸਾਮਾ ਬਿਨ ਲਾਦੇਨ ਨੇ ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਇਸਲਾਮਿਕ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਹਰਕਤ-ਉਲ-ਜਹਾਦ-ਅਲ-ਇਸਲਾਮੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸਫ਼ੀਰ ਵਾਜਿਦ ਸ਼ਮਸੁਲ ਹਸਨ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਇਕ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿਚ ਇਸ ਗੱਲ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ 26 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਹੋਏ ਅੱਤਵਾਦੀ ਹਮਲਿਆਂ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਅੱਤਵਾਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਜਮਾਤ-ਉਦ-ਦਾਵਾ ਨੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਨੂੰ ਲਿਖ ਕੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਵਿਰੁਧ ਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਰੋਕਾਂ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਚੋਣਵੇਂ ਟਿਕਾਣਿਆਂ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਸੈਨਿਕ ਰੂਪ 'ਚ ਸੰਭਵ-ਜਨਰਲ ਕਪੂਰ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ : ਮੁੰਬਈ 'ਤੇ ਅੱਤਵਾਦੀ ਹਮਲਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਕਿਸਤਾਨ 'ਚ ਅੱਤਵਾਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਚੋਣਵੇਂ ਅਤੇ ਸਟੀਕ ਹਮਲਿਆਂ ਦੇ ਬੁਹਚਰਚਿਤ ਬਦਲ ਦੇ ਸੰਦਰਭ 'ਚ ਫੌਜ ਮੁਖੀ ਜਨਰਲ ਦੀਪਕ ਕਪੂਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਮਲੇ ਸੈਨਿਕ ਰੂਪ 'ਚ ਸੰਭਵ ਹਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੋਣਵੇਂ ਟਿਕਾਣਿਆਂ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨਾ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਰੂਪ 'ਚ ਸੰਭਵ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਇਕ ਵੱਖਰਾ ਮੁੱਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਫ਼ੈਸਲਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਨਹੀਂ? ਜਨਰਲ ਕਪੂਰ ਨੇ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰ ਉਦੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਮਲੇ ਸੰਭਵ ਹਨ? ਜਨਰਲ ਕਪੂਰ ਨੇ ਕਿਹਾ- ਹਾਂ! ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਰੂਪ 'ਚ ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਹਮਲੇ ਆਕਾਸ਼

ਰਾਹੀਂ, ਤੋਪਖਾਨੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਮਾਧਿਅਮ ਨਾਲ ਜਾਂ ਭੌਤਿਕ ਰੂਪ 'ਚ ਉੱਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਫੌਜ ਮੁਖੀ ਜਨਰਲ ਕਪੂਰ ਤੋਂ ਜਦੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਕੀ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਫੌਜ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਮਲਿਆਂ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਲਈ 'ਨਾ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣ' ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਜਨਰਲ ਦੀਪਕ ਕਪੂਰ

ਫੌਜ ਤਾਂ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਕੰਮ ਨੂੰ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਲਈ ਹਰ ਸਮੇਂ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਫੌਜ ਮੁਖੀ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਦਿਲ ਦੇ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਲਈ ਹਸਪਤਾਲ ਦਾਖ਼ਲ ਸਨ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਕਮਾਨ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕੋਈ ਉਲਝਣ ਸੀ।

ਹਾਮਿਦ ਕਰਜ਼ਈ ਨੇ ਕੀਤੀ ਭਾਰਤ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਰਮਿਆਨ ਵਿਚੋਲਗੀ

ਕਾਬੁਲ : ਮੁੰਬਈ ਦੇ ਦਹਿਸ਼ਤੀ ਹਮਲਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਹਾਮਿਦ ਕਰਜ਼ਈ ਨੇ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਖਾਸਕਰ ਇਸ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਆਸਿਫ਼ ਅਲੀ ਜ਼ਰਦਾਰੀ ਦਰਮਿਆਨ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਖਾਮੋਸ਼ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਹੈ। ਮੁੰਬਈ ਹਮਲਿਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਭਾਰਤ ਵਲੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਉੱਤੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਸਫ਼ਾਰਤੀ ਦਬਾਅ ਦੇ ਚਲਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਜ਼ਰਦਾਰੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਕਰਜ਼ਈ ਦੀ ਮਦਦ ਮੰਗੀ ਸੀ।

ਸ੍ਰੀ ਜ਼ਰਦਾਰੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਮਲਿਆਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਸਬੰਧੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਜੀਦਗੀ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਸ੍ਰੀ ਕਰਜ਼ਈ

ਵਲੋਂ ਭਾਰਤ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਗੁਆਂਢੀ ਮੁਲਕਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਤਣਾਅ ਘੱਟ ਸਕੇ। ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਜ਼ਰਦਾਰੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਕਰਜ਼ਈ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿ ਸਬੰਧ ਆਮ ਵਰਗੇ ਕਰਨ ਦੇ ਦਿਲੋਂ ਚਾਹਵਾਨ ਹਨ।

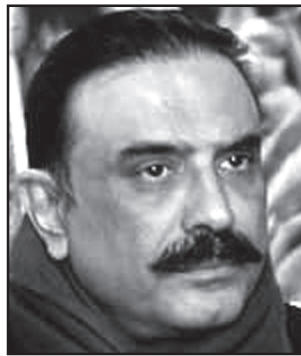
ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਆਪਣੀ ਚੋਣ ਜਿੱਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਿੱਤੇ ਪਹਿਲੇ ਬਿਆਨ ਦਾ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਸ਼ਮੀਰ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡ ਕੇ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਤਜ਼ਾਰਤੀ, ਮਾਲੀ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਹਾਮੀ ਹਨ।

ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਕਰਜ਼ਈ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਫ਼ਾਰਤੀ ਮਸਲਿਆਂ ਦੇ ਹੱਲ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਸਮੁੱਚੇ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿਚ ਹਾਲਾਤ ਆਮ ਵਰਗੇ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਦਿਲੋਂ-ਜਾਨ ਤੋਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਭਰੋਸਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਤਾਲਿਬਾਨ ਤੇ ਅਲ-ਕਾਇਦਾ ਦੇ 'ਖਾਤਮੇ' ਲਈ ਪੂਰੀ ਮਦਦ ਕਰਨਗੇ।

ਸ੍ਰੀ ਜ਼ਰਦਾਰੀ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਉੱਤੇ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਭਰੋਸਾ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਕਰਜ਼ਈ ਜਨਵਰੀ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਅਚਨਚੇਤ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਪੁੱਜੇ ਸਨ। ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੀ ਮੁੜ ਉਸਾਰੀ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਮਦਦ ਸਬੰਧੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਕੋਲ ਸ੍ਰੀ ਜ਼ਰਦਾਰੀ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਵੀ ਪਹੁੰਚਾਇਆ। ਭਾਰਤੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਕਰਜ਼ਈ ਦੀ ਇਸ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹਾਦਸ਼ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅੱਤਵਾਦ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਉੱਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਸਹਿਯੋਗ ਦਾ ਲੇਖਾ-ਜੋਖਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਝਾਵਾਂ ਨੂੰ

ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਵੀ

ਲਈ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਕਰਜ਼ਈ ਨੂੰ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿਚ ਹਾਲਾਤ ਆਮ ਵਰਗੇ ਹੋਣ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਲੋੜ ਹੈ। ਛੇਤੀ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵੀ ਮੁੱਕ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੁਬਾਰਾ ਚੋਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਅਹਿਮੀਅਤ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਗੌਰਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਦੱਖਣੀ-ਪੂਰਬੀ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤਾਲਿਬਾਨ ਭਾਰੂ ਹਨ। ਕੰਧਾਰ, ਹੇਲਮਾਂਦ, ਪਕਟੀਆ, ਕਾਂਗਾਰਹਾਰ, ਕੋਨਾਰ, ਪੇਸ਼ਤ, ਔਰਜ਼ਗਾਨ, ਗ਼ਜ਼ਨੀ ਤੇ ਜਾਬੁਲ ਆਦਿ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਲਿਬਾਨ ਦੀ ਹੀ ਹਕੂਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਕਰਜ਼ਈ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤ ਹਕੂਮਤ ਕਾਬੁਲ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ।

ਆਸਿਫ਼ ਅਲੀ ਜ਼ਰਦਾਰੀ

ਹਾਮਿਦ ਕਰਜ਼ਈ

ਧਿਆਨ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਹਾਲਾਤ ਸੁਖਾਵੇਂ ਬਣਾਉਣ

ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਨਹੀਂ-ਕਾਰਤ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ : ਭਾਰਤ-ਅਮਰੀਕਾ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਸਾਝਾ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਗਠਜੋਤ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਸਮਰਥਨ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਸਬੰਧੀ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀਆਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਮਾਰਕਸੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਸਰਕਾਰ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਬੇਸ਼ੱਕ ਕਾਂਗਰਸ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇ, ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦੇਣ ਲਈ ਉਹ ਤਿਆਰ ਹਨ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਾਰਤ

ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਾਰਤ ਨੇ ਇਕ ਨਿੱਜੀ ਚੈਨਲ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੇਸ਼ੱਕ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਭ ਕੁਝ ਵਾਪਰਨ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਕੇਂਦਰੀ ਸੱਤਾ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਖੱਬੇ ਖੱਬੀ

ਪਾਰਟੀਆਂ ਗ਼ੈਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਅਤੇ ਗ਼ੈਰ ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜੇ ਕਰ ਇਹ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਆਈ ਤਾਂ ਉਹ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ 'ਚ ਬੈਠਣਾ ਪਸੰਦ ਕਰਨਗੇ।

ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ 'ਚ ਫਸੀਆਂ ਜੈਲਲਿਤਾ ਅਤੇ ਮਾਇਆਵਤੀ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਤੀਸਰਾ ਫਰੰਟ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ 'ਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਫੈਲਾਉਣ ਲਈ ਮੋਢੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦੂਸਰੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਪਿੱਛੇ ਹਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਟੈਲੀਕਾਮ ਘੁਟਾਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

ਕਲਿਆਣ ਸਿੰਘ ਕਾਰਨ ਮੁਸਲਿਮ ਵੋਟਰ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਨਾਰਾਜ਼

—ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਨਿਊਜ਼ ਸਰਵਿਸ

ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਮੁਲਾਇਮ ਅਤੇ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਹੁਣ ਬੇਹੱਦ ਮਹਿੰਗਾ ਪੈਣ ਲਗਾ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਸਪਾ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ

ਮੁਲਾਇਮ ਸਿੰਘ ਯਾਦਵ

ਝਟਕਾ ਮਨਮੋਹਨ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਮਤ ਦੌਰਾਨ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੱਖ 'ਚ ਕਰਨ ਲਈ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਲੱਗਾ।

ਕੁਝ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੋਟਾਂ ਦੇ ਬੰਡਲ ਸੰਸਦ 'ਚ ਦਿਖਾਏ ਵੀ ਸਨ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਦਮੀ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲੱਗੇ। ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਬਚ ਗਏ ਪਰ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਅਜੇ ਤੱਕ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਇਸ ਕਾਂਡ ਕਾਰਨ ਜੋ ਕਲੰਕ ਲੱਗਾ ਉਸ ਨੂੰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਧੋ ਸਕਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਸੀਟਾਂ ਦੇ ਤਾਲਮੇਲ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵੀ ਸਪਾ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚਾਲੇ ਵਿਵਾਦ ਛਿੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਪਾ ਨੇ ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਸੰਭਾਵੀ ਜਿੱਤ ਵਾਲੇ ਚੋਣ ਹਲਕਿਆਂ 'ਚ ਆਪਣੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ 25 ਸੀਟਾਂ ਜਾਂ 2-4 ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀਟਾਂ ਦੇਣ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕੁਝ ਹੋਰਨਾਂ ਰਾਜਾਂ 'ਚ ਆਪਣੇ ਲਈ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਕੋਲ ਸੀਮਤ ਬਦਲ ਹੀ ਬਚਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਲਾਇਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਦੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਸ ਚਲਾਕੀ ਅੱਗੇ ਉਹ ਹੱਥ ਮਲਦੀ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦੁਰਦਿੱਤੀ 'ਚ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਕਰੋ ਤਾਂ ਕੀ ਕਰੇ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਮੁਲਾਇਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਹ ਤੀਜੇ ਮੋਰਚੇ ਲਈ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਹੱਥ ਮਿਲਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਹ ਸਭ ਚੱਲ ਹੀ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਕਾਂਗਰਸੀ ਨੇਤਾ ਸਵ. ਸੁਨੀਲ ਦੱਤ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸੰਜੇ ਦੱਤ ਨੂੰ ਸਪਾ 'ਚ ਲੈ ਆਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਖਨਊ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜੇ ਸੰਜੇ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਚੋਣ ਲੜਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਾ ਮਿਲੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਮਾਨਿਅਤਾ ਨੂੰ ਲਖਨਊ ਤੋਂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਭ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਮੁਲਾਇਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਉਪ-ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਲਿਆਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਧੜੇ 'ਚ ਲੈ ਆਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੇਟੇ ਰਾਜਬੀਰ ਨੂੰ ਸਪਾ ਦਾ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਕਲਿਆਣ ਸਿੰਘ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਛੱਡ ਕੇ ਮੁਲਾਇਮ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਭਾਜਪਾ 'ਚ ਪਰਤ ਆਏ ਤੇ ਕੌਮੀ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾਏ ਗਏ। ਕਲਿਆਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਨੇਤਰੀ ਮਿੱਤਰ ਕੁਸਮ ਰਾਏ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਭਾ 'ਚ ਭਾਜਪਾ ਵਲੋਂ ਭਿਜਵਾਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬੇਟੇ ਨੂੰ ਟਿਕਟ ਦਿਵਾਉਣ ਦੇ ਯਤਨਾਂ 'ਚ ਰੁੱਝੇ ਹੋਏ ਸਨ।

ਕਲਿਆਣ ਸਿੰਘ-ਮੁਲਾਇਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਦੋਸਤੀ ਨਾਲ ਸਪਾ ਦੇ ਮੁਸਲਿਮ ਵੋਟ ਬੈਂਕ 'ਚ ਉਲਟ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਡਰ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਮੁਸਲਿਮ ਭਾਈਚਾਰੇ 'ਚ ਉਸ ਦਾ ਜੋ ਬੋਝਾ-ਬਹੁਤ ਆਧਾਰ ਬਚਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਕਿਤੇ ਉਸਤੋਂ ਦੂਰ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਇਸਤੋਂ ਭੈਅਭੀਤ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਬੀਤੇ ਦਿਨ ਦਾਰੁਲ ਉਲੂਮ ਦੇਵਬੰਦ ਗਏ ਤੇ ਉਲੇਮਾਵਾਂ ਦੀ ਬੈਠਕ 'ਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਲਿਆਣ ਸਿੰਘ ਸਪਾ 'ਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਵੀ ਭਾਜਪਾ ਛੱਡੀ ਹੋਵੇ ਪਰ ਉਹ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ

ਨੇਸਤੋਨਾਬੂਦ ਕਰਨ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਜਤਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਸ ਲਈ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਲੈਣਾ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਥੋਂ ਪਰਤ ਕੇ ਮੈਂ ਕਲਿਆਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੁਸਲਿਮ

ਕਲਿਆਣ ਸਿੰਘ

ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਵਾਂਗਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਬਰੀ ਢਾਂਚਾ ਡੋਗੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਫੀ ਮੰਗਣ ਲਈ ਕਹਾਂਗਾ।

ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਕਲਿਆਣ ਸਿੰਘ, ਜੋ 1992 'ਚ ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਨ, ਨੇ ਲਖਨਊ 'ਚ ਇਕ ਬਿਆਨ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਅਯੁੱਧਿਆ 'ਚ ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਡੋਗੇ ਜਾਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲੈਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ 6 ਦਸੰਬਰ 1992 ਨੂੰ ਅਯੁੱਧਿਆ 'ਚ ਹੋਈ ਘਟਨਾ ਦੀ ਨੈਤਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਮਾਫੀ ਮੰਗ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਇਸ ਦੀ ਨੈਤਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲੈਂਦਿਆਂ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਜਦਕਿ ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਲਿਆਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅਯੁੱਧਿਆ 'ਚ ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਦਾ ਡਿਗਣਾ ਭਾਰਤ 'ਚ ਇਕ ਨਵੇਂ ਯੁੱਗ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੈ। ਸੱਤਾ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ ਮੰਦਰ 'ਚੋਂ ਮੈਨੂੰ ਜੋ ਕਿਸੇ ਇਕ ਨੂੰ ਚੁਣਨਾ ਪਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਹੀ ਚੁਣਾਂਗਾ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਰਿਕਾਰਡ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਲਿਆਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ 'ਚ ਇਹ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨਗੇ ਪਰ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰ

ਸਕੇ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਡੋਗੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਫੌਰਨ ਬਾਅਦ ਭਾਜਪਾ ਦੀਆਂ ਯੂ.ਪੀ., ਰਾਜਸਥਾਨ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਇਸ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਕਲਿਆਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਖੁਦ ਅਸਤੀਫਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਕਲਿਆਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਬਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅਤੀਤ ਨਾਲ ਸਪਾ ਨੂੰ ਸੰਭਾਵੀ ਨੁਕਸਾਨ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਪਾ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਕੋਈ ਗਠਜੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਗੋਂ ਇਹ ਤਾਂ ਮਿੱਤਰਤਾ ਕਾਰਨ ਨੇਤਰਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਕੇਂਦਰ 'ਚ ਭਾਜਪਾ ਅਤੇ ਯੂ.ਪੀ. 'ਚ ਮਾਇਆਵਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਹੈ।

ਕਲਿਆਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤਾਂ ਲਈ ਹੈ ਪਰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਫੀ ਨਹੀਂ ਮੰਗੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬੇਟੇ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਲਾਭ ਲਈ ਝੁਨ ਬੋਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਜਿੱਥੇ ਕਲਿਆਣ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਪਾ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਕਿਰਕਰੀ

ਹੋਈ ਹੈ, ਉਥੇ ਹੀ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਵੀ ਸਪਾ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀ ਦੀ ਭਾਰੀ ਕੀਮਤ ਚੁਕਾਉਣੀ ਪੈ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਸਲ 'ਚ ਮੁਲਾਇਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲੋਧ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਨੂੰ ਸਪਾ ਵਲ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਲਿਆਣ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀ ਗੰਢੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖਣਾ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਕੇ ਤੀਜੇ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਖੁਦ ਸੱਤਾ 'ਚ ਆਉਣਾ ਹੈ।

ਇਹ ਗੱਲ ਬੀਤੇ ਦਿਨ ਉਦੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਗਈ, ਜਦੋਂ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤੀਜੇ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਗਠਨ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ 'ਚ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਏ.ਬੀ. ਵਰਧਨ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦਾ ਲਾਭ ਯੂ.ਪੀ. 'ਚ ਬਸਪਾ ਅਤੇ ਮਾਇਆਵਤੀ ਨੂੰ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੋ ਆਪਣੀ ਸੋਸ਼ਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਰਣਨੀਤੀ 'ਚ ਮੁਸਲਿਮ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖੀ ਬੈਠੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵੀ ਸਪਾ ਦੀ ਦੋਸਤੀ ਨੂੰ ਹੁਣ ਜੀਅ ਦਾ ਜੰਜਾਲ ਸਮਝ ਰਹੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਸਿੰਘ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ

ਕਾਰ ਚਲਾਉਣੀ
ਸਿੱਖੋ

ਹਿੰਦੀ-ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰੋ
ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ-847-791-9331

Singh Driving School

473-W, Northwest Highway, Palatine-IL-60067

ਰੇਡੀਓ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਰੌਣਕ ਮੇਲਾ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿਚ
ਇੰਟਰਨੈਟ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵੇਲੇ ਸੁਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

www.Raunakmela.com

Enjoy Live Radio Show

Every Sun: 9am-9.30am

(Central Time)

on 1590AM

or on Internet.

Since 1983

ਮੇਜ਼ਬਾਨ: ਪੰਮੀ ਗਿਲ

ਰੇਣੂਕਾ ਚੌਧਰੀ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਪੱਬ ਭਰੇ ਅੰਦੋਲਨ ਦਾ ਸੱਦਾ

—ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਨਿਊਜ਼ ਸਰਵਿਸ

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਕਰਨਾਟਕ ਦੇ ਦੂਜੇ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰ ਮੰਗਲੂਰ ਦੇ ਇਕ ਪੱਬ 'ਐਮਨੀਸ਼ੀਆ' 'ਚ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ ਸੈਨਾ ਦੇ ਵਰਕਰਾਂ ਨੇ ਅਚਾਨਕ ਧਾਵਾ ਬੋਲ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਥੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਰਹੇ ਅਤੇ ਡਾਂਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀਆਂ ਨਾਲ ਮਾਰ-ਕੁਟਾਈ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਥੋਂ ਜਾਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਘਟਨਾ 'ਤੇ ਹੰਗਾਮਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਕਰਨਾਟਕ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ ਸੈਨਾ ਦੇ 18 ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਮੁਖੀ ਪ੍ਰਮੋਦ ਮੁਤਾਲਿਕ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ।

ਮੰਗਲੂਰ 'ਪੱਬ ਕਾਂਡ' 'ਤੇ ਦੇਸ਼ ਭਰ 'ਚ ਹੋਈ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਰਨਾਟਕ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬੀ.ਐੱਸ. ਯੇਦੀਯੁਰਾਧਾ ਨੇ ਜਿਥੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵਿਰੁਧ ਸਖ਼ਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ, ਉਥੇ ਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਕਰਨਾਟਕ 'ਚ ਪੱਬ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੇ

ਅਮਰੀਕਾ ਬੰਦ ਕਰੇਗਾ ਭਾਰਤੀਆਂ ਲਈ ਰਾਹ?

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਭਾਰਤੀ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲਾਂ ਲਈ ਇਹ ਖਬਰ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਦੋ ਸੈਨੇਟਰਾਂ ਨੇ ਆਰਥਿਕ ਹੁਲਾਰਾ ਬਿਲ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਬਿਲ ਪਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਮਰੀਕੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਐਚ-1 ਵੀਜ਼ਾ ਧਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲੈਣ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲੱਗ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਸਰ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲਾਂ 'ਤੇ ਪਏਗਾ, ਜਿਹੜੇ ਐਚ-1 ਬੀ ਵੀਜ਼ਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤਹਿਤ ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬਿਲ ਨੂੰ ਆਈਓਵਾ ਦੇ ਰਿਪਬਲਿਕਨ ਸੈਨੇਟਰ ਚਕ ਗ੍ਰੋਸਲੇ ਅਤੇ ਵਰਮੋਂਟ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੇ ਸੈਨੇਟਰ ਬਰਨੀ ਸੇਂਡਰਸ ਨੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰੂਪ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਪਸਾਰ ਨੂੰ ਵਧਣ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਏਗੀ।

ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਸ਼ੋਕ ਗਹਿਲੋਤ ਨੇ ਵੀ ਕਰਨਾਟਕ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਹਾਂ 'ਚ ਹਾਂ ਮਿਲਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ “ਪੱਬ ਕਲਚਰ ਰਾਜਸਥਾਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੇ ਹਿੱਤ 'ਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰਾਜਸਥਾਨ 'ਚ ਪੱਬ ਸੱਭਿਅਤਾ ਨਹੀਂ ਚੱਲਣ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।”

ਸ਼੍ਰੀ ਗਹਿਲੋਤ ਨੇ ਇਸ ਵਿਰੁਧ ਕਦਮ ਚੁੱਕਦਿਆਂ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ ਅਤੇ ਬੰਦ ਹੋਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰਾਤ 8 ਵਜੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਦਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਦੁਕਾਨਾਂ ਰਾਤ ਨੂੰ 11

ਵਜੇ ਤੱਕ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੂਬੇ 'ਚ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀਆਂ 600 ਦੁਕਾਨਾਂ ਬੰਦ ਵੀ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਚੋਣਾਂ ਨੇੜੇ ਹਨ ਤਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਹੱਥੋਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੰਦੀਆਂ। ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ ਸੈਨਾ ਵਲੋਂ ਪੱਬ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਘਟਨਾ ਕਰਨਾਟਕ 'ਚ ਹੋਈ ਜਿਥੇ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਵਿਰੁਧ ਮੁਹਿੰਮ ਛੇੜ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਥੇ ਔਰਤਾਂ ਤੇ ਕੁੜੀਆਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਭਾਰਤ 'ਚ ਆਈ ਪੱਬ ਮਤਲਬ 'ਪਬਲਿਕ ਬਾਰ' ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਨੌਜਵਾਨ ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀਆਂ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਅਤੇ ਡਾਂਸ ਆਦਿ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ 'ਚ ਅਮੀਰ ਤੇ ਉੱਚ ਮੱਧ ਵਰਗ ਦੇ ਬੱਚੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਹੁਣੇ-ਹੁਣੇ ਇਕ ਸਵੈਮ-ਸੇਵੀ ਸੰਗਠਨ

‘ਕੈਂਪੇਨ ਅਗੇਂਸਟ ਡ੍ਰੰਕਨ ਡਰਾਈਵਿੰਗ’ (ਸੀ.ਏ.ਡੀ.ਡੀ.) ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਰਵੇਖਣ 'ਚ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ‘ਪੱਬਾਂ’ 'ਚ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀਆਂ ‘ਚੋਂ 80 ਫੀਸਦੀ 25

ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਹਨ, ਜਦਕਿ 25 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪੱਬ 'ਚ ਇਹ ਬੋਰਡ ਲੱਗਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ “25 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਲਕੋਹਲ ਸਰਵ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।” ਸਰਵੇਖਣ 'ਚ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ‘ਚੋਂ 67 ਫੀਸਦੀ 21 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਅਤੇ 33.9 ਫੀਸਦੀ 16 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ

ਉਮਰ ਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰੀ ਦੁਕਾਨਾਂ ਤੇ ‘ਪੱਬਾਂ’ ਤੋਂ ਸ਼ਰਾਬ ਖਰੀਦਣ 'ਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਹੀ ਸਥਿਤੀ ਮੰਗਲੂਰ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨਗਰਾਂ ਦੇ ‘ਪੱਬਾਂ’ ਦੀ ਵੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਮਤਲਬ ‘ਪੱਬ’ ਸੱਭਿਅਤਾ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੋਕ-ਟੋਕ ਨਹੀਂ।

ਸਵਾਲ ਇਹ ਵੀ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਚਾਹੇਗਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਕੁੜੀਆਂ ਪੱਬਾਂ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਤੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਡਾਂਸ ਕਰਨ ਤੇ ਆਧੁਨਿਕ ਫੈਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨਣ ਜੋ ਸ਼ਾਲੀਨਤਾ ਦੇ ਦਾਇਰੇ 'ਚ ਨਹੀਂ ਮੰਨੇ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਹੱਦ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਹੋ ਗਈ, ਜਦੋਂ ਕੇਂਦਰੀ ਮਹਿਲਾ ਅਤੇ ਬਾਲ ਭਲਾਈ ਮੰਤਰੀ ਰੇਣੂਕਾ ਚੌਧਰੀ ਨੇ ਬੀਤੇ ਦਿਨ ਇਹ ਸੱਦਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ “ਨੈਤਿਕ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦਾ ਇਕੋ-ਇਕ ਤਰੀਕਾ ‘ਪੱਬ ਭਰੇ’ ਅੰਦੋਲਨ ਹੀ ਹੈ। ਨੌਜਵਾਨ ਵੀ ‘ਪੱਬਾਂ’ 'ਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਆ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ।”

ਰੇਣੂਕਾ ਚੌਧਰੀ

ਮਹਾਨ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਸਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ

ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼

ਐਸ. ਅਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ

ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮ ਇਕ ਰੁਹਾਨੀ ਰੁਝੇਵਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਰੁਹਾਨੀਅਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਤਹਿਤ ਹੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਤੋਂ ਨੀਵਾਂ ਵਿਖਾਉਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ, ਕਰਮਕਾਂਡਾਂ ਵਿਚ ਫਸੇ ਤੇ ਐਸ਼-ਇਸ਼ਰਤ ਕਰ ਰਹੇ ਧਰਮ ਦੇ ਅਖੌਤੀ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ, ਜਾਤੀ ਵੰਡ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਮਨੁੱਖ ਹੱਥੋਂ ਮਾਨਵੀ ਤੇ ਇਖਲਾਕੀ ਲੁੱਟ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਉਭਾਰਿਆ ਤੇ ਮਾਨਵ-ਵਿਗਿਆਨ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਜਿਉ ਰਹੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ, ਦਬੇ-ਕੁਚਲੇ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ 'ਨੀਵਿਆਂ' ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਛਾਤੀ ਲਾਇਆ ਅਤੇ ਤੋਰੀ ਰੀਤ ਪਿਆਰਾਂ ਦੀ' ਸੋਚ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕ ਵੱਖਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਰਜਿਆ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਜਿਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਣ ਅਤੇ ਕਰਮਕਾਂਡਾਂ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਇਸੇ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਹਾਨ ਇਨਕਲਾਬੀ, ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਵਰਤਮਾਨ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਤ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਸੱਚ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ 'ਚੋਂ ਜਾਤੀ ਪ੍ਰਥਾ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਘਟ ਜ਼ਰੂਰ ਗਈ ਹੈ। ਯੂ.ਪੀ., ਬਿਹਾਰ, ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਕਰਨਾਟਕ ਤੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਗਰੀਬ ਆਦੀ-ਵਾਸੀ ਲੋਕ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਜਾਤੀ ਵੰਡ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਨ ਤੇ ਅਖੌਤੀ ਉਚੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਦੇ ਫੁਰਮਾਨ ਤੇ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਇਹ ਤਬਕਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਹਿਮੇ-ਕਰਮ 'ਤੇ ਜੀਵਨ ਬਸਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਰੀਬ ਬਸਤੀਆਂ, ਝੁੱਗੀਆਂ-ਝੱਪੜੀਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਤਾਂ ਕੀ ਗਿਆਨ ਦੀ ਇਕ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਗਈ। ਇਥੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਹਾਲੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਕਿ ਸਕੂਲ ਜਾਣ ਲਈ ਬਸਤਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਹਾਲੇ ਉਸ ਸੂਰਜ ਦੀ ਟਿੱਕੀ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹੀ, ਜੋ ਇਹ ਚਾਨਣ ਵੰਡੇ ਕਿ 'ਉੱਚੀ ਕੁਲ ਕੇ ਕਾਰਣੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕੋਇ ਨਾ ਹੋਇ' ਜਾਂ 'ਰਵਿਦਾਸ ਜਨਮ ਕੇ ਕਾਰਣੇ ਹੋਤ ਨਾ ਕੋਉ ਨੀਚ'।

ਜਿਹੜੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਖਾਈਆਂ ਹਨ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਪਿਛੇ ਛੁਪੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਪੱਖ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਘੋਖਦੇ ਜਾਂ ਵਿਚਾਰਦੇ। ਚਹੁੱਥੇ ਜੱਗ ਦੇ ਜੰਜੂ ਕੱਢ ਦਿਖਾਉਣੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਤਨ ਦੀ ਮੈਲ ਨਹੀਂ ਮਨ ਦੀ ਮੈਲ ਉਤਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜੇ ਅੰਦਰ ਕਾਲਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗੰਗਾ ਗਿਆਂ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਮੁੱਕ ਸਕਦੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪੱਥਰੀ ਤਰਾਉਣਾ, ਪੰਡਿਤਾਂ ਦੇ ਰੂਂ ਦੇ ਗੋਤੇ ਡੋਬਣਾ, ਅਸਲ ਵਿਚ ਪਾਪ ਤੇ ਪੁੰਨ ਵਿਚਲਾ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਮੀਰਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰ ਪਿਲਾਉਣਾ, ਸੱਪ ਲੜਾਉਣਾ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਹਨ। ਗੰਗਾ ਮਾਈ ਨੂੰ ਦਮਤੀ ਭੇਟ ਕਰਨਾ, ਸੋਨੇ ਦਾ ਕੰਗਣ ਦੇਣਾ ਤੇ ਫਿਰ ਇਸ ਦਾ ਚੋਰੀ ਹੋਣਾ, ਹਾਮੀ ਭਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵੰਡੇ ਪਹਿਰਾਵਿਆਂ ਤੇ ਉਚੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਦਾ ਬੇਇਮਾਨ, ਨੱਗ-ਫਰੋਬੀ ਹੋਣਾ ਹੈ ਜੋ ਮਨ ਸਾਫ਼ ਹੈ ਤਾਂ ਗੰਗਾ ਪਥਰੀ ਹੇਠ ਵੀ ਵਗ

ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮਾਨਵੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਵੰਡੇ ਲੋਕ ਹੁਣ ਵੀ ਘਾਣ ਕਰਨੇ ਕਦੇ ਹਟੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਵੀ ਗਰੀਬ ਦੇ ਗਲੇ 'ਚ ਹਾਉਕਿਆਂ ਤੇ ਉਦਾਸੀਆਂ ਦੇ ਸਾਹ ਹਨ ਤੇ ਜੋਰਾਵਰ ਦਾ ਸੱਤੀ-ਵੀਹੀਂ ਸੌ ਹਾਲੇ ਵੀ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੰਨ ਇਹ ਵੀ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੌਮਾਂ ਦੀ ਖਾਤਰ ਡਾਕਟਰ ਅੰਬੇਦਕਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਨਕਲਾਬ ਦਾ ਨਗਾਰਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵਜਾਇਆ ਸੀ, ਉਹਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਤਾਂ ਕੰਨਾਂ ਤੀਕਰ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ ਪਰ ਹਾਲੇ ਵੀ ਕਾਣੀ ਵੰਡ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖ ਮੁਕਤ ਕਦੇ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜੁੱਤੀਆਂ ਗੰਢਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਦਰਸਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਮਨੁੱਖ

ਜਨਮ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਮਾਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਹੱਕ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਗਰੀਬ ਦਾ ਲਹੂ ਚੂਸ ਕੇ ਚਿੱਟੇ ਬਾਣੇ 'ਚ ਰਹਿ ਕੇ ਕੋਈ ਉਚਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਾਤੀ ਪ੍ਰਚੰਡ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਦਾ ਹੱਕਾ ਦੇ ਕੇ ਅਖੌਤੀ ਉਚ ਜਾਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਫਿਟਕਾਰ ਪਾਈ ਸੀ ਮੰਦਿਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ, ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਸਦੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਵੰਡ ਕੰਮ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਮਨੁੱਖਤਾ ਸੋਚ ਨੇ ਹਾਕਮੀ ਤੇ ਹਕੂਮਤੀ ਨਸ਼ੇ ਤਹਿਤ ਇਸ ਦੇ ਉਹ ਅਰਥ ਕੱਢੇ ਕਿ ਇਨਸਾਨ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਤੋਂ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਤੇ ਜਿਉਂਦੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਾਨਵੀ ਹੱਕਾਂ 'ਤੇ ਡਾਕਾ ਮਾਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਜਾਗਣ ਦੀ ਸੋਚ, ਇਨਕਲਾਬ 'ਚ ਮਨੁੱਖੀ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਹਲਾਇਆ ਜਦੋਂ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖੁਹਾਂ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਭਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਵਰਜਿਤ ਸਨ, ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਕਾ ਢਾਲ ਕੇ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਪਰਾਂ ਰੱਖਣ ਦੇ ਹੀਲੇ-ਹਰਬੇ ਸਨ, ਚੰਗੇ

ਪਹਿਰਾਵੇ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਸੀ, ਨੀਚ ਕੰਮ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਜਬਰ ਜੋਰ ਸੀ, ਤੇ ਆਦਮੀ ਹੀ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਖਾਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ, ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਪਸ਼ੂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਤਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੱਬੀਆਂ ਕੁਚਲੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਸੁਣਨ ਲਈ ਜਿਵੇਂ ਦੁਆਪਰ ਵਿਚ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ ਕੰਸ ਨੂੰ ਕੋਸੇਂ ਫੜਿਆ ਇਵੇਂ ਚਮੜੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਕ ਸਾਧਾਰਣ ਕਿਰਤੀ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਜਨਮ ਲੈ ਕੇ ਮਜ਼੍ਹਬਾਂ ਦੇ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬੋਦੀ ਤੋਂ ਫੜ ਕੇ ਖਿੱਚ ਲਿਆ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਸੰਮਤ ਬਾਰੇ ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਵਾਂ ਹਨ। ਪ੍ਰੋ. ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਵਰਮਾ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਰਾਮਾਨੰਦ ਦੇ ਚੇਲੇ ਤੇ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਾਲ ਸੰਮਤ 1445 ਤੋਂ 1575 ਦਰਮਿਆਨ ਹੈ। ਬਰਕਤ ਸਿੰਘ ਅਨੰਦ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਕਾਲ 1471 ਹੈ। 'ਮੇਰੀ ਜਾਤ ਕੁਟ ਬਾਂਜਲਾ ਦੇਰ ਢਵੰਤਾ, ਨਿਤਹਿ ਬਨਾਰਸੀ ਆਸ ਪਾਸ' ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਬਨਾਰਸ ਹੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਮਰੇ ਪਸ਼ੂ ਢੋਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਉਚਾਰੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਬੀਰ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:

ਐਸੀ ਲਾਜ ਤੁਝ ਬਿਨ ਕਓਨ ਕਰੇ'

ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਸ ਗੁਣੀਆਂ ਮੇਰਾ

ਮਾਥੇ ਛਤਰ ਧਰੇ॥ ਰਹਾਉ॥

ਜਾਕੀ ਜੋਤ ਜਗਤ ਕੋ ਲਾਗੈ ਤਾਂ ਪਰ ਤੂੰ ਹੀ ਢਰੇ॥

ਨੀਚਹੁ ਉਚ ਕਰੇ ਮੇਰਾ ਗੋਬਿੰਦ ਕਾਹੂ ਤੇ ਨਾ ਡਰੇ॥

ਨਾਮ ਦੇਵ, ਕਬੀਰ ਤਿਲੋਚਨ ਸਥਨਾ ਸੈਮ ਤਰੇ॥

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਸੰਤਹੁ

ਹਰਿ ਜਿਉ ਤੇ ਸਭੈ ਧਰੇ॥

ਇਕ ਹੋਰ ਮਤ ਇਸ ਸੋਚ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਸਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ 1456 ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਬਨਾਰਸ 'ਚ ਹੀ ਪਿਤਾ ਸੰਤੋਖ ਦਾਸ ਤੇ ਮਾਤਾ ਕਲਸਾਂ ਦੇਵੀ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਹੋਇਆ।

ਮੇਰੀ ਜਾਤ ਕਮੀਨੀ ਪਾਤ ਕਮੀਨੀ ਹੋਛਾ ਜਨਮ ਹਮਾਰਾ।

ਮਜਾ ਰਾਮ ਕੇ ਸੇਵ ਨਾ ਕੀਨੀ ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਚਮਾਰਾ।

ਜਿਸ ਕੌਮ ਵਿਚ ਆਪ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ ਉਸ ਨੂੰ ਸੂਦਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਲੋਕ ਪਿੰਡੋਂ ਜਾਂ ਸ਼ਹਿਰੋਂ ਬਾਹਰ ਨੀਵੀਆਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਜਨਤਾ ਸਾਮੰਤ ਸ਼ਾਹੀ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਚੱਕੀ ਦੇ ਦੋ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਹੇਠ ਪਿਸ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹਕੂਮਤ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜਾਤੀ ਵੰਡ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਜਨਮ ਤੋਂ ਨੀਵਾਂ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਮਨੋਤਾਂ। ਅਜਿਹੇ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜਨਮ ਨਾਲੋਂ ਕਰਮ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ:

ਰਵਿਦਾਸ ਜਨਮ ਕੇ ਕਾਰਣੇ

ਹੋਤ ਨਾ ਕੋਇ ਨੀਚ।

ਨਾ ਕੇ ਨੀਚ ਕਰ ਡਾਰ ਹੈ

ਓਛੇ ਕਰਨ ਕੇ ਕੀਚ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੁਆਰਥੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਖਿਆਲਾਂ ਵਿਚ ਗ਼ੁਸ਼ੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣਸ਼ਾਹੀ ਨੂੰ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ:

ਮਾਣਕ ਦਾ ਪਾਰਖੂ-ਨਵਾਬ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ

-ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਡੀ

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਦੁਆਬਾ ਜਲੰਧਰ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ। ਨਵਾਬ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਏਥੋਂ ਦਾ ਹਾਕਮ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਜੀਜਾ ਜੈ ਰਾਮ ਇਸਦਾ ਆਮਲ (ਅਫਸਰ ਮਾਲ) ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਬੀਬੀ ਨਾਨਕੀ ਦੇ ਜੈ ਰਾਮ ਨਾਲ ਵਿਸਾਖ 1542 ਬਿ. ਨੂੰ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਪੁੱਜੇ। ਨਵਾਬ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਜੈ ਰਾਮ ਦਾ ਬਹੁਤ ਆਦਰ ਕਰਦਾ ਸੀ।

ਜੈ ਰਾਮ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਨਵਾਬ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਦਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਮੋਦੀ ਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਬਾਹਰੋਂ ਆਈਆਂ ਜਿਨਸਾਂ 'ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਚੀਜ਼-ਵਸਤੂ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਨਵਾਬ ਨੇ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਵੀ ਦਿੱਤੇ।

ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਸੀਤਲ ਅਨੁਸਾਰ, “ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਨਾਲ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਰਾਸ਼ਨ ਤੇ ਮੁਨਾਫੇ ਵਿਚੋਂ ਹਿੱਸਾ (ਤੇ ਜਿਨਸ ਦੀ ਤੁਲਾਈ ਵਜੋਂ ਆੜੂਤ, ਮਣ ਪਿੰਡੇ ਇਕ ਪਾ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਇਕ ਸੇਰ ਤੱਕ) ਮਿਲਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਉਸਦੀ ਹੱਕ ਦੀ ਕਮਾਈ ਸੀ। ਬਹੁਤੇ ਮੋਦੀ ਜਿਨਸ ਲੈਣ ਵੇਲੇ ਵਧ ਅਤੇ ਦੇਣ ਵੇਲੇ ਘੱਟ ਤੋਲ ਕੇ ਬਹੁਤ ਕਮਾ ਲੈਂਦੇ ਸਨ।” ਗੁਰੂ ਜੀ ਪੂਰਾ ਤੋਲ, ਮਿੱਠਾ ਬੋਲ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਸਨ।

ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਵਿਚ ਜਿਨਸਾਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਸਭ ਖੁਸ਼ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਜੋ ਤਨਖਾਹ ਜਾਂ ਰਾਸ਼ਨ ਵਜੋਂ ਮਿਲਦਾ ਉਸ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਤੇ ਗਰੀਬਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਈਰਖਾਲੂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਨਵਾਬ ਕੋਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਨਾਨਕ ਨੇ ਸਾਰਾ ਮੋਦੀਖਾਨਾ ਲੁਟਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਨਵਾਬ ਨੇ ਲੇਖਾ ਕਰਵਾਇਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਰਕਮ ਸਰਕਾਰ ਵਲ ਵਧੀ। ਨਵਾਬ ਨੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਤਾਰਾਂ ਸੌ ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ।

ਜਦੋਂ ਤਨਖਾਹ ਮਿਲਣ ਲੱਗ ਪਈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੀਬੀ ਨਾਨਕੀ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਜੈ ਰਾਮ ਨੇ ਰਸੋਈਆ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਮਰਦਾਨਾ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਆ ਗਿਆ। ਚੰਗੀ ਨੌਕਰੀ

ਦੇਖ ਕੇ ਬਟਾਲੇ ਦੇ ਚੋਣੇ ਖੱਤਰੀ ਮੂਲ ਚੰਦ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁੱਤਰੀ ਸੁਲੱਖਣੀ ਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਈਰਖਾਲੂ ਵਾਰ ਵਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਨਵਾਬ ਕੋਲ ਮੋਦੀਖਾਨਾ ਲੁਟਾ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਹਿਸਾਬ ਕਰਨ 'ਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਰਕਾਰ ਵਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਵਾਧਾ ਨਿਕਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੀ ਤਨਖਾਹ, ਰਾਸ਼ਨ ਤੇ ਆੜੂਤ ਆਦਿ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੀ ਗਰੀਬਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਦੇ ਸਨ ਤੇ ਹਿਸਾਬ ਪੂਰਾ ਰੱਖਦੇ ਸਨ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਬਾਬਾ ਸਿਰੀ ਚੰਦ ਤੇ ਲੱਖਮੀ ਦਾਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਪੈਦਾ ਹੋਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਏਥੇ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਰਹੇ। ਉਹ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਬਹੁਤ ਸਾਝਰੇ ਹੀ ਵੇਈਂ ਨਦੀ ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਇਕਾਂਤ ਵਿਚ ਬੈਠਕੇ ਸਮਾਧੀ ਲਾ ਕੇ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਇਕ ਦਿਨ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਗਏ ਘਰ ਮੁੜ ਕੇ ਨਾ ਆਏ। ਕਾਫੀ ਉਡੀਕਣ ਪਿੱਛੋਂ ਸੇਵਾਦਾਰ ਘਾਟ ਤੇ ਗਿਆ। ਦੇਖਿਆ ਬਸਤਰ ਪਏ ਸਨ ਪਰ ਆਪ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਦੀ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਗਏ ਹਨ। ਟੋਬਿਆਂ ਨੇ ਨਦੀ ਗਾਹ ਮਾਰੀ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਦੇਹ ਕਿਤੇ ਨਾ ਮਿਲੀ। ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੇ ਨਵਾਬ ਕੋਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਨਾਨਕ ਘਾਟਾ ਪੈਣ ਕਰਕੇ ਨਦੀ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਕੇ ਮਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਵਾਬ ਨੇ ਜੈ ਰਾਮ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕਰਵਾਇਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਰਕਾਰ ਵਲ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵਧ ਵਾਧਾ ਨਿਕਲਿਆ। ਜੈ ਰਾਮ ਦੀ ਇਹ ਚਿੰਤਾ ਤਾਂ ਮੁੱਕ ਗਈ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਗਮ ਉਸਨੂੰ ਸਤਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਘਾਟ 'ਤੇ ਦੇਖੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਲ ਵਿਚ ਫਕੀਰਾਂ ਵਾਲੀ ਫਕਨੀ ਸੀ। ਉਹ ਨੇੜੇ ਦੇ ਮਸਾਣਾ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਮਨਸੁਖ, ਭਗੀਰਥ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਭਗੀਰਥ ਮਲਸੀਆਂ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਰੰਗ ਢੰਗ ਦੇਖ ਕੇ ਵਿਦਵਾਨ ਪੰਡਤ ਤੇ ਮੌਲਵੀ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਹਰ ਕੋਈ ਆਪਣੇ

ਮੱਤ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰੇਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਧਰਮ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਦਸਦਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ “ਨਾ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ, ਨਾ ਮੁਸਲਮਾਨ।”

ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਧਰਮਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਨਿਰਾਦਰ ਸਮਝਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਵਾਬ ਕੋਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ। ਨਵਾਬ ਨੇ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਗਏ। ਲੋਕ ਤਮਾਸ਼ਾ ਦੇਖਣ ਆ ਗਏ। ਨਵਾਬ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਨਾਨਕ, ਤੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਂ, ਨਾ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ, ਨਾ ਮੁਸਲਮਾਨ। ਲੋਕ ਇਸ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।”

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੂਰਨ ਵਿਸਵਾਸ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, “ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ! ਜੇ ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਓਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਨਾ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਮੁਸਲਮਾਨ। ਸਭ ਖੁਦਾ ਦੇ ਬੰਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਰੂਪ ਤੇ ਭਾਈ ਭਾਈ। “ਦੇਹ ਹੀ ਹਿੰਦੂ ਹੈ ਤੇ ਦੇਹ ਹੀ ਮੁਸਲਮਾਨ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਤੋਂ ਨਿਆਰਾ ਹਾਂ।” ਮੈਂ ਤਾਂ ਖੁਦਾ ਦਾ ਬੰਦਾ ਹਾਂ।”

ਇੱਕ ਤਅੱਸਬੀ ਮੌਲਵੀ ਨੇ ਗੋਦ ਗੁੰਦਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, “ਹੇ ਨਾਨਕ, ਆਪ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਰਾਬਰ ਹਨ ਤੇ ਆਪ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ‘ਵਾਹਿਦ-ਹੁ-ਲਾਸ਼ਰੀਕ’ ਮੰਨਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਖੁਦਾ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿਚ ਆਪ ਨੂੰ ਕੀ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ?”

“ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਨਮਾਜ਼ ਇਕ ਖੁਦਾ ਦੀ ਹੈ ਤਾਂ।”

“ਆਓ ਫਿਰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਨਮਾਜ਼ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੋ।”

ਮੌਲਵੀ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਨਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ।

ਨਵਾਬ ਤੇ ਮੌਲਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਸੀਤ ਵਿਚ ਲੈ ਗਏ। ਨਮਾਜ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ। ਮੌਲਵੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੋਕ ਤੇ ਨਵਾਬ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਦੇ ਰਹੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਡੋਲ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹੇ। ਨਮਾਜ਼ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਨਵਾਬ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, “ਹੇ ਨਾਨਕ! ਤੁਸੀਂ ਵਾਅਦਾ ਕਰਨ ਦੇ

ਰਵਿਦਾਸ ਏਕ ਹੀ ਬੂੰਦ ਸੇ

ਸਤ ਹੀ ਭਯੋ ਵਿਥਾਰ।

ਮੂਰਖ ਹੈ ਜੋ ਕਰਤ ਹੈ

ਬਰਨ-ਅਬਰਨ ਵਿਚਾਰ।

ਇਕ ਵਾਰ ਕੁਝ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪਣੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਚੰਗਾ ਮੰਦਿਰ ਬਣਾਓ, ਜੋ ਮਾਇਆ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਭੰਡਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਘੱਟ ਵਰਤੋਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੋਚ ਵੇਖੋ:

ਉਚੇ ਮੰਦਿਰ ਸਾਲ ਰਸੋਈ

ਏਕ ਘੜੀ ਫੁਨਿ ਰਹਨੁ ਨਾ ਹੋਈ॥

ਇਹ ਤਨੁ ਐਸਾ ਜੈਸਾ ਘਾਸ ਕੀ ਟਾਟੀ

ਜਲ ਗਇਓ ਘਾਸਿ ਰਲ ਗਇਓ ਮਾਟੀ॥ ਰਹਾਉ॥

ਭਾਵ ਕਿ ਉਚੇ ਸੋਹਣੇ ਤੇ ਰਸੋਈਖਾਨੇ ਵਿਚ ਅੰਤਲੇ ਵੇਲੇ ਇਕ ਘੜੀ ਵੀ ਰਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਇਹ ਪੰਜ ਭੂਤਕ ਸਰੀਰ ਮੌਤ ਰੂਪੀ ਅੱਗ ਦੇ ਅੱਗੇ ਸੁੱਕੇ ਘਾਹ ਦੀ ਪੰਡ ਵਾਂਗ ਸੜ ਕੇ ਸੁਆਹ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵੇਲੇ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ, ਆਰਥਿਕ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਵਾਚ ਕੇ ਐਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਲੋਂ ਲਿਤਾੜੀਆਂ ਨੀਵੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਆਪ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਰਾਹੀਂ ਨਿਰਸੁਆਰਥ ਸੱਚੇ ਸੁੱਚੇ ਰਾਜ ਦੀ ਸੋਚ ਦਿੱਤੀ:

ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਕੇ ਨਾਓ

ਦੂਖ ਅੰਦਰੋ ਨਹੀ ਤਿਹਿ ਚਾਓ

ਨਾ ਤਸਵੀਸ ਖਿਰਾਜਨਾ ਪਾਲ

ਖਓਫ ਨਾ ਖੜਾ ਨਾ ਤਰਸ ਜਵਾਲ।

ਭਾਵ ਜਿਸ ਰਾਜ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਬੇਘੋਰ, ਨਿਰਭੈ, ਨਾਬਰਾਬਰੀ ਤੇ ਚਿੰਤਾ ਮੁਕਤ ਜੀਵਨ ਜਿਉ ਸਕੇ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪ ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਲੋੜਾਂ ਕੁੱਲੀ, ਗੁੱਲੀ ਤੇ ਜੁੱਲੀ ਦਾ ਫਿਕਰ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਦੇ ਚਾਲੀ ਸ਼ਬਦ, ਦੋ ਸਲੋਕ ਤੇ ਇਕ ਆਰਤੀ ਅੰਕਿਤ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦੇ ਭੇਦ ਭਾਵ ਨੂੰ ਮਿਟਾ ਕੇ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣ ਲਈ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚੰਡ ਕਰਕੇ ਧਰਮ ਦੇ ਅਖੌਤੀ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਡੂੰਘੀ ਚੋਟ ਵੀ ਮਾਰੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ:

ਐਸਾ ਚਾਹੁੰ ਰਾਜ ਮੈਂ

ਜਹਾਂ ਮਿਲੇ ਸਭਨ ਕੋ ਅੰਨ।

ਛੋਟ ਵਡੇ ਸਭ ਸਮ ਵਸੇ

ਰਵਿਦਾਸ ਰਹੇ ਪ੍ਰਸੰਨ।

ਅਖੀਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣਾ ਮੰਤਵ ਪੂਰਾ ਕਰਕੇ ਦੇ ਘੰਟੇ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ 28 ਮਾਘ ਸੂਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਸੰਮਤ 1575 ਬਿਕਰਮੀ ਮੁਤਾਬਕ 1518 ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਪੰਜ ਭੂਤਕ ਸਰੀਰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਆਤਮਾ ਪਾਰ-ਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਜਿਸ ਕੌਮ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੀਤਾ, ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹੋ ਸੱਚੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਜਾਗਰੂਕ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਉਹ ਫੁੱਟ ਬੇਇਤਫਾਕੀ, ਲਾਲਚ, ਅਹੁਦੇਦਾਰੀ ਤਿਆਗ ਕੇ ਪਿਛੇ ਰਹਿ ਗਿਆਂ ਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜਨ ਤੇ ਕੌਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਤੇ ਮਾਨਵਤਾ ਤੇ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕੇ।

ਬਾਵਜੂਦ ਨਮਾਜ਼ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੀ?”

“ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਖੁਦਾ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਸੀ। ਸੱਚ ਕਹਿਨਾ, ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਖੁਦਾ ਵਿਚ ਹੀ ਲੀਨ ਰਿਹਾ, ਜਾਂ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਭਟਕਦਾ ਰਿਹਾ?”

ਨਵਾਬ ਝੂਠ ਨਾ ਬੋਲ ਸਕਿਆ, “ਸੱਚ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਵਲੀ ਨਾਨਕ, ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਖੁਦਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੁੜ ਸਕਿਆ। ਮੈਂ ਕੰਧਾਰ ਵਿਚ ਘੋੜੇ ਖਰੀਦਣ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।”

ਮੌਲਵੀ ਨੇ ਰਤਾ ਤਮਕ ਕੇ ਕਿਹਾ, “ਤਾਂ ਆਪ ਮੇਰੇ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗ ਕੇ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹ ਲੈਂਦੇ।”

“ਮੌਲਵੀ ਜੀ! ਧਾਰਮਕ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਝੂਠ ਸੋਝਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਤੁਹਾਡਾ ਚਿਹਰਾ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਦਿਲ ਖੁਦਾ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ।” ਮੌਲਵੀ ਦਾ ਅੰਦਰ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਕੰਬ ਗਿਆ।

“ਮੌਲਵੀ ਜੀ! ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਕਾਮਲ ਵਲੀ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਝੂਠ ਨਾ ਕਹਿਣਾ।” ਨਵਾਬ ਨੇ ਸੱਚ ਕਹਿਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ।

ਮੌਲਵੀ ਨੇ ਸਿਰ ਝੁਕਾ ਕੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ, “ਨਾਨਕ ਜੀ ਸੱਚ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੇਰਾ ਮਨ ਘਰ ਵਿਚ ਨਵ ਜਨਮੀ ਵਫੋਰੀ ਵਲ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਿਤੇ ਉਹ ਟੋਏ ਵਿਚ ਨਾ ਡਿੱਗ ਪਵੇ। ਖੁਦਾ ਵਿਚ ਦਿਲ ਲਾਉਣਾ ਔਖਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਨਮਾਜ਼ ਜ਼ਰੂਰ ਪੜ੍ਹਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।”

“ਮੌਲਵੀ ਜੀ। ਸੱਚੇ ਖੁਦਾ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਤਾਂ ਅਮਲ ਦੁਆਰਾ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।”

ਨਵਾਬ ਦੌਲਤ ਖਾਂ, ਮੌਲਵੀ ਤੇ ਹੋਰ ਨੇਕ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਸਿਰ ਝੁਕਾ ਕੇ ਕਿਹਾ, “ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਬੰਦਾ ਹੈ।”

ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਨੇ ਮਨ ਨੂੰ ਟਿਕਾਉਣ ਦੀ ਵਿਧੀ ਪੁੱਛੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ, “ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਤੇਰਾ ਧਿਆਨ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇ। ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰ।”

ਕੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਸਹੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਨਾਇਕਾਂ ਦੀ?

—ਪ੍ਰੋ. ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰੋਮਾਣਾ

ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਨਾਮਾਂ, ਸਨਮਾਨਾਂ ਜਾਂ ਤਮਗਿਆਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਥਮ ਅੱਜ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖੀ ਇਤਿਹਾਸ ਜਿੰਨੀ ਹੀ ਪੁਰਾਣੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਮਾਜ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮੂਹਾਂ ਜਾਂ ਕਬੀਲਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਸਮੂਹਾਂ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਹਾਦਰਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰਿਆ ਅਤੇ ਵਡਿਆਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜਿਹੜੇ ਕਬੀਲੇ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਅਤੇ ਰਾਖੀ ਲਈ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਨਿਡਰਤਾ ਦਾ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਇਨਾਮ ਸਨਮਾਨ ਇਕ ਸਮਾਜੀ ਸਾਬਾਸ ਤੋਂ ਵਧ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਹੁੰਦੇ ਹੋਣ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਮਹੱਤਵ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਹਾਦਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਹੌਂਸਲਾ ਅਫਜ਼ਾਈ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਦੂਜਾ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਬੀਲੇ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਮਿਲਦੀ ਸੀ। ਜਦ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਅਤੇ ਰੱਖਿਆ ਦਾ ਫਿਕਰ ਘਟਿਆ ਤਾਂ ਖੋਡ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਸਿਰਫ ਇਕ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਹੋਈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਜੇਤੂਆਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜੀ ਸਾਬਾਸ ਅਤੇ ਸਨਮਾਨ ਤੋਂ ਵਧ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ। “ਇਨਾਮ ਦੀ ਤਾਂ ਰੋਤ ਦੀ ਮੁੱਠੀ ਹੀ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ”, ਵਾਲੀ ਕਹਾਵਤ ਸ਼ਾਇਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ 'ਚ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਹੋਵੇ। ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਜ ਵਾਲੀ ਓਲੰਪਿਕ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸਮਿਆਂ 'ਚ ਜੇਤੂਆਂ ਨੂੰ ਸੋਨੇ, ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਤਮਗਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਓਲੰਪਿਕ ਬਿਰਖ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦਾ ਤਾਜ ਹੀ ਪਹਿਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੇਲਿਆਂ 'ਚ ਇਨਾਮ, ਸਨਮਾਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਿਰੋਲ ਯੋਗਤਾ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਪਰਖ ਪੂਰੀ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਸੀ।

ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਆਉਂਦੀ ਗਈ, ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਇਨਾਮਾਂ ਅਤੇ ਸਨਮਾਨਾਂ ਦਾ ਘੇਰਾ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵ ਵੱਡਾ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ। ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕੌਮੀ ਅਤੇ ਖੇਤਰੀ ਇਨਾਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ ਦੇ ਵੱਡੇ ਅਤੇ ਵੱਕਾਰੀ ਇਨਾਮ ਅਤੇ ਤਮਗੇ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਮਾਣ ਸਨਮਾਨ ਦੀ ਸਾਰਥਿਕਤਾ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਸਨਮਾਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੰਸਥਾ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ, ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਜ ਦੇ

ਵੱਡੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਜਿਵੇਂ ਨੋਬਲ ਪਰਾਈਜ਼, ਆਸਕਰ, ਓਲੰਪਿਕ, ਗੋਲਡਨ ਗਲੋਬ ਜਾਂ ਬੁਕਰਜ਼ ਪਰਾਈਜ਼ ਆਦਿ ਸੋ-ਫੀਸਦੀ ਮੈਰਿਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਕੌਮੀ ਇਨਾਮਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇੰਨਾ 'ਚ ਓਨੀ ਕੁ ਹੀ ਮੈਰਿਟ ਜਾਂ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿੰਨੀ ਕੁ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ, ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਇਮਾਨਦਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾਂ ਫਰਾਂਸ ਵਰਗੇ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਪੁਰਸਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ਉਪਾਧੀਆਂ ਦਾ ਲੈਣ ਦੇਣ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਭਾਰਤ, ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼, ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਜਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਰਗੇ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਉਥੋਂ ਦੇ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਸ਼ਾਸਨ ਵਾਂਗ ਇਨਾਮਾਂ ਸਨਮਾਨਾਂ ਦੇ ਲੈਣ ਦੇਣ 'ਚ ਵੀ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਅਤੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਦੀ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘਾਟ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਇਕੱਲੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਉਪਰੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੇਠਾਂ ਤੱਕ ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਹੱਕੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਨਾਮ ਸਨਮਾਨ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਪਹੁੰਚ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਚਾਪਲੂਸ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਿਵਾਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨਾਂ ਦੇ ਲੈਣ ਦੇਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ 'ਚ ਇਹ ਰੁਝਾਨ ਆਮ ਹੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਨਿਰੋਲ ਖੇਡਾਂ ਅਤੇ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਤਮਗਿਆਂ ਨੂੰ ਜੇ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਕੇ ਵੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਪਦਮਸ਼੍ਰੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਭਾਰਤ ਰਤਨ ਤੱਕ ਅਜਿਹੇ ਪੁਰਸਕਾਰ ਹਨ, ਜੋ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਹਰ ਸਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਖੇਤਰ 'ਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਾਂ ਨੂੰ ਚਾਰ ਚੰਨ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੁਹਿਰਦ ਅਤੇ ਲੋਕ ਪੱਖੀ ਲੇਖਕਾਂ ਤੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਜਨਰਲ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ਸਨਮਾਨਾਂ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਪੁਰਸਕਾਰ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਘੱਟ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਵਧ ਵਿਉਂਤ ਕੇ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਅਰੁੰਧਤੀ ਰਾਏ ਜ਼ਰੂਰ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਐਸਵਰਿਆ ਰਾਏ ਅਤੇ ਅਕਸ਼ੋ ਖੰਨਾ ਦੀ ਥਾਂ ਸੁਸ਼ੀਲ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਵਜਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਪਦਮਸ਼੍ਰੀ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਆ

ਜਾਣਾ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਓਲੰਪਿਕ 'ਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਰਿਕਾਰਡ 'ਚ ਵੱਡਾ ਮਾਅਰਕਾ ਮਾਰਿਆ ਹੈ।

2002 'ਚ ਮਸ਼ਹੂਰ ਡਾਂਸਰ ਸਿਤਾਰਾ ਦੇਵੀ ਨੇ ਪਦਮ ਵਿਭੂਸ਼ਣ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਸ ਲਈ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਜੂਨੀਅਰ ਅਤੇ ਸਫਾਰਸ਼ੀ ਡਾਂਸਰਾਂ ਨੂੰ ਪਦਮ ਵਿਭੂਸ਼ਣ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਤ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਮਾਸਟਰ ਉਸਤਾਦ ਵਲਾਇਤ ਖਾਨ ਨੇ 1964 'ਚ ਪਦਮਸ਼੍ਰੀ, 1968 'ਚ ਪਦਮ ਵਿਭੂਸ਼ਣ ਅਤੇ 2000 'ਚ ਪਦਮ ਵਿਭੂਸ਼ਣ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਮਿਆਰਾਂ ਤੋਂ ਅਨਜਾਣ ਅਤੇ ਪੱਖਪਾਤੀ ਹਨ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਦਾ ਭਾਰਤ ਰਤਨ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੋਣਾ ਸੀ।

ਕਈ ਵਾਰ ਵੱਡੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਗੈਰ ਸਰਕਾਰੀ ਅਦਾਰੇ ਇਨਾਮ ਅਨੁੱਧੀਆਂ ਸ਼ੀਰਨੀਆਂ ਵਾਂਗ ਵੀ ਵੰਡਦੇ ਦੇਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਕ ਵਾਰ ਭਾਰਤ ਰਤਨ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਲਈ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ ਅਬੁਲ ਕਲਾਮ ਆਜ਼ਾਦ ਨੂੰ ਚੁਣ ਲਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਇਹ ਇਨਾਮ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਚੋਣਕਾਰ ਹੀ ਤਮਗੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜੇਬਾਂ 'ਚ ਪਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ ਤਾਂ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਕੰਮ 'ਚ ਮੈਰਿਟ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਅਨੈਤਿਕਤਾ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਭਾਵੇਂ ਮਰਨ ਉਪਰੰਤ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਪੁਰਸਕਾਰ ਦੁਬਾਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਤੇ ਗੱਡੀ ਉਸੇ ਲਾਈਨ 'ਤੇ ਚਲਦੀ ਰਹੀ। ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਦੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇਨਾਮਾਂ 'ਚ ਵੀ ਇਹ ਹੀ ਚੱਲਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਥੇ ਅਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਵਰਗੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸਥਾਪਤ ਪੰਜਾਬੀ ਸਹਿਤਕਾਰਾਂ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਸੀ।

ਇਸ ਦੀ ਤਾਜ਼ਾ ਉਦਾਹਰਣ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਪੁਰਸਕਾਰਾਂ ਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਚੋਣਕਾਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਅੱਠ ਜਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਚੁਣ ਲਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੁਹਿਰਦ ਨਾਵਲਿਸਟ ਕਹੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਦਲੀਪ ਕੌਰ ਟਿਵਾਣਾ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋਸਣ ਵਾਲਾ ਨਾਵਲਿਸਟ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ

ਕੰਵਲ ਵੀ। ਅਗਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਨੇ ਇੰਨਾ ਮੀਆਂ ਮਿੱਠੂਆਂ ਖਿਲਾਫ ਪੰਜਾਬ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ 'ਚ ਜਨਤਕ ਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੈਂਸਲ ਕਰਕੇ ਇਨਾਮ ਵਾਪਸ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਪੁਰਸਕਾਰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਇਕ ਇਹ ਵੀ ਵੰਨਗੀ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੋਕਸਪੀਅਰ ਦੇ ਨਾਟਕ 'ਜੂਲੀਅਸ ਸੀਜ਼ਰ' 'ਚ ਇਕ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਮਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਮੁਹਾਰੀ ਭੀਤ ਹੀ ਮਿਥਣ ਲੱਗ ਪਏ ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਦੇ ਮਿਆਰਾਂ ਦੀ ਅਹੀ ਤਹੀ ਫਿਰਨਾ ਤਹਿ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਗੱਲ ਭਾਰਤ ਵਿਚਲੇ ਗੈਰ ਸਰਕਾਰੀ ਅਦਾਰਿਆਂ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨਮਾਨ ਸਮਾਰੋਹਾਂ ਜਾਂ ਯੋਗਤਾ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲ ਬੇਰੋਕ-ਟੋਕ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕਲਾ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਲਾਕਾਰ ਨੰਬਰ ਇਕ 'ਤੇ ਆਉਣ ਲਈ ਮੁੜਕੇ ਮੁੜਕੀ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਨਾ ਹੀ ਜੱਜ ਮਾਹਿਰ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸੰਚਾਲਕ ਗੰਭੀਰ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਐਸ.ਐਮ.ਐਸ. ਰਾਹੀਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜੇਬਾਂ ਲੁੱਟਣ ਲਈ ਆਮ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਜੱਜ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਵਧ ਪੈਸੇ ਬਟੋਰਨ ਲਈ ਵਾਈਲਡ ਕਾਰਡ ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਲੰਬਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਲਾਕਾਰ ਸਿਆਸੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਵਾਂਗ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਵੋਟਾਂ ਲਈ ਅਪੀਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਖਿਰ 'ਤੇ ਵਿਜੇਤਾ ਵੋਟਾਂ ਨਾਲ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਸੰਚਾਲਕਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ।

ਇਹੋ ਹਾਲ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ ਦੇ ਖੋਡ, ਸਾਹਿਤ, ਅਤੇ ਵਿਰਸੇ ਸਬੰਧੀ ਹੋਂਦ 'ਚ ਆਈਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕ ਸਮਾਜ 'ਚ ਕਿਸੇ ਹਾਂ ਪੱਖੀ ਰੁਝਾਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੋਟ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੋਟ ਕਰਨ 'ਤੇ ਹੀ ਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਣ ਸਨਮਾਨ ਸਮਾਰੋਹਾਂ 'ਚ ਅਸਲੀ ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਦਾਨੀਆਂ ਅਤੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਸਮੋਭਤ ਕਰਨ ਦਾ ਫਿਕਰ ਲੱਗਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨਾਉਂਸਰਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੋਹਲੇ ਗਾਉਣ ਦਾ। ਭਾਵੇਂ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਹਰ ਥਾਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਵਾਪਰਦਾ, ਪਰ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ

ਵਾਪਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਸੂਖਮ ਅਤੇ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਮਾਜਿਕ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਆਮ ਆਦਮੀ ਦੇ ਹੱਥ ਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਹਨ ਜੋ ਪੁਰਸਕਾਰਾਂ ਪਿੱਛੇ ਸਾਰੇ ਸਾਹ ਹੋਏ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਵੀ ਹਨ ਜੋ ਪੁਰਸਕਾਰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਵੱਕਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਦਾਰੇ ਦੀ ਮੈਰਿਟ ਦੀ ਨਿਰਖ-ਪਰਖ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਲੇਖਕ ਅਰੁੰਧਤੀ ਰਾਏ ਨੇ 2006 'ਚ ਉਸ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'Algebra of Infinite justice' ਲਈ ਮਿਲਿਆ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਡਮੀ ਐਵਾਰਡ ਇਸ ਲਈ ਠੁਕਰਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਅਤੇ ਨੀਤੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਉਸ ਦੀ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਬੋਲਦੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਲਈ ਸਨਮਾਨ ਲੈਣਾ ਅਨੈਤਿਕਤਾ ਹੈ। ਅਸਾਮੀ ਲੇਖਕ ਕਨਕ ਸੈਨ ਡੋਕਾ ਨੇ 2005 'ਚ ਪਦਮਸ਼੍ਰੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਅਸਾਮੀ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਸੱਚੇ-ਸੁੱਚੇ ਪਿਆਰ ਸਤਿਕਾਰ ਦਾ ਨਿਰਦਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। 1991 'ਚ ਨਾਗਾਲੈਂਡ ਦੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਰਤਨ ਬਿਆਨ ਨੇ ਪਦਮ ਭੂਸ਼ਣ ਪੁਰਸਕਾਰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਕੇ ਨਹੀਂ ਜਿਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਵੇਂ ਲੇਖਕ ਅਸਾਮ ਅਤੇ ਨਾਗਾਲੈਂਡ ਪ੍ਰਤੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਲੋਕ-ਵਿਰੋਧੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਨਾਮ, ਸਨਮਾਨ ਜਾਂ ਪੁਰਸਕਾਰ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਕੁਝ ਕੁ ਬੜੇ ਹੀ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਵਰਤਾਰਿਆਂ 'ਚੋਂ ਇਕ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਨਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਣ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਇਕ ਨਰੋਏ ਅਤੇ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਘ ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ 'ਚ ਨਿਰਪੱਖਤਾ, ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਅਤੇ ਮੈਰਿਟ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਕੇ ਅਸਲੀ ਨਾਇਕਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਰਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ਅਦਾਰੇ ਆਪਣੇ ਚਹੇਤਿਆਂ ਜਾਂ ਚਾਪਲੂਸਾਂ ਨੂੰ ਜੇਤੂ ਮੰਚ 'ਤੇ ਲਿਆ ਖੜਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਪੁਰਸਕਾਰਾਂ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਵੀ ਘੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਵੱਕਾਰ ਵੀ ਅਤੇ ਅਸਲੀ ਨਾਇਕਾਂ ਦਾ ਮਨੋਬਲ ਵੀ।

ਨਿਵੇਕਲਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਨਾਵਲ-ਤੀਨ ਲੋਕ ਸੇ ਨਿਆਰੀ

ਪੁਸਤਕ-ਤੀਨ ਲੋਕ ਸੇ ਨਿਆਰੀ
ਲੇਖਿਕਾ-ਦਲੀਪ ਕੌਰ ਟਿਵਾਣਾ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ- ਸਿਮਰਨ ਪਬਲੀਸ਼ਰਜ਼,
ਪਟਿਆਲਾ (ਪੰਜਾਬ)

ਰੀਵੀਊਕਾਰ-ਡਾ. ਮਦਨ ਲਾਲ ਹਸੀਜਾ
(ਰਿਟਾ. ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ,
ਪੰਜਾਬ)

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਸਿਰਮੌਰ ਅਤੇ ਸਰਸਵਤੀ ਐਵਾਰਡ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ, ਸਾਹਿਤ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਲੇਖਿਕਾ ਦਲੀਪ ਕੌਰ ਟਿਵਾਣਾ ਨੇ ਜਿਥੇ ਲਗਪਗ ਢਾਈ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਾਵਲ ਪੰਜਾਬੀ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਝੋਲੀ ਪਾਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਨਾਵਲ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦਿਤ ਵੀ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਥੇ 'ਤੀਨ ਲੋਕ ਸੇ ਨਿਆਰੀ' ਨਾਵਲ ਆਪਣੀ ਹੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਨਿਵੇਕਲਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਨਾਵਲ ਹੈ। ਇਕ ਧਾਰਮਿਕ ਘਟਨਾ ਦਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਲੇਖਿਕਾ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾਮਈ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸੁਚੇਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਖੁਦ ਹੀ ਇਹ ਖਦਸ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਰਧਾਮਈ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਆਦੀ ਨਹੀਂ। ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਮੁੱਢ ਵਿਚ ਹੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਕਬਾਲ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਕਟਹਿਰੇ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਖੜਾ ਨਾ ਹੋਣਾ ਪੈ ਜਾਵੇ।

ਡਾ. ਟਿਵਾਣਾ ਨੇ ਉਸ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਸੰਤਾਨ ਦੀ ਦਾਤ ਮੰਗਣ ਆਈਆਂ ਔਰਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਅਰਪਣ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਨਤ ਮੰਨਦੀਆਂ ਸਨ। ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਜਸਦੇਈ ਬੜੇ ਲਾਡਾਂ ਨਾਲ ਪਹਿਲੀ ਬੱਚੀ 'ਸਾਹਿਬ' ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਅਮਾਨਤ ਸਮਝ ਕੇ

ਪਾਲਦੀ ਰਹੀ।

ਪੁਰਾਤਨ ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜ, ਪੇਂਡੂ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਮੋਟੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਪਾਠਕ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਹਿਮਾਂ, ਭਰਮਾਂ, ਟੋਣਿਆਂ ਆਦਿ ਦਾ ਵਰਨਣ ਲੇਖਿਕਾ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੀ ਸ਼ਿੰਦਤ, ਸੇਵਾ ਭਾਵ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਕਾਰ ਇਕ ਸੱਚੇ ਸੁੱਚੇ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਲਖਾਇਕ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਮੂਲ ਸਿਧਾਂਤ ਮੰਨੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ

ਦਲੀਪ ਕੌਰ ਟਿਵਾਣਾ

ਮਹਿਲਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹ ਇਕ ਤਿਆਗ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਮੂਰਤ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਕਿਧਰੇ ਮਿਲਣੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਇਸ

ਤਿਆਗ ਅਤੇ ਸੱਚੇ ਧਰਮ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਕਾਰਨ ਹੀ ਜਾਤ ਪਾਤ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਕੇ ਫਾਤਿਮਾ ਵੀ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਆ ਵਿਰਾਜਦੀ ਹੈ। ਲੇਖਿਕਾ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰੇ ਗੈਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਭੁਲੇਖੇ ਉਹ ਸਾਹਿਬਾਂ ਅਤੇ ਫਾਤਿਮਾ ਵਿਚਕਾਰ ਗੱਲਬਾਤ ਰਾਹੀਂ ਇਕ ਸੁਚੱਜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

'ਤੀਨ ਲੋਕ ਸੇ ਨਿਆਰੀ' ਵਿਚ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੱਖਾਂ ਦਾ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਡਾ. ਟਿਵਾਣਾ ਕਾਫੀ ਸੁਚੇਤ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਕੁਝ ਤੱਥ/ਕਥਨ ਅਜਿਹੇ ਲਿਖੇ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੁਝ ਕੁ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣ ਵਿਚ ਕਠਿਨਾਈ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲੇਖਿਕਾ ਨੇ ਖੁਦ ਹੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ ਇਸ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ੱਕਿਆਂ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ ਪਰੋਖੇ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਲੇਖਿਕਾ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਕੁਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਵਲਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿਚ ਬਿਰਤਾਂਤ ਨਾਵਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸੰਘਰਸ਼ਮਈ ਜੀਵਨ, ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਜਨਮ, ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ, ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਦੀ ਸ਼ਿੰਦਤ ਭਰੀ ਸੇਵਾ, ਤਿਆਗ, ਸ਼ਰਧਾ-ਭਾਵਨਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਸਤਰੀ ਜਾਤੀ ਪ੍ਰਤੀ ਸਤਿਕਾਰ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹੋ ਹੀ ਇਸਤਰੀ ਲੇਖਿਕਾ ਦੀ ਇਹ ਨਾਵਲ ਲਿਖਣ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬੀ ਲਈ ਡਾ. ਦਲੀਪ ਕੌਰ ਟਿਵਾਣਾ ਵਧਾਈ ਦੀ ਪਾਤਰ ਹੈ। ਇਸ ਸਫਲ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਨਾਵਲਾਂ ਦੀ ਤਾਘ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬਣੀ ਰਹੇਗੀ।

ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕਿੱਸਾ ਰੂਪ ਕੌਰ

ਪਿਆਰੇ ਸੰਪਾਦਕ ਜੀਓ,

ਸ. ਸਰਵਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ “ਕਿੱਸਾ ਰੂਪ ਕੌਰ ਦਾ” ਲੇਖ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਇਹੀ ਸਮਝ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਸਹੀ ਮੈਨੂੰਆਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਿਖਾਈ ਦੀ ਕਿਤਨੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ! ਜਿਹੜੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅੱਛੇ ਸਕੂਲ, ਕਾਲਜ, ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਅੱਛੇ ਅਧਿਆਪਕ ਕੋਲ ਬੈਠਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਾ ਮਿਲਿਆ ਹੋਵੇ ਉਹ ਵਿਚਾਰਾ ਕਿਤਨਾ ਅਸਮਰਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਡੂੰਘੀ ਗੱਲ ਦੇ ਗੋਹਯ ਮਰਮ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਲਈ। ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ

ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਇਰੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਡਾ. ਇਕਬਾਲ, ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਮਾਹਿਰ ਡਾ. ਫਰਬ, ਇਕਨੌਮਿਕਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਕਾਰ ਡਾ. ਕੇਨਜ਼, ਫਲਸਫ਼ੇ ਦੇ ਧਨੀ ਬਰਟਰਨਡ ਰਸਲ ਅਤੇ ਵਿਟਗਨਸਟੀਨ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਨ। ਸ. ਸਰਵਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਬਾਬਤ ਜੋ ਗੱਲ ਉਸ ਦੀ ਪਕੜ ਵਿਚ ਆਈ ਹੈ ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਉਸ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੋਚਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਸ਼ ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਕਿਤੇ ਅੱਜ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ. ਸਰਵਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹਨੇ ਨਸੀਬ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਤਦ ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਕਤਈ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਤ ਨਾ ਮੰਨਦੇ।

ਪੂਰਨ ਕੋਸਾਂਧਾਰੀ ਸ. ਸਰਵਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤ੍ਰਿਆ ਚਿਤਰ ਪੜਦਿਆਂ ਗਿਲਾਨੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਵੇਰ ਵਿਲੇਨ ਪ੍ਰਾਣ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਰਦੇ 'ਤੇ ਦੇਖਦੇ ਸਾਰ ਦਰਸ਼ਕ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਨਫਰਤ ਕਿਉਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ? ਪ੍ਰਾਣ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਹੀ ਇਕ

ਵਿਲੇਨ ਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ “ਹੇ ਕਾਮੋਂ ਨਰਕ ਬਿਸਰਾਮੋਂ”। ਨਰਕ ਵਿਚਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਗਿਲਾਨੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵੀ ਤ੍ਰਿਆ ਚਿਤਰ ਵਿਚ ਕਾਮ ਦਾ ਇਸ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਠਕ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕਾਮ ਪ੍ਰਤੀ ਗਿਲਾਨੀ ਉਪਜੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤ੍ਰਿਆ ਚਿਤਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਕਾਮ ਉਤੇਜਨਾ ਜਾਂ ਕਸ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਹਿਤ ਕਤਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਜੇ ਸਰਵਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਤ੍ਰਿਆ ਚਿਤਰ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ

ਗਿਲਾਨੀ ਉਪਜਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਰਚਨਾ ਦਾ ਇਹੀ ਮਨੋਰਥ ਹੈ। ਗ੍ਰਿਸਤ ਦੇ ਨੇਮ ਵਿਚ ਕਾਮ ਦਾ ਸੰਯਮ ਖੇੜਾ ਨਿਘ ਅਤੇ ਘਨਿਸ਼ਟਤਾ ਉਪਜਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਗ੍ਰਿਸਤ ਬਾਹਰਾ, ਬੇਸਿਰਪੈਰਾ ਅਤੇ ਬੇਮੁਹਾਰਾ ਕਾਮ ਗਿਲਾਨੀ ਉਪਜਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਤਨੀ ਕਮਾਲ ਨਾਲ ਇਸ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਸੇਵਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਕਾਮ ਪ੍ਰਤੀ ਗਿਲਾਨੀ ਉਪਜਾ ਕੇ ਸਵੈ ਕਾਬੂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ 'ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅਸਰ ਉਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਰਤੀ ਸਮਝ ਦੀ ਕਮੀ ਪੇਸ਼ੀ ਕਾਰਨ ਇਹ ਲੋਕ ਇਸ ਦੇ ਗੋਹਯ ਮਰਮ ਤੋਂ ਹੀ ਹਾਲੇ ਅਭਿਜ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਕਰੇ ਇਹ ਵੀ ਕਮੀ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੈਲਫ ਕੰਪੇਜ਼ਡ, ਓਰਿਜਨਲ ਰਾਈਟਿੰਗ ਅਤੇ ਕੌਪੀ ਪੇਸਟ ਵਿਚਲਾ ਫਰਕ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਵੇ।

ਸੁਰਜਣ ਸਿੰਘ

ਬਰਨਾਲਾ ਕਲਾਂ, ਪੰਜਾਬ

‘ਰਹਣੁ ਕਿਥਾਉ ਨਾਹਿ’

ਸੁਖਪਾਲ ਪੇਸ਼ੇ ਵਜੋਂ ਵੈਟਰਨਰੀ ਡਾਕਟਰ ਹੈ। ਕਵਿਤਾ ਉਸ ਦਾ ਸੌਂਕ ਹੈ। ਉਹ ਇਕ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੇ ਅਤੇ ਨਿਵੇਕਲੇ ਅਨੁਭਵ ਦਾ ਲਖਾਇਕ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਕਵੀ ਮਨ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੰਮਣ ਭੋਇੰ ਨਾਲ ਮੋਹ ਕੁਦਰਤੀ ਹੈ ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਜੰਮਣ ਭੋਇੰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਤਾਂ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਕੋਈ ਹੱਕ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਕਿਉਂ ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਬਿਖੇੜੇ ਹਨ। ਉਸ ਦਾ ਕਵੀ ਮਨ ਜੁਆਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਵਿਚੋਂ ਲੱਭਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਵੀ ਬਾਰੇ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਦਾ ਇਹ ਲੇਖ ਬਹੁਤ ਹੀ ਭਾਵਪੂਰਤ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਹਥਿਆਰ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਵਿਤਾ ਆਪਣੀ ਲੜਾਈ ਲੜਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਲਈ ਰਾਹ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਪੈਰ ਧਰਨ ਨੂੰ ਥਾਂ ਲੱਭਦੀ ਹੈ; ਸਾਹ ਲੈਣ ਨੂੰ ਹਵਾ ਲੱਭਦੀ ਹੈ।

ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਫਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਸਦੀਵੀ-ਮੁੱਲ ਜਾਂ ਮਹੱਤਵ ਵਾਲੀ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖੇ ਜਿਸਦਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ‘ਸੌਂ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਮੁੱਲ ਪਾਉਣਾ ਹੈ।’ ਉਹ ਤਾਂ ਹੁਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ‘ਹੁਣ’ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖੀ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਹੁਣੇ ਹੀ ਮਰ-ਮੁੱਕ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕਵਿਤਾ ਆਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ

ਸੁਖਪਾਲ

ਸ਼ਾਇਦ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਲੜਦੀ ਹੋਈ ਕਵਿਤਾ ਕਦੀ ਮਰਦੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਅਕਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ‘ਬਾਬਰਵਾਣੀ’ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੁਖਪਾਲ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਹੁਣ ਦੇ ‘ਬਾਬਰਾਂ’ ਨਾਲ ਲੜਦੀ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣੇ ਹੀ ਅੱਗ ਬੁਝਾਉਣ ਦਾ ਹੋਕਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਹੁਣ ਕੁਝ ਨਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਸੌਂ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਮੁੱਲ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਬਚੇ ਵੀ ਜਾਂ ਨਾ, ਹੋਵੇ ਵੀ ਜਾਂ ਨਾ। ਉਸਦੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ‘ਸੱਚ ਸੁਣਾਇਸੀ ਸੱਚ ਕੀ ਬੋਲਾ’ ਦਾ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਹੋਣ ਲਈ ਉਸਦੀ ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਅਮਲਾਂ ‘ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਏਸੇ ਲਈ ਸ਼ਾਇਰ ਹੱਥਲੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਸਵੇਰ ਤੱਕ ਵੀ ਮੁਲਤਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਸੌਂ ਕੇ ਉਠਣ ਬਾਅਦ ਵੀ ਜੇ ਹਾਲਾਤ ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਮਰਨ-ਹਾਰ ਹੋਣੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿਉਣ-ਹਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੁਣੇ, ਸੌਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਨਿਭਾਈ ਜਾਵੇ! ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਉਹ ਮੌਤ, ਅਨਿਆਂ, ਕਤਲੇ-ਗ਼ਾਰਤ ਤੇ ਡੁੱਲ੍ਹਦੇ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਲਹੂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ, ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਮੁਹੱਬਤ ਦੇ ਖਿਡੌਣੇ ਰੰਗਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਣ ਲਈ ਮਾਹੌਲ ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੀਕ ਖਿੱਚ ਕੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਖਲੋਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨ-ਧਿਰਿਆਂ ਦੀ ਧਿਰ ਬਣਕੇ ਜੂਝਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੰਡੀ ਦੀ ਵਸਤ ਬਣਿਆ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਖੋਲ ਵਿਚ ਸਿਮਟਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ‘ਨੰਬਰ, ਗਿਣਤੀ ਤੇ ਵੋਟ’ ਵਿਚ ਵਟ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਮਾਨਵੀ ਪਛਾਣ ਗਵਾਹ ਗਈ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਰ ਆਪਣੇ ਦੁਆਲੇ ਜੁੜੀ ਬੇਬੋਲ ਤੇ ਬੇਚਿਹਰਾ ਭੀੜ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਗਵਾਚੇ ਬੋਲ ਬਖਸ਼ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਤਿਕੜੇ ਚਿਹਰੇ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਨੁਹਾਰ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਜਬਰ, ਅਨਿਆਂ, ਧੱਕਾ ਜਾਂ ਧੋਖਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਇਕੱਲੇ ਦਾ ਹੀ ਜਾਤੀ ਮਸਲਾ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਮਸਲਾ ਸਮੁੱਚੀ ਮਨੁੱਖੀ ਜਾਤ ਦਾ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ, ਸਿੱਖ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਅਤੇ ਬੀਸਾਈ ਜਿਹੀਆਂ ਹੋਂਦਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਜਾਤ ਬਣਨ ਲਈ ਮਨੁੱਖ ਬਣਨਾ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਉਦੋਂ ਹੀ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਮਸਲਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ ਹੀ ਹੈ। ਜੇ ਮਸਲਾ ਸਮਝ ਕੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਾ ਚੁੱਪ ਜਾਂ ਖਾਮੋਸ਼ ਰਹਿਣ ਤਾਂ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਉਹ ‘ਛੋਟਾ’ ਮਸਲਾ ‘ਵੱਡਾ’ ਪਹਾੜੀ-ਭਾਰ ਬਣ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ‘ਤੇ ਆਣ ਟਿਕੇਗਾ। ਉਦੋਂ ਫੇਰ ਤੁਹਾਡਾ ਭਾਰ ਵੰਡਾਉਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਸੰਵੇਦਨਾ ਨੂੰ ਹਰ ਪਲ ਸੁੰਨ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਲੋੜ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਟੁੱਟ ਕੇ ਨਹੀਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਹੀ ਪੂਰੀ ਹੋਣੀ ਹੈ।

ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਗਵਾਹ ਗਏ ਪਰ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਲਈ ਹੀ ਸ਼ਾਇਰ ਨਾਨਕ ਬਣਨ ਲਈ ਅਹੁਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਵੀ ਜਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਲੜਾਈ ਲੜਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ‘ਸ਼ਬਦ-ਗਾਇਨ’ ਹੀ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਬਲਦੀ ਧਰਤੀ ‘ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਜਿੱਥੇ ਸ਼ਬਦ ਟਿਕਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਉਥੇ ਪੈਰ ਧਰਨ ਲਈ ਥਾਂ ਬਣਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਨਾਨਕ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਕਰ ਕੇ ਸੁਖਪਾਲ ਨਾਨਕ ਦੇ ‘ਵਾਰਸ’ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਈ ਪਹਿਲ-ਦੂਜ ਨੂੰ ਮੁੜ ਬਦਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ‘ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਭਗਾਉਤੀ’ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ, ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਧਿਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਠੀਕ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ‘ਖ਼ੁਨਾਮੀ’ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ‘ਅਕਾਲ-ਤਖ਼ਤ’ ‘ਤੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ! ਉਹ ਉਸ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਨੂੰ ਨਤਮਸਤਕ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਸਿਰਜੇ ਅਕਾਲ-ਤਖ਼ਤ ਅੱਗੇ ਸੱਚਾ ਰਹਿਣ ਲਈ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੈ।

ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਉਸਦਾ ਗੁਰੂ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਹੈ, ‘ਸਿੱਖ’ ਭਾਵੇਂ ਨਾ ਵੀ ਹੋਣ! ਸ਼ਬਦ-ਵਿਹੁਣੀ ਤਲਵਾਰ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮਾਰਦੀ ਹੀ ਹੈ, ਪਰਤਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਸੱਖਣਾ ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਵਾਰ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤਲਵਾਰ ਨੂੰ ਸੁਜਾਖਾ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪਾਣ ਨੇ ਹੀ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸ਼ਬਦ-ਸੱਖਣੀ ਤਲਵਾਰ ‘ਤੇ ਮਾਣ ਕਰਦੇ ਮਰਦੇ-ਮਾਰਦੇ ਆਏ ਹਾਂ। ਤਬਾਹ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਤਬਾਹ ਹੁੰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਾਂ। ‘ਬਾਣੀ’ ਭੁੱਲ ਕੇ ‘ਬਾਜ਼’ ‘ਤੇ ਮਾਣ ਕਰਦੇ ਆਏ ਹਾਂ; ਸਿਰਫ਼ ‘ਸਿਪਾਹੀ’ ਰਹਿ ਗਏ ‘ਸੰਤ’ ਨੂੰ ਕਿਧਰੇ ਅਧਵਾਣੇ ਹੀ ਛੱਡ ਆਏ। ਜ਼ਖ਼ਮ ਲਾਉਣਾ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ, ਮਲੂਮ ਲਾਉਣਾ ਭੁੱਲ ਗਏ। ਸੁਖਪਾਲ ਸਾਨੂੰ ਬਾਣੀ ਚੇਤੇ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਸੁੱਤੇ ਸੰਤ ਨੂੰ ਜਗਾ ਕੇ ਸਾਡੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਮਲੂਮ ਵਾਲੀ ਡੱਬੀ ਫੜਾਉਂਦਾ ਹੈ।

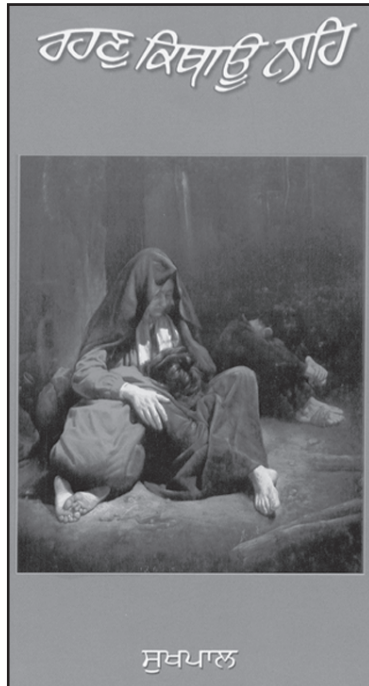
ਹਰ ਵੇਲੇ ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਨੇ ਬਖਸ਼ਿੰਦ ਗੁਰੂ ਵੱਲੋਂ ਬਖਸ਼ੀ ‘ਖ਼ਿਮਾ ਕਰਨ ਦੀ ਦਾਤ’ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਭੁਲਾ ਛੱਡੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ‘ਬਦਲਾ ਲੈਣ’ ਵਿਚ ਹੀ ਫ਼ਖ਼ਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਫੇਰ ਲਏ ਹੋਏ ਬਦਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਗਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਸੈਂਕੜੇ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਬਦਲੇ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਸਿਰ ਵੱਢਣ ਵੱਢਣ ਖੇਡ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਸੱਤਾ ਬਦਲਣ ਨਾਲ ਕਾਤਲ ਅਤੇ ਮਕਤੂਲ ਦੀ ਦਿੱਖ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬਘਿਆੜ ਲੋਲਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਲੋਲਾ ਬਘਿਆੜ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਘਿਆੜਾਂ ਦੇ ਨਕਸ਼ ਗਜ਼ਨਵੀਆਂ, ਬਾਬਰਾਂ, ਔਰੰਗਜ਼ੇਬਾਂ, ਮੋਦੀਆਂ, ਅਡਵਾਨੀਆਂ, ਤੇਗ਼ਤੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਮਰਦੇ ਤਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬੇਬੋਲ ਤੇ ਬੇਕਸੂਰ ਲੋਕ ਹੀ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਘਿਆੜ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਵੀ ਤਖ਼ਤਾਂ ‘ਤੇ ਬੈਠੇ ਗਰਜਦੇ ਸਨ, ਹੁਣ ਤਖ਼ਤਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਲਈ ਝੱਗ ਸੁੱਟਦੇ ਹਨ।

ਅਸੀਂ ‘ਬਦਲਾ ਲੈ ਕੇ ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਸਿਰ’ ਆਪਣੀ ਹਿੱਕ ‘ਤੇ ਤਮਗਿਆਂ ਵਾਂਗ ਸਜਾ ਰੱਖੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਮਗਿਆਂ ਦੀ ਚਮਕ ਨਾਲ ਚੁੰਘਿਆਈ ਸਾਡੀ ਨਜ਼ਰ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਦਿਸਣੇ ਹਟ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੁਖਪਾਲ ਅਜਿਹੀ ਨਜ਼ਰ-ਖੋਹਣੀ ਤਲਵਾਰ ਨੂੰ ਖੁੰਢੀ ਕਰ ਕੇ, ਉਸਦੀ ਨੌਕ ਤੋੜ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਮਿਆਨ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਲਾਹ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਹੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੇ ਇਸ ਮੱਤ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਕਵਿਤਾ ਵਜੋਂ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਗੁਰੂ ਹੀ ਤਲਵਾਰ ਵਾਹੁਣ ਵਾਲੇ ਹੱਥ ਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਦਾਦੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਪਹਿਲ-ਪਲੱਕਤੀ ‘ਚਿਤੀ-ਕਾ’ ਦੀ ਬਾਤ ਮੇਰੀ ਪੋਤੀ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਤੇ ਤੋੜਾ ਝਾਤਿਆ, “ਉਹਨੇ ਓਹਦੀ ਖਿਚਤੀ ਖਾਧੀ ਤਾਂ ਉਹਦੀ ਪੂਛ ਨੂੰ ਤੱਤਾ ਚਿਮਟਾ ਤਾਂ ਲੱਗਣਾ ਹੀ ਸੀ!” ਪੋਤੀ ਕਹਿੰਦੀ, “ਨਹੀਂ ਮੰਮਾ! ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਈ ਰੋਂਗ ਸਨ। ਇੱਕ ਨੇ ਖਿਚਰੀ ਖਾ ਕੇ ਰੋਂਗ ਕੀਤਾ, ਦੂਜੇ ਨੇ ਤੱਤਾ ਚਿਮਟਾ ਲਾ ਕੇ ਰੋਂਗ ਕੀਤਾ।” ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਕੀ ਅੱਜ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਦਾਦੀ ਨੇ ਪੋਤੀ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ

ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਕੀਤੀ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਦੂਜੇ ਦੀ ਪੂਛ ‘ਤੇ ਤੱਤਾ ਚਿਮਟਾ ਲਾਉਣਾ ਅਸੀਂ ਨਿਆਇਯੁਕਤ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਜੇ ਸਾਡੀ ਪਹਿਲੀ ਬਾਤ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਨੂੰ ਨਿਆਇਸੰਗਤ ਠਹਿਰਾਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਬਦਲਾ ਲੈਣਾ ਸਾਡੀ ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਤਾਂ ਬਣਨਾ ਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਪਹਿਲੀ ਬਾਤ ਦਾ ਅਸਰ ਜ਼ਾਇਲ ਕਰਨ ਲਈ ‘ਖ਼ਿਮਾ ਕਰਦੀ’ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਕਵਿਤਾ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਹੋਰ ਵੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਥਾਂ ਅਸੀਂ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨਾ ਕਦੋਂ ਸਿੱਖਾਂਗੇ। ਸਿਰ ਲਾਹੁਣ ਨਾਲੋਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਰੱਖਿਆ ਹੱਥ ਸ਼ਾਇਦ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚੰਗਾ ਲੱਗੇ!

ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਭਗਾਉਤੀ ਦੀ ਪਹਿਲ-ਦੂਜ ਬਦਲਣ ਵਾਲਾ ਦਲੇਰ ਪਰ ਸਹੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੁਖਪਾਲ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਪਰੰਪਰਿਕ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵੱਡਾ ਝਟਕਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ‘ਸ਼ਹੀਦ’ ਹੋਣਾ ਜਾਂ ‘ਮਰ ਜਾਣਾ’ ਸਾਡੀ ਵੱਡੀ ਕੀਮਤ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ‘ਸ਼ਹੀਦ’ ਹੋਣ ‘ਤੇ ਮਾਣ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਮਰਨਾ ਅੱਗੇ ਕਰਕੇ ਜਿਉਣ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਧੱਕ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ‘ਮਰਨ’ ਦੇ ਰੋਮਾਂਸ ਨੇ ਸਾਡੀ ‘ਜਿਉਣ ਦੀ ਆਸ’ ਛਡਾ ਛੱਡੀ ਹੈ। ਸਾਡੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਸਿਖਰਲਾ ਸਿਰਲੇਖ ਸਾਡੀਆਂ ‘ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ’ ਹੀ ਹਨ। ਅਸੀਂ

ਸਭ ਨੂੰ ਹੁੱਥ ਕੇ ਆਪਣਾ ਡੁੱਲ੍ਹਾ ਲਹੂ ਵਖਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਲਹੂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਨਾਲ ਸਾਡੀਆਂ ਰਗਾਂ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਫੁੱਲ ਮਹਿਕਣੇ ਸਨ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਲਗ਼ਰਾਂ ਲਹਿਰਾਉਣੀਆਂ ਸਨ, ਜਿਹੜੀ ਹਰਿਆਵਲ ਦੀ ਚਾਦਰ ਵਿਛਣੀ ਸੀ, ਉਸਤੋਂ ਅਸੀਂ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਛੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਸਭ ਕੁਝ ਨੂੰ ਲਹੂ ਵਿਚ ਭਿੰਜ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ; ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇ ਮੁਢਾਵ ਲਈ ‘ਝਟਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜਾਂ ਝਟਕਾਏ’ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ; ਸ਼ਹੀਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੇ। ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਵਚ ਪਹਿਨੀ ਦੂਰ ਪਿੱਛੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਬੈਠੇ ਚਾਤਰ ਲੋਕ ਸਾਡੇ ਇਸ ਰੋਮਾਂਚਕ ਜਜ਼ਬੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿਤਾਂ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਰਤਦੇ ਆਏ ਹਨ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਰਤਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ‘ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਕੁਰਸੀਆਂ ਦੇ ਪਾਵੇ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਨੇ।

ਸੁਖਪਾਲ ‘ਸ਼ਹੀਦੀ’ ਦੇ ਇਸ ਰੋਮਾਂਸ ਦਾ ਉਛਾਤ ਪਾੜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਲਹੂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਅਜਾਈ ਡੋਲਣ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਨਹੀਂ। ਅਜਿਹਾ ਉਹ ਕਿਸੇ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਕਰ ਕੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਸਗੋਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਮਰਨ ਨਾਲੋਂ ਜਿਉਣ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਮਹੱਤਵ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਮਰ ਜਾਣ ਨਾਲੋਂ, ‘ਸਤੀ’ ਹੋ ਜਾਣ ਨਾਲੋਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਉਸਦੀ ‘ਬ੍ਰਿਹਾ ਦੀ ਚੋਟ ਖਾ ਕੇ ਜਿਉਂਦੇ ਜੀ ਮਰਨ’

ਦਾ ਕਾਰਜ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ।

ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਡੂੰਘੀ ਲੀਹ ਨੂੰ ਪਾੜ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਣਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਬੁੱਕ ਭਰਕੇ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਪੈੜਾਂ ਵਿਚ ਭਰ ਗਈ ਰੇਤ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਤੋਂ ਨੰਗਿਆ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਫੇਰ ‘ਗੁਰੂ ਵਰਗਾ ਬਣਨ ਲਈ’ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੈੜਾਂ ਉੱਤੇ ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਧਰ ਕੇ ਕਿਸੇ ਸਾਥ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਤੁਰਨਾ ਕੋਈ ਸੁਖੱਲਾ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ; ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ‘ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਰਗਾ ਹੀ ਬਣਾ ਲੈਣ’ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਭੀੜ ਵੱਲੋਂ ਉਸਨੂੰ ‘ਕੁਰਾਹੀਆ’ ਕਹਿ ਕੇ ਤ੍ਰਿਸਕਾਰ ਦੇਣ ਅਤੇ ‘ਤਨਖ਼ਾਹੀਆ’ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਦਾ ਖ਼ਤਰਾ ਹਰ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ‘ਤੇ ਮੰਡਲਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ!

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਰੂਪਤ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਸੁਖਪਾਲ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਮੁੜ ਤੋਂ ਪੁਨਰ-ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ

ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ

ਕਰ ਕੇ ਨਵਾਂ ਸਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਉਸਦਾ ਅੱਜ ਲਿਖੀ ਜਾ ਰਹੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਸਿਰ ਅਹਿਸਾਨ ਹੈ।

ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ-ਵਿਹੁਣੀ ਸੰਘਣੀ ‘ਚੁੱਪ’ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਬਹੁਤ ਕੋਢਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਕਵਿਤਾ ‘ਅਜਿਹੀ ਬੇਕਿਰਕ ਚੁੱਪ’ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਵੀ ਐਲਾਨੇ-ਜੰਗ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਚੁੱਪ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਹੈ ਜੋ ਜੰਗਾਂ ਹਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ‘ਜ਼ਫ਼ਰਨਾਮਾ’ ਲਿਖਣ ਦੀ ਤਾਕਤ ਦਿੰਦੀ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਮੰਡੀ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਲਾਈਆਂ ਜੰਗਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ ਪਰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਲੱਗੀ ਜੰਗ ਦੇ ਸੇਕ ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਅੰਦਰ ਪਾਟਣ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਅਸਮਾਨ ਵੱਲ ਨਜ਼ਰਾਂ ਤੇ ਬਾਹਵਾਂ ਉਠਾ ਕੇ ਵੇਖਣ ਦੀ ਥਾਂ ਚਾਰ-ਚੁਢੇਰੇ ਖਲੋਤੇ ਗੁੰਗਿਆਂ ਬੋਲਿਆਂ ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ ਚੀਕਦਾ ਹੈ, ‘ਏਨੀ ਕੁਰਲਾਣੀ ਮਾਰ ਪੈਂਦੀ ਵੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਰਦ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ!’ ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਬੰਦੇ ਨਾਲੋਂ ਕੁੱਤਾ ਹੋਣਾ ਚੰਗਾ ਕਿਉਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ! ਇਹ ਧਰਤੀ ‘ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਯੋਗ ਕਦੋਂ ਹੋਵੇਗੀ!’

ਇਸ ਧਰਤੀ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਰਹਿਣਯੋਗ ਨਾ ਹੋਣ ਪਿੱਛੇ ਇਕ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਅੱਧੀ ਵਸੋਂ ਔਰਤ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ‘ਮਾਨਵ’ ਹੋਣ ਦੇ ਗੌਰਵ ਤੋਂ ਵਿਰਵਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਔਰਤ ਦੀ ਵਸਤੂ-ਹੋਂਦ ਦਾ ਦਿਲ ਛੂਹਵਾਂ ਕਾਵਿਕ-ਬਿਆਨ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਥਾਂ ਥਾਂ ‘ਤੇ ਅੱਥਰੂਆਂ ਵਾਂਗ ਲਿਸ਼ਕ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਸਾਡੀ ਬਹੁਤੀ ਕਵਿਤਾ ਜਾਂ ਤਾਂ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ‘ਅੰਦਰੀ’ ਘੁੰਮਦੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ‘ਅੰਬਰੀ’ ਉਡਾਰੀਆਂ ਲਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਹਾਲਾਤ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਸਿੱਧੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਮਿਲਾਉਣੋਂ ਕਤਰਾ ਰਹੀ ਹੈ ਉਦੋਂ ਸੁਖਪਾਲ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਖੁੰਘਾਰ ਬਘਿਆੜਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਬੇਖੌਫ਼ ਝਾਕਣ ਦਾ ਜੇਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ; ਉਸਦੇ ਜਬਾੜਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਹੱਥ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹ, ਸੁੰਨ ਅਤੇ ਸੰਵੇਦਨਹੀਣ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿਉਂ ਦੀਆਂ ਤਿਉਂ ਸਿਰ ਝੁਕਾ ਕੇ ਸਵੀਕਾਰਨ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਿਰ ਉਠਾ ਕੇ ਲਲਕਾਰਨ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਰੋਧ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਹੈ, ਰਜਿਸਟੇਂਸ ਦੀ। ਇਹ ਸਾਧਾਰਨ ਤੇ ਭੈਅ-ਭੀੜ ਹੋਏ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਲਘੂਤਾ ‘ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਦੀ ਹੈ; ਉਸਨੂੰ ਹੌਂਸਲਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬੇਪੱਤ ਹੋਏ ਬੇਬੋਲ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਹਿਤ ਲਈ ਵੱਡੀ ਲੜਾਈ ਭਾਵੇਂ ਬੇਸੰਯੋਗ ਨਾ ਲੜੇ ਪਰ ਜ਼ੁਲਮ ਅਤੇ ਜਬਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਉਹ ਦੰਦ ਤਾਂ ਪੀਹ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਰੋਟੀ ਤਾਂ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਚਬਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਚੀਕ ਤਾਂ ਮਾਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਧੱਕੜਾਂ-ਧਾੜਵੀਆਂ ਦੀ ਧਿਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਜੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੋਲ ਗਵਾਹ ਗਏ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ‘ਆਪਣੇ’ ਕਹਿ ਕੇ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਡਰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਵਡੇਰਿਆਂ ਦੇ ਆਖੇ ਬੋਲ ਤਾਂ ਬੋਲ ਹੀ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਵੱਡੀਆਂ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਏਨੀਆਂ ਕੁ ਛੋਟੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਤਾਂ ਲੜ ਹੀ ਸਕਦਾ ਹੈ! ਛੋਟੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਲੜਦਿਆਂ ਆਪੇ ਵੱਡੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਲੜਨ ਦੀ ਜਾਚ ਵੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਹੌਂਸਲਾ ਵੀ।

ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਸਾਨੂੰ ਹੌਂਸਲਾ ਵੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਲੜਨ ਦੀ ਜਾਚ ਵੀ ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਨਮੋਸੀ ਵਿਚ ਝੁਕੀਆਂ ਧੌਣਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਤਣ ਕੇ ਖੜੋਣ ਦੀ ਤਾਕਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਿਰ ਉਠਾ ਕੇ ਖਲੋਤੀ ਇਸ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸਿਰ ਉੱਚਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਸਲਾਮ ਆਖਦੇ ਹਾਂ।

ਢੰਡ-ਸਾਰੰਗੀ ਨਾਲ ਇਤਿਹਾਸ ਰਚਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ, ਸਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਚੱਜ-ਆਚਾਰ ਵਿਚ ਢਾਡੀਆਂ ਅਤੇ ਢਾਡੀ ਪ੍ਰਪਰਾ ਦਾ ਇਕ ਵੱਖਰਾ ਅਧਿਆਇ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਸਾਕੇ ਤੇ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨਾਮੇ ਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹੇ ਕੇ ਢੰਡ ਤੇ ਸਾਰੰਗੀ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਬੜੀ ਪੁਰਾਣੀ ਪ੍ਰਥਾ ਹੈ। ਢੰਡ-ਸਾਰੰਗੀ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਵੱਖਰਾ ਹੀ ਮਿਸ਼ਰਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਢਾਡੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਸਟੇਜਾਂ 'ਤੇ ਆਉਣ ਦਾ ਮਾਣ ਬਖਸ਼ਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਨੱਚਾ ਤੇ ਅਬਦੁਲ ਪਹਿਲੇ ਢਾਡੀ ਸਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਵਾਰਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਕੌਮ ਨੂੰ ਮੀਰੀ ਤੇ ਪੀਰੀ ਦਾ ਹੋਰ ਗੂੜ੍ਹਾ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਮੁਸ਼ਕੀ ਅਤੇ ਛਬੀਲਾ ਨਾਮ ਦੇ ਢਾਡੀ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਣਖੀ ਕੌਮ ਨੂੰ ਗੈਰਤ ਦਾ ਹੋਰ ਰੰਗ ਚੜ੍ਹਾਇਆ। ਢਾਡੀ ਪ੍ਰਥਾ ਬਾਰੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਵੀ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ-

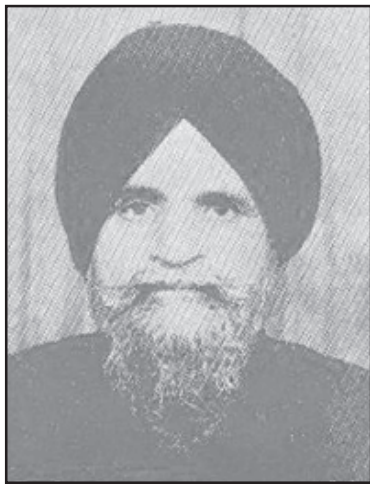
ਢਾਡੀ ਤਿਸ ਨੂੰ ਆਖੀਏ
ਜੋ ਖਸਮੇ ਧਰੇ ਪਿਆਰ
ਦਰ ਖੜਾ ਸੇਵਾ ਕਰੇ
ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਵਿਚਾਰ
ਜਾਂ
ਹਉ ਢਾਡੀ ਹਰ ਪ੍ਰਭ ਖਸਮ ਕਾ
ਨਿਤ ਗਾਵੈ ਗੁਣ ਛੰਡਾ।
ਗਾਉੜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਆਖਦੇ ਹਨ-
ਢਾਡੀ ਦਰ ਪ੍ਰਭ ਮੰਗਣਾ
ਦਰ ਕਦੇ ਨਾ ਛੋੜੇ
ਨਾਨਕ ਤਨਿ ਮਨਿ ਚਾਉ
ਇਹੁ ਨਿਤ ਪ੍ਰਭ ਕਉ ਲੋੜੇ।

ਵਿਰਸੇ ਦੀ ਮੂਰਤ ਵੇਖੀਏ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਇਖਲਾਕ ਨੂੰ ਗਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਣਖੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਅਗਲੇਰੀਆਂ ਨਸਲਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਗੌਰਵਮਈ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਲਗਾਤਾਰ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦੇ ਵਸੀਲੇ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਜਰੀਏ ਸਮੇਂ ਦੀ ਚਾਲ ਨਾਲ ਬਦਲਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਢਾਡੀਆਂ ਨੂੰ ਦੋ-ਪਾਸਤ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਟੀਆ ਸੰਗੀਤਕ ਰਚੀਆਂ ਵਾਲੇ ਹਮਲਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਤਵਾਰੀਖ ਨੂੰ ਬਦਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਇਸ ਲਈ ਢਾਡੀਆਂ ਦਾ ਸਿਰਫ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਅਗਾਂਹ ਤੁਰਨਾ ਸੁਭੇਕੀ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਜੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੁਭਾਅ ਦੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਕਰਦੇ ਢਾਡੀ ਹਫੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਅੱਗੇ ਤੁਰਨੀ ਹੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਸਾਰੰਗੀ ਅਤੇ ਢੰਡ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਕਦਮ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਢਾਡੀਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋਣ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਸਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਾਜ਼ਾਂ ਵਜੋਂ ਰੂਪਮਾਨ ਕਰਨਾ ਵੀ ਇਸੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਾਰੰਗੀ ਦਾ ਮੂਲ ਨਿਰਮਾਣ ਅਤੇ ਵਾਦਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਾ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਤੇ ਢਾਡੀਆਂ ਨੇ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਢਾਡੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰਤਾਜ ਮਰਹੂਮ ਗਿਆਨੀ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਸੀਤਲ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਬੇਹੱਦ ਸਨਮਾਨ ਤੇ ਮਾਣ ਦੁਆਇਆ ਹੈ। ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਵਿਚ ਸੀਤਲ ਦਾ ਨਾ ਤਾਂ ਬਦਲ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਜੁਆਬ। ਗਾਹੇ-ਵਗਾਹੇ ਢਾਡੀ ਉਹਦੇ ਤੋਂ ਅਗਵਾਈ ਲੀਹਾਂ ਲੈਣ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। 7 ਅਗਸਤ 1909 ਨੂੰ ਖਾਲਸ ਮੰਡਲਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਕਾਦੀਵਿੰਡ ਜਨਮੇ ਸੀਤਲ ਨੇ ਲਲਿਆਣੀ ਦੇ ਭਾਈ ਚਿਰਾਗਦੀਨ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਉਸਤਾਦ ਧਾਰਿਆ, ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਘੁਲੇਵਾਲੀਏ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਨੂੰ ਗਾਇਆ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸੀਤਲ ਨੇ ਆਪ ਰਚਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਢਾਡੀ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ 75 ਢਾਡੀ ਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਇਤਿਹਾਸ ਰਚਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਸੀਤਲ ਹੀ ਹੈ। 'ਸੀਤਲ ਕਿਰਾਣੀ' ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 'ਸੀਤਲ ਸੰਗਤ' ਤੱਕ 18 ਮੁਕੰਮਲ ਪ੍ਰਸੰਗ

ਸਾਰੰਗੀ 'ਤੇ ਗਜ਼ ਫੇਰਨਾ ਸੌਖਾ ਹੈ, ਪੋਟੇ ਲਾਉਣੇ ਬਹੁਤ ਔਖੇ ਹਨ। ਸਾਰੰਗੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਇਕੋ ਵਾਰ ਸਿੱਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਿਆਰਾ 'ਤੇ ਸੁਰੀਲਾ ਸਾਜ਼ ਸਾਰੰਗੀ ਹੈ, ਇਸੇ ਲਈ ਅੱਜ ਗੀਤ ਭਾਵੇਂ ਉਖੜ ਗਏ ਹਨ, ਪਰ ਸਾਰੰਗੀ ਦੀ ਲੋਕਪ੍ਰਿਯਤਾ ਨਹੀਂ ਘਟੀ। ਢੰਡ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਤਾਲ ਵਾਦਯ ਹੈ, ਪਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਸਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਢੰਡ ਤੇ ਸਾਰੰਗੀ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਢਾਡੀਆਂ ਨੇ ਹੀ ਵਿਖਾਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਭਾਵੇਂ ਮਜ਼ਾਕ ਵਰਗੀ ਲੱਗੇ ਪਰ ਬਾਠ ਦੇ ਇਕ ਮੇਲੇ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਰਟੈਂਡਾ ਦਾ ਕਮਾਲ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਇਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੇ ਸਵੇਰੇ ਜਾ ਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸੱਚਿਆ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸੈਨੂੰ ਇਕ ਪੁੱਤ ਦੇਈਂ ਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਉਹਦਾ ਨਾਂ ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਹੀ ਰੱਖਾਂ। ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਉਹਦਾ ਪੁੱਤ ਢਾਡੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਿਆ। ਗਾਇਕ ਦੀਦਾਰ ਸੰਧੂ ਬਣਿਆ। ਜਦੋਂ ਸਿਰਫ ਕੁੱਤਾ ਮਾਅਰਕਾ ਕੰਪਨੀ ਐਚ.ਐਮ.ਵੀ. ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਸੀ ਤਾਂ ਮੈਨੇਜਰ ਜਹੀਰ ਅਹਿਮਦ ਆਖਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ 'ਢਾਡੀਆਂ ਨੂੰ ਕੌਣ ਸੁਣੇਗਾ?' ਢਾਡੀ ਸੀਸ ਗੰਜ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਢੰਡ ਤੇ ਸਾਰੰਗੀ ਨੂੰ ਧੂਫ ਦੇ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਜੋੜਦੇ ਸਨ, 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਾਨੂੰ ਜਹੀਰ ਅਹਿਮਦ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰੇ।' ਪਿੱਛੋਂ ਸ਼ੌਂਕੀ ਤੇ ਰਟੈਂਡੇ ਦੇ ਤਵੇ ਵਿਕਣ ਵਿਚ ਰਿਕਾਰਡ ਕਾਇਮ ਕਰ ਗਏ ਤਾਂ ਤਦ ਗੈਰ-ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਢੋਲਕੀ, ਵਾਜੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਢੰਡ ਤੇ ਸਾਰੰਗੀ ਨਾਲ ਵੀ ਇਉਂ ਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਢਾਡੀਆਂ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਢਾਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਤੇਹ ਹੈ, ਇਸ ਤੇਹ ਨੇ 'ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਢਾਡੀ' ਪੁਸਤਕ ਰਚਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੀ ਮੈਂ ਏਥੇ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਹਾਂ...।

ਲਿਖੇ। ਸੀਤਲ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀਆਂ 'ਤੇ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਹ ਸਿਰਫ ਗੁਰੂਘਰ ਦਾ ਢਾਡੀ ਬਣ ਕੇ ਵਿਚਰਿਆ। ਸੀਤਲ ਪਹਿਲਾ ਢਾਡੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਿਰਫ ਢਾਡੀ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਗੋਤਾ ਮਾਰਿਆ।

ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਦਿਲਬਰ

ਸਿੱਖ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਤੋਂ ਹਟ ਕੇ ਲੋਕ ਕਿੱਸਿਆਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਵਿਚ ਢਾਡੀ ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਰਟੈਂਡਾ ਦਾ ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਆਲੋਚਕਾਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਢਾਡੀ ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ੌਂਕੀ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਵਿਰਸੇ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦਾ ਰੱਖਣ, ਲੋਕ-ਰਸ ਦੀ ਵੰਨਗੀ ਨਾਲ ਉਸਾਰੂ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਨ ਦੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਲਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਦੀ ਰਹੇਗੀ। ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਸੌ ਸਾਲ ਤੋਂ ਲੰਬੀ ਉਮਰ ਭੋਗ ਕੇ ਤੁਰਿਆ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਵਰਗਾ ਢਾਡੀ ਤੇ ਗਵੱਈਆ ਕਿਸੇ ਨੇ ਆਮ ਬਣ ਜਾਣੈ? ਰਟੈਂਡਾ (ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ) ਵਿਚ ਪਿਤਾ ਦਲੇਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਜਨਮੇ ਦੀਦਾਰ ਨੂੰ ਵੰਡ ਪਿੱਛੋਂ ਗੁਣਾਚੌਰ ਜ਼ਮੀਨ ਅਲਾਟ ਹੋਈ। ਬੜੀ ਦੇਰ ਉਸ ਨੇ

ਉਹਦੀਆਂ ਰਚੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਉਲਾਂਭੇ ਦੇ ਭਾਰ ਹੇਠ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ 'ਹਾਰ ਤੋੜ ਕੇ ਮਕਰ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੀਰ ਨੇ, ਮੋਤੀ ਇਕ ਇਕ ਕਰਕੇ ਡੋਲੀ ਕੋਲ ਖਿੰਡਾਇਆ, ਚੁੱਕ ਕੇ ਝੰਮਣ ਹੀਰੇ ਡੋਲੀ ਬਹਿ ਗਈ ਖੇੜਿਆਂ ਦੀ, ਰਾਂਝੇ ਚਾਕ ਨੇ ਦੁਹੱਬੜ ਪੱਟੀ ਮਾਰੀ, ਅੱਧੀ ਸੂਰਤ ਹੀਰ ਦੀ ਦਿਸਦੀ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ, ਮੇਰੇ ਨੈਣਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬਹਿ ਕੇ ਦਿਸਦੀ ਸਾਰੀ...', ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਅਮਰ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ।

ਦੁਆਬੇ ਵਿਚ ਹੀ ਜਨਮੇ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ੌਂਕੀ ਨੇ ਢਾਡੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਸਮਾਂਤਰ ਵੇਗ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। 'ਹੀਰ ਤੇ ਸਾਹਿਬ' ਗਾਉਣ ਕਰਕੇ ਭਾਵੇਂ ਉਹਦੇ 'ਤੇ ਪੰਥਕ ਸਟੇਜਾਂ ਉੱਤੇ ਗਾਉਣ ਤੇ ਬੋਲਣ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਉਹਨੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ੌਂਕ ਦੀਆਂ ਮਸਤ ਰਚੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੁਆਲੇ ਝੁਰਮਟ ਪਾਉਣ ਲਈ ਤਾਕਤਵਰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਿਆ। ਇਹ ਕੋਈ ਐਵੇਂ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਸ਼ੌਂਕੀ ਦੇ ਵੇਲੇ ਅੱਜ ਦੇ ਗੁਰਦਾਸ ਮਾਨ ਵਾਂਗ ਸਿਖਰ ਹੋਈ ਪਈ ਸੀ ਤੇ ਚਹੂੰ ਵੰਨੀ ਉਹ ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀਆਂ, ਧਾਰਮਿਕ ਇਕੱਠਾਂ ਉੱਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹਦੀ ਇਕ ਸਿਫਤ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬਣੀ ਰਹੇਗੀ ਕਿ ਉਹਨੇ ਲੋਕ-ਕਿੱਸਿਆਂ, ਲੋਕ ਤੱਥਾਂ, ਦੇਸ਼ ਪਿਆਰ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਾਰੰਗੀ ਦੇ ਪੋਟਿਆਂ ਤੇ ਢੰਡ ਦੀ ਤਾਲ ਨਾਲ ਬਾਖੂਬੀ ਸਿਰਜਿਆ। ਸਾਹਿਬਾਂ ਵਾਜਾਂ ਮਾਰਦੀ..., ਛੋਟੇ ਲਾਲ ਦੇ ਪਿਆਰੇ, ਮਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦੇ ਦਾਦੀ ਜੀ ਘਰ ਹੁਣ ਕਿਤਨੀ ਕੁ ਦੂਰ, ਉਹਦੀਆਂ ਸਦਾ ਬਹਾਰ ਵੰਨਗੀਆਂ ਹਨ। 1916 ਨੂੰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਭੱਜਲਾਂ (ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ) ਜਨਮੇ ਸ਼ੌਂਕੀ ਨਾਲ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਬਿੰਡਾ, ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਚੋਪੜਾ ਤੇ ਗਿਆਨੀ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਸਿਰੇ ਦੇ ਢਾਡੀ ਰਹੇ। ਉਹਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਸਵਰਾਜ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜੱਥਾ ਬਣਾਇਆ, ਪਰ ਸਵਰਾਜ ਦੀ ਮੌਤ ਨਾਲ ਇਹ ਜਥਾ ਲਗਭਗ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ।

ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਹਨੇ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਦਿਲਬਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ। ਉਹਦੀ ਢਾਡੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਧੂਰੀ ਹੈ। ਦਿਲਬਰ ਕਮਾਲ ਦਾ ਵਕਤਾ ਸੀ। ਐਨ.ਐਸ.ਏ. ਅਧੀਨ ਉਹਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵੀ ਕੱਟੀ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਢਾਡੀ ਦਾ ਪੁਰਸਕਾਰ ਵੀ ਦਿੱਤਾ। ਢਾਡੀਆਂ ਦੀ ਝੋਲੀ ਵਿਚ ਉਹਨੇ 16 ਢਾਡੀ ਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵੀ ਪਾਈਆਂ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਢਾਡੀ ਸਭਾ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੁਲਜੀਤ ਦਿਲਬਰ ਉਹਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੈ। ਢਾਡੀਆਂ ਨੂੰ ਕਲਾ ਅਤੇ ਰਾਗ ਪ੍ਰਤੀ ਗਿਆਨ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਢੰਗ ਸਿਖਾਉਣ ਦੀ ਸੋਚ ਨਾਲ ਮਰਹੂਮ ਢਾਡੀ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਛੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਦੋ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵਧ ਢਾਡੀ ਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖੀਆਂ। 'ਪੰਜਾ ਲਾ ਕੇ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਪਹਾੜ ਰੋਕ ਤਾ' ਸੁਣ ਕੇ ਝੱਟ ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਇਸ ਢਾਡੀ ਦਾ ਚੇਤਾ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਪਾਰਸ ਰਾਮਵਾਲੀਆ, ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੰਧਵਾਂ ਨੇ ਢਾਡੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਇਕ ਸਮੇਂ ਸਿਖਰ ਵੇਖੀ। 'ਆਉਣ ਜਾਣ ਬਣਿਆ ਦੁਨੀਆਂ ਚਹੂੰ ਕੁ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਮੇਲਾ...', 'ਕਿਉਂ ਫੜੀ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੇ ਭੈਣੋਂ ਇਹ ਹੰਸਾਂ ਦੀ ਜੋੜੀ...', 'ਅੱਜ ਨਜ਼ਰੀ ਆਉਂਦੇ ਨਾ ਸੁਆਮੀ ਚਾਰ ਜਿਗਰ

ਗੱਲੀ-ਬਾਤੀ

ਐਸ. ਅਸ਼ੋਕ ਭੋਰਾ

ਫੋਨ: 925-752-8025

ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਭੋਰਾ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ ਰਿਕਾਰਡ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਏ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਨਾਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਚੰਦਨ ਨੇ ਚੰਗਾ ਨਾਂ ਕਮਾਇਆ ਹੈ।

ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਢਾਡੀਆਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਬਹੁਤਾ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਪਰ ਢਾਡੀ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਆਲਮਗੀਰ, ਰਫ਼ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਧਮਾਲ ਤੇ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਭਮੱਦੀ ਨੇ ਪੰਜ ਸੌ ਇਕ ਜਾਂ ਗਿਆਰਾਂ ਸੌ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਢਾਡੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਵਲ ਲਿਆਂਦਾ। ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਤੂਫਾਨ, ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਅਲਬੇਲਾ ਨੇ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਅੰਦਰ ਢਾਡੀ ਕਲਾ ਬਾਰੇ ਚੰਗੀ ਚਿਣਗ ਲਾਈ ਹੈ। ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਅੱਬੂਆਲ, ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਾਜਨ, ਬੱਗਾ ਸਿੰਘ ਮਸਕੀਨ, ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧਵਾਂ, ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੌਹਰ ਭੈਣੀ, ਚਮਕੌਰ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧਵਾਂ, ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਸੰਘੇੜਾ, ਪ੍ਰੋ. ਸ਼ੰਕਰ ਸਿੰਘ ਤੂਫਾਨ, ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ ਜਫਰ, ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਜੰਡੀ, ਸੁਦਾਗਰ ਸਿੰਘ ਸੁਖੀਆ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਢਾਡੀ ਕਲਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਨ ਵਾਲੇ ਨਾਂ ਹਨ। ਅੱਜ ਦਾ ਸੁਰੀਲਾ ਗਾਇਕ ਦੁਰਗਾ ਰੰਗੀਲਾ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਢਾਡੀ ਸੀ। ਬੀਬੀਆਂ ਅੰਦਰ ਵੀ ਢਾਡੀ ਕਲਾ ਉਸਲਵੱਟੇ ਲੈਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਰਾਣੀਪੁਰ ਵਾਲੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ, ਪਟਿਆਲੇ ਤੇ ਨਾਥੇ ਵਾਲੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਦਾ ਜਥਾ ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਰਗਰਮ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਢਾਡੀਆਂ ਦਾ ਮਾਣ ਸਨਮਾਨ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਬਹਾਲ ਕਰ ਸਕੀ ਹੈ? ਇਹਦਾ ਜੁਆਬ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਢਾਡੀ ਹਾਲੇ ਵੀ ਮਾਣ ਸਨਮਾਨ ਲਈ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵਲ ਕਾਂ ਵਾਂਗ ਨਿਗਾਹ ਟਿਕਾ ਕੇ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਸਾਰ ਮਾਧਿਅਮਾਂ ਸਣੇ ਦੂਰਦਰਸ਼ਨ ਨੇ ਢਾਡੀਆਂ ਵਲ ਕਦੇ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ।

ਫਿਰ ਵੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਢਾਡੀ ਕਲਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਲਈ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਵਿਚ ਚਿਣਗ ਹੈ ਤੇ ਢੰਡ ਸਾਰੰਗੀ ਦਾ ਚਮਤਾ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਪੂਣੀਆਂ ਕੱਤੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

SUPER TRAVEL

847-676-9090

E-mail: supertravel2003@yahoo.com

Lowest Fares With Excellent Service

**AMERICAN AIR,
CONTINENTAL AIR**

**JET AIRWAYS
DELTA, AIR INDIA,
KLM, LUFTHANSA.**

**For Emergency
Call anytime at**

847-673-3825

EARLYBIRD SALE!!!!

**India \$545
London \$250**

NirpalKaur.com

ਨਿਰਪਾਲ ਕੌਰ ਡਾਟ ਕੌਮ

A WEBSITE SHOWCASING THE TASTE OF PUNJABI FOOD

**ਪੰਜਾਬਣ ਦੀ ਰਸੋਈ ਦਾ ਸਵਾਦ
ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸ਼ਾਨ**

VISIT : WWW.NIRPALKAUR.COM

HOME COOKING, FASHION AND HEALTH

ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਦੋਸਤ, ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਮਹਾਨ ਵਿਦਵਾਨ ਡਾ. ਨੋਇਲ ਕਿੰਗ

ਇਕ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ

ਡਾ. ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਨਾਹਲ
ਨਾਮੀ ਅਕਾਦਮੀਸ਼ੀਅਨ, ਵਿਦਵਾਨ, ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਅਤੇ ਸੰਤ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਸਨ, ਡਾ. ਨੋਇਲ ਕਿੰਗ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿਛਲੀ ਤਕਰੀਬਨ ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਅਕਾਦਮਿਕ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨਵਾਨ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਭੂਮਿਕਾ ਅਦਾ ਕੀਤੀ, ਪਹਿਲੀ ਫਰਵਰੀ 2009 ਨੂੰ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਸਥਿਤ ਆਪਣੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਵਿਖੇ

ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਇਤਿਹਾਸਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਜੁਬਾਨੀ ਯਾਦ ਸਨ। ਮੈਂ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਅਜਿਹਾ ਵਿਦਵਾਨ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਜਿਹੜਾ ਇਕ ਪਲ ਵਿਚ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਸੰਬੰਧੀ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਅਧਿਐਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਤੱਤ ਇਨਾ ਗਹਿਰਾਈ ਨਾਲ ਬਿਆਨ ਕਰ ਸਕੇ।

ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਏ। ਡਾ. ਨੋਇਲ ਕਿੰਗ ਦਾ ਜਨਮ 1922 ਵਿਚ ਤਕਸਿਲਾ ਨੇੜੇ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ (ਹੁਣ ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਲਗਭਗ 2 ਸਦੀਆਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰਿਹਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਨੇ 19ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਅੱਧ ਵਿਚ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰਾਜ ਵੇਲੇ ਖਾਲਸਾ ਫੌਜ ਦੇ ਡਾਕਟਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਵਿਲੀਅਮ ਕਿੰਗ ਨੇ ਸਮੁੱਚੇ ਉੱਤਰ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਤਿੱਬਤ ਵਿਚ ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਫ ਦੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ ਵਿਛਾਈਆਂ। ਡਾ. ਕਿੰਗ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ 1940 ਤੱਕ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਰਿਹਾ।

ਡਾ. ਕਿੰਗ ਡਾ. ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਨਾਹਲ ਦੇ ਨਾਲ

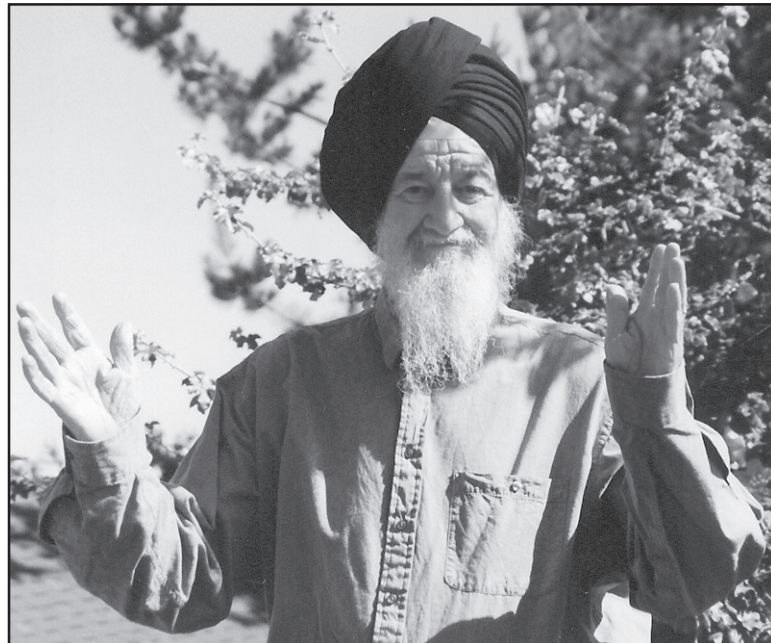
ਨੌਜਵਾਨ ਨੋਇਲ ਕਿੰਗ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਥਾਂ ਪਰ ਥਾਂ ਘੁੰਮਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਥੋਂ ਦੇ ਬਹੁ-ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਜੀਵਨ ਦੇ ਨੇੜਿਓਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ।

ਡਾ. ਨੋਇਲ ਕਿੰਗ ਦੂਜੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵੇਲੇ ਬਰਤਾਨਵੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੋਏ। ਫੌਜ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ, ਬਰਮਾ ਅਤੇ ਯੂਰਪ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਭਾਈਆਂ। ਉਹ ਬਰਮਾ ਵਿਚ ਜਪਾਨੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਭਾਰਤੀ ਬਰਤਾਨਵੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਧਰਮ ਅਧਿਐਨ (ਥੀਓਲੋਜੀ) ਵਿਚ ਗ੍ਰੇਜੂਏਸ਼ਨ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਐਮ.ਏ. ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਆਕਸਫੋਰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਕੀਤੀ। 1945 ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੋਮਨ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਦੌਰ ਬਾਇਬਲਾਈਨ ਯਾਨੀ ਪੁਰਬੀ ਰੋਮਨ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਪੈਟਰੀਸਟਿਕ ਬਿਓਲੀਜੀ ਵਿਚ ਨੌਟਿਘਮ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ. ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ। ਨੋਇਲ ਕਿੰਗ ਨੇ ਵਿਸ਼ਵ ਦੀਆਂ ਕਈ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ ਘਾਨਾ, ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ ਨੌਟਿਘਮ, ਆਕਸਫੋਰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਮੈਕੀਰੀਅਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ (ਯੁਗਾਂਡਾ), ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ ਪੈਪੂਆ/ਨਿਊ ਗਿਨਿਆ, ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਸਾਂਤਾਕਰੂਜ਼ ਅਤੇ ਸੀਨੀਅਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। 1950ਵਿਆਂ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਉਹ 7 ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਘਾਨਾ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਕਰਾ ਵਿਖੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਸਟੀਡਜ਼ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਲਈ ਯੁਗਾਂਡਾ ਦੇ ਮੈਕੀਰੀਅਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਚਲੇ ਗਏ। ਡਾ. ਕਿੰਗ

ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਕੁ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਇਸਾਈਅਤ, ਇਸਲਾਮ, ਜੈਨ ਧਰਮ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰਖਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 11 ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੇਪਰ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਛਪੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਰਜਨਾਂ ਲੇਖ ਲਿਖੇ ਜਿਹੜੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਮੈਗਜ਼ੀਨਾਂ ਅਤੇ ਇਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਵਿਚ ਛਪੇ। 1967 ਵਿਚ ਉਹ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਸਾਂਤਾਕਰੂਜ਼ ਆ ਗਏ। ਇਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 1991 ਤੱਕ ਪੜ੍ਹਾਇਆ। ਇਸ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਉਹ ਹਿਸਟਰੀ ਅਤੇ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਧਰਮ ਅਧਿਐਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਆਫ ਐਮਰੀਟਸ ਸਨ। 1992 ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਮਹਾਨ ਵਿਦਵਾਨ ਅਤੇ ਲੋਕਪ੍ਰਿਅ ਅਧਿਐਨ ਦੇ ਮਾਣ ਵਿਚ ਇਕ 'ਨੋਇਲ ਕਿੰਗ ਲੈਕਚਰ' ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਦੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਸਾਂਤਾਕਰੂਜ਼ ਵਿਚ ਇਹ ਸਾਲਾਨਾ ਲੈਕਚਰ ਐਡਵਾਂਸ ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਸਟਡੀਜ਼ ਬਾਰੇ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਡਾ. ਨੋਇਲ ਕਿੰਗ ਨੇ ਧਰਮ ਅਧਿਐਨ ਦੀ ਉਚੇਰੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਮੁਢਲਾ ਗਿਆਨ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਲ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਬੁਨਿਆਦੀ ਕੋਰਸ ਦੇਣ ਵਿਚ ਕੁੰਜੀਵਤ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਮੁੱਚੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨੌਜਵਾਨ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਅਧਿਐਨ ਵਲ ਤੁਰਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ।

ਡਾ. ਨੋਇਲ ਕਿੰਗ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਦੇ ਗਾਈਡ ਵਜੋਂ ਵੀ ਆਪਣੀ ਭੂਮਿਕਾ ਅਦਾ ਕੀਤੀ। ਡਾ. ਨੋਇਲ ਕਿੰਗ ਇਕੋ ਇਕ ਪੱਛਮੀ

ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਪਾਸੋਂ ਮਾਣ ਪੱਤਰ ਵੀ ਹਾਸਲ ਹੋਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ (ਮੈਨੂੰ ਅਤੇ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਨੂੰ) ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ. ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਲਈ ਗਾਈਡ ਕੀਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ

ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਡਾ. ਨੋਇਲ ਕਿੰਗ ਨੂੰ 1992 ਵਿਚ ਸਾਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਵਿਖੇ ਇਕ ਅਕਾਦਮਿਕ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਮਿਲਿਆ ਸਾਂ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਦਵਤਾ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਧਰਮ ਅਧਿਐਨ ਬਾਰੇ ਡੂੰਘੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਸਾਂ। ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕੋਈ ਆਮ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਡਾ. ਕਿੰਗ ਬਹੁਤ ਨਰਮ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਇਕ ਵਿਲੱਖਣ ਅਤੇ ਪਾਵਨ ਕਿਸਮ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਧਰਮ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਸੰਕਲਪਾਂ ਅਤੇ ਅਨੋਖੀਆਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਲਾਤਾਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਸੁਤੇਸਿਧ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਚੋਂ ਕਿਰ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦਾ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਅਲੌਕਿਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਖੇਤਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਲਾਵੇ ਵਿਚ ਲੈ ਲੈਂਦਾ। ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਇਤਿਹਾਸਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਜੁਬਾਨੀ ਯਾਦ ਸਨ। ਮੈਂ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਅਜਿਹਾ ਵਿਦਵਾਨ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਜਿਹੜਾ ਇਕ ਪਲ ਵਿਚ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਸੰਬੰਧੀ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਅਧਿਐਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਤੱਤ ਇਨਾ ਗਹਿਰਾਈ ਨਾਲ ਬਿਆਨ ਕਰ ਸਕੇ। ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਬਹੁਤ ਨਿਰਮਾਣਤਾ ਅਤੇ ਆਦਰ ਨਾਲ ਦੂਜਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਪੇਸ਼ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਕਾਦਮਿਕ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਖੋਜ ਦਾ ਪੱਖ ਪੁਰਿਆ। ਅਸੀਂ ਉਸ ਮਹਾਨ ਵਿਦਵਾਨ ਅਤੇ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਮਿੱਤਰ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਜਿਸਨੇ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ ਥਾਂ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੈਨ ਹੋਜੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਿੱਖ

ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਮਾਇਆ ਵੀ ਦਾਨ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। ਚਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਫਰਾਂਸਿਸੀ-ਸਿੱਖ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ

ਸਮਝਣ ਲਈ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਸਿੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਫਰਾਂਸ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਨੋਇਲ ਕਿੰਗ ਨੇ ਇਸ ਕਾਜ ਲਈ ਵੀ ਭਰਪੂਰ ਡੋਨੇਸ਼ਨ ਦਿੱਤੀ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ ਕਾਰਨ ਇਹ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸਿਰੇ ਨਾ ਲੱਗ ਸਕਿਆ।

ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਸੰਘਰਸ਼ ਸਬੰਧੀ ਮੇਰੇ ਖੋਜ ਕੰਮ ਦੌਰਾਨ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਤਕਰੀਬਨ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਰ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਪਿੱਛੋਂ ਮੈਂ ਸਾਲ ਵਿਚ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰ ਵਾਲਾ ਵਿਹਾਰ ਕੀਤਾ।

ਤਕਰੀਬਨ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਅਕਤੂਬਰ 2008 ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਮਾਈਕਲ ਹਰਿੰਗਟਨ ਤੋਂ ਇਕ ਈ-ਮੇਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਹ ਇਸ਼ਾਰਾ ਸੀ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਕਿੰਗ ਦੀ ਸਿਹਤ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਿਗੜ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲਈ ਗਿਆ, ਉਹ ਕਾਫੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਬਾਅਦ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕੁਝ ਠੀਕ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਮੇਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਖਰੀ ਮਿਲਣੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ ਹਫਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਕਾਫੀ ਮਾੜੀ ਵਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੀ ਸੀ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਵਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਬਾਰੇ, ਕੰਮਕਾਰ ਅਤੇ ਪੰਥਕ ਮਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ। ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਮਠਿਆਈਆਂ (ਬਰਫੀ, ਜਲੇਬੀ ਆਦਿ) ਦੇ ਕਾਫੀ ਸ਼ੌਕੀਨ ਸਨ। ਮੈਂ ਇਸ ਫੇਰੀ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਬਿਹਤਰੀਨ ਸਥਾਨਕ ਸੇਬ ਦੇ ਜੂਸ ਅਤੇ ਦਾਰਜੀਲਿੰਗ ਚਾਹ

ਦਾ ਸੁਆਦ ਚਖਿਆ।

ਮੇਰੀ ਆਖਰੀ ਫੇਰੀ ਸਮੇਂ ਮੈਨੂੰ ਡਾ. ਕਿੰਗ ਦੇ ਵੱਡੇ ਬੇਟੇ ਫਰਾਂਸਿਸ ਕਿੰਗ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ, ਉਹ ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ ਇਥੇ ਆਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਆਮਦ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਫੇਰੀ ਹੋਰ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੋ ਗਈ। ਫਰਾਂਸਿਸ ਕਿੰਗ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਰਾਜਦੂਤ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਭਾਰਤ ਸਮੇਤ ਵੱਖ ਵੱਖ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਨਿਯੁਕਤ ਰਹੇ। ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਵਾਂਗ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਕਾਫੀ ਨਿੱਘੇ ਸਬੰਧ ਰਹੇ ਹਨ। ਫਰਾਂਸਿਸ ਨੇ ਇਸ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੌਰਾਨ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਕਤਲ ਅਕਤੂਬਰ 1984 ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਰਾਜਦੂਤ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਸਨ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਸਿਰਫ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਕਤਲ ਹੋਏ। ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸ਼ਹਿ ਹੇਠ ਹੋਏ ਇਸ ਕਤਲੇਆਮ ਦੌਰਾਨ ਸਿੱਖ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਬਲਾਤਕਾਰ ਹੋਏ ਅਤੇ ਇਹ ਕਤਲੇਆਮ ਕਈ ਦਿਨ ਤੱਕ ਚੱਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਕ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਆਂਢ ਵਿਚ ਹੀ ਵੱਸਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਫਰਾਂਸਿਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਇੱਜ਼ਤ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਸਹਾਇਤਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਸੀ ਕਿ ਫਰਾਂਸਿਸ ਪਰਿਵਾਰ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਆਮ ਵਾਂਗ ਹੋਣ ਤੱਕ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪਨਾਹ ਦੇ ਦੇਵੇ। ਫਰਾਂਸਿਸ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਇਸ ਤਰਲੇ ਨੂੰ ਹਾਮੀ ਭਰ ਦਿੱਤੀ। ਇੰਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਮਾਣ-ਤਾਣ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦੁਖਾਂਤਕ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਸੁਣਦਿਆਂ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਿੱਲੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਆਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਇਹ ਰਿਸ਼ਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਈ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣਗੇ।

ਡਾ. ਕਿੰਗ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦਾ ਬਹੁਤ ਆਦਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਅਕਸਰ ਹੀ ਉਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦਿੰਦੇ। 6 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਸਾਰ ਯਾਤਰਾ ਉੱਤੇ ਨਿਕਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਅਰਦਾਸ ਲਈ ਨਿੱਤਨੇਮ ਦਾ ਗੁਟਕਾ ਲਿਆ ਕੇ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਉਹ ਹਰ ਸਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਉੱਪਰ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਅਮਲ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮਾੜੀ ਸਿਹਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘੇਰ ਨਹੀਂ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਹ ਪਹਿਲ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ, ਭਾਰਤ, ਅਫਰੀਕਾ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਰਹਿਣ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸਾਰੇ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹੀ ਦੋਸਤ ਸਨ। ਉਹ ਹਿੰਦੀ, ਪੰਜਾਬੀ, ਉਰਦੂ ਅਤੇ ਲਾਤੀਨੀ ਸਮੇਤ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਬੋਲ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਡਾ. ਕਿੰਗ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਪਤਨੀ ਲੌਰੀ ਕਿੰਗ, ਤਿੰਨ ਪੁੱਤਰ, ਚਾਰ ਬੇਟੀਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਈ ਪੋਤੇ-ਪਤਨੀਆਂ ਛੱਡ ਗਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਹ ਬੱਚੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ।

ਕਾਵਿ-ਮੰਚ

ਵਾਈਟ ਹਾਊਸ ਦਾ ਬਾਸ਼ਿੰਦਾ

ਅੱਜ ਉਹ ਬੜਾ ਖੁਸ਼ ਹੈ
ਉਬਾਮਾ ਦੀ ਫੋਟੋ
ਗਲ 'ਚ ਲਟਕਾਈ ਫਿਰਦੈ
ਜਿਵੇਂ ਉਬਾਮਾ ਉਹਦਾ
ਕੋਈ ਸਕਾ ਸੰਬੰਧੀ ਹੋਵੇ।

ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਦੀ
ਸ਼ਕਲ ਸੂਰਤ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ
ਪਰ ਉਬਾਮੇ ਦੇ ਰੰਗ ਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ
ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ
ਜਿੱਤ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਸਮਝਦਾ ਹੈ।
ਰੋਜ ਵਾਂਗ
ਮੇਰੇ ਸਟੋਰ 'ਚ ਵਤਦਿਆਂ
ਸਸਤੀ ਸਿਗਾਰ ਭਾਲਦੈ
ਮੇਰੇ ਨਾ ਦੇਣ 'ਤੇ
ਉੱਚੀ ਉੱਚੀ ਚੀਕਦੈ

ਗਲ 'ਚ ਪਾਈ
ਉਬਾਮਾ ਦੀ ਫੋਟੋ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ

ਗਾਲੂ ਕਢਦਾ
ਉੱਚੀ ਉੱਚੀ ਫੁੰਕਾਰੇ ਮਾਰਦਾ
ਸਟੋਰ ਦਾ ਬੂਹਾ ਭੰਨਦਾ
ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਤੋਜੀ ਨਾਲ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ
ਜਦ ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ
ਉਹ ਫਿਰ ਰੋਜ ਵਾਂਗ ਹੀ
ਮੋਢੇ ਤੇ ਟਰੈਸਬੈਗ ਲਟਕਾਈ
ਬਾਹਰ ਪਏ ਟਰੈਸ ਫਰੋਲਦਾ
ਖਾਲੀ ਬੀਅਰ, ਸੋਢੇ ਦੇ ਕੈਨ
ਇੱਕਠੇ ਕਰਦਾ ਹੈ

ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ
ਵਿੱਡ ਦੇ ਜੁਗਾਤ ਦਾ ਫਿਕਰ
ਬੁਸ ਵੇਲੇ ਵੀ
ਉਬਾਮਾ ਵੇਲੇ ਵੀ

ਟਰੈਸ ਦੇ ਕੂੜੇ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੈ
ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ
ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ
ਵਾਈਟ ਹਾਊਸ ਦਾ ਬਾਸ਼ਿੰਦਾ ਸਮਝਦਾ ਹੈ।
-ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਮਿਨਹਾਸ

ਪਲ ਪਲ ਹੰਢਾ ਕੇ

ਮੈਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਪਲ ਹੰਢਾ ਕੇ
ਤੁਰਦਾ ਆ ਰਿਹਾਂ।
ਮੈਂ ਕੁਝ ਖੱਟਕੇ, ਕੁਝ ਗੁਆ ਕੇ,
ਤੁਰਦਾ ਆ ਰਿਹਾਂ।

ਇਸ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ
ਇਸ ਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ 'ਚੋਂ ਡੁੱਬ ਕੇ,
ਤੁਰਦਾ ਆ ਰਿਹਾਂ।

ਜਿਸ ਨੇ ਵੀ ਦੋ ਪਲ ਖੁਸ਼ੀ 'ਚ
ਬਿਤਾਏ ਨੇ ਸੱਜਣੋਂ,
ਉਸ ਦੀ ਪੈਤ ਦਾ
ਪਿੱਛਾ ਕਰਦਾ ਆ ਰਿਹਾਂ।

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇਕ ਚਮਕ
ਤਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਾਂਗ ਹੀ,
ਨੇਰੇ 'ਚ ਜੁਗਨੂੰਆਂ ਤਰ੍ਹਾਂ,
ਗਮ ਜਰਦਾ ਆ ਰਿਹਾਂ।

ਹਰ ਇਕ ਯੁੱਗ ਦੀ
ਕਹਾਣੀ ਵੀ ਸੁਣੀ ਏ ਅਸਾਂ,
ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ
ਹੁੰਗਾਰਾ ਭਰਦਾ ਆ ਰਿਹਾਂ।

ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ
ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਕਿਆਰੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ,
ਕਿ ਤੇਰੇ ਸੋਹਣੇ ਫੁੱਲ,
ਸੱਜਣਾਂ ਦੇ ਹੱਥ 'ਤੇ ਧਰਦਾ ਆ ਰਿਹਾਂ।

ਇਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ
ਤੇ ਪਲ ਤੇਜ਼ ਦੌੜਦੇ ਨੇ,
ਮੰਜ਼ਲ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਵੀ
'ਕਮਲ' ਹਰਦਾ ਆ ਰਿਹਾਂ।

-ਕਮਲ ਬੰਗਾ,
ਸੈਕਰਮੈਂਟੋ

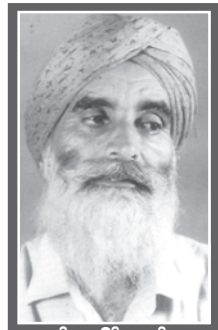

ਸਿਫਤਾਂ ਦੀ ਵਾਧੂ ਫੂਕ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਕਬੰਦਾ ਵੀ ਬਣਾ ਸਕਦੀ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਪਿਛਲਾ ਅੰਕ ਵੇਖੋ)

“ਮੈਂ ਕਿਤੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ, ਨਿਰਾਸ਼ਤਾ ਨੂੰ ਕੰਮ ਨਾਲ ਜਿੱਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।” ਉਸ ਇਕ ਨਰੋਈ ਨਸੀਹਤ ਅੱਗੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ ਦੀ ਸਿਆਣਪ ਨੂੰ ਮੈਂ ਦਿਲ ਹੀ ਦਿਲ ਦਾਦ ਦੇ ਗਿਆ। “ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੰਮ ਵਿਚ ਹੀ ਧਸਿਆ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਫੇਕੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਮਿਲੀ, ਪਰ ਦਿਲ ਨੂੰ ਟੁੰਬਣ ਤੇ ਤਾਕਤ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਸੀ।” ਮੇਰਾ ਗੁੱਝਾ ਸਾਹ ਹਾਉਕੇ ਵਰਗਾ ਸੀ।

“ਨਿਰਾਸ਼ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦੇ ਓ, ਲੋੜਵੰਦ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤ ਆਪ ਹੁੰਗਾਰਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਕੋਲੇ ਦੀ ਖਾਨ ਵਿਚੋਂ ਕਦੇ ਹੀਰਾ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਗੱਲ ਪੱਕੀ, ਤੁਹਾਡੀ ਲੇਖਣੀ ਵਿਚ, ਦਿਲ ਧੜਕਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਲਤ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲੋ। ਇਹ ਗੁਣ ਅਮੋਲ ਹੁੰਦਾ ਏ। ਮੈਂ ਕੇਵਲ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਨਾਵਲ ਪੜ੍ਹਦੀ ਸਾਂ, ਪਰ ਤੁਹਾਡੀ ‘ਰਾਤ ਬਾਕੀ ਹੈ’ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ, ਤੁਹਾਡਾ ਬੇਹੱਦ ਧੰਨਵਾਦ।” ਉਸ

ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ

ਮੈਨੂੰ ਦਿਲੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਦੇ ਮਾਰੀ। ਸੱਚੀ ਗੱਲ, ਦੋ ਜਵਾਨ ਦਿਲ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਦੋ ਗੰਭੀਰ ਸੋਚਾਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਕਾਹਲੀਆਂ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਹਾਲੇ ਵੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਓਪਰਿਆਂ ਵਾਂਗ ਬੈਠੇ ਸਾਂ। ਮੈਂ ਇਹ ਹੈਰਾਨੀ ਤੇ ਬੇਗਾਨਗੀ ਤੋੜ ਕੇ ਗਹਿ ਗੱਚ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸਾਂ। ਮਿਲਣ ਦਾ ਹੋਰ ਕੀ ਲਾਭ ਹੁੰਦਾ ਏ? ਪੁੱਛ ਕੀਤੀ।

“ਬਈ ਤੂੰ ਐਨੀ ਸਿਆਣੀ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਈ?”

ਉਸ ਤੜਕਾ ਜਵਾਬ ਦੇ ਮਾਰਿਆ।

“ਤੁਸਾਂ ‘ਰਾਤ ਬਾਕੀ ਹੈ’ ਵਰਗਾ ਨਾਵਲ ਕਿਵੇਂ ਲਿਖ ਮਾਰਿਆ?” ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ, ਸਵਾਲ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਭੁਆਟਣੀ ਦੇ ਗਿਆ।

“ਬਈ ਮੈਂ ਪਾਰਟੀ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ, ਹਮਦਰਦ ਜ਼ਰੂਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ।” ਮੈਂ ਦੱਸਣ ਲੱਗਾ। “ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਹਰ ਸਿੱਖ ਘਰ ਨੂੰ ਵਿਰਸੇ ਵਿਚ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੇ, ਨਾ ਕਰੇ। ਦਸਵੀਂ ਵਿਚ ਅਲਜਬਰਾ ਸਿਰ ਖਪਾਣ ‘ਤੇ ਵੀ ਨਾ ਆਇਆ। ਪੜ੍ਹਾਈ ਛੱਡ ਕੇ ਮਲਾਇਆ ਨੂੰ ਭੱਜ ਗਿਆ। ਪੰਦਰਾਂ ਡਾਲੇ ਤਨਖ਼ਾਹ ਉੱਤੇ ਰਾਤ ਦਾ ਪਹਿਰਾ ਦਿੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਰੱਬ ਦੀ ਮਿਹਰ, ਵਾਰਸ ਦੀ ਹੀਰ ਚੰਗੀ ਸੁਰ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਲੈਂਦਾ ਸਾਂ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ‘ਤੇ ਚਾਰ ਬੰਦ ਬੈਠ ਛੰਦ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਤੇ ਅਲੋਟ ਸਟਾਰ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਸੁਰ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਦਿੱਤੇ। ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਵਾਹਵਾ ਵਾਹਵਾ ਹੋ ਗਈ। ਓਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਮਾਤਰਕ ਬੋਧ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕੋਈ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਕ ਮਿੱਤਰ ਨੇ ਪਿੰਗਲ ਤੇ ਹੋਰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਵਧਾਇਆ। ਲੇਖਕ ਬਣਨ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਜਾਗਿਆ ਤਾਂ ਯਾਰਾਂ ਮਲਾਇਆ ਹੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਹਿਤਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕੋਡੀ ਪਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਸੰਖੇਪ ਜਾਣਕਾਰੀ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਕਹਿ ਦਿੱਤੀ। ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਦੱਸੋ, ਐਨੇ ਸਿਆਣੇ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਏ?”

“ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼! ਪਹਿਲੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਬਾਹਰ ਫਿਰ ਆਏ, ਬੜਾ ਚੰਗਾ ਕੀਤਾ।” ਉਸ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਦੱਸਣੋਂ ਦੜ ਵੱਟੀ ਰੱਖੀ।

“ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜੀ! ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸੂਝ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ? ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਗੀ ਸਿਆਣੀ ਕੁੜੀ ਮੈਂ ਪਹਿਲੋਂ ਨਹੀਂ ਵੇਖੀ।” ਇਹ ਉਹਦੀ ਨਿਰੀ ਵਡਿਆਈ ਨਹੀਂ, ਸਾਹਮਣੀ ਹਕੀਕਤ ਸੀ। ਉਸ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, ‘ਤੁਸਾਂ ਨਾਵਲ ਵਿਚ ਰਾਜ ਨੂੰ ਤਪਦਿਕ ਦੇ ਕੇ ਕਿਉਂ ਮਾਰਿਆ? ਉਸ ਤੋਂ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਕਿਉਂ ਨਾ ਲਈ? ਮੈਂ ਚਿੰਨੀ ਦੇ ਮੋੜ ਵਿਚ ਇਹ ਲਿਖ ਬੈਠਾ ਸਾਂ। ‘ਕੁੜੀਆਂ ਐਨੀਆਂ ਸਿਆਣੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ।’ ਮੇਰੇ ਮੋੜ ਵਿਚ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਬ ਨੇ ਖਿੜ ਕੇ ਲਿਖਿਆ, ‘ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਕੁੜੀਆਂ ਸਿਆਣੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਗੋਰ ਨਾਲ ਵੇਖੋ।’ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਮੈਂ ਪੇਂਡੂ, ਸਹਿਰੀ ਸੂਖਮ ਅਹਿਸਾਸ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਸਮਝ ਨਾ ਸਕਿਆ।

ਮੇਰੀ ਹਾਲਤ ਮੱਛੀ ਦੇ ਪੱਖਰ ਚੱਟ ਕੇ ਮੁੜਨ ਵਾਲੀ ਬਣ ਗਈ ਸੀ। ਮੈਂ ਝੰਡੇ ਦੇ ਜੁੱਲ ਵਾਂਗ ਝਾੜਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਸਾਂ।

“ਤੁਹਾਡੀ ‘ਰਾਤ ਬਾਕੀ ਹੈ’ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਲੱਗਾ, ਤੁਹਾਡੀ ਵਾਰਤਕ ਬਹੁਤ ਖਿੱਚ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਹੋਰ ਦੱਸੋ?” ਉਸ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠਲੀ ਤਿੜ ਪੁੱਟ ਲਈ।

“ਤੁਸਾਂ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਰੋਪੜੀ ਜਿੰਦਾ ਹੀ ਮਾਰ ਲਿਆ।” ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਰੜਕਾਇਆ।

“ਮੈਂ ਜੋ ਹਾਂ, ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਂ।”

ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸਾਂ, ਪਰ ਉਸ ਘੁੱਟ ਕੇ ਬੁੱਕਲ ਮਾਰ ਛੱਡੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਮੇਰਾ ਅੰਦਰ-ਬਾਹਰ ਪਹਿਲੋਂ ਫਰੋਲ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਪਣਤ ਨਾਲ ‘ਤੂੰ’ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਾ ਸਾਂ, ਪਰ ਉਸ ਮੈਨੂੰ ‘ਤੁਸੀਂ’ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ।

“ਇਕ ਗੱਲ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਦੱਸੋ, ਸਾਨੂੰ ਸਾਹਿਤਕ ਸੂਝ ਵਾਲੀ ਚਿੰਨੀ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ....?” ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੀ ਸੂਝ ਨੂੰ ਝੰਜੋੜਨ ਵਾਲੀ ਚਿੰਨੀ ਮੈਨੂੰ ਕਦੇ ਮਿਲੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਆਪਣੀਆਂ ਖਾਮੀਆਂ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਚੰਗਾ ਲੇਖਕ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸਾਂ।

“ਅਲੋਚਨਾ ਸੀਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਚਿਹਰਾ ਵੇਖਦੇ ਆਂ। ਮੈਂ ਚਿੰਨੀ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਮਿਲ ਕੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗ਼ਲਤ ਫਹਿਮੀਆਂ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੇ ਵੀ ਹੱਕ ਵਿਚ ਆਂ।” ਉਸ ਮੇਰੀ ਆਸ ਤੋਂ ਵਧ ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਝੰਜੋੜ ਸੁੱਟਿਆ।

ਮੈਂ ਲੰਮੇ ਸੰਤੋਖ ਵਿਚ ਛਾਤੀ ਭਰਵਾਂ ਸਾਹ ਖਿੱਚਿਆ। ਮੇਰੇ ਸਵਾਲ ਦੀ ਹਾਂ ਨਾਂਹ ਨੇ ਤੋੜ ਵਿਛੋੜੇ ਜਾਂ ਮੇਲ ਮਿਲਾਪ ਨੂੰ ਸਥਿਰ ਕਰ ਦੇਣਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਉਮਾਹ ਵਿਚ ਲਾਲ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਕੰਧ ਨਾਲ ਜਾ ਟੱਕਰ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸਾਂ। ਮੈਂ ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰ ਗਿਆ, ਰੱਬ! ਐਨਾ ਤਾਂ ਕਦੇ ਤੂੰ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹੋਇਆ ਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਐਨੀ ਸੂਝਵਾਨ ਕੁੜੀ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਅਨੁਭਵ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਹੀ ਖਿੱਲਰ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ।

“ਕਿੱਥੇ ਚਲੇ ਗਏ ਓ?” ਉਸ ਮੈਨੂੰ ਜਾਗਦਾ ਕੀਤਾ।

“ਬੜਾ ਅਵਾਰਾ ਫਿਰਿਆ ਆਂ। ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਭਾਵਾਂ ਦਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਕਿਤੋਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਦੇ ਸਜਦੇ ਵਿਚ ਗਵਾਚ ਗਿਆ ਸਾਂ।” ਮੈਨੂੰ ਚੜ੍ਹਿਆ ਆਵੇਸ਼ ਉਤਰਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। “ਬੱਸ ਤੁਹਾਨੂੰ ਧੰਨਵਾਦ ਦੇਣਾ ਬਾਕੀ ਸੀ।”

“ਹਾਲੇ ਤਾਂ ਵਾਟ ਬਹੁਤ ਲੰਮੀ ਪਈ ਹੈ, ਇਉਂ ਗਵਾਚੇਗੇ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਡਿੱਗ ਵੀ ਪਵੋਗੇ, ਨਹੀਂ ਹੋਰ ਅਵਾਰਾ ਹੋ ਜਾਓਗੇ।” ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਉਹ ਸੰਜੀਦਗੀ ਤੋੜ ਕੇ ਹੱਸ ਪਈ।

“ਮਾਫ਼ ਕਰਨਾ, ਦਿਲ ਦੀ ਆਖਾਂ?” ਆਪ ਹੀ ‘ਹਾਂ’ ਦਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਸਮਝ ਕੇ ਬੋਲਿਆ। “ਜਦੋਂ ਖੁਸ਼ੀ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ਚੜ੍ਹ ਆਵੇ, ਦਿਲ ਦੇ ਖਿਆਲੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵੀ ਡੁੱਲ੍ਹ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।” ਨਾਲ ਹੀ ਵੱਡਾ ਸਾਰਾ ਸਾਹ ਭਰ ਕੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਹਿੱਕ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਜੋ ਡਾਕਟਰ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗੇ।

“ਡੁੱਲ੍ਹਦੀ ਵਾਧੂ ਖੁਸ਼ੀ ਕਿਸੇ ਬੁੱਝੇ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦੇ ਦਿੰਦੇ?” ਉਸ ਪੂਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਤੱਕਿਆ। ਇਕ ਸੀਤ ਲਹਿਰ ਮੇਰੇ ਕਣ ਕਣ ਫਿਰ ਗਈ।

“ਸੱਚੀ ਦੱਸਾਂ?”.....।

“ਮੈਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਸੱਚ ਹੀ ਆਖੋਗੇ।” ਉਸ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵਿਚਕਾਰੋਂ ਹੀ ਬੋਚ ਲਿਆ।

“ਢਿੱਡ ਦੀ ਭੁੱਖ ਨਾਲੋਂ, ਮਾਨਸਿਕ ਭੁੱਖ ਬਹੁਤ ਬੇਹਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ?” ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਅੰਦਰਲੀ ਭੁੱਖ ਬਾਰੇ ਸਹਿਵਨ ਹੀ ਕਹਿ ਗਿਆ। “ਮਾਨਸਿਕ ਭੁੱਖ ਪੇਟ ਦੇ ਹੀ ਰੱਜ ਵਿਚੋਂ ਕਸੀਦ ਕੀਤਾ ਅਰਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ?” ਉਸ ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਦੇਣ ਦੀ ਥਾਂ ਨਵਾਂ ਸਵਾਲ ਖੜਾ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਘੁਮਾਟੀ ਦੇ ਮਾਰੀ।

ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਕੰਵਲ ਸਿਆਂ ਹੋਰ ਗੁਹੜ ਗਿਆਨ ਘੋਲਿਆ, ਹੋਰ ਮਾਰ ਖਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਸਾਧਾਰਨ ਕੁੜੀ ਘੱਟ, ਖਾਮੋਸ਼ ਬਲਾ ਬਹੁਤੀ ਐ। ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਸੰਤਾਂ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹਿਆ

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਵੀ ਅਵਾਕ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਆਲਾ-ਦੁਆਲਾ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਦਾ ਵੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਲਾਲ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਸਥੂਲਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿਸ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਲਿਖਿਆ ਕਿੱਲ-ਚੋਭੂ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ : ‘ਕੁੜੀਆਂ ਐਨੀਆਂ ਸਿਆਣੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ।’ ਮੇਰੀ

ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ

ਸੁਰਮ ਆਪੇ ਵਿਚ ਮੁਸਕਾ ਪਈ। ਹੁਣ ਉਹ ਕੁੜੀ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਿਆਣਪ ਦੀ ਹਕੀਕਤ ਦੀ ਪੰਡ ਬੰਨ੍ਹੀ ਬੈਠੀ ਸੀ।

“ਕੰਵਲ ਜੀ, ਕਿੱਥੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਝਟ ਪਿੱਛੋਂ? ਤੁਹਾਡੇ ਗੁਆਚਣ ਦੀ ਆਦਤ ਦਾ ਕੋਈ ਇਲਾਜ ਡਾਕਟਰੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ।” ਉਹ ਸੰਕੋਚਵਾਂ ਮੁਸਕਾ ਪਈ। ਮੈਂ ਵੀ ਹੋਸ਼ ਵਿਚ ਪਰਤਦਾ ਹੱਸ ਪਿਆ। “ਜੇ ਇਕ ਡਾਕਟਰ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ, ਫਿਰ ਤਾਂ ਅਸਾਧ ਰੋਗ ਹੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।” ਅਸਾਧ ਰੋਗ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਬ੍ਰਹਮਵੇਤਾ ਸੰਤ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸਮਝਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

“ਚੰਗੀ ਭਲੀ ਨਰੋਈ ਤੁਹਾਡੀ ਦੇਹ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਵਾਤਾ ਕਿਉਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਓ?” ਉਸ ਮੇਰੇ ਉੱਤਰਾਂ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਕੁੰਡਲ ਵਾਹ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ ਮੈਂ ਜਾਚ ਲਿਆ, ਇਸ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਮਨੋਂ ਬੋੜਾ ਤਕੜਾ ਹੋ ਗਿਆ। “ਅੱਲ ਵਲੋਂ ਨਸ਼ੇ ਮਨੁੱਖ ਉਦੋਂ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਉਹਦੀ ਪਹੁੰਚ ਹਾਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਹਾਸਲ ਦੁਰ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਐਵੇਂ ਜ਼ਹਿਰ ਕੋਈ ਕਿਉਂ ਪੀਵੇਗਾ?” ਮੈਂ ਇਕ ਅੜਾਉਣੀ ਆਪਣੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਉਸ ਅੱਗੇ ਡਾਹ ਦਿੱਤੀ।

“ਇਕ ਸੁਲਝਿਆ ਮਨੁੱਖ ਹਾਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਕੇ ਜ਼ਹਿਰ ਦਾ ਫੱਕਾ ਮਾਰੇ, ਨਿਰੀ ਮੁਰਖਤਾ ਨਹੀਂ? ਹਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਿੱਤ ਭੈਣ ਦੇ ਗਲੋਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਤੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ? ਰਾਤ ਜ਼ਰੂਰ ਬਾਕੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਮਤਲਬ ਤਾਂ ਨਹੀਂ, ਸੂਰਜ ਨਿਕਲੇਗਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਸੰਦ ਅਤੇ ਹਥਿਆਰ ਹੱਥੋਂ ਛੁੜਾ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਨਿਹੱਥਾ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਹੋ?” ਉਸ ਆਪਣਾ ਸੰਜਮੀ ਰੋਹ ਜ਼ਬਤ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

“ਨਹੀਂ, ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ, ਜਿੰਦਗੀ ਦੀ ਧੁਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੱਕ, ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰੇ ਜ਼ਰਅਤ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰਬਾਂ ਦਿੰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਲਈ ਇਹ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।” ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਵਲੋਂ ਪੂਰੀ ਸਫ਼ਾਈ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਚੁੱਪ ਵਰਤ ਗਈ। ਸ਼ਾਇਦ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋਵੇਂ ਨਵੀਂ ਗੱਲ ਭਾਲ ਰਹੇ ਸੀ। ਇਸ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮੈਂ ਹੀ ਤੋੜਿਆ।

“ਆਜ਼ਾਦੀ ਆਉਣ ‘ਤੇ ਜਿਹੜੀ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਦੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਸ ਸੀ, ਦੁੱਧ ਦੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਵਗਣਗੀਆਂ, ਉਹ ਅਸਲੋਂ ਨਖੁੱਟ ਖਲੋਤੀ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਕੱਟ ਵੱਢ ਵਿਚ ਇਕੱਲੇ ਪੰਜਾਬੀ, ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀ ਮੋਟੇ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਨਾਲ ਦਸ ਲੱਖ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਤਾਰੀਖ਼ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਹੈ। ਐਨਾ ਆਦਮ ਕਿਸੇ ਵੀ ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਵਿਚ ਕਤਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮਾਰਚ 1947 ਵਿਚ ਪੋਠੋਹਾਰ ਵਿਖੇ ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਖ ਹੀ ਮਾਰੇ ਤੇ ਉਜਾੜੇ ਗਏ ਸਨ। ਮੁਸਲਿਮ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪਹਿਲ ਕਰ ਮਾਰੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਸੀਬਤ ਮਾਰਿਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦਾ ਇਕ ਫੰਡ ਕੱਢਿਆ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਕੋਈ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਡਰਦਾ ਨੈ ਕੇ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਮਾਰੀ ਅਤੇ ਢੁਡਿਆਲ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਰਕਮ ਜਾ ਸੌਂਪੀ। ਮੈਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਵੀ ਏਹੀ ਦੇ ਕੇ ਤੋਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਸੰਤਾਲੀ ਦੀ ਫਿਰਕੂ ਕੱਟ ਵੱਢ ਨੇ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰਾ ਮਨ ਫੇਰ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਕੇ ਪਿੰਡ ਆ ਗਿਆ। ਗਵਾਂਢੀ ਉੱਠ ਕੇ ਗਵਾਂਢੀਆਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਨਾ ਮਾਰਦੇ, ਜੇ ਫਿਰਕੂ ਆਗੂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਨਾ ਚਾੜ੍ਹਦੇ। ਏਧਰ ਇਹ ਹਦਾਇਤਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਉਠਾਉਣ ਦੀਆਂ ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਪਟੋਲ ਵਲੋਂ ਤੁਰੀਆਂ ਸਨ। ਪੋਠੋਹਾਰ ਦੀ ਮਾਰ ਕਾਟ ਵਿਚ ਅਕਬਰ ਅਲੀ ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਪੀਰ ਗੋਲਡੇਵਾਲਾ ਤੇ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਹੱਥ ਸੀ। ਜੂਨ ਦੇ ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਹੀ ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀ ਪਾਗਲ ਹੋ ਤੁਰਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹਿੰਦੂ ਜਨ ਸੰਘ, ਮੁਸਲਿਮ ਲੀਗ ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਡੱਟ ਕੇ

ਕੀਤੀ। ਮਨੁੱਖੀ ਹਮਦਰਦੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਤੇ ਸਿੱਖ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰੇ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਏ ਸਨ।” ਮੈਂ ਚਲਦੀ ਗੱਲ ਰੋਕ ਕੇ ਡਾ. ਜਸਵੰਤ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਵੇਖਿਆ। ਉਹ ਪੂਰੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਭੈਭੀਤ ਹੋਈ ਸੁਣ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਚੁੱਪ ਵਟ ਲਈ।

“ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਛੱਡ ਕੇ ਤੁਸਾਂ ਕੀ ਕੀਤਾ?” ਉਸ ਛਿੜੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਹੁੰਗਾਰਾ ਦੇ ਕੇ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ।

“ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਹਮਖਿਆਲ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਭਰਾਵਾਂ ਤੇ ਯਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹਿਵਾਜ਼ਤੀ ਕੈਪਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ। ਦੋ ਵਾਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜਾ ਕੇ ਨਵਾਬ ਸਾਹ ਤੇ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਸਿੰਧ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੁਬਰਸਾਰ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਆਂ।” ਇਕ ਦਲੇਰ ਹੋਸਲਾ ਮੇਰੇ ਚਿਹਰੇ ‘ਤੇ ਉੱਠ ਪਿਆ ਸੀ।

“ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਤੁਸਾਂ ਬੇਹੱਦ ਹਮਦਰਦੀ ਵਾਲਾ ਕੀਤਾ। ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਸ਼ਾਬਾਸ਼।” ਮੇਰੇ ਇਸ ਕੰਮ ਨਾਲ ਉਹਦਾ ਚਿਹਰਾ ਜਲਾਲ ਫੜ ਗਿਆ। “ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਯਾਰਾਂ ਨਾਲ ਕੋਡੀ ਖੇਡਦਾ ਸਾਂ, ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਹੀ ਲੱਗਦੇ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਰਾਤਾਂ ਨੂੰ ਚੁਪਣ ਲਈ ਚੋਰੀ ਕਮਾਦ ਦੇ ਗੰਨੇ ਵੀ ਪੁੱਟ ਲੈਂਦੇ ਸੀ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਉਂ ਲੱਗਦਾ ਏ, ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਿਨਾਂ ਗਲੀਆਂ ਹੀ ਸੁੰਨੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ।” ਚੋਰੀ ਗੰਨੇ ਪੁੱਟ ਲੈਣ ਦੀ ਗੱਲ ਤੇ ਉਹ ਹੱਸ ਪਈ ਸੀ।

“ਇਹਦਾ ਮਤਲਬ ਐ, ਚੋਰੀ ਵੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਸੀ?”

“ਗੰਨੇ ਚੁਪਣ ਦੀ ਕਾਹਦੀ ਚੋਰੀ ਹੁੰਦੀ ਆ, ਇਹ ਤਾਂ ਸ਼ੁਗਲ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।”

“ਚੋਰੀ ਕੱਖ ਦੀ ਵੀ, ਚੋਰੀ ਲੱਖ ਦੀ ਵੀ।” “ਗੰਨੇ ਚੁਪਣ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਾਂਝ ਹੀ ਸਮਝਦੇ ਸਾਂ।” ਮੈਂ ਬੇਪ੍ਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਕਹਿ ਗਿਆ।

“ਇਕ ਦੂ ਜੱਲੋਂ ਤੁਸੀਂ ਵਧੀਆ ਬੰਦੇ ਹੋ, ਪਰ ਭੇਰਾ ਕੁ ਸੋਧਣ ਵਾਲੇ ਹੋ।” ਉਸ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਵਿਚ ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ। ਉਸ ਦੀ ਹਰੀ ਸਾੜੀ ਦਾ ਪੱਲਾ ਸਿਰ ਤੋਂ ਖਿਸਕ ਗਿਆ। ਕਾਲੇ ਸ਼ਾਹ ਕੇਸ ਉਸ ਦੇ ਰੂਪ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਦਰਸਾ ਰਹੇ ਸਨ।

“ਵਧੀਆ ਬੰਦਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਆਖਦਾ, ਪਰ ਬੰਦਾ ਬਣਨ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਜ਼ਰੂਰ ਰੱਖਦਾ ਆਂ।” ਮੈਂ ਬਿਨਾਂ ਪੁੱਛੇ ਇਕ ਇਕਰਾਰ ਆਪੇ ਨਾਲ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰ ਲਿਆ।

ਸ਼ਾਇਦ ਸਾਨੂੰ ਛਿਦਰੀ ਛਾਂ ਹੇਠ ਬੈਠਿਆਂ ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਕ ਚੁੱਪ ਮੁੜ ਤਣ ਖਲੋਤੀ। ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸਾਂ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਦੱਸੇ। ਮੈਂ ਇਕ ਜਟਕੀ ਗੱਲ ਅਭੋਲ ਹੀ ਪੁੱਛ ਬੈਠਾ।

“ਤੂੰ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਵਿਆਹ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਇਆ?” ਉਹਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵਲ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀ ਤਾਂ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ, ਭਾਰੀ ਬੇਵਕੂਫ਼ੀ ਕਰ ਬੈਠਾ ਆਂ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਜਾਤੀ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਗ਼ਲਤੀ ਨੂੰ ਮੋੜਾ ਕਿਵੇਂ ਪਾਉਂਦਾ? ਮੈਨੂੰ ਸਾਹਿਤ ਬਾਰੇ ਹੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ।

“ਹਾਣੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ, ਜੇ ਮਿਲਦਾ ਤਾਂ ਕਰਵਾ ਲੈਣਾ ਸੀ।” ਉਸ ਭਰਪੂਰ ਨਿਸਚੇ ਨਾਲ ਆਖਿਆ।

ਮੈਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪਾ ਕੇ ਪਛਤਾਵੇ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਸਾਂ। ਚੁੱਪ ਮੁੜ ਪਸਰ ਗਈ। ਡਾਕਟਰ ਹੀ ਸਾਹ ਖਿੱਚ ਕੇ ਬੋਲੀ “ਸ਼ਾਇਦ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਗੱਲਾਂ ਮੁੱਕ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਦਵਾਈ ਵੀ ਦੇਣੀ ਹੈ।” ਉਸ ਸਾੜੀ ਦਾ ਪੱਲਾ ਸਿਰ ‘ਤੇ ਕਰ ਲਿਆ।

“ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਮੁੱਕ ਗਈਆਂ ਏ, ਪਰ ਹਾਲਾਤ ਸੁੰਗੜੇ ਸੁੰਗੜੇ ਨਹੀਂ?” ਮੈਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ ਸਹੀ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।

“ਕੋਈ ਨਾ ਚਿੰਨੀ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਾਂਗੇ। ਤੁਹਾਡੀ ਵਾਰਤਕ ਮੈਨੂੰ ਦਿਲ ਟੁੰਬਦੀ ਲੱਗੀ ਐ।” ਉਸ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰ ਮਾਰੀ।

“ਦਿਲ ਟੁੰਬਦੀ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਆਖਦਾ, ਪਰ ਦਿਲ ਜੋ ਆਖਦਾ ਏ, ਵਾਹ ਦੇਂਦਾ ਆਂ।”

“ਕੰਵਲ ਸਾਹਿਬ! ਇਕੱਲੇ ਦਿਲ ਤੋਂ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਿਰ ਦੀ ਵੀ ਨਾਲ ਹਾਂਮੀ ਓਟ ਕੇ ਲਿਖੇ। ਇਕੱਲੇ ਦਿਲ ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ ਨਾਲ ਤੁਰੇ ਝਨਾਵਾਂ ‘ਚ ਡੁੱਬੇ ਐ। ਹੁਣ ਝਨਾਵਾਂ ਤਰ ਕੇ ਕੁਝ ਕਰਨ ਦਾ

ਸਫਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ

ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਏ। ਤੇ ਇਕੱਲੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨਾਲ ਤੁਰੇ ਵੀ ਔਜੜੇ ਭਟਕਦੇ ਫਿਰਦੇ ਐ।” ਉਸ ਪੂਰਨ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਉਖੜਦੇ ਨੂੰ ਸਥਿਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ।

“ਬੋਲੇ ਬੋਲੇ! ਗੁਰੂ ਵਰਗੇ ਰੱਬ ਜੀ! ਤੁਹਾਡਾ ਜਿੰਨਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਾਂ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਈ ਥੋੜ੍ਹਾ।” ਭਰਪੂਰ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਬਾਹਾਂ ਖਿਲਾਰਦਾ ਮਨ ਵਿਚ ਕਹਿ ਗਿਆ, “ਪਿੱਛਾ ਤੇਰਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣਾ, ਭਾਵੇਂ ਲੱਗ ਜਾਣ ਹੱਥਕੜੀਆਂ।”

“ਲੋੜ ਤੋਂ ਵਧ ਦਿੱਤੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ, ਹਾਨੀਕਾਰਕ। ਪਰ ਇਕ ਇਕੱਲਾ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਧੂਰਾ। ਇਕ ਇਕ ਗਿਆਰਾਂ, ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਸਿੱਧ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।”

“ਲੈ ਭਈ ਭਾਨਿਆ, ਸੌਂਹ ਗਊ ਦੀ।” ਮੇਰੇ ਏਨੀ ਆਖਣ ‘ਤੇ ਉਹ ਦਿਲ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਹੱਸ ਪਈ। “ਵੇਦਾਂਤ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸਾਧ ਗੁਰੂ ਮਿਲਿਆ ਸੀ, ਜਾਂ ਤੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਰਹਿਬਰ।” ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਮੇਰੇ ਭੇਰਾ ਕੰਨ ਵੀ ਖਿੱਚੇ ਐ। ਬੱਸ ਮੇਰੀ ਬੈਠਤ ਕਬੂਲ ਕਰੇ।

“ਇਹ ਗੁਰੂ ਸੂਰੂ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਰੱਖੋ ਤੇ ਚੱਜ ਦਾ ਸਾਥੀ ਬਣਾਓ, ਮੰਜ਼ਲ ਦੇ ਸਾਥੀ।”

“ਲੈ ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾ ਕੇ ਆਖਦਾ ਆਂ, ਸਤਿਵਚਨ ਸੁਆਮੀ ਜੀ!”

ਉਹ ਫੁੱਟ ਕੇ ਹੱਸ ਪਈ।

“ਮੈਂ ਕਹਿੰਦੀ ਆਂ ਇਹ ਸੁਆਮੀ ਸੁਆਮੀ ਛੱਡੋ। ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਫੂਕ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਕਬੰਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਬਣਾਉਂਦੀ ਐ। ਲਿਖੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਕਲਮ ਡੋਬ ਕੇ, ਪਰ ਸਿਰ ਦੇ ਪੂਰਨ ਹੁੰਗਾਰੇ ਨਾਲ। ਦਿਲ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਤਾਂ ਅੱਧਾ ਕਮਲਾ ਹੁੰਦਾ ਏ, ਤੇ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਵਹਿਣ ਪਿਆ ਪੂਰਾ ਕਮਲਾ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਤੇਰੇ ਵਰਗੇ ਲੇਖਕ ਸਿਰ, ਸੰਜੀਦਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਖਤੀ ਰਹਿੰਦੀ ਐ।” ਉਸ ਸਿਆਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਰੜਕਾਇਆ।

ਮੇਰਾ ਮਨ ਅੰਦਰੇ ਅੰਦਰ ਝੁਰਦਾ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ : ਇਹ ਤਾਂ ਲੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਅਣਮੋਲ ਹੀਰਾ ਐ। ਮੈਂ ਇਕ ਤਸੱਲੀ ਹੋਰ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ।

“ਬਹੁਤੇ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ?” ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬਾ ਅਰੁਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਚੇਤਾਵਨੀ ਯਾਦ ਆ ਗਈ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਵਿਚ ਹੀ ਹਮਖਿਆਲ ਬਣਾ ਕੇ ਮੋੜਿਆ ਤੇ ਨਾਲ ਤੋਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਏ।

“ਤੁਹਾਡੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਮੈਂ ਸੋ ਫੀਸਦੀ ਸਹਿਮਤ ਆਂ। ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸੁੱਚਾ ਤੇ ਸਚਿਆਰਾ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ।”

“ਮੇਰਾ ਸਿਰ ਤੇ ਦਿਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੋਹਰੀ ਸਲਾਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਬੰਦਾ ਬਣਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਵਾਹ ਲਾਵਾਂਗਾ।”

“ਚਿੰਨੀ ਪੱਤਰ ਕਰਦੇ ਤੇ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਮਿਲਦੇ, ਅਸੀਂ ਡੋਲਦੇ ਬਿੜਕਦੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਸਥਿਰ ਵੀ ਕਰਦੇ ਰਹਾਂਗੇ।” ਉਸ ਭਰਪੂਰ ਤਸੱਲੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ।

“ਹਾਂ ਭਾਨਿਆ, ਮਨ ਤੁਰਾ ਹਾਜੀ ਬਗੋਇਮ, ਤੂੰ ਮਿਰਾ ਮੁੱਲਾਂ ਬਗੋ।” ਨਾਲ ਹੀ ਮੇਰਾ ਸਿਰ ਹਿਲ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਹੱਸ ਪਏ।

ਅਸਾਂ ਦੋਹਾਂ ਉੱਠ ਕੇ ਕੱਪੜੇ ਝਾੜੇ। ਮਿੱਟੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ ਸੀ, ਪਰ ਘਾ ਪੱਤ ਜ਼ਰੂਰ ਚੁੰਬੜੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਇੱਜਕ ਤੋੜ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ,

“ਕੁਝ ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਨਹੀਂ?”

“ਕਦੇ ਜ਼ਰੂਰ ਇਕੱਠੇ ਖਾਵਾਂ ਪੀਵਾਂਗੇ, ਹੁਣ ਹਾਲਾਤ ਠੀਕ ਨਹੀਂ।” ਤੁਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਪੁੱਛ ਲਿਆ, “ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਦੋਸਤ ਕੌਣ ਸੀ?”

ਮਾਸਟਰ ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਸੰਗਲ ਨਾਲ ਨੁਤਿਆ, ਨਮੋਸ਼ੀ ਦਾ ਝੰਬਿਆ ਗੋਡਿਆਂ 'ਚ ਸਿਰ ਦੇਈ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਪੂਰੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਜਾਣਿਆ-ਪਛਾਣਿਆ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਮਾਸਟਰ ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ, ਮਿਹਨਤੀ, ਸੂਝਵਾਨ, ਮਿੰਨਬੋਲੜਾ ਤੇ ਹਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਕੰਮ ਆਉਣ ਵਾਲਾ। ਪਿਛਲੇ ਵੀਹ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾ ਚੁੱਕਾ ਸੀ।

ਜੁਰਾ ਜਿੰਨਾ ਸਿਰ ਚੁੱਕ ਉਹ ਚੋਰੀ-ਚੋਰੀ ਦੁਆਲੇ ਵੇਖਦਾ, ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਜਾਣ-ਪਹਿਚਾਣ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਵੇਖ ਰਿਹਾ, ਪਰ

ਸੁਖਜੀਤ

ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਉਸ ਦੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਸਾਰੀ ਭੀੜ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਰੁੜੀ ਹੋਈ ਸੀ।

ਉਹਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੁਟੀਆ ਸੀ ਮਹੱਲ ਵਰਗੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਸੇਵਕ ਧੌਣ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਦੁੱਧ ਅਤੇ ਇਤਰ ਮਿਲਾ ਕੇ 'ਪਵਿੱਤਰ ਜਲ' ਦੇ ਉਠਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ਬੂ ਦੀਆਂ ਲਪਟਾਂ ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਧੁਰ ਅੰਦਰ ਤਕ ਲਗੂ ਦਿੰਦੀਆਂ। ਕੁਟੀਆ ਦੁਆਲੇ ਘਾਹ ਤੇ ਫੁੱਲਾਂ-ਬੂਟਿਆਂ ਨਾਲ ਲੱਦੇ ਮੈਦਾਨ ਦੀ ਸਫਾਈ ਵੀ ਕੁਝ ਸੇਵਕ ਬੜੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੈਦਾਨ ਅਤੇ ਕੁਟੀਆ ਨੂੰ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਰਗੀ ਫਸੀਲ ਨੇ ਚੁਫੇਰਿਓਂ ਵਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਫਸੀਲ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹੀਆਂ ਵੇਲਾਂ ਦੀ ਕਾਂਟ-ਛਾਂਟ ਅਤੇ ਫਲੜ ਲਾਈਟਾਂ ਦੀ ਸਾਫ-ਸਫਾਈ ਵਾਸਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸੇਵਕ ਚਮਗਿੰਦੜਾਂ ਵਾਂਗ ਚਿਬੜੇ ਹੋਏ।

ਉਹਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਆਇਆ ਮੁੰਡਾ ਟੂਟੀ ਤੋਂ ਨਹਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਘੁੰਮਦੀ-ਘੁੰਮਦੀ ਉਹਦੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਆਪਣੇ ਗਿੱਟੇ 'ਤੇ ਆ ਟਿਕੀ, ਜਿਸ ਦੁਆਲੇ ਮਸ਼ੀਨੀ ਸੰਗਲ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਵਲ ਪਾ ਕੇ ਵੱਡਾ ਸਾਰਾ ਜਿੰਦਰਾ ਮਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਪੈਰ ਨੂੰ ਹਿਲਾਉਣਾ ਚਾਹਿਆ, ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਪੈਰ ਨਾਲ ਪੱਥਰ ਬੱਝੇ ਹੋਏ ਹੋਣ। ਹਿੱਲਦਾ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਅੰਗ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਰਗੇ ਮਛੇਰਾਂ ਤੋਂ ਕੁੱਟ ਤੇ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਖਾਣ ਪਿਛੋਂ ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਕੀ ਉਸ ਦੀ ਰੂਹ ਵੀ ਪਿੰਜੀ ਗਈ ਸੀ। ਸੰਗਲ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਪੂ ਦੀ ਮੋਟੇ ਮਣਕਿਆਂ ਵਾਲੀ ਮਾਲਾ ਵਾਂਗ ਦਿਸਣ ਲੱਗਾ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਬਾਪੂ ਪ੍ਰਤੀ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਭਰਨ ਲੱਗਾ।

ਉਸਦਾ ਬਾਪੂ, ਜਿਹੜਾ ਹੁਣ ਏਸ ਡੇਰੇ ਵਿਚ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਚਰਨੀਂ ਆ ਲੱਗਾ ਸੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਕਹਿਣ ਵਾਂਗ ਉਸ ਨੇ ਸਾਰੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਮਿਹਰ ਨਾਲ ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਲੋਕ ਦੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਡੇਰੇ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੋਕ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਜਿਸ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵੱਟ ਛਾਂਗਣ ਤੇ ਬਾਪੂ ਵੀਹ ਵਾਰੀ ਸ਼ਰੀਕਾਂ ਨਾਲ ਲੜਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਤਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਤਿੰਨੋਂ ਧੀਆਂ ਇਸ ਲਈ ਲੋੜਕੂ ਘਰਾਂ 'ਚ ਵਿਆਹੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਝਮੇਲੇ 'ਚ ਕਿਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਓਰਾ ਨਾ ਰੱਖਣਾ ਪੈ ਜਾਵੇ। ਹੁਣ ਉਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਬਾਪੂ ਨੇ ਡੇਰੇ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੋਕ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਅੱਠ ਦੋ ਅੱਠ ਕਿੱਲੇ ਸੋਚ ਕੇ ਅੰਦਰੋਂ ਲਾਟ ਨਿਕਲਦੀ ਸੀ ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਦੇ।

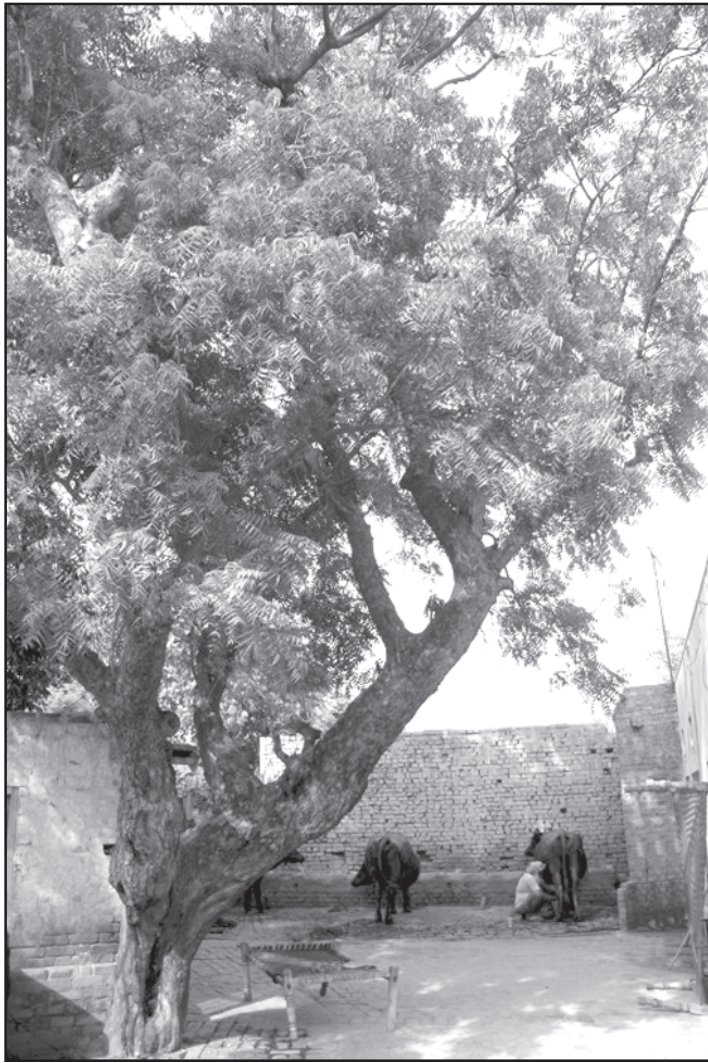
ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵੱਡਾ ਪੁੱਤ ਜੀਤ ਐਕਸੀਡੈਂਟ ਵਿਚ ਚੱਲ ਵਸਿਆ ਸੀ। ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਪਹਾੜ ਟੁੱਟ ਪਿਆ ਸੀ...। ਜੀਤ ਦੀ ਮਾਂ ਦੀ ਦੰਦਲ ਟੁੱਟਦੀ ਤਾਂ ਜੀਤ ਦੀ ਘਰ ਵਾਲੀ ਪਛਾੜ ਖਾ ਕੇ ਡਿੱਗ ਪੈਂਦੀ। ਵਿਲੁੱ-ਵਿਲੁੱ ਕਰਦੇ ਜੀਤ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਜੁਆਕ ਵੱਡਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਦਿਆਂ ਵੇਖ ਕੇ ਉੱਚੀ ਉੱਚੀ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ, ਕਦੇ ਏਨੇ ਸਹਿਮ ਜਾਂਦੇ ਕਿ ਉੱਚੀ ਸਾਹ ਵੀ ਨਾ ਲੈਂਦੇ, ਬਿੱਟ-ਬਿੱਟ ਵੇਖੀ ਜਾਂਦੇ ਬੱਸ। ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਦਾ ਛੋਟਾ ਪੁੱਤ ਬੀਰਾ, “ਤੂੰ ਕਿੱਥੇ ਤੁਰ ਗਿਆ ਬਾਈ” ਆਖ ਕੇ ਧਾਹ ਮਾਰਦਾ ਤਾਂ ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਾਰਾ ਵਜੂਦ ਕੰਬ ਜਾਂਦਾ। ਪਰ ਉਹ ਡੋਲਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸੰਭਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਘਰਵਾਲੀ ਨੂੰ ਆਖਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, “ਨਾ ਰੋ ਬਲਵੰਤ ਕੁਰੇ, ਤੂੰ ਨਾ ਰੋ, ਬਹੁ ਨੂੰ ਸਾਭ ਤੂੰ ਐਹਨਾਂ ਮਾਸੁਮਾਂ ਨੂੰ ਸਾਭ...।” ਦੇ ਸਾਲ ਦੀ ਪੌੜੀ ਗੁੱਡੇ ਤੋਂ ਸਾਲ ਦੇ ਪੌੜੇ ਬਿੱਟੂ ਨੂੰ ਬੁੱਕਲ 'ਚ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ, “ਦੇਖ ਜੇ ਤੂੰ ਉਹਦੀ ਮਾਂ ਏ ਨਾ, ਤਾਂ ਉਹ ਮੇਰਾ ਵੀ ਪੁੱਤ ਸੀ...ਪਰ ਆਪਣਾ ਰੋਣਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ...ਆਪਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਝੀਏ ਬਲਵੰਤ ਕੁਰੇ...।”

ਮਸੇਸ ਕਰਨ ਆਇਆਂ ਨਾਲ ਉਹ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਵਿਚ-ਵਿਚ ਬਾਹਰ ਗੇਟ ਵਲ ਵੇਖ ਲੈਂਦਾ, ਸ਼ਾਇਦ ਬਾਪੂ ਆ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਬਾਪੂ ਦੇ ਮੋਢੇ ਨਾਲ ਲੱਗ ਜੀਤ ਪੁੱਤ ਦਾ ਗੁਮ ਹੋਲਾ ਕਰ ਲਵੇ। ਸੁਨੇਹਾ ਤਾਂ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਉਦਣ ਹੀ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਪਰ

ਬਾਪੂ ਆਇਆ ਭੋਗ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਸੀ, ਡੇਰੇ ਦੇ ਪੰਜ-ਛੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨਾਲ। ਲੰਮਾ ਸਾਰਾ ਚੋਲਾ ਪਾਈ, ਅੱਖਾਂ ਮੀਟੀ ਸਿਮਰਨਾ ਫੇਰਦਾ, ਇਉਂ ਨਿਰਲੇਪ ਜਿਹਾ ਬੈਠਾ ਬਾਪੂ ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬੜਾ ਉਪਰਾ ਜਾਪਿਆ ਸੀ।

ਭੋਗ ਪੈਣ ਵੇਲੇ ਬਾਪੂ ਨੇ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਹੀ ਮਾਈਕ ਫੜ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਇੰਜ ਬੋਲਦਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਵੇਖਿਆ ਸੁਣਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਦੇ। ਉਹ ਬੋਲਿਆ ਵੀ ਉੱਪੜ-ਦੁੱਗੜਾ ਸੀ, “ਸਾਧ ਸੰਗਤੇ, ਦੇਖੋ ਭਾਈ...।” ਡੇਰੇ ਵਿਚੋਂ ਸੁਣੀ ਕਬਾ ਦੀ ਭੈੜੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਕਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਉਹ, “ਭਾਈ ਸੌ ਹੱਥ ਰੱਸਾ...ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਹੀ ਐ ਜੋ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਭਾਵੇ...ਪਰ ਬੰਦਾ ਵੀ ਭਾਈ...ਕੁੱਲ ਈ ਜਾਂਦੇ...ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਲਾਇਆ ਟੱਬਰ ਨੂੰ...ਪਾਅਸ਼ਾਹ ਦੇ ਲੜ ਲੱਗ ਜੋ...ਪਰ ਮੇਰੀ ਕਿਸੇ ਨਹੀਂ ਸੁਣੀ...ਬੂਠੀਆਂ ਪੜ੍ਹਾਈਆਂ ਨੇ ਪੱਟੀ ਮੇਸ ਕਰਤੀ ਭਾਈ...ਸੱਚ ਆਖਾਂ ਤਾਂ ਜੈਬ ਸੂਹ ਨੂੰ ਵੀ...ਏਸ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਬੂਠਾ ਮਾਣ ਲੈ ਡੁੱਬਿਆ...ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਕਲਪਿਆ, ਜਦੋਂ ਜੀਤ ਨੇ ਦਾਹੜੀ ਮੁਨਾਈ...ਪਰ ਏਹਨੇ ਕੁਛ ਨਾ ਕਿਹਾ...ਮੈਂ ਤਾਂ ਫਿਰ ਘਰ ਈ ਛੱਡ 'ਤਾ...ਮੈਂ ਪਾਅਸ਼ਾਹ ਦੇ ਚਰਨੀਂ ਲੱਗ ਆਪਣੀਆਂ ਕੁੱਲਾਂ ਬਖਸ਼ਾ ਲੀਆਂ...ਮੈਂ ਤਾਂ ਬੋਨੂੰ ਵੀ ਕਹਿਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ...ਛੱਡੋ ਭਾਈ, ਏਹ ਬੂਠੇ ਮਾਣ ਤੇ ਲੱਗ ਜੋ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਚਰਨੀਂ...ਤੂੰ ਵੀ ਜੈਬ ਸਿਆਂ ਭਾਈ...ਹਾਲੇ ਵੀ ਡੁੱਲੇ ਬੇਰਾਂ ਦਾ...ਆਹ ਛੋਟੇ ਨੂੰ ਸਾਭ ਜਿਹੜਾ ਸਿਰ ਮੂੰਹ ਮੁਨਾਈ ਫਿਰਵੇ...ਦੇਖ ਉਹਦੀ ਲਾਠੀ ਦੀ ਵਾਜ਼...।”

ਗੁੱਸਾ ਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਨੂੰ, ਪਤਾ ਹੀ ਨਾ ਲੱਗਾ ਕਦੇ ਉਸ ਬਾਪੂ ਹੱਥੋਂ ਮਾਈਕ ਖੋਹ ਲਿਆ ਤੇ ਪਾਠੀ ਨੂੰ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਬਾਪੂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਏ ਡੇਰੇ ਦੇ ਸੇਵਕ ਬਾਪੂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਮੰਨ ਗਏ ਸਨ। ਉਹ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਅਵਾ-ਤਵਾ ਬੋਲਦੇ, ਅਰਦਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਡੇਰੇ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈ ਗਏ ਸਨ। ਇਕ ਦੋ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਵੀ ਸੀ ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਮੋੜ ਲਿਆਵੇ ਪਰ ਮਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਨਿਆ ਉਸਦਾ, ਉਸਨੇ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਡੇਰੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਲੜ ਲੱਗ ਕੇ ਬੰਦਾ

ਇੰਨਾ ਹੀ ਨਿਰਮੋਹਾ ਤੇ ਪੱਥਰ ਹੋ ਜਾਵੇ...ਤਾਂ ਹੁਣ ਕੀ ਮੋੜਨਾ ਬਾਪੂ ਨੂੰ। ਉਂਜ ਬਾਪੂ ਹੁਣ ਉਹ ਬਾਪੂ ਰਹਿ ਵੀ ਕਿੱਥੇ ਗਿਆ ਸੀ...।

ਡੇਰੇ ਆਉਂਦਾ-ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸੀ ਪਰ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਜਦੋਂ ਦੀ ਬੇਬੇ ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਉਹ ਉਥੇ ਪੱਕਾ ਹੀ ਡੇਰਾ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ਸੀ। ਘਰ ਤਾਂ ਉਹ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਪਿਛੋਂ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਸੀ, ਸਿਰਫ ਠੋਕਾ ਲੈਣ, ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਆਪਣੇ ਹੀ ਪੁੱਤ ਕੋਲੋਂ ਤੇ ਲਿਜਾ ਕੇ ਡੇਰੇ ਮੱਥਾ ਟੋਕ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਸਣੇ ਟੱਬਰ ਔਖਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਫਿਰ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਮਨ ਮਾਰ ਲੈਂਦਾ ਕਿ ਚੱਲ ਹੋਇ ਬਾਪੂ ਦਾ ਵੀ ਹੱਕ ਐ, ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਉਂ ਹੀ ਖੁਸ਼ੀ ਮਿਲਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਉਂ ਹੀ ਸਹੀ।

ਠੋਕਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਬਾਪੂ ਡੇਰੇ ਦੀ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ, ਦੋ ਚਾਰ-ਸੇਵਕ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਜਿਹੜੇ ਘਰ ਦੀਆਂ ਨੂੰਹਾਂ-ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰ ਢੱਕ ਕੇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ, ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਬਣਨ ਲਈ ਤਾੜਨਾ ਕਰਦੇ, ਦੁੱਧ ਛਕਦੇ ਤੇ ਘਰ ਵਿਚਲੀ ਹਰ ਚੰਗੀ ਸ਼ੈਅ ਨੂੰ ਡੇਰੇ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ

ਪਾਤਸ਼ਾਹ

ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਘੂਰਦੇ। ਪੈਸੇ ਫੜ ਕੇ ਬਾਪੂ ਚਿੱਟੀ ਰੁਮਾਲੀ ਵਿਚ ਲਪੇਟਦਾ ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੋਕਣ ਵਾਂਗ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਸੇਵਕ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਤੇ ਆਖਦਾ, “ਮੈਂ ਬੋਝਾ ਭਲਾ ਹੀ ਕਰਦੈਂ ਭਾਈ, ਚਾਹੇ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਮਝ ਲੈ...। ਦਾਨ ਦਿੱਤੇ ਤੋਂ ਧਨ ਘਟਦਾ ਨਹੀਂ...।”

ਸਿਰ ਹਿਲਾ ਕੇ ਬਾਪੂ ਦੀ ਗੱਲ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਦਾ ਸੇਵਕ, ਟੱਬਰ 'ਤੇ ਅਹਿਸਾਨ ਕਰਨ ਵਾਂਗ ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ, ਗੋਡੇ ਹੇਠਲੇ ਬੈਗ ਵਿਚ ਲਾਪ੍ਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਰੱਖ ਲੈਂਦਾ ਸੀ।

ਸਾਰਾ ਟੱਬਰ ਡੇਰੇ ਤੋਂ ਪੁੱਜ ਕੇ ਦੁਖੀ ਸੀ, ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਡੇਰੇ ਵਲ ਮੂੰਹ ਨਾ ਕਰਦੇ ਸੇ...। ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਡੇਰੇ ਆਉਣਾ ਹੀ ਪਿਆ ਸੀ ਕੱਲ੍ਹ ਉਹ ਕਿਸੇ ਸਾਥੀ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਪਾਰਟੀ 'ਚੋਂ ਆਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਸ਼ਰਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੀਂਦਾ ਪਰ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਤੇ ਇਕ-ਦੋ ਪੈਂਗ ਲਾ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਕੱਲ੍ਹ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਦੋ ਕੁ ਪੈਂਗ ਪੀਤੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਪਰ ਉਹ ਠੀਕ ਠਾਕ ਸੀ। ਰੋਜ਼ ਵਾਂਗ ਪੌੜੀ ਗੁੱਡੇ ਨੂੰ ਬੁੱਕਲ 'ਚ ਲੈ ਕੇ ਲਾਡ ਕਰਨ ਹੀ ਲੱਗਾ ਸੀ ਕਿ ਘਬਰਾਈ ਹੋਈ ਬਲਵੰਤ ਕੁਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, “ਸੁਣੋ ਜੀ, ਪਟਵਾਰੀ ਆ ਕੇ ਗਿਐ, ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਅੱਜ ਡੇਰੇ ਵਾਲੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਨੰਬਰ ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਨੇ...।”

ਜ਼ਮੀਨ ਖਿਸਕ ਗਈ ਸੀ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠੋਂ। ਗੁੱਡੇ ਨੂੰ ਬੁੱਕਲ 'ਚੋਂ ਉਤਾਰ ਅਜੇ ਉਹ ਸਿੱਧਾ ਹੀ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਛੋਟਾ ਪੁੱਤ ਬੀਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਬੈਠਕ ਦੇ ਬੂਰੇ 'ਚ ਖੜਾ ਦਿਸਿਆ ਸੀ, ਬੜਾ ਹੀ ਦੁੱਖੀ ਤੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ।

“ਬੀਰੇ ਸਕੂਟਰ ਕੱਢੀ ਬਾਹਰ...।”

“ਕਿਉਂ...?”

“ਮੈਂ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾਣੈ...।”

ਗੱਲ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਨ ਦਿੱਤੀ ਬੀਰੇ ਨੇ, “ਹੁਣ ਕੀ ਕਰਨੈ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ, ਨਾ ਮੈਂ ਪੁੱਛਦੈਂ ਹੁਣ ਕੀ ਕਰਨੈ...ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਉਸ ਡੇਰੇ ਨੂੰ ਚਾਲੀ ਹਜ਼ਾਰ ਜਜੀਆ ਨਾ ਭਰੇ ਸਾਲ ਦਾ...ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਲੈ ਆਓ ਐਥੇ...ਮੰਨੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਮੇਰੀ...?”

ਬੀਰਾ ਲੋਹਾ ਲਾਖਾ ਹੋ ਕੇ ਚਾਰ ਪੈਰ ਅੱਗੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਵਲ ਹੱਥ ਕਰਕੇ ਬੋਲਿਆ ਸੀ, “ਮੈਂ ਨੀ ਸੀ ਕਹਿੰਦਾ ਤੈਨੂੰ...ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੰਜਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਵਾੜਿਆ ਕਰ ਘਰੇ...ਪਰ ਤੈਂ ਮੰਨੀ...ਤੂੰ ਤਾਂ 'ਛੰਤ ਜੀ, ਛੰਤ ਜੀ' ਕਰਦੀ ਦੁੱਧ ਛਕਾਉਂਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬੱਕਦੀ...ਹੁਣ...ਹੁਣ ਲੱਗੂ ਪੜ੍ਹਾ...ਸੋਪਾਂ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਪਿਲਾਉਣ ਦਾ...।” ਹੌਂਸਲਾ ਰੱਖ ਪੁੱਤ...ਅਜੇ ਵੀ ਵਿਗੜਿਐ...ਮੈਂ ਚੱਲਿਆ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਲੈਣ...ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਠੰਡ ਵਰਤਾਉਣੀ ਚਾਹੀ ਸੀ, ਪਰ ਬੀਰਾ ਹੋਰ ਭੜਕ ਪਿਆ ਸੀ, “ਹੁਣ ਨਾ ਆ ਗਿਆ ਬਾਪੂ...।” ਫਿਰ ਬੋਝਾ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, “ਉਸ ਡੇਰੇ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਪਾਪਾ, ਸਾਡੇ ਕਾਲਜ 'ਚ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਉਥੋਂ ਦੇ ਮੁੰਡੇ, ਉਹ ਦੱਸਦੇ ਐ ਕਿ ਉਥੇ ਕੋਈ ਸੰਤ-ਸੁੰਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਬਦਮਾਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਐ ਪਿਐ ਸਾਰਾ ਡੇਰਾ...।”

“ਬੱਸ ਕਰ ਵੇ ਚੰਦਰਿਆ ਬੱਸ ਕਰ...ਕਿਉਂ।” ਪਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬੋਲਣ ਦਿੱਤਾ ਬੀਰੇ ਨੇ ਮਾਂ ਨੂੰ...।

“ਤੂੰ ਬੱਸ ਕਰ ਤੂੰ...ਤੇਰੇ ਵਰਗੀਆਂ ਬੁੜੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਚਲਦੇ ਨੇ ਇਹ ਢਕੋਂਸਲੇ...ਸਾਡੇ ਕਾਲਜੇ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾ ਲਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ...ਤੈਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ...ਹੁਣ ਤਾਂ ਸ਼ਰਮ...।”

“ਬੀਰੇ...ਏ...।” ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ ਬੋਲਿਆ ਸੀ ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ, ਮਾਂ ਵਲ ਬੀਰੇ ਦਾ ਇਹ ਵਰਤਾਅ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗਿਆ। ਉਹਦੇ ਏਨੀ ਉੱਚਾ ਬੋਲਣ ਨਾਲ ਕਦੋਂ ਦੀ ਸਹਿਮੀ ਖੜੀ ਗੁੱਡੇ ਨੇ ਅਜਿਹੀ ਲੋਰ ਮਾਰੀ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਘਰ ਵਿਚ ਸੁੰਨ ਵਰਤ ਗਈ ਸੀ।

ਸਭ ਕੁਝ ਭੁੱਲ ਕੇ ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੁੱਡੇ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਹਿੱਕ ਨਾਲ ਲਾਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਡਡਿਆ ਕੇ ਰੋਣ ਲੱਗੀ ਸੀ।

ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਿਰ ਮੁੜ ਗੋਡਿਆਂ 'ਤੇ ਆ ਟਿਕਿਆ ਸੀ, ਗੋਡੇ ਉਸ ਨੇ ਇੰਜ ਹਿੱਕ ਨਾਲ ਘੁੰਟੇ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਹਿੱਕ ਨਾਲ ਗੁੱਡੇ ਲੱਗੀ ਹੋਵੇ। ਰਾਤੀਂ ਉਹਨੇ ਬੜੀ ਚਿਹਾੜ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇਗੀ, “ਪਾਪਾ ਪਾਪਾ” ਆਖਦੀ ਰੋਂਦੀ ਹੀ ਸੌ ਗਈ ਹੋਵੇਗੀ ਤੇ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਵੀ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਹਟਕੋਰੇ ਤੇ ਹੁਟਿਕੇ ਲੈਂਦੀ ਰਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਬਹੁਤ ਉਦਰ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਗੁੱਡੇ, ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ। ਜੀਤ ਦੇ ਤੁਰ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਜਿਵੇਂ ਜੀਤ ਦੇ ਘਰਵਾਲੀ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਬਿੱਟੂ ਦਾ ਵਸਾਹ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੀ ਉਦੋਂ ਗੁੱਡੇ ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਦਾ ਭੋਰਾ ਵਿਸਾਹ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੀ। ਪਿੱਛੋਂ ਜਿਹੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰਹਿਣਾ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ ਦੋ ਦਿਨ-ਚੋ-ਚੋ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਗੁੱਡੇ ਨੇ। ਉਦਰਵੇਂ ਨਾਲ ਬੁਖਾਰ ਚੜ੍ਹਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਰਾਤ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਕਿਤੇ ਹੁਣ। ਪਰ ਹੁਣ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਰਾਤਾਂ ਇਥੇ...।

ਕੱਲ੍ਹ ਉਹ ਕੱਲਾ ਹੀ ਆ ਗਿਆ ਸੀ ਡੇਰੇ। ਬੀਰੇ ਨੂੰ ਉਹ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਿਆਇਆ ਕਿ ਨਵਾਂ ਖੂਨ ਐਂ, ਨਾ ਜਾਣੇ ਉਚਾ-ਨੀਵਾਂ ਬੋਲ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਤਾਂ ਬਾਪੂ ਦਾ ਮਿੰਨਤ ਤਰਲਾ ਕਰ ਲਵੇਗਾ। ਕਹੇਗਾ, “ਕਿਉਂ ਉਜਾੜਨ ਲੱਗਿਆਂ ਬਾਪੂ ਟੱਬਰ ਨੂੰ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕੀ ਘਾਟੈ...ਤੂੰ ਜੁਆਕਾਂ ਵਲ ਦੇਖ...ਕਿਉਂ ਘਾਣ ਕਰਨ ਲੱਗੇ...?” ਉਹ ਭੋਗ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਦੀ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗ ਲਵੇਗਾ, ਬਾਪੂ ਤੋਂ ਵੀ, ਡੇਰੇ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ। ਇਹੀ ਸਭ ਸੋਚਦਾ ਉਹ ਡੇਰੇ ਆਣ ਪਹੁੰਚਿਆ ਸੀ।

ਡੇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੀ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਸੇਵਕ ਮਿਲ ਪਏ ਸਨ। ਚਿੱਟੇ ਚੋਲੇ, ਪੈਰੀਂ ਪਹਿਏ ਤੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਮਾਲਾ, ਮਨੁੱਖ ਤਾਂ ਉਹ ਜਾਪਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਦੇਵਤੇ ਉਤਰ ਆਏ ਹੋਣ ਧਰਤੀ 'ਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਤਸੱਲੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਦੀ, ਜਿੱਥੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਵੱਸਦੇ ਹੋਣ, ਉਥੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਧੱਕਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸ ਨੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਪਛਾਣੇ ਕਿ ਇਹ ਉਹੀ ਸੇਵਕ ਸਨ, ਜਿਹੜੇ ਜੀਤ ਦੇ ਭੋਗ ਵੇਲੇ ਗਏ ਸਨ ਬਾਪੂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਮੰਨ ਕੇ ਆਏ ਸਨ।

ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਝੁਕ ਕੇ ਫਤਹਿ ਬੁਲਾਈ ਸੀ, ਏਦਾਂ ਝੁਕਿਆ ਉਹ ਬੜਾ ਉਪਰਾ ਜਾਪਦਾ ਸੀ, ਉਹਨੂੰ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਝੁਕਣ ਦੀ ਜਾਂਚ ਜੁ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅੱਗੋਂ ਸੇਵਕਾਂ ਵੀ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਜੁਆਬ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਫਤਹਿ ਦਾ, ਝੁਕ ਕੇ। ਉਹ ਝੁਕੇ ਹੋਏ ਬੜੇ ਚੰਗੇ ਲਗਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਦਤ ਜੁ ਬਣ ਗਈ ਸੀ।

“ਦੱਸ ਭਾਈ ਗੁਰਮੁੱਖਾ...ਪਾਅਸ਼ਾਹ ਮਿਹਰ ਕਰੇ...ਕਿੰਦਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ...?”

“ਜੀ ਮੇਰੇ ਬਾਪੂ ਜੀ ਨੇ ਇਥੇ...ਅਮਰ ਸਿੰਘ...ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਸੀ...।”

“ਅਮਰ ਸਿੰਘ...?” ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਦੁਹਰਾਇਆ ਤੇ ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਬੋਲਿਆ ਸੀ, “ਪਾਅਸ਼ਾਹ ਮਿਹਰ ਕਰੇ ਭਾਉ...ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਇਥੇ ਕਈ ਨੇ...।”

“ਜੀ ਉਹ ਲਖਣਪੁਰ ਤੋਂ ਨੇ...।”

“ਅੱਛਾ-ਅੱਛਾ...।” ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਚਮਕੇ, ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਾਪਿਆ ਕਿ ਉਹਦੇ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ, ਇਥੇ ਜਾਨਣ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ, ਚਾਲੀ ਹਜ਼ਾਰ ਤਾਂ ਉਹ ਦਸਵੰਧ ਮੱਥਾ ਟੋਕਦੇ ਸਾਲ ਦਾ। ਪਰ ਉਦੋਂ ਉਹਦਾ ਮਨ ਬੁਝ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਇਕ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਜਿਹੜਾ ਡੰਗਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੈ, ਪਾਅਸ਼ਾਹ ਮਿਹਰ ਕਰੇ, ਲੱਤੋਂ ਜਰਾ ਲੱਗਾ ਕੇ ਤੁਰਦੈ ਨਾ...?” “ਨਹੀਂ...ਜੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮੇਰੇ ਬਾਪੂ ਜੀ...।” ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਚਰੇਪਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤਾੜ ਸਕਿਆ।

“ਅੱਛਾ...ਅੱਛਾ...।” ਚਿੱਟੀ ਦਾਹੜੀ ਵਾਲਾ ਝੁਕਿਆ ਤੇ ਆਪਣੀ ਮੋਟੀ ਪਿੰਜਣੀ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਧੱਫਾ ਮਾਰਦਿਆਂ ਮੁੱਠੀ ਘੁੰਟ ਲਈ ਜਿਵੇਂ ਮੱਛਰ ਨਹੀਂ ਮੁੱਠ ਵਿਚ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।

“ਮਿਲ ਗਿਐ ਭਾਉ...ਪਾਅਸ਼ਾਹ ਮਿਹਰ ਕਰੇ।” ਤੇ ਸਾਥੀਆਂ ਵਲ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਹੱਸਿਆ, “ਓਏ ਉਹ ਅਮਰ...ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਲੰਗਰ 'ਚ ਬਾਲਣ ਝੋਕਦਾ...ਉਹ ਸੁੱਕਿਆ ਜਿਆ...।” ਉਹਨੇ ਆਪਣੀ ਦਾਹੜੀ ਟਟੋਲ ਕੇ ਠੰਡੀ ਨੂੰ ਫੜਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ, “ਜੀਹਦੇ ਇਥੇ ਕੁ ਦਾਹੜੀ ਏ...ਬਕਰ ਦਾਹੜੀਆ...ਉਹੀਏ ਨਾ ਭਾਉ...ਪਾਅਸ਼ਾਹ ਮਿਹਰ ਕਰੇ...।”

ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਾਪਿਆ ਕਿ ਉਹ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਉਹਦੀ ਤੇ ਉਸਦੇ ਬਾਪੂ ਦੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ, ਉਹ ਬੋਝਾ ਖਿਝ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, “ਨਹੀਂ ਜੀ, ਉਹ ਨਹੀਂ, ਮੇਰਾ ਬਾਪੂ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਲਖਣਪੁਰ ਤਹਿਸੀਲ ਸਮਰਾਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਾਲਾ ਹੈ ਜੀ...।” ਉਹਦੀ ਖਿਝ ਹੋਰ ਵਧਦੀ ਉਦੋਂ ਹੀ ਚਿੱਟੀ ਦਾਹੜੀ ਵਾਲੇ ਨੇ ਪੈਤਰਾ ਬਦਲਿਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਧੌਰ, ਪਾਅਸ਼ਾਹ ਮਿਹਰ ਕਰੇ ਗੁਰਮੁੱਖਾ, ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਤਕ ਅਪੜਾ ਦਿੰਨੇ ਆਂ, ਫਿਰ ਉਹ ਜਾਨਣ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ...।”

ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਡਰਿਆ-ਡਰਿਆ ਚੁਫੇਰੇ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਚੋਲਿਆਂ ਵਾਲੇ ਨਿੱਕੇ-ਵੱਡੇ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਬਾਬੇ ਤਮਾਸ਼ਬੀਨਾਂ ਵਾਂਗ ਉਹਦੇ ਦੁਆਲੇ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਹ ਇਕ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਕੋਠੀ ਵਲ ਵਧ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮੂਹਰੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪੂਰੀ ਦਹਿਸ਼ਤ ਸੀ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਮਿੱਥਾਂ ਤੇ ਅਫਵਾਹਾਂ ਫੈਲਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ ਉਸ ਬਾਰੇ ਉਸਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੇ ਕਿ ਉਸਦੇ ਵਲ ਸਿੱਧਾ ਨਹੀਂ ਵੇਖ ਸਕਦਾ ਕੋਈ...। ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਨਾਢੂ ਖਾਂ ਸਾਹਵੇਂ ਹੁੰਦਿਆਂ ਈ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪੈਂਦੇ ਨੇ...ਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ 'ਤੇ ਮਿਹਰ ਦੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਕਰ ਦੇਵੇ, ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਬਖਸ਼ ਦੇਵੇ...ਤਾਂ ਵਾਰੇ ਨਿਆਰੇ...ਸੱਤੇ ਕੁੱਲਾਂ ਤਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ...ਜੇ ਰੱਬ ਨਾ ਕਰੇ...ਕਿਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਆ ਜਾਵੇ...ਭਸਮ...ਬੱਸ ਸਭ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ...।

ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਬਹੁਤ ਡਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਿਸ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਉਹ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ, ਉਸ ਕਮਰੇ ਦੀ ਸਾਹਮਣੀ ਕੰਧ ਨਾਲ ਗਵੇਲੇ ਉਪਰ ਗੋਲ ਸਿਰਹਾਣੇ ਦੀ ਢੋਅ ਲਾਈ ਬੈਠੇ ਸ਼ਖਸ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਮਝ ਕੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਰਦਾ, ਉਸਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਸੇਵਕ ਬੋਲਿਆ ਸੀ, “ਬਾਬਾ ਦਿਆ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਇਹ ਲਖਣਪੁਰ ਤੋਂ ਆ...ਕਿਸੇ ਅਮਰ

ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੈ...ਆਂਹਦਾ ਏਹਦਾ ਪਿਉ ਐ...ਉਹ...।”

ਸੱਪ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਬਾਬਾ ਦਿਆ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਦੋਂ ਬਿਨਾਂ ਝਪਕੇ ਅੱਖਾਂ ਏਧਰ-ਉਧਰ ਫੇਰੀਆਂ ਤਾਂ ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਕ ਪਲ ਸੁੱਚ ਦਾ ਸਾਹ ਲਿਆ ਚਲੇ ਇਹ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ....।”

ਜਦੋਂ ਉਹ ਸੱਪ ਅੱਖਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਬੋਲਿਆ ਤਾਂ ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਉਹਦੇ ਵਲ ਵੇਖਿਆ, ਏਨੇ ਕੂਲੇ ਤੇ ਮਿੱਠੇ ਬੋਲ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ‘ਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸੁਣੇ ਸਨ। ਬਾਬਾ ਦਿਆ ਸਿੰਘ ਕਹਿ ਚਿਹਾ ਸੀ, “ਵਾਹ ਜੀ ਵਾਹ...ਧੰਨ ਭਾਗ...ਤੁਸੀਂ ਬਾਪੂ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸੈਰਬਜਾਦੇ ਓ...ਆਓ...ਜੀ ਆਇਆਂ ਨੂੰ...ਅੱਜ ਤਾਂ ਪਾਅਸ਼ਾਹ ਆਪ ਵੱਸਿਆ ਏ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ...ਆਓ, ਏਥੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਬੈਠੋ...” ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਝਿਜਕਦਾ ਜਿਹਾ ਗਵੈਲੇ ਦੀ ਨੁੱਕਰ ‘ਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਦਿਆ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫਿਰ ਕਿਹਾ ਸੀ, “ਬਾਪੂ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਕੀ ਲੇਖਾ ਜੀ...ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਆਤਮਾ ਤੇ ਕਦੇ ਈ ਆਉਂਦੀ ਏ ਸੰਸਾਰ ਤੇ...ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਈ ਨਹੀਂ, ਸਾਡੇ ਵੀ ਬਾਪੂ ਜੀ ਨੇ...”

ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਢਾਰਸ ਮਿਲਣ ਲੱਗੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਥੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਮਿਲੇਗਾ।

ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਠੀਕ ਹੋ ਕੇ ਬਹਿ ਗਿਆ ਸੀ ਨਰਮ ਗਵੈਲੇ ‘ਤੇ। ਨਰਮ-ਨਰਮ ਬੋਲਾਂ ਨੇ ਉਹਦੀ ਚਿੰਤਾ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਡੇਰੇ ਦੇ ਏਡੇ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਨੇ ਉਹਦੇ ਪਿਉ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪਿਉ ਆਖ ਦਿੱਤੇ, ਫਿਰ ਚਿੰਤਾ ਕਾਹਦੀ...। ਪਰ ਉਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਦਾ ਕਿ ਲੋੜ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਇਹ ਲੋਕ....।”

“ਦੱਸੋ ਕਿਵੇਂ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ...?”

“ਜੀ ਬਾਪੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਸੀ...”

ਪਰ ਉਹਦੇ ਬੋਲਾਂ ਨਾਲ ਦਿਆ ਸਿੰਘ ਜਰਾ ਕੁ ਤੜਕਿਆ, ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਬੋਅ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਨੱਕ ਵੱਟਿਆ, ਬੋਤਾ ਪਿਛੇ ਹੱਟਿਆ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ‘ਤੇ ਗੱਡੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਬਾਬਾ ਦਿਆ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸ਼ਾਤਰ ਦਿਮਾਗ ਇਸੇ ਪਲ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਮਨਸੂਬੇ ਘੜ ਗਿਆ ਸੀ।

“ਤੁਸੀਂ ਇਥੇ ਹੀ ਸਜੇ, ਦੁੱਧ ਛਕੋ, ਮੈਂ ਭੋਜਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬਾਪੂ ਜੀ ਵਲ...।” ਬਾਬਾ ਦਿਆ ਸਿੰਘ ਉਂਠਦਾ ਹੋਇਆ ਬੋਲਿਆ ਸੀ।

ਉਹਦੇ ਜਾਣ ਪਿਛੋਂ ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਨਿਗ੍ਹਾ ਮਾਰੀ ਸੀ। ਸਾਰਾ ਕਮਰਾ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਰੰਗਦਾਰ ਟੀ.ਵੀ. ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਟਾਰਚ ਤੱਕ, ਹੈਗਰਾਂ ‘ਤੇ ਟੰਗੇ ਰੋਸ਼ਮੀ ਚੋਲਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਬੂਹੇ-ਬਾਰੀਆਂ ਦੇ ਪਰਦਿਆਂ ਤੱਕ, ਸਭ ਕੁਝ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸੀ। ਬਾਹਰ ਦੀ ਗਰਮੀ ਦੇ ਸਾਡੇ ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਏ.ਸੀ. ਦੀ ਠੰਡਕ ਸਹਿਲਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਫਰਿਜ ਦੇ ਠੰਢੇ ਠਾਰ ਦੁੱਧ ਨੇ ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਠੰਡ ਵਰਤਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਦਿਆ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਰਮ ਬੋਲਾਂ ਅਤੇ ਕਮਰੇ ਅੰਦਰਲੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੇ ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਉਤੇ ਸੁੱਚ ਅਤੇ ਆਨੰਦ ਦੀ ਚਾਦਰ ਜਿਹੀ ਤਾਣ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਵਰਗੀ। ਜਿਸ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਇਨਾ ਮੋਹਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਦਿਆ ਸਿੰਘ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਅਤੇ ਬਾਪੂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਛੱਡਣ ਲਈ ਆਖਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਝੱਟ ਹਾਂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਸਦੇ ਬਾਪੂ ਨਾਲ ਹੀ ਇੰਝ ਹੀ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਕਮਰੇ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗੇ ਕਿੰਨਿਆਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟਿਆ ਤੇ ਠੱਗਿਆ ਸੀ।

ਬਾਬਾ ਦਿਆ ਸਿੰਘ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਿੱਠੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਬੀਨ ਵਜਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਕੀਲਿਆ ਬੈਠਾ ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕੰਨ ਬਣਾ ਕੇ ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਦੇ ਤਨ ਅਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਨਾ ਕਿਹਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਸੁੱਚ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਹੀ ਬੂਹਾ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ ਸੀ ਤੇ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਨਵੀਂ ਉਮਰ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਅੰਦਰ ਆਏ ਸਨ। ਚੌਕਿਆ ਸੀ ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ, ਜਦੋਂ ਇਕ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਦਿਆ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਿਬ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਦੂਜੇ ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਵਲ ਇੰਝ ਦੇਖਣ ਲੱਗੇ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਸਾਈ ਬੱਕਰੇ ਵਲ ਵੇਖਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪਹਿਲੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, “ਬਾਬਾ ਜੀ...ਬਾਪੂ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸੇ ‘ਚ ਨੇ...ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ...ਏਹ ਕੁਸੰਗੀ ਐ...ਸ਼ਰਾਬੀ ਕਬਾਬੀ ਐ...ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਏਸ ਹਰਾਮੀ ਕਰਕੇ ਘਰ ਛੱਡਿਐ...ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ...ਇਹ ਕੰਜਰ ਦਾਰੂ ਪੀ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਾਹੜੀ ਪੁੱਟ ਦਿੰਦਾ ਸੀ...ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ...ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਦੇ ਮੱਥੇ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣਾ....।” ਮੁੰਡਾ ਇਉਂ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਸਭ ਕੁਝ ਰਟਿਆ ਹੋਵੇ। ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਸੁੰਨ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਦੇ ਬਾਬਾ ਦਿਆ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਨਾਲ ਉਸਨੂੰ ਕੁਝ ਆਸਰਾ ਮਿਲਿਆ ਸੀ, “ਨਹੀਂ...ਨਹੀਂ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦੇ...ਇਹ ਤਾਂ ਬੜੇ ਸੱਜਣ ਪੁਰਸ਼ ਨੇ....।”

ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਸਹਿਮਤੀ ‘ਚ ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਮੁੰਡਾ ਕਦੋਂ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਉਹ ਫਿਰ ਬੋਲਿਆ ਸੀ ਟੇਪ ਰਿਕਾਰਡ ਵਾਂਗੂੰ, “ਜੀ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ...ਏਸ ਪਾਪੀ ਦੀ ਹੁਣ ਵੀ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਤੀ ਹੋਊ...ਭਾਵੇਂ ਸੁੱਖ ਕੇ ਵੇਖ ਲਓ....।”

ਦੂਜੇ ਮੁੰਡੇ ਅੱਗੇ ਵਧੇ ਸਨ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਦਿਆ ਸਿੰਘ ਬੋਲਿਆ ਸੀ, “ਜੀਅ ਸਦਕੇ ਦੇਖੋ...ਇਹ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਗੁਰਮੁੱਖ ਪਿਆਰੇ ਨੇ...ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਕੇ ਡੇਰੇ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਆ ਸਕਦੇ ਨੇ....।”

ਪਰ ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰੰਗ ਪੀਲਾ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ, ਮੱਥਾ ਪਸੀਨੇ ਨਾਲ ਭਿਜ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਤਰਸੇਵੇਂ ਭਰੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਬਾਬਾ ਦਿਆ ਸਿੰਘ ਵਲ ਵੇਖਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਸੱਪ ਅੱਖੇ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ‘ਚ ਕੋਈ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਹੀ ਮੁੰਡਿਆਂ ਹੁਕਮ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿੱਤਾ, “ਮੂੰਹ ਖੋਲ...ਸਾਹ ਲੈ....।” ਤੇ ਫਿਰ ਉਹ ਇਕੱਠੇ ਹੀ ਚੀਖੇ ਸਨ, “ਪੀਤੀ ਏ ਜੀ...ਏਹਨੇ ਦਾਰੂ ਪੀਤੀ ਏ....।”

ਇਕ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਗਿੱਚੀ ਤੋਂ ਫੜ ਹਲੂਣਿਆ, “ਦੱਸ ਓਏ....ਪੀਤੀ ਏ ਕਿ ਨਹੀਂ....।”

ਕੁਝ ਤਾਂ ਗਿੱਚੀਓਂ ਹਲੂਣੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਤੇ ਕੁਝ ਉਸ ਆਪ ਹੀ ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਿਰ ਹਿਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

“ਓ....ਹੋਅ....।” ਬਾਬਾ ਦਿਆ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੱਥੇ ਵਿਚ ਹੱਥ ਮਾਰਿਆ, “ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਇਹ ਆਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗੁਰਮੁੱਖ ਪਿਆਰਿਓ....।”

ਉਸ ਪਿੱਛੋਂ ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੱਗ ਲੱਭ ਗਈ, ਦਾਹੜੀ ਖਿੱਲਰ ਗਈ, ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਹੱਥ ਇੰਜ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਚੱਲੇ ਸਨ ਕਿ ਬਾਬਾ ਦਿਆ ਸਿੰਘ ਕੀ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੁਣ ਰਿਹਾ। ਹਾਂ ਮੁੰਡੇ ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਧੂਹ ਕੇ ਲਿਜਾਣ ਲੱਗੇ ਸਨ ਤਾਂ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣੀਆਂ ਸਨ। ਇਕ ਤਾਂ ਉਸੇ ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਕਹੀ ਸੀ, “ਜੀ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਏਹ ਦੁਸ਼ਟ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਕੇ ਟੱਬਰ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਦੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਇਥੇ ਹੀ ਸੰਗਲ ਲਾ ਦਿਓ....।”

ਦੂਜੀ ਬਾਬਾ ਦਿਆ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਹੀ ਸੀ, “ਠੀਕ ਐ ਭਾਈ, ਲੈ ਜਾਓ ਇਸਨੂੰ....ਲਾ ਦਿਓ ਸੰਗਲ....ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਬੀਬੀ ਸੱਤੇ ਨੂੰ ਘੱਲ ਜਾਇਓ....ਮੇਰਾ ਆਸਣ ਬਦਲ ਜਾਵੇ ਨਾਲ ਸਰੇਵਰ ਜਲ ਦਾ ਛਿੱਟਾ ਦੇ ਜਾਵੇ....।”

ਸਰੇਵਰ ਜਲ ਹੁਣ ਵੀ ਡੁਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕੁਟੀਆ ਵਿਚ। ਉਹੀ ਮੁੰਡੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਤੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬੰਨਣ ਵੇਲੇ ਮਣ-ਮਣ ਪੱਕੇ ਦੀਆਂ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢੀਆਂ ਸਨ, ਰੂਦ ਬਕਿਆ ਸੀ, ਪੀ-ਭੈਣ ਇਕ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਉਹੀ ਹੁਣ ਬੀਬੇ ਰਾਣੇ ਬਣੇ ‘ਸਤਿਨਾਮੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ’ ਦੀ ਤਾਲ ‘ਤੇ ਸੰਗਮਰਮਰ ਚਮਕਾ ਰਹੇ ਸਨ।

ਰਾਤ ਜਦੋਂ ਮੁੰਡੇ ਉਹਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢਦੇ ਕੁੱਟਦੇ-ਮਾਰਦੇ ਸੰਗਲ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਗੱਲ ਸਿਰਫ ਉਸਦੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਦੀ ਨਹੀਂ, ਅਸਲ ਗੱਲ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਐ...। ਬਾਬਾ ਦਿਆ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਬੈਠਾ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਖੁਦ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਉਹ ਉਦੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੋਚਦਾ, ਬੀਰੇ ਪੁੱਤ ਦੀ ਆਖੀ ਇਕ-ਇਕ ਗੱਲ ਯਾਦ ਆ ਰਹੀ ਸੀ।

ਰਾਤੀਂ ਉਹ ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਮੂਹਰੇ ਰੋਟੀ ਇਉਂ ਸੁੱਟ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਕੁੱਤੇ ਮੂਹਰੇ ਸੁੱਟੀਦੀ ਐ। ਮੈਲਾ ਜਿਹਾ ਮੁਸ਼ਕ ਮਾਰਦਾ ਖੋਸ ਸੁੱਟਦਿਆਂ ਇਕ ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, “ਲੈ ਫੜ ਖੱਫਣ ਲੈ ਲਈਂ ਉੱਤੇ....।” ਉਦੋਂ ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਹਾਂ ਉਸਨੂੰ ਹੁਣ ਖੱਫਣ ਹੀ ਤਾਂ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਇੰਨੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਬਾਅਦ ਜਿਉਣ ਦਾ ਵੀ ਕੀ ਹੱਸ ਐ? ਹੁਣ ਤਾਂ ਉਹ ਚੁਫੇਰੇ ਇੰਝ ਵੇਖਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਜਾਣੂ ਨਾ ਵੇਖ ਲਵੇ।

ਪਲ ਦੀ ਪਲ ਕੁਟੀਆ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਬਹੁਤੇ ਸੇਵਕ ਰੁਕ ਗਏ ਸਨ। ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕੋਈ ਖਾਸ ਆਦਮੀ ਸੀ। ਕਈ ਜਣੇ ਇਹਦੇ ਪੈਰੀਂ ਹੱਥ ਲਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਕਿਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ....?....ਹਾਂ ਉਹੀ ਲੱਗਦੇ....ਸੱਤ-ਅੱਠ ਗੰਨਮੈਨਾਂ ਵਿਚ ਘਿਰਿਆ ਉੱਚਾ ਲੰਮਾ, ਕਾਲੀਆਂ ਐਨਕਾਂ, ਕਾਲੀ ਸਿਆਹ ਦਾਹੜੀ, ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਮੁੱਛਾਂ, ਪੈਰੀਂ ਹੱਥ ਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਹ ਥਾਪੀਆਂ ਦਿੰਦਾ, ਉਹਦੇ ਵਲ ਹੀ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਹਿਰੇ ਤੇ ਲਾਇਆ ਮੁੰਡਾ, ਜਿਹੜਾ ਹੁਣੇ ਨਹਾ ਕੇ ਹਟਿਆ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਪੈਰੀਂ ਜਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਵੀ ਉਨ ਕੇ ਖੜਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਝੁਕਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਉਂ ਬੰਦਿਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਬੁਕਣਾ ਤੇ ਪੈਰੀਂ ਹੱਥ ਲਾਉਣਾ ਉਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਮਝਦਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪੈਰੀਂ ਹੱਥ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵਰਜ ਦਿੰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਥੇ ਇਸ ਡੇਰੇ ਵਿਚ ਉਸਨੇ ਵੇਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬਹੁਤੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਅੱਗੇ ਝੁਕੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਸੱਪ ਵਾਂਗੂੰ ਫੁੰਕਾਰਾ ਮਾਰਿਆ ਸੀ, “ਕਿਉਂ ਲੱਭ ਗਈ ਸ਼ਰਾਬ....?”

ਪਰ ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬੋਲਿਆ, ਉਹੀ ਬੋਲਿਆ ਸੀ, “ਗੱਲ ਸੁਣ ਲੈ ਕੰਨ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ, ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਹੁਣਾ ਸਾਡਾ ਪਿਓ ਏ, ਜੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਉਚੀ-ਨੀਵੀਂ ਕੀਤੀ ਨਾ ਕਦੇ....।” ਗੱਲ ਅਧੂਰੀ ਛੱਡ ਉਹ ਕੁਟੀਆ ਵਲ ਤੁਰ ਗਿਆ ਸੀ।

“...ਗੱਲ ਸੁਣ ਬੇਟਾ....।” ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਪਹਿਰੇ ਵਾਲੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਸੀ ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਨੇ, “ਇਹ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸੀ...?”

“ਕੀ ਆਖਿਐ....ਪਾਅਸ਼ਾਹ...?” ਮੁੰਡਾ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਗਲ ਹੀ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਉਹਨੇ ਬਹੁਤ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇ, “ਓਏ ਜਾਹ ਓਏ, ਤੇਰੀ ਸੜ ਜਾਏ ਜੀਭ ਤੇਰੀ...ਕੀਤੇ ਪੈਣ...ਇਹ ਤੇ ਸਾਡਾ ਸਕਿਓਰਿਟੀ ਇੰਚਾਰਜ ਸੀ....ਕਿਥੇ ਪਾਅਸ਼ਾਹ ਤੇ ਕਿਥੇ....? ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ‘ਤੇ ਖਿਝ ਵੀ ਆ ਗਈ ਸੀ।

ਖਿਝ ਤਾਂ ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ ਵੀ ਆਈ ਸੀ...ਨਹੀਂ...ਸਵੇਰੇ ਖਿਝ ਨਹੀਂ ਘਿਣ ਆਈ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਉੱਤੇ। ਸਵੇਰੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਮੁੰਡਾ ਸੰਗਲ ਫੜ ਕੇ ਕੁੱਤਿਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਉਸਨੂੰ ਜੰਗਲ ਪਾਣੀ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ...ਉਦੋਂ ਸੰਗਲ ਫੜੀ ਪਿੱਠ ਕਰਕੇ ਖੜਦਾ ਬੋਲਿਆ ਸੀ, “ਛੇਤੀ ਬਹਿ ਕੇ ਉਠ...ਨਹੀਂ ਤੇ ਮੈਂ ਤੇਰੀ....।” ਬੈਠਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹਦਾ ਆਖਣ ਦਾ ਜੀਅ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਭੱਜਦਾ

ਨਹੀਂ ਬੇਟਾ, ਸੰਗਲ ਖੋਲ੍ਹ ਦੇ....।” ਪਰ ਭੁੱਲ ਹੀ ਸੀਅ ਲਏ ਸਨ ਉਸਨੇ, ਪਿੱਛੋਂ ਕਈ ਵਾਰ ਇਹ ਗੱਲ ਆਖਣ ਨੂੰ ਜੀਅ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਖੋਲ੍ਹਣਾ ਨਹੀਂ, ਬੋਤਾ ਢਿੱਲਾ ਹੀ ਕਰ ਦਿਓ....ਜਾਂ ਏਸ ਪੈਰ ਨਾਲੋਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦੂਜੇ ਪੈਰ ਨਾਲ....। ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਕਰੰਟ ਵੱਜਾ ਹੋਵੇ ਪੈਰਾਂ ‘ਤੇ। ਉਹਨੇ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਪੈਰ ਪਿੱਛੇ ਖਿੱਚੇ। ਕੋਈ ਉਸਦੇ ਪੈਰਾਂ ‘ਤੇ ਝੁਕਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਂਠਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪੈਰੀਂ ਹੱਥ ਲਾ ਉਥੇ ਹੀ ਬੈਠ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਕੋਲ। ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਬਾਕੀਆਂ ਵਰਗਾ ਹੀ ਸੀ ਉਹ ਪੱਚੀ ਕੁ ਸਾਲਾਂ ਦਾ, ਚੋਗੇ ਵਾਲਾ....।

“ਸਰ....।” ਦੁੱਖ ਨਾਲ ਫੁਸਫੁਸਾਇਆ ਸੀ ਉਹ।

ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਈ ਉਹਦੀ।

“ਸਰ...ਮੈਂ ਸੁਖਵਿੰਦਰ, ਸੁੱਖੀ ਸਰ...ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸਰ... ਸਮਰਾਲੇ....।” ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਯਾਦ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਸੀ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਨੇ ਉਸਦੀ ਮਧੋਲੀ ਪਈ ਪੱਗ ਚੁੱਕ ਕੇ ਝਾੜੀ ਸੀ। ਬੜੀ ਇੱਜ਼ਤ ਨਾਲ ਉਸਨੂੰ ਫੜਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ, “ਪੱਗ ਬੰਨ ਲਓ ਸਰ....।” ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੱਗ ਫੜ ਕੇ ਮੋਢਿਆਂ ‘ਤੇ ਰੱਖ ਲਈ ਸੀ ਤੇ ਉਦੋਂ ਦੇਖਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਵਲ ਹੈਰਾਨ ਜਿਹਾ।

ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਨੇ ਤਪਾਕ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਸੀ, “ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੁਣੇ ਵੇਖਿਆ ਸਰ...ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਇਕ ਆਸ ਨਾਲ ਟਿਕਟਿਕੀ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਵਲ ਦੇਖਣ ਲੱਗਾ ਸੀ। ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ ਸੀ ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਦੱਸਣ ਵਾਲਾ....। ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਥਲ-ਪੁਥਲ ਹੋਣ ਲੱਗੀ ਸੀ ਕਿ ਕੁਟੀਆ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਫੇਰ ਹਲਚਲ ਹੋਈ ਸੀ। ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਇਕ ਬੜੀ ਉਜਲੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਕੁਟੀਆ ਵਿਚ ਦਾਖ਼ਲ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਪੇਚਦਾਰ ਪੱਗ, ਅਚਕਨ ਅਤੇ ਚੂੜੀਦਾਰ ਪਜਾਮਾ, ਗੋਰਾ ਰੰਗ, ਸਫ਼ੈਦ ਰੋਸ਼ਮੀ ਦਾਹੜਾ, ਚਿੱਟੀਆਂ ਐਨਕਾਂ, ਚੋਲਿਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵੱਖਰਾ ਸੀ ਉਹ। ਗੰਨਮੈਨ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਨ। ਸਕਿਓਰਿਟੀ ਇੰਚਾਰਜ ਵਾਂਗੂੰ, ਲੋਕ ਉਹਦੇ ਵੀ ਪੈਰੀਂ ਹੱਥ ਲਾ ਰਹੇ ਸਨ।

ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੋਵੇ...

ਉਹ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣ ਹੀ ਲੱਗਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਸਣੇ ਲਾਮ ਲਸ਼ਕਰ ਉਹਦੇ ਸਿਰ ‘ਤੇ ਆਣ ਖੜੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਨੇ ਪੈਰੀਂ ਹੱਥ ਲਾਏ ਸਨ, ਪਰ ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਨਹੀਂ ਸੀ ਝੁਕਿਆ, ਉਥੇ ਉਹ ਖੜ੍ਹਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

“ਇਹ ਨੇਤਾ ਜੀ ਨੇ....।” ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਸੀ, “ਐਮ.ਪੀ. ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਨੇ....।”

“ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨਹੀਂ...।” ਅੰਦਰੇ-ਅੰਦਰ ਸੋਚਿਆ ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਨੇ।

ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਾਹਬ ਸਲਾਮਤ ਨਾ ਕਹਿਣ ਤੇ ਅੰਦਰੋਂ ਸ਼ਾਇਦ ਚਿੜ ਗਿਆ ਸੀ ਨੇਤਾ ਜੀ। ਤਾਂ ਹੀ ਵਿਅੰਗ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਸੀ ਉਸਨੇ, “ਅੱਛਾ ਇਹ ਨੇ ਉਹ ਟੀਚਰ....” ਫਿਰ ਉਹ ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਹੋਇਆ ਸੀ, “ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਨੂੰ ਕੀ ਸਿਖਾਓਗੇ ਤੁਸੀਂ....ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣਾ...ਪੈਰੋਂਟਸ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਨਾ...ਫਾਦਰ ਦੀ ਦਾਹੜੀ ਪੁੱਟਣਾ....ਕਿਸੇ ਟੀਚਰ ਨੂੰ ਸੋਭਾ ਦਿੰਦੇ ਇਹ ਕੁਝ....।”

“ਸੁਣਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਬੁਰਾ ਲੱਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਟੀਚਰ ਨੂੰ ਸੰਗਲ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਿਐ।....ਪਰ ਤੁਸੀਂ...ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਹੋ ਹੀ ਇਸ ਲਾਇਕ....।”

ਸਵੈਮਾਣ ਛਲਣੀ-ਛਲਣੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਦਾ, ਪਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬੋਲਣਾ ਉਸਨੇ ਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬੋਲਿਆ। ਨੇਤਾ ਦੇ ਚਲੇ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਮਿਲਾਉਣ ਨੂੰ ਲੱਗੇ ਪਲ ਜਿਵੇਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਜਿੰਡੇ ਹੋ ਗਏ ਹੋਣ। ਫਿਰ ਵੀ ਉਸਨੇ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਨਾਲ ਤਾਂ ਬੋਲਣਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ, ਉਸਨੇ ਉਹਦੇ ਮੋਢੇ ‘ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ, “ਸੁੱਖੀ ਬੇਟੇ.... ਮੈਂ ਸੱਚ ਕਹਿਨਾਂ....ਮੈਂ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਕੇ ਬਾਪੂ ਅਤੇ ਟੱਬਰ ਨੂੰ ਤੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਬੇਟੇ....।” ਅੱਗੋਂ ਬੋਲਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਸੀ ਉਸ ਤੋਂ। ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਬੋਲਿਆ ਸੀ, “ਮੈਨੂੰ ਪੜ੍ਹੇ ਸਰ...ਸਭ ਪੜ੍ਹੋ....ਤੁਸੀਂ ਕੁਝ ਨਾ ਕਰੋ....।”

“ਪਰ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਸ਼ਰਾਬੀ-ਸ਼ਰਾਬੀ ਆਖੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ....ਮੈਂ ਤਾਂ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਇਆ ਸੀ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਨੰਬਰ ਕਿਉਂ ਲਏ ਨੇ....ਪਰ ਇਹ ਉਹ ਗੱਲ ਈ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦਿੰਦੇ....।” ਦੁਖੀ ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਸਾਂ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ਸੁਖਵਿੰਦਰ....।

ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, “ਸਰ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਬਾਪੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਕੀ ਕਰੋਗੇ...?”

“ਕਿਉਂ....ਕੀ ਮਤਲਬ....?”

“ਹਾਂ ਸਰ...।” ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਨੇ ਨੀਵੀਂ ਪਾ ਲਈ ਸੀ....“ਹੁਣ ਤੱਕ ਰਜਿਸਟਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇਗੀ ਸਰ...।” ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਬੇ-ਯਕੀਨੀ ਨਾਲ ਦੇਖਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਵਲ ਅੱਖਾਂ ਪਾਤ-ਪਾਤ....। ਉਹ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ, “ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੱਲ੍ਹ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸਰ....ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜਾ ਕੇ ਕੋਈ ਚਾਰਾਜੇਈ ਨਾ ਕਰੋ.... ਸ਼ਰਾਬ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ....ਸ਼ਰਾਬ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦੇ....ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਤੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਸੀ...ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੀ ਪੀਤੀ ਹੋਵੇ....।”

ਪਰ ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਸੁਣਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਲ ਦੀ ਪਲ ਉਹ ਆਪਣੀ ਬੰਨ੍ਹ ਬੰਨ੍ਹਾਈ, ਕੁੱਟਮਾਰ, ਜਿੱਲਤ, ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਸਭ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਸੀ, ਅੱਖਾਂ ਮੂਹਰੇ ਘੁੰਮ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਬੱਸ, ਅੱਠ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਚੌਰਸ ਟੱਕ....ਵਿਚ ਮੋਟਰ,

ਚਿਟਾਇਰ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ ਦੇ ਸੁਪਨੇ, ਪੋਤੇ-ਪੋਤੀ ਨਾਲ ਬੰਨੇ-ਬੰਨੇ ਘੁੰਮਣਾ.... ਸਭ ਮਿੱਟੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ...“ਜਾਹ ਓਏ ਬਾਪੂ....” ਹਉਕਾ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਸੀ ਉਹਦਾ, ਪਰ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਬੋਲਿਆ ਸੀ, “ਨਹੀਂ ਸਰ....ਨਹੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਬਾਪੂ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਹਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ...ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਦੀ....ਪਰ ਪਿੱਛੋਂ ਉਹ ਅੜ ਗਿਆ ਸੀ....ਉਹ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸੁਨੇਹੇ ਭੋਜਦਾ ਰਿਹੈ ਪਰ...। ਪਰ ਸੁਨੇਹੇ ਲਿਜਾਣ ਵਾਲਾ ਆਦਮੀ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਸੀ.... ਉਹ ਆ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਵਲੋਂ ਝੂਠ ਹੀ ਆਖ ਦਿੰਦਾ ਕਿ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਬਾਪੂ ਸਾਡੇ ਵਲੋਂ ਮਰ ਗਿਆ, ਅਸੀਂ ਉਹਦੇ ਵਲੋਂ....ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਕਰੇ....ਅਸੀਂ ਉਹਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ‘ਤੇ ਖੁੱਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ....।”

ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਮੱਥੇ ‘ਚ ਹੱਥਮਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਕੱਲ੍ਹ ਰਾਤੀਂ ਤੋਤੇ ਵਾਂਗੂੰ ਬੋਲਦਾ ਉਹ ਮੁੰਡਾ ਉਸਨੂੰ ਯਾਦ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ, “ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ....।”

“ਬੇਡੇ ਬਾਪੂ ਜੀ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਰੋਏ ਸੀ ਸਰ....ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ ਉਹ ਬੇਡੇ ਬਾਪੂ ਜੀ ਨੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ...ਮੈਂ ਜ਼ਰੂਰ ਆਉਂਦਾ ਸਰ...।”

ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਮੁੱਠੀਆਂ ਮੀਟੀਆਂ ਗਈਆਂ, “ਏਡਾ ਵੱਡਾ ਧੋਖਾ....ਬੀਰਾ ਠੀਕ ਈ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ....।” ਬੀਰਾ ਆਇਆ ਸੀ ਸਵੇਰੇ ਸਰ... ਤੁਹਾਡਾ ਛੋਟਾ ਬੇਟਾ... ਤੁਹਾਡਾ ਪਤਾ ਲੈਣ....।” ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਡਰ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ, “ਫੇਰ....?” ਉਸਨੇ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਦੀ ਬਾਹ ਫੜ ਲਈ ਸੀ।

“ਫੇਰ ਕੀ ਹੋਇਆ ਬੀਰੇ ਨੂੰ....?”

“ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸਰ...ਉਹਨੂੰ ਆਖ ਦਿੱਤਾ ਬਾਬਾ ਦਿਆ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿ ਤੇਰੇ ਦਾਦੇ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਸੈਰ ਕਰਵਾਉਣੀ ਸੀ....ਜੈਦਾਦ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਨੰਬਰ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ....ਕੁਦਰਤੀ ਤੇਰੇ ਪਾਪਾ ਵੀ ਆ ਗਏ....ਉਹ ਦਿੱਲੀ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਗਏ ਨੇ.... ਕੱਲ੍ਹ ਤੱਕ ਆ ਜਾਣਗੇ ਘਰੇ....ਉਹ ਘਰ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸਰ....।” ਬੀਰੇ ਦਾ ਘਰ ਚਲਾ ਜਾਣਾ ਸੁਣ ਕੇ ਸੁੱਚ ਦਾ ਸਾਹ ਵੀ ਆਇਆ ਤੇ ਇਕ ਵਰੋਲਾ ਵੀ ਚੜ੍ਹਿਆ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ। “ਇਹ ਡੇਰੈ ਕਿ ਬੁੱਚਖਾਨਾ....?”

ਉਸਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਉਹ ਕੁਟੀਆ ਵਲ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਲਲਕਾਰ ਮਾਰੇ ਜਾਂ ਧਾਹ? ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਪਾ ਡੋਲ ਗਿਆ ਜਾਪਿਆ....ਉਹਦਾ ਜੀਅ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੀਤ ਪੁੱਤ ਦਾ ਨਾਅ ਲੈ ਕੇ ਵੈਣ ਪਾਵੇ....ਤੀਵੀਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਛਾਤੀ ਅਤੇ ਪੱਟਾਂ ‘ਤੇ ਦੁਹੱਬਤ ਮਾਰ ਕੇ ਪਿੱਟੇ....ਪਲਾਂ ਛਿੱਟਾਂ ਵਿਚ ਉਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ ਲੰਘ ਗਿਆ....। ਵਿਹੜੇ ‘ਚ ਪਈ ਜੀਤ ਪੁੱਤ ਦੀ ਲਾਸ਼....ਦੰਦਲ ਪੈ ਕੇ ਬੇਸੁਰਤ ਹੋਈ ਜੀਤ ਦੀ ਮਾਂ.... ਪਛਾਤ ਖਾ ਕੇ ਡਿੱਗੀ ਜੀਤ ਦੀ ਬਹੂ...ਹਟਕੋਰੇ ਭਰਦੀ ਗੁੱਡੇ ਸਹਿਮਿਆ ਹੋਇਆ ਬਿੱਟੂ, ਬੈਠਕ ਦੇ ਬੂਹੇ ‘ਚ ਖੜ੍ਹਾ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਬੀਰਾ....ਤੇ....ਤੇ...ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਚੱਲਦੇ ਡੇਰੇ ਦੇ ਟਰੈਕਟਰ....ਜੀਤ ਪੁੱਤ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਵਾਂਗੂੰ ਹੀ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਪਈ ਬੀਰੇ ਪੁੱਤ ਦੀ...“ਨਹੀਂ...ਈ....।” ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਚੀਕਿਆ ਸੀ ਉਹ।

ਅਚਾਨਕ ਜਿਵੇਂ ਭੂਚਾਲ ਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਜਿਪਸੀਆਂ, ਅਸਲੇ ਨਾਲ ਲੈਸ ਚੋਲਿਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਜੀਪਾਂ, ਅੱਗੇ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਵੀ, ਵਿਚਕਾਰ ਸਫ਼ੈਦ ਲੰਬੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕਾਰ। ਜੈਕਾਰੇ ‘ਤੇ ਜੈਕਾਰਾ। ਜਿਥੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੰਮ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਉਥੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਸਿਰ ਨਿਵਾ ਕੇ ਸਭ ਬੁੱਤ ਬਣ ਗਏ ਸਨ। ਡਰਿਆ-ਡਰਿਆ ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਵੀ ਖੜ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਬੁੱਤ ਦੀ ਮੁਦਰਾ ‘ਚ ਖੜਕਿਆਂ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਕਿਹਾ ਸੀ, “ਪਾਅਸ਼ਾਹ ਆ ਗਏ....।”

ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਗੱਡੀ ਸਿੰਧੀ ਕੁਟੀਆ ਵਿਚ ਜਾ ਵੜੀ ਸੀ। ਬਾਹਰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਹਜ਼ੂਮ ਜੁੜ ਗਿਆ ਸੀ, ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਾਸਤੇ। ਉਦੋਂ ਹੀ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਨੂੰ, “ਤੂੰ ਇਥੇ ਕੀ ਕਰਦੈਂ ਬੇਟੇ...?”

ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਵਲ ਵੇਖ ਫਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਮੁਸਕਰਾਇਆ ਸੀ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਤੇ ਆਖਣ ਲੱਗਾ, “ਪੁਲ ਬੰਨਦੈਂ ਸਰ....ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ....ਪ੍ਰੈਸ ‘ਚ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਤੇ ਪਰਦੇ ਪਾਉਨਾ, ਝੂਠ ਦਾ ਸੱਚ....ਤੇ ਸੱਚ ਦਾ ਝੂਠ ਬਣਾਈ ਜਾਨਾਂ....।” ਫਿਰ ਠੰਡਾ ਸਾਹ ਭਰ ਕੇ ਆਖਣ ਲੱਗਾ ਸੀ, “ਸਾਡੀ ਪੰਜ ਕਿਲ੍ਹੇ ਜ਼ਮੀਨ ਸੀ, ਪਰ ਇਥੇ, ਡੇਰੇ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੀ... ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਡੇਰੇ ਵਿਚ ਰਲਾ ਲਈ ਸੀ....ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਬੇਟ ਵਿਚ ਦੁੱਗਣੀ ਦੇ ਦਿਆਂਗੇ....ਮੇਰਾ ਬਾਪੂ ਸਰ...ਬੇਟ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਦਾ ਹੀ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ....ਬੇਬੇ ਮੇਰੀ ਲੰਗਰ ‘ਚ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਐ....ਭਰਾ ਮੇਰਾ ਛੋਟਾ ਇਕ ਡੇਰੇ ‘ਚ ਖੇਤੀ ਕਰਦੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ....ਇਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡੰਗਰ ਸਾਂਭਦੈਂ....ਮੈਂ ਦੱਸਿਐ ਸਰ....।”

ਬਹੁਤ ਉਦਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਸੁਖਵਿੰਦਰ, ਫਿਰ ਕੁਟੀਆ ਵਲ ਵੇਖਦਾ ਬੋਲਿਆ ਸੀ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਬੱਸ...ਮੇਰੀ ਬੇਬੇ ਨੂੰ ਇਕ ਆਸ ਐ ਸਰ....ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਕਿਤੇ ਪਾਅਸ਼ਾਹ ਮਿਹਰ ਕਰ ਦਏ....।” ਗੱਲ ਸੁਣਦਾ-ਸੁਣਦਾ ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਬੈਠਿਆ ਨਹੀਂ ਕੰਧ ਨਾਲ ਢੇਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਭ ਕੁਝ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਿਆ

ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਦਰਿਆ

ਲੜੀਵਾਰ ਨਾਵਲ

ਭਾਗ - 1

ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੁੱਸਾ

ਤੇ ਮੇਘਰਾਜ ਬਗੈਰ ਕੁਝ ਸੁਣੇ ਖੀ ਖੀ ਹੱਸਦਾ ਤੁਰ ਗਿਆ।

ਕਈ ਦਿਨ ਫੱਤੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪਾਸਿਉਂ ਆਫਤ ਦੀ ਕਨਸੇ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ, ਉਹਦਾ ਅੰਦਰ ਦ੍ਰਵ ਜਾਂਦਾ। ਮੱਲ੍ਹਕਿਆਂ ਨੇ ਕੋਈ ਰੰਗ ਨਾ ਵਿਖਾਇਆ, ਪਰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਹੋਈ ਬੀਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਖਲਾਰ ਦਿੱਤੀ। ਫੱਤੇ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਫਿਕਰਮੰਦ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵਰਿਆਮੇ ਕੋਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਪਰ ਉਸਨੇ ਲਾਪਵਾਹੀ ਨਾਲ ਆਖਿਆ, “ਭਤੀਜ, ਤੂੰ ਚਿੱਤਾਂ ਸਾਰੇ ਸੰਸੇ ਨਬੇੜ ਦੇ। ਆਪਣੇ ਵਲ ਝਾਕਣਾ ਤਾਂ ਦੂਰ ਰਿਹਾ, ਕੋਈ ਆਪਣੀ ਪੈੜ ਵੀ ਨੀ ਸਿੱਧ ਸਕਦਾ। ਮੱਲ੍ਹ ਦੀਆਂ ਕੁਤੀਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਖੋਹਣਾ ਈ ਕੀ ਐ?”

ਮਹੀਨਾ ਲੰਘ ਜਾਣ 'ਤੇ ਵੀ ਮੱਲ੍ਹ ਕਿਆਂ ਨੇ ਅਲਫੇ ਬੇ ਨਾ ਆਖੀ। ਵਰਿਆਮਾ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ ਕਲਾਂ ਵਿਚ ਸੀ। ਹੁਣ ਫੱਤਾ ਵੀ ਕੱਛਾਂ ਵਜਾਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਮਹਾਜਨਾਂ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਧਿਰ ਬਣਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਪਰ ਸਿਆਲ ਅਜੇ ਮੁੱਕਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਵਰਿਆਮ ਦਾ ਨੀਵੇਂ ਵਾਲੇ ਰਾਹ ਉੱਤੇ ਕਤਬ ਦੇ ਵੱਢ ਵਿਚ ਹਲ ਜੋੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜੀਤੂ ਬੰਦੇ ਲੈ ਕੇ ਆ ਪਿਆ। ਵਰਿਆਮੇ ਦਾ ਬਰਛਾ ਤੁੜ ਹੋਠਾਂ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਜੀਤੂ ਹੋਰੀ ਉੱਤੇ ਆ ਚੜ੍ਹੇ, ਵਰਿਆਮੇ ਨੇ ਆਲਾ-ਦੁਆਲਾ ਤਾੜਿਆ। ਬਰਛਾ ਅੱਧੇ ਕਿੱਲੇ ਦੀ ਵਿੱਥ ਉੱਤੇ ਸੀ। ਹਲ ਛੱਡ ਕੇ ਉਹ ਤੁੜ ਵਲ ਨੱਠਿਆ। ਪਰ ਉੱਤੇ ਆ ਚੜ੍ਹੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਵਰਿਆਮਾ ਤੁੜ ਤੋਂ ਉਰੇ ਈ ਸੁੱਟ ਲਿਆ। ਬੇਦਰਦੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਸ ਉੱਤੇ ਡਾਗਾਂ ਵਰ੍ਹਾਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਮਾਰ ਖਾਂਦਾ ਵਰਿਆਮਾ ਬਿਲਕੁਲ ਨਿੱਸਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਸਰੀਰ ਥਾਂ ਥਾਂ ਤੋਂ ਲਹੂ-ਲੁਹਾਣ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਜੇ ਉਹ ਖੇਤ ਟੱਪੇ ਹੀ ਸਨ ਤੱਤੇ ਘਾਅ ਮੜਾਸਾ ਲਪੇਟਦਾ ਵਰਿਆਮਾ ਉੱਚੀ ਦੇ ਕੇ ਗੱਜਿਆ, “ਕੋਈ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪੁੱਤ। ਢੱਟਿਆਂ-ਮਹਿਯਾਂ ਦੇ ਪੈਂਦੀਆਂ ਈ ਹੁੰਦੀਆਂ!- ਕਿਤੇ ਮੇਰੀ ਵੀ ਜਾਤੂ ਬੱਲੇ ਆ ਜੋਗੇ।”

ਜੀਤੂ ਪਿਛਲੇ ਪੈਰੀਂ ਫੇਰ ਮੁੜ ਪਿਆ। ਉਸ ਨਾਲ ਦਿਆਂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, “ਗੁਲਛਾੜਿਆ ਜੱਟ ਫੇਰ ਵੀ ਕਿੱਤੇ ਦੁੱਖ ਦੇਉ, ਇਹਦਾ ਪੰਦਾ ਭੁਗਤਾ ਈ ਚੱਲੀਏ।”

ਕਚੀਚੀ ਖਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਭਲਦੇ ਵਰਿਆਮੇ ਨੂੰ ਫਿਰ ਆ ਢਾਹਿਆ। ਇਸ ਬਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕ ਤੋਂ ਹੋਠਾਂ ਪੱਟ ਤੇ ਪਿੱਠੀਆਂ ਦਾ ਕੁੱਟ ਕੁੱਟ ਕੇ ਕਚੂਮਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ। ਵਰਿਆਮਾ ਬੇਕਿਰਕੀ ਨਾਲ ਵਰ੍ਹਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਉਹ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਕੁਟਾਪਾ ਚਾੜ੍ਹਦੇ ਰਹੇ। ਰੌਲੇ ਦੀ ਬਿੜਕ ਪਿੰਡ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਫੱਤੇ ਹੋਰੀ ਉੱਥੇ ਆਏ, ਜੀਤੂ ਹੋਰੀ ਪੱਤਰਾ ਵਾਚ ਗਏ ਸਨ। ਵਰਿਆਮੇ ਨੂੰ ਸਿੱਧਵੀਂ ਡਿਸਪੈਂਸਰੀ ਵਿਚ ਲੈ ਗਏ। ਅੰਤਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਉਹ ਹੱਸਲੇ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਵਰਿਆਮੇ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਨੂੰ ਖਬਰ ਮਿਲੀ, ਜੀਤੂ ਕਿਧਰੇ ਟਿਬ ਗਿਆ ਸੀ। ਫੱਤੇ ਹੋਰੀ ਮੁੜ ਸ਼ੇਰ ਹੋ ਗਏ। ਦੋ ਦੋ ਗੇੜੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਿੱਧਵਾਂ ਦੇ ਲਗਦੇ ਸਨ। ਵਰਿਆਮਾ ਦਿਨੋਂ ਦਿਨ ਨੌਂ ਬਰ ਨੌਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਏਧਰ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਜੀਤੂ ਡਰਦਾ ਪਿੰਡ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਚਾਰ ਜਣੇ ਜੁੜਦੇ, ਲੋਕ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਉਚਾਰਦੇ, “ਉਹਦਾ ਨਾ ਵੀ ਵਰਿਆਮਾ ਉੱਡਣਾ ਸੱਪ ਐ। ਮੱਲ੍ਹ ਦਾ ਘਰ ਤਾਂ ਹੁਣ ਦੇ ਚਾਰ ਦਿਨ ਦਾ ਈ ਪ੍ਰਾਹੁਣਾ ਐ।”

ਅਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਜਿੱਥੇ ਮੱਲ੍ਹ ਕਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਉੱਤੇ ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਬੱਦਲ ਮੰਡਰਾਉਂਦੇ, ਉੱਥੇ ਫੱਤੇ ਹੋਰੀ ਹੱਸਲਾ ਫੜਦੇ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਵਰਿਆਮੇ ਨੂੰ ਅਜੇ ਹਸਪਤਾਲੋਂ ਛੁੱਟੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਕੱਸੀ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆ ਜਾਣ ਤੇ ਫੱਤਾ ਮਹਾਜਨਾਂ ਵਾਲੀ ਕਣਕ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹਨੇਰੇ ਨਾਲ ਗਲੇਫੀ ਚਾਦਰ ਸਾਂ ਸਾਂ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਪਿੰਡੋਂ ਕੁੱਕੜਾਂ ਦੀਆਂ ਬਾਂਗਾਂ ਸੁਣ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਫੱਤੇ ਨੂੰ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰਿਉਂ ਸਵੇਰ ਦੀ ਸੱਜਰੀ ਮਹਿਕ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੇ ਇਕ ਲਰਜਾ ਖਾਧਾ ਅਤੇ ਅੰਦਰੋਂ ਮਿਰਜੇ ਦੀ

ਕਲੀ ਦੇ ਬੋਲ ਖਿੜ ਉੱਠੇ:

“ਮੁੱਠੀਆਂ ਭਰ ਭਰ ਜਗਾਉਂਦੀ ਯਾਰ ਨੂੰ.....ਹੋ.....ਓ.....
ਵੇ ਤੂੰ ਸੁੱਤਾ ਕਿਉਂ ਨੀ ਜਾਗਦਾ ਵੇ
ਵੇ ਸੁੱਤਿਆ ਹੋਸ਼ ਸੰਭਾਲ ਵੇ!
ਫੇਰ ਭੱਜਿਆਂ ਜਾਣ ਨਾ ਦੇਣਗੇ
ਵੇ ਜੱਟਾ ਉਧਲ ਗਈਆਂ ਦੇ
ਚੋਰ ਵੇ...ਓ?”

ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਪਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਉਹਦੇ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਫਿਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਤੁਬਕ ਕੇ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਿਆ। ਅੱਖਾਂ ਪਾੜ ਪਾੜ ਉਹ ਖੇਤ ਦੇ ਸਿਰੇ ਤੇ ਰੂਪ ਵਟਾਉਂਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਕਾਰ ਵਲ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਗਲੇ ਪਲ ਫੱਤੇ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਪਈ ਕਿ ਐਵੇਂ ਮਨ ਭੁਲਾਵਾ ਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਝੱਟ ਦੇ ਕੇ ਅੱਖਾਂ ਮਲੀਆਂ ਹੁਣ ਦੇ ਦੀ ਬਜਾਇ ਤਿੰਨ ਆਦਮੀ ਮਲੂਮ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਫੱਤੇ ਦਾ ਲਹੂ ਸੁੱਕਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਕਹੀ ਫੜੀ ਡਰਿਆ ਖੜਾ ਰਿਹਾ। ਉਸਦੇ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਆਈ, ਉਹ ਭੱਜ ਜਾਏ। ਪਰ ਬੰਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਜ਼ਦੀਕ ਆ ਗਏ ਸਨ।

“ਮਿਰਜਾ ਸੂਰਮਾ, ਹੁਣ ਚੁੱਪ ਕਿਉਂ ਕਰ ਗਿਆ?”

ਫੱਤੇ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਚਾਰ ਪੰਜ ਪਰਛਾਵੇਂ ਉਸਦੇ ਨੇੜੇ ਆ ਗਏ ਸਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਿੱਠ ਪਿੱਛੇ ਚੰਨ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਹਾਦਰੇ ਹਨੇਰੇ ਦੀ ਪਰਛਾਈਂ ਨਾਲ ਰਲੇ ਹੋਏ ਸਨ।

“ਏਥੇ ਪਿਉ ਆਲੀ ਪੈਲੀ ਸਮਝਕੇ ਫਿਰਦੈਂ ਉਏ, ਟੁੱਕ-ਟੇਗਾ!”

ਫੱਤਾ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਝਾਕਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਸਫਾ ਜੰਗ ਚੁੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਕ ਜਣਾ ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨੇੜੇ ਆਉਂਦਾ ਜਾਪਿਆ, ਡਰ ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਸਰੀਰ ਥਰ ਥਰ ਕੰਬ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇੜੇ ਆਏ ਨੇਬੀ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਿਆ। ਉਸਨੇ ਫੱਤੇ ਨੂੰ ਦਾਹੜੀ ਤੋਂ ਫੜ ਲਿਆ।

“ਚੋਰਿਆ, ਉਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਲਾਲੀਆਂ ਤਾੜ ਤਾੜ ਵਿਖਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਕਰ ਪ੍ਰਾਹੁਣੇ ਨਾਲ ਗੱਲ।” ਤੇ ਉਸ ਫੱਤੇ ਨੂੰ ਏਨੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਧੱਕਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਗਿੱਲੀ ਕਣਕ ਵਿਚ ਜਾ ਡਿੱਗਿਆ। ਨੇਬੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਫੇਰ ਦਾਹੜੀ ਤੋਂ ਫੜ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਲਿਆ। “ਉਦੋਂ ਉਸ ਵੱਡੇ ਬਦਮਾਸ਼ ਦੀ ਸ਼ਹਿ 'ਤੇ ਤੀਘੜਦਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਲਿਆ ਮੇਰੇ ਸਹੁਰੇ ਨੂੰ। ਲਈਏ ਉਹਦੀ ਕੁਤੀ ਨਾਲ ਫੇਰੇ!”

“ਇਹਨੂੰ ਟੁੱਕ ਟੇਰ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਕੱਢਾਂਗੇ।” ਫੱਤੇ ਨੂੰ ਇਉਂ ਲੱਗਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਜੀਤੂ ਬੋਲਿਆ ਹੋਵੇ। “ਨਹੀਂ ਬਾਈ, ਉਦੋਂ ਏਹੀ ਮੈਨੂੰ ਆਨੇ ਵਿਖਾਉਂਦਾ ਸੀ।” ਨੇਬੀ ਦਾ ਫੱਤਾ ਅਜੇ ਵੀ ਫੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪਤਲੇ ਪਰ ਪਲ ਪਲ ਮਗਰੋਂ ਸਫੇਦ ਹੁੰਦੇ ਮਹੌਲ ਵਿਚ ਫੱਤੇ ਨੇ ਵੇਖਿਆ, ਇਕ ਚੰਗੇ ਹੱਟੇ ਕੱਟੇ ਬੰਦੇ ਨੇ ਅੱਗੇ ਹੋਕੇ ਉਸਨੂੰ ਛੁੜਾ ਦਿੱਤਾ। “ਜਾਹ ਉਏ, ਉਹਨੂੰ ਆਖੀਂ ਵੱਡੇ ਵੈਲੀ ਨੂੰ। ਤੇਰਾ ਜਮਾਈ ਓਸੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਉਡੀਕਦਾ ਐ।”

ਮੂੰਹੋਂ ਅਲਫੇ ਬੇ ਨਾ ਉਚਰਿਆ, ਗਾਰੇ ਨਾਲ ਲੱਥ ਪੱਥ ਹੋਇਆ ਚੁੱਪਚਾਪ ਪਿੰਡ ਵਲ ਨੂੰ ਤੁਰ ਗਿਆ। ਘਰ ਆ ਕੇ ਉਸ ਬਿਸ਼ਨੋ ਕੋਲ ਵੀ ਗੱਲ ਨਾ ਕੀਤੀ। ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਸਿੱਧਵੀਂ ਵਰਿਆਮੇ ਕੋਲ ਆ ਗਿਆ। ਫੱਤੇ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਵੇਖ ਕੇ ਵਰਿਆਮੇ ਦਾ ਹਾਸਾ ਨਿਕਲ ਗਿਆ, “ਕੀ ਗੱਲ ਤੂੰ ਤਾਪ ਵਾਲਿਆਂ ਵਾਂਗ ਤੁਰਿਆ ਆਉਂਦਾ ਐ?”

ਫੱਤੇ ਦੀ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਵਰਿਆਮੇ ਨੂੰ ਰਾਜੀ ਹੋਏ ਜ਼ਖ਼ਮ ਦੋਬਾਰਾ ਚਸਕਦੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਏ। ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਜੁੱਸਾ ਸੜਨ ਲੱਗ ਪਿਆ।

“ਪ੍ਰਯਾ ਲੀ ਨਾ ਛਾਪ। ਤੂੰ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਮੈਨੂੰ ਈ ਪੁੱਛ ਜਾਂਦਾ। ਸਿੱਧਵਾਂ ਤੈਨੂੰ ਪਰਦੇਸ ਸੀ। ਤੈਨੂੰ ਏਨਾ ਤਾਂ ਪਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਹੁਣ ਬੂਛਰੇ ਹੋਏ ਐ। ਜੱਟ ਤਾਂ ਸੁਹਾਗੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਨੀ ਮਾਣ ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਫੇਰ ਮੇਰੇ ਸੱਟਾਂ ਮਾਰਗੇ।-ਕਿੰਨੇ ਜਣੇ ਸੀ?”

“ਚਾਰ-ਪੰਜ ਹੋਣਗੇ।”

“ਜੀਤੂ ਸੀਗਾ?”

“ਹਾਂ”

ਵਰਿਆਮੇ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਦਾ ਰੰਗ ਬਦਲ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਫੱਤੇ ਨੂੰ ਮੰਜੇ ਹੇਠ ਪਏ ਕੁੱਜੇ ਵਿਚੋਂ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਲਈ ਆਖਿਆ। ਪਾਣੀ ਪੀ ਕੇ ਉਸ ਵੱਡਾ ਸਾਰਾ ਸਾਹ ਭਰ ਕੇ ਛੱਡਿਆ, “ਤੂੰ ਘਬਰਾ ਨਾ। ਮੈਨੂੰ ਮਾੜਾ ਜਿਆ ਕਾਇਮ ਹੋ ਲੈਣ ਦਾ। ਜੇ ਪੁੱਤ ਮੇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਨਾ ਵਾੜ ਦਿਆਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਵਰਿਆਮਾ ਕਿਹੜਾ ਆਖੂ।”

“ਸਰਦਾਰ ਵਰਿਆਮ ਸਿਆਂ, ਕੀਹਨੂੰ ਅੰਦਰ ਕਰੀ ਜਾਨਾ ਏ। ਤੂੰ ਤਾਂ ਧੁਰ ਦਰਗਾਹੋਂ ਸਰਦਾਰ ਐ। ਤੇਰੀ ਰੀਸ ਕੌਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਐ।”

ਫੱਤੇ ਨੇ ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਮਗਰ ਭਉਂ ਕੇ ਵੇਖਿਆ, ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਤੇ ਅਮੀ ਚੰਦ ਦੁੱਧ ਚਿੱਟੇ ਬਾਣਿਆਂ ਵਿਚ ਬਲ-ਬਲ ਕਰਦੇ ਸਰੀਰਾਂ ਵਿਚ ਰੇੜ੍ਹੇ ਪਏ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਵਰਿਆਮਾ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਉਬਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮਹਾਜਨਾਂ ਨੇ ਵਰਿਆਮੇ ਦੇ ਹੱਡਲ ਪਰ ਤਾਂਬੇ ਰੰਗੇ ਭਖਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵਲ ਧਿਆਨ ਮਾਰਿਆ। ਫੱਤੇ ਵਾਲੇ ਮੰਜੇ ਉੱਤੇ ਬਹਿੰਦਿਆਂ ਅਮੀ ਚੰਦ ਨੇ ਪੁਛਿਆ, “ਕੀ ਹਾਲ ਚਾਲ ਐ, ਫੱਤਿਆ। ਪਿੰਡ ਤਾਂ ਖੈਰ ਸੁੱਖ ਐ?”

“ਆ ਖੈਰ ਸੁੱਖ ਐ।” ਫੱਤੇ ਦੀ ਥਾਂ ਵਰਿਆਮੇ ਨੇ ਸਤ ਕੇ ਆਖਿਆ। ਮਹਾਜਨਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਭੜਕੇ ਹੋਏ ਬੋਲ ਵਲ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਕੇ ਤੱਕਿਆ। “ਕੀ ਗੱਲ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਭਾਣਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਵਰਤ ਗਿਆ?”

“ਇਹਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਈ ਸੁਣ ਲੈ।”

ਫੱਤਾ ਸਾਰੀ ਵਾਰਦਾਤ ਸੁਣਾਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਵਰਿਆਮਾ ਗੁੱਸੇ ਖੋਰ ਫੁੱਕਾਰੇ ਮਾਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਗੱਲ ਸੁਣ ਲੈਣ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗੋਭਲੇ ਮਖਿਆਲ ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਸਾਫਾ

ਲੈ। ਅੱਜ ਈ ਰਪਟ ਲਿਖਾ ਦਿੰਨੇ ਆਂ।”

“ਫੱਤਾ ਚੁੱਪ ਚਾਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲ ਸੁਣਦਾ ਰਿਹਾ, ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਚੁੱਪ ਵੇਖ ਕੇ ਫਿਰ ਆਖਿਆ, “ਖਰਚ ਵਲ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰੀ, ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਮਗਰ ਆਂ।”

ਫੱਤੇ ਨੇ ਵਰਿਆਮੇ ਵਲ ਵੇਖਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਖੁਦ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਜਲਿਆ-ਬਲਿਆ ਉਸਲਵੱਟੇ ਭੰਨ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਅਮੀ ਚੰਦ ਨੇ ਧੌਤੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ, “ਤੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮੀ ਨਾ ਸਮਝੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਢੰਗ ਐ।”

“ਮੈਂ ਤਾਂ ਤਿਆਰ ਆਂ, ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਗੱਲ ਬਣੇ ਜਾਂ ਐਵੇਂ ਈ..।”

“ਸੋਠਾ ਵੇਖੀਂ ਕਿੱਤੇ, ਹੋਰ ਯੱਭ ਵਿਚ ਨਾ ਫਸਾ ਦੇਈ।” ਇਸ ਬਾਰ ਵਰਿਆਮੇ ਨੇ ਮਮੂਲੀ ਜਿਹਾ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ। ਬਾਣੀਏਂ ਉਸ ਵਲ ਵੇਖ ਕੇ ਹੱਸ ਪਏ।

“ਚੌਧਰੀ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਜੱਟ ਵਿੱਦਿਆ ਐ। ਹੁਣ ਸਾਡੀ ਮਹਾਜਨ ਵਿਦਿਆ ਵੀ ਵੇਖ ਲੈ।”

“ਭਤੀਜ, ਹੁਣ ਆਪਾਂ ਸੋਠਾ ਮਗਰ ਲੱਗ ਕੇ ਵੇਖ ਲੈਨੇ ਆਂ। ਆਪਣੀ ਤਾਂ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਉਈਂ ਵੱਢੀ ਗਈ। ਬੁੜੀਆਂ ਨੇ ਚਿੱਤ ਕਰ 'ਤੇ। ਬੰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਹੱਥ ਜੁੜਦੇ ਨਮੋਸ਼ੀ ਤਾਂ ਨਾ ਝੱਲਣੀ ਪੈਂਦੀ।”

“ਜਿਵੇਂ ਆਖੋਂ ਚਾਚਾ, ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਮਗਰ ਆਂ, ਭਾਵੇਂ ਖੂਹ 'ਚ ਛਾਲ ਮਰਵਾ ਲੈ, ਰਤੀ ਭਰ ਵੀ ਤੈਥੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ।”

“ਚਲੋ ਫੇਰ ਉਠੋ।” ਅਮੀ ਚੰਦ ਉਠ ਖਲੋਤਾ।

“ਚਲਦੇ ਆਂ” ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਨੇ ਸਿਰ ਮਾਰ

ਫੇਰਿਆ, “ਤੂੰ ਘਬਰਾਉਂਦਾ ਕਿਉਂ ਐ? ਵਰਿਆਮ ਸਿਆਂ ਬਾਜੀ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਐ।”

“ਬਾਜੀ ਹੱਥ ਸੁਆਹ ਰਹਿਗੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਕੁੱਤੇ ਦੇ ਸੋਟੀ ਨੂੰ ਸੀ ਮਾਰੀ, ਉਹ ਦੂਜੀ ਬਾਰ ਹੱਥ ਕਰ ਗਏ।”

“ਵਰਿਆਮ ਸਿਆਂ! ਬਾਈ ਠੀਕ ਆਖਦਾ ਐ। ਤੂੰ ਗੱਲ ਤਾਂ ਸੁਣ।” ਅਮੀ ਚੰਦ ਨੇ ਵਰਿਆਮੇ ਦੇ ਗੋਭੇ ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਕੇ ਆਖਿਆ।

“ਦੇਖ ਕਦੇ ਬਾਬੇ ਦੀਆਂ, ਕਦੇ ਪੋਤੇ ਦੀਆਂ, ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਇਕ ਧਿਰ ਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਚਲਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ।” ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਧੀਰਜ ਨਾਲ ਆਖਦਾ ਗਿਆ, “ਆਪਾਂ ਕਰਦੇ ਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ। ਪਵਾਵਾਂਗੇ ਫੱਤੇ ਤੋਂ। ਖਰਚਾ ਸਾਡਾ।”

“ਮੁਕੱਦਮੇ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋ-ਜੂ?”

“ਬੜਾ।” ਅਮੀ ਚੰਦ ਨੇ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ।

“ਹੜਕ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਜੱਟਾਂ ਦੇ ਨਾਸੀਂ ਧੂਆਂ ਆ ਜੂ।”

“ਫੱਤਾ ਸਿਆਂ।” ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਨੇ ਉਸਦੇ ਮੋਢੇ 'ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖਦਿਆਂ ਆਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ, “ਤੇਰੇ ਵਲੋਂ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਆ ਬਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੀ ਦਾਹੜੀ ਪੱਟੀ ਐ। ਵੇਖਿਉ ਫੇਰ ਪਦੀਤਾਂ ਪੈਂਦੀਆਂ। ਸਾਂਤੀ ਨਾਲ ਮਨ 'ਚ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀ, ਤੂੰ ਇਉਂ ਕਰ, ਦਹਾੜੀ ਵਿਚੋਂ ਕੁਸ ਵਾਲ ਖਿੱਚ

ਕੇ ਆਖਿਆ ਫੇਰ ਉਸ ਵਰਿਆਮੇ ਅਤੇ ਫੱਤੇ ਵਲ ਦੇਖਿਆ। ਵਰਿਆਮੇ ਨੇ ਘੰਗੂਰਾ ਮਾਰਿਆ,

“ਫੜਿਆ।”

“ਹਾਂ ਚਾਚਾ।”

“ਫੇਰ ਤੂੰ ਤਿਆਰ ਐ?”

“ਮਖ ਪੱਥਰ ਤੇ ਲਖੀਰ ਐ, ਚਾਚਾ।”

“ਫੇਰ ਐਨੇ ਕੁ ਵਾਲ ਪੱਟ ਲੈ।” ਉਸਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਖਰਵੀਆਂ ਉਗਲਾਂ ਫੈਲਾ ਕੇ ਦੱਸਿਆ।

ਫੱਤੇ ਨੇ ਉਸ ਖਾਲੀ ਖਾਲੀ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ। ਫੱਤੇ ਨੇ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਦਾਹੜੀ ਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰਿਆ। ਵਾਲ ਰੁੱਖੇ ਜਿਹੇ ਜਾਪੇ। ਉਸ ਨੌਡੀ ਤੋਂ ਵਾਲ ਫੜ ਕੇ ਖਿੱਚੇ। ਪੀੜ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ ਕਰਕੇ ਹੱਥ ਰੁਕ ਗਿਆ। “ਕੱਲਾ ਕੱਲਾ ਕਰਕੇ ਪੱਟ।” ਅਮੀ ਚੰਦ ਨੇ ਉਸ ਵਲ ਵੇਖਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

ਫੱਤੇ ਨੇ ਦੋਬਾਰਾ ਫਿਰ ਦਾਹੜੀ ਵਿਚ ਹੱਥ ਪਾ ਲਿਆ। ਉਸ ਕਸੀਸ ਵੱਟਦਿਆਂ ਕਹਿਰਾ ਕਹਿਰਾ ਵਾਲ ਖਿੱਚਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਿੱਥੇ ਵਾਲ ਪੁੱਟੇ ਜਾਂਦੇ, ਉਹ ਥਾਂ ਮੱਚਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ। ਜਦੋਂ ਵਾਹਵਾ ਸਾਰਾ ਹੁੰਗ ਬਣ ਗਿਆ ਫੱਤਾ ਮਹਾਜਨਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਛੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਿਆ।

-0-

ਗੁਰਬਖਸ਼ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਤੱਕ ਘੂਕ ਸੁੱਤਾ ਰਿਹਾ, ਸਾਹਬ ਕੁਰ ਨੇ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਨਿਬੇੜ ਲਿਆ।

ਪਾਲ ਤੇ ਸੁੱਖੀ ਸਕੂਲ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ। ਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਧੀਰਾ ਰੋਹੜੀ ਲੈ ਕੇ ਖੇਤ ਤੁਰ ਗਏ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਉਠਿਆ ਸਾਰੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਧੁੱਪ ਪਸਰੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਥਾਂ ਸੰਬਰਦੀ ਸਾਹਿਬ ਕੁਰ ਨੇ ਉਸਦੀਆਂ ਲਾਲ ਗੁਲਾਲ ਅੱਖਾਂ ਵਲ ਵੇਖਦਿਆਂ ਪੁਛਿਆ, “ਚਾਹ ਲਿਆਈਏ?”

ਗੁਰਬਖਸ਼ ਮੂੰਹੋਂ ਕੁਝ ਨਾ ਉਚਰਿਆ, ਮੰਜੇ ਦੀ ਬਾਹੀ ਨੂੰ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਪਾਣੀ ਝੁਲਦਿਆਂ ਉਸ ਸਿਰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਠ ਕੇ ਢਿੱਲੇ ਜਿਹੇ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਰਾਤ ਵਾਲੀ ਬੋਤਲ ਵਿਚ ਚੰਗਾ ਹਾੜਾ ਪਾ ਲਿਆ, ਹਾਲੇ ਉਸ ਗਲਾਸ ਚੁੱਕਿਆ ਹੀ ਸੀ, ਬਾਹਰ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚੋਂ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਸੁਰਮੁਖ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ,

“ਭਾਈ ਬਾਈ ਕਿੱਥੇ ਐ?”

“ਅੰਦਰ ਐ।”

ਕਦਮਾਂ ਦੀ ਬਿੜਕ ਨੇੜੇ ਸਰਕਦੀ ਅਨੁਭਵ ਕਰਕੇ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਨੇ ਦਬਾਦਬ ਪੈਂਗ ਅੰਦਰ ਸੁੱਟ ਲਿਆ ਤੇ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਆ ਗਿਆ। ਸਾਹਬ ਕੁਰ ਮੰਜੇ ਉੱਤੇ ਬਿਸਤਰਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਅੰਦਰ ਲੈ ਗਈ।

ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਚੁੱਪ ਤਣੀ ਰਹੀ। ਫੇਰ ਸੁਰਮੁਖ ਨੇ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਘੰਗੂਰਾ ਮਾਰ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ, “ਰਾਤ ਕੀ ਗੱਲ ਹੋ ਗਈ ਸੀ?”

ਗੁਰਬਖਸ਼ ਨੇ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਚੁੱਪ ਚਾਪ ਭਰਿਆ ਪੀਤਾ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ। ਸੁਰਮੁਖ ਨੇ ਟਿਕਵੀਂ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਆਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ,

“ਦੇਖ ਬਾਈ, ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦੇ ਸਿਆਣਾ ਐ। ਬਾਹਰ ਅੰਦਰ ਫਿਰਦਾ ਤੁਰਿਆਂ। ਪਰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤਾ ਜਾਣਦੇ ਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਲਗਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਬਦਮਾਸ਼ ਕਿਸਮ ਦੇ ਇਹ ਆਦਮੀ ਨੇ। ਕਾਂਗਰਸ ਵਾਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਗਰ ਨੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਲਝਾ ਪਾ ਕੇ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਫਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਨੁਕਸਾਨ ਈ ਐ।”

“ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਕੁਸ ਆਖਿਆ ਈ ਨਹੀਂ।”

“ਨਾ ਆਖਿਆ ਹੋਵੇ।” ਉਸਦੇ ਭਰਾ ਨੇ, ਜਿਹੜਾ ਡੀਲ ਡੌਲ ਪੱਖੋਂ ਉਸ ਵਰਗਾ ਹੀ ਸੀ, ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਸਿੱਧਾ ਨਹੀਂ, ਪੁੱਠਾ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ। ਇਹ ਸਮਝਦੇ ਐ ਅਸੀਂ ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮਾਲਕ ਆਂ। ਸਾਡਾ ਦਬਦਬਾ ਕੌਣ ਚੌਕ ਸਕਦਾ ਐ।”

“ਪਰ ਸੁਰਮੁਖ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਗੰਦੇ ...ਨੂੰ ਮੈਂ ਕੁਸ ਆਖਿਆ ਈ ਨਹੀਂ। ਉਹਨੇ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਗਾਲਾਂ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤੀਆਂ।” ਪਹਿਲੀ ਬਾਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਨੇ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਭਾਈ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅੱਖਾਂ ਭਰੀਆਂ। ਸੁਰਮੁਖ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਮੋਢੇ 'ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖਿਆ। “ਤੂੰ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ, ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਕਹਿੰਦੀ ਕੁਸ ਹੋਰ ਐ। ਕਰਦੀ ਕੁਸ ਹੋਰ ਐ। ਮੰਨਦੇ ਆਂ ਤੂੰ ਉਹਨੂੰ ਕੁਸ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ, ਪਰ ਤੇਰੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੰਨ੍ਹਗਾ ਕੌਣ? ਕੋਈ ਵੀ ਉਹਦਾ ਟੁੱਕ ਟੇਰ ਉਠ ਕੇ ਕਹਿ ਦੇਉਗਾ, ਫਲਾਣੇ ਥਾਂ ਬਾਣੇਦਾਰ ਨੇ ਸਰਪੱਚ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਆਹ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਐ।”

ਪਲ ਕੁ ਚੁੱਪ ਰਹਿ ਕੇ ਸੁਰਮੁਖ ਬੋਲਿਆ, “ਮੈਂ ਸਰਪੱਚ ਕੋਲ ਜਾ ਆਉਂਦਾ ਆਂ ਬਈ ਉਹਨੇ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕੀਤੀ।”

“ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ।” ਬਾਣੇਦਾਰ ਬਿਲਕੁਲ ਨਿਵਾਲ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ।

“ਕਿਉਂ ਲੋੜ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ?”

“ਨਹੀਂ ਬੋਸ...ਤੂੰ ਜਾਹ ਸੁਰਮੁਖ, ਜੇ ਚਾਰ ਦਿਨ ਜਿਉਣਾ ਐ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਭਰੀਏ।”

ਸੁਰਮੁਖ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜਜ਼ਬਾਤ ਵਿਚ ਉਛਲਦਿਆਂ ਵੇਖ ਕੇ ਗੱਲ ਉੱਥੇ ਹੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ। “ਚਲ ਨਾ ਸਹੀ, ਕੋਈ ਕਾਰੋਬਾਰ ਤੌਰ ਲੈ।”

“ਮੈਂ ਕਾਰੋਬਾਰ ਤੋਂ ਹੁਣ ਕੀ ਲੈਣਾ ਏ? ਆਪੇ ਮੁੰਡੇ ਕਰ ਲੈਣਗੇ।”

“ਜੇ ਤੂੰ ਮੂਹਰੇ ਲੱਗ ਕੇ ਕੁਸ ਕਰੇਗਾ, ਤਾਂ ਹੀ ਮੁੰਡੇ ਕੁਸ ਕਰਨਗੇ। ਇੰਦੌਰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਗੱਡੀਆਂ ਵਿਚ ਆ ਜਾ। ਆਪਣੀ ਘਰ ਦੀ ਗੱਲ ਐ। ਨਾਲੇ ਤੇਰਾ ਵੱਡਾ ਮੁੰਡਾ ਜਗਰਾਜ ਵੀ ਉੱਥੇ ਈ ਐ।” ਪਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਚੁੱਪ ਚੁਪੀਤਾ ਮੁੱਛ ਨੂੰ ਵਟਾ ਚਾੜ੍ਹਦਾ ਰਿਹਾ, ਸੁਰਮੁਖ ਫੇਰ ਬੋਲਿਆ, “ਉਦੋਂ ਤੈਨੂੰ ਟੈਮ ਸਿਰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਬਈ ਦਸ ਕਿੱਲੇ ਬਣਦੇ ਐ। ਨਾਲੇ ਤੈਨੂੰ ਲੋੜ ਸੀ। ਪਰ ਤੂੰ ਕੰਨ੍ਹਾਂ ਵੀ ਲਾਵੇ। ਉਦੋਂ ਤੂੰ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਸੀ, ਜ਼ਮੀਨ 'ਚੋਂ ਕੀ ਆਉਣਾ ਐ?”

“ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚੋਂ ਤਾਂ ਹੁਣ ਵੀ ਕੁਸ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ?” ਬਾਣੇਦਾਰ ਨੇ ਸਿਰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਉਸ ਵਲ ਵੇਖਿਆ, “ਸਾਉਣੀ ਤਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਚੱਜ ਦੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ। ਹਾੜੀ ਐ, ਜਿਹੜੀ ਮਾੜੀ ਮੋਟਾ ਹੁੰਦੀ ਐ।”

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਅੰਕ 'ਚ)

ਪੰਜਾਬ ਲੋਕ ਰੰਗ ਆਫ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ
ਧਾਰਮਿਕ ਨਾਟਕ

ਸਭ ਸਿਖਨ ਕੇ ਹੁਕਮ ਹੈ ਗੁਰੂ ਮਾਨਯੋ ਗ੍ਰੰਥ

Religious Drama

Sab Sikhan Ko Hukam Hai Guru Manyo Granth

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ 300 ਸਾਲਾ ਗੁਰਗੱਦੀ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਇਸ ਨਾਟਕ ਦੇ ਲੇਖਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਟਾਰਨੀ ਐਟ ਲਾਅ ਸਾ: ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਟਕ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਸਾ: ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਨੋਆ ਵਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

Jaspreet Singh
(Attorney at Law)
Writer

Surinder Dhanoa
Director

28 ਫਰਵਰੀ, 2009 ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਸ਼ਾਮੀਂ 5:00 ਤੋਂ 8:00

ਦਾਖਲਾ ਮੁਫਤ

Merrillville High School
276 E 68th Pl, Merrillville, IN 46410
(219) 650-5307

ਸ਼ੋਅ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਕਾ
ਲੰਗਰ ਵਰਤਾਇਆ ਜਾਏਗਾ

ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣਾ

Artists: Jaspreet Singh, Surinder Dhanoa, Bajiwani, Jitendar Jargia, Jaswinder Kaur Dhanoa, Jaswinder Bawa, Ishmat Narula, Balwinder, Dharsan Singh, Harmesh, Jaswinder, Bikramjit Passi, Poppy, Master Rinku, Nobby, Harbans Singh Gill, Harwant Singh Gill, Gurchet Bhullar, Dimple **Organizers:** Pali Dhanola, Arvind Singh, Kamal Randhawa, Tatan Tiwana, Kitty

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ:

Jaspal Singh Multani 219-613-1011, Balwinder Singh Vicki 219-670-7289, Jaspal Singh Ghotra 765-337-5151
Jashir Singh Palia 219-256-9428, Darshan Singh Darar 317-557-4278, Kiranjit (Kintu) Singh Bawa 574-320-3242

ਵਿਸਾਖੀ ਮੁਬਾਰਿਕ

**TO CELEBRATE
VAISAKHI**

ਵਿਸਾਖੀ ਮੁਬਾਰਿਕ

PUNJABI CULTURAL SOCIETY

*of Chicago
PROUDLY PRESENTS*

RANGLA PUNJAB 2009

ON

SATURDAY, APRIL 11, 2009

7:00 P.M. SHARP

**LANE TECH HIGH SCHOOL AUDITORIUM
2501 W. ADDISON ST. CHICAGO, IL. 60618**

ENJOY A COLORFUL FAMILY STYLE EVENING FULL OF EXCITEMENT

ਰੰਗਲਾ ਪੰਜਾਬ

Bhangra, Gidha, Children's Items, Bolian, Dances, Punjabi skits & much more.

**Admission Donation: \$10, \$25, \$50, \$100/V.I.P. Front rows reserved seats, Children under 10 yr. free
(Dinner included w/\$100 tickets)**

SPONSORS are encouraged, will be appropriately recognized at the show
Advance purchase is encouraged, Purchase your tickets ASAP, Make your check payable to PCS
for further information & tickets please contact:

PUNJABI CULTURAL SOCIETY OF CHICAGO

PH. 847-359-5PCS OR 847-414-3041

Email : Info@PCSCChicago.org, www.PCSCChicago.org

PCS is a not for profit organization promoting Punjabi Culture, Language, Sports & Performing Arts.